

หนังสืออ่านประกอบ
วิชาศึกษาทั่วไป

พุทธธรรม

พระพรหมมังคลาจารย์
หลวงพ่อบัณฑิตยานันทภิกขุ

พุทธธรรม

พระพรหมมังคลาจารย์
หลวงปู่ปัญญานันทภิกขุ

พุทธธรรม

พระพรหมมิ่งกลาจารย์
หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุล

หนังสืออ่านประกอบ วิชาศึกษาทั่วไป

พิมพ์ครั้งแรก : มิถุนายน ๒๕๕๒

ISBN 978-974-8182-89-6

จัดพิมพ์โดย

Center for Life-Long Learning Innovation

ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

<http://cli.swu.ac.th>

เผยแพร่โดย

GEAC

ศูนย์บริหารจัดการวิชาศึกษาทั่วไป

ศูนย์บริหารจัดการวิชาศึกษาทั่วไป

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๔ สุขุมวิท ๒๓ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๗๓-๒๗๐๘, ๐-๒๖๔๘-๕๐๐๐ ต่อ ๖๓๒๘

โทรสาร ๐-๒๒๐๔-๒๗๐๘

ออกแบบปก-ศิลปกรรม : อธิปัทม์ สมิททองคำ

สารอธิการบดี

ศาสนาทุกศาสนามุ่งสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้น เราสามารถศึกษา ศาสนธรรมจากศาสนาต่าง ๆ และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตของเราได้ ศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือศรัทธาและเป็นศาสนาที่สำคัญที่สุด ศาสนาหนึ่งในปัจจุบันนี้ มีคำสั่งสอนที่เป็นความเชื่อ เป็นปรัชญา เป็น วิทยาศาสตร์ และเป็นวิถีชีวิต ถ้าพุทธศาสนิกชนจะศึกษาได้อย่างลึก นำ ไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นวิถีชีวิต “วิถีธรรม” สังคมแห่งความดีงามย่อม บังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) แห่งวัด ชลประทานรังสฤษฎ์ ซึ่งเป็นแม่ทัพธรรมองค์หนึ่งของสังคมไทย มีความ เมตตาแก่มหาวิทยาลัษครินครินทรวิโรฒ สืบเนื่องมาอย่างสูงยิ่ง เทศนาธรรม ของหลวงพ่อล้วนประยุกต์พุทธธรรมไปสู่สังคม การเมือง การศึกษา ครอบครัว และการครองตนอย่างเป็นคนดี

ผมได้คัดสรรบทเทศนาธรรมของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ คำนี้ถึงหน้าที่ ปลูกตัวเอง เตือนตนเอง ศาสนากับชีวิต หน้าที่และศีลธรรม เมตตาปรานี พุทธธรรมกับชีวิต ด้วยหวังว่าบทเทศนาธรรมเพียงไม่กี่บท ท่ามกลางบทเทศนาธรรมของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ จะเป็นตัวแทน ให้นิสิตทุกคนได้ศึกษาอย่างลึกซึ้ง และส่งผลไปสู่วิถีชีวิต “วิถีธรรม” ของ นิสิตตลอดไป บทเทศนาธรรมของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ อ่านง่าย เข้าใจง่าย และสัมผัส กับชีวิตจริง การศึกษาธรรมะจำเป็นต้องศึกษาตั้งแต่แรกเกิดเยาว์วัย เพราะ คุณความดีก็ต้องเริ่มแต่แรกเกิดเยาว์วัยเช่นกัน

ผมขอยกปัจจัยมโหวาทซึ่งเป็นพุทธสุภาพษิตก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
จะปรินิพพานบทหนึ่งนำมาฝากนิตินี้ไว้ดังนี้

“กลิ่นดอกไม้อันไหนที่ไม่สามารถหอมหวนทวนลมได้ แต่กลิ่นแห่ง
เกียรติคุณความดีงามของสัตบุรุษนั้นแล สามารถจะหอมไปได้ ทั้งตามลม
และทวนลม คนดีย่อมมีเกียรติคุณฟุ้งซจรไปได้ทั่วทุกทิศ”

ขอนิสิตที่รักทุกคนจงมีวิถีชีวิต “วิถีธรรม” ที่ประณีตงดงามตลอดไป

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

(ศาสตราจารย์วิรุณ ตั้งเจริญ)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๘ มิถุนายน ๒๕๕๒

สารบัญ

ฉันชอบเสรีภาพ	๗
คำนี้ถึงหน้าที่	๑๙
ปลุกตัวเอง	๓๔
เตือนตนเอง	๔๙
ศานากับชีวิต	๖๐
หน้าที่และศีลธรรม	๘๔
เมตตาปราณี	๑๑๘
พุทธธรรมกับชีวิต	๑๓๗

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้น
เพื่อทำลายความเชื่อเหลวไหล
ทำลายมงคลตื่นข่าว
ทำลายไสยศาสตร์
ทำลายความเห็นผิดประเภทต่างๆ
ให้ผู้ปฏิบัติตามพุทธธรรม มีความเห็นถูก

พระพรหมมิ่งคลาจารย์
หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ

การศึกษาคือความเจริญงอกงาม

ฉันชอบเสรีภาพ

ฉันเป็นคนไทยโดยกำเนิด ฉันเป็นชาวบ้านนอก สถานที่ฉันอยู่ยังห่างไกลต่อความเจริญแผนใหม่มาก แต่คนในหมู่บ้านฉันอยู่กันอย่างสงบสุข ทุกคนมีความรักต่อกัน ได้ช่วยเหลือกันในการทำงานที่ต้องใช้คนมากๆ ทุกคนมีความเข้าใจดีต่อกัน อยู่กันเหมือนพี่น้อง ฉันได้เห็นความสุขอย่างสงบของคนในหมู่บ้านของฉันแล้ว ฉันมีความสุขพอใจ เมื่อฉันเด็กๆ ฉันมิได้เข้าโรงเรียนอย่างที่เด็กๆ ในสมัยนี้เขาเรียนกัน ฉันเริ่มต้นเรียนหนังสือที่บ้านฉันเอง คุณพ่อเป็นครูสอนฉัน ท่านสอนให้ฉันเขียนวันละตัวสองตัว จนกระทั่งจำอักขระได้หมดทั้งสี่สิบสี่ตัว ครั้นจำสระได้แล้วก็ให้เขียนแจกลูกต่อไป กระดานที่ฉันเขียนหนังสือเป็นกระดานทำด้วยไม้ มีความยาวราวหนึ่งเมตร เขียนกันจนสุดความยาวของกระดาน เมื่อเขียนเต็มแล้วก็อ่านดังๆ หลายเที่ยว จบแล้วก็เอาน้ำซุบซخمมาด่ำๆ มาลบ ผึ่งแดดให้แห้ง แห้งแล้วก็เขียนใหม่ต่อไปอีก จนหมดเรื่องควรเขียน

อ่านหนังสือในชั้นต้น ก็อ่านคำกลอนจากหนังสือที่เขายายในตลาดเล่มหนึ่ง เพียงราคายี่สิบห้าสตางค์เท่านั้น เมื่ออ่านได้คล่องแล้วก็หาเล่มอื่นมาอ่านอีก ทำดังนี้เรื่อยไป หมดหนังสือหลายเล่ม เรียนหนังสือจนครบอายุบวช จึงได้บวชเป็นพระตามธรรมเนียมของผู้ที่นับถือพุทธศาสนา ผู้ชายไทยทุกคนควรจะบวชเป็นพระอย่างน้อยสามเดือนในพรรษา ฉันก็เป็นชายไทยผู้หนึ่ง จึงต้องบวชกับเขาด้วย

การบวชเป็นการเข้าไปศึกษาอบรมตนให้มีความรู้ในทางศาสนา และจะได้อบรมตนให้มีศีลธรรมประจำใจ การบวชจึงเป็นการกระทำที่ให้ประโยชน์แก่ชาวไทยอยู่มาก ฉันได้บวชตามประเพณี ได้ศึกษาหลักธรรมเท่าที่พอจะศึกษาได้ และได้จำไว้เป็นหลักดำเนินชีวิตต่อไป ฉันอยู่วัดบำเพ็ญศาสนกิจเพียงสามปี ฉันก็ลาออกไปอยู่บ้าน ช่วยพ่อแม่ทำงานทำการต่อไป

ลงทุนด้วยสิ่งชั่ว...ก็จะได้สิ่งชั่ว

ต่อมาฉันได้ข่าวว่า บ้านเมืองของพวกฉัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากแบบมีพระเจ้าแผ่นดินอยู่นเหนือกฎหมาย กลายเป็นมีพระเจ้าแผ่นดินอยู่ใต้กฎหมาย มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดสำหรับปกครองบ้านเมือง ต่อมาก็มีการเลือกคนเข้าไปเป็นผู้แทนของราษฎรในสภาของรัฐ ฉันได้ข่าวการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ฉันรู้สึกเฉย ๆ เพราะฉันไม่ได้สนใจในเรื่องของบ้านเมือง ฉันสนใจในเรื่องทำมาหากินของฉันเท่านั้น แต่ต่อมามีอะไรบางอย่าง ทำให้ฉันต้องสนใจความก้าวหน้าของบ้านเมือง ผู้ใหญ่บ้านได้บอกพวกเราเหล่าลูกบ้านให้ไปประชุมกันที่วัด เพื่อฟังเรื่องการบ้านการเมือง ฉันก็ได้ไปฟังกะเขา เขาบอกว่า เวลานี้ราษฎรทุกคนเป็นเจ้าของประเทศแล้ว พระเจ้าแผ่นดินท่านยกบ้านเมืองให้แก่ราษฎรแล้ว ให้ราษฎรรับผิดชอบในการปกครองตนเอง

ฉันทราบว่าคุณคนหนึ่งก็เป็นเจ้าของประเทศกับเขาด้วย เขาขอให้เราทั้งหลายให้ความร่วมมือกับรัฐบาลใหม่ ความจริงพวกเรามีได้มีความรังเกียจ รัฐบาลไหนๆ เราพอใจทั้งนั้น ถ้าพวกเรามีข่าวกิน โจรผู้ร้ายไม่มาลักวัว ลักควายของเราไป เราก็กพอใจแล้ว ไม่ต้องขอร้องกันก็ยิ่งได้ เวลาที่มีการเลือกผู้แทนราษฎร ผู้ใหญ่บ้านก็มาบอกให้ไปลงคะแนนเลือกผู้แทน แล้วกระซิบบอกตรง ๆ ว่าให้เลือกผู้หนึ่งผู้นี้ เพราะเขาเป็นคนของท่านผู้ใหญ่ เลือกเข้าไปเถอะ ไม่มีความเสียหายแน่ ๆ แล้วเขาเอาอะไร ๆ ต่ออะไรมาแจกพวกเรา ของที่เขาแจกแก่พวกเรานั้น ถ้าเป็นผ้า ยา และอาหาร ฉันมีความพอใจที่จะรับ แต่ของบางอย่างฉันหาพอใจรับไม่ ของนั้นเป็นของมีนเมา มีมาก แจกและเลี้ยงกันเป็นการใหญ่ เวลาเลี้ยงแล้วก็บอกว่าเลือกคนนั้นคนนี้หนา ผู้รับเลี้ยงเมาเหล้าก็เออออห่อหมกกันไปตามเรื่อง ปรากฏว่าบางปีคนผู้เลี้ยงเหล้าได้รับเลือกและเข้าไปนั่งในสภาของชาติได้ ตามที่สังเกตมา พวกเลี้ยงเหล้ามาก ๆ ในเวลาหาคะแนน มักเป็นพวกไม่ค่อยเรียบร้อย มักไปทำความเสียหายในสภาและที่อื่นบ่อย ๆ ทำให้ฉันพบความจริงว่าสิ่งใดได้มาโดยการลงทุนด้วยสิ่งชั่ว มักจะเกิดผลเป็นความชั่วต่อไป

นับแต่บ้านของพวกเราเปลี่ยนการปกครองมาแล้ว มีถนนเพิ่มขึ้นหลายสาย การเดินทางไปมาสะดวกขึ้น มีข้าวของอะไรพอจะขายได้ก็นำไปขายสะดวก พร้อม ๆ กับเราได้รับความสะดวกในเรื่องมีถนนหนทาง เราก็พบกับความลำบากหลายประการ สมัยก่อนโจรผู้ร้ายไม่มากนัก แต่สมัยนี้คนตีมเหล่ามากขึ้น มิใช่เพียงแต่ตีมเท่านั้น เขาตีมเหล่ากินกันเป็นเสียด้วย การพนันสมัยก่อนไม่มี เดี่ยวนี้มีมาก หลวงท่านฝึกคนให้เล่นการพนัน โดยท่านออกห่วยขายประชาชน ในชั้นต้น ขายกันเพียงเดือนละครั้ง คนถูกห่วยกลายเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ต่อมาเห็นว่าออกเดือนละครั้งน้อยไป จึงขยับถี่เข้า ๆ จนกลายเป็นเดือนละหกครั้ง ห้าวันต่อครั้ง ทັນใจประชาชนผู้ชอบการพนันดี เดี่ยวนี้ห่วยของหลวงมีขายเกร่อไปทุกหนทุกแห่ง การออกห่วยกลายเป็นงานสำคัญของรัฐบาล จนต้องสร้างสำนักงานใหญ่โต มีคนทำงานจำนวนมากมาย ทำให้เงินเข้าคลังเดือนหนึ่งมาก ๆ ประชาชนทั่วไปหายใจเป็นห่วยเบอร์ไม่เป็นอันตำมาหากิน ไม่มีความคิดในทางก้าวหน้า ได้เงินมานิดหน่อยก็เอาไปเสี่ยงโชคโดยการซื้อห่วย จนต้องมีการบอกห่วยกันขึ้นทั่วไป

คนในบ้านที่ฉันอยู่มัวเมาในการพนันห่วย เสียหายไปหลายคนแล้ว เพียงแต่ห่วยหลวงก็พอยังชิว เดี่ยวนี้เกิดมีห่วยราษฎรแข่งกับของหลวงขึ้นอีก เขาเรียกว่าสลากกินรวบ สลากแบบนี้ให้รางวัลมากกว่า เลือกรับเบอร์ไหนก็ได้ตามชอบใจ ไม่เหมือนของหลวงที่เลือกไม่ได้ สลากกินรวบสะดวกกว่า เวลาถูกก็ไม่ต้องเสียภาษี คนจึงพอใจและหันไปเล่นห่วยกินรวบกันมากขึ้น เจ้ามือห่วยกินรวบก็ไม่ต้องลงทุนอะไรมาก ไม่ต้องหมุนเลขให้ลำบาก หลวงท่านช่วยหมุนให้เสร็จแล้ว จึงสะดวกด้วยประการทั้งปวง คนในตำบลที่ฉันอยู่สนุกกันใหญ่ สมัยก่อนไม่มีเรื่องอย่างนี้เลย เดี่ยวนี้มีซุกซมเต็มทีแล้ว

ผลที่ตามมาจากห่วยทั้งสองมีหลายอย่าง คนชอบตีมเหล่ามากขึ้น เพราะเหล่าเป็นสิ่งที่เขาเข้าใจว่าแก้ลุ่มได้ เวลาแพ้เขาก็ตีมเหล่า เวลาชนะก็ตีมอีกเหมือนกัน เอาทั้งขึ้นทั้งล่องทีเดียว การวิวาทกันก็มีมากขึ้น การขโมยกันก็มีมากขึ้น ฉันเห็นเหตุการณ์เหล่านี้แล้ว ฉันนั่งหมัด ฉันเคยถามตัวเองว่านี่หรือเป็นความเจริญของบ้านเมือง นี่หรือคือเสรีภาพของประชาชน นี่หรือ

เมืองคนไทยผู้นับถือศาสนาพุทธ ฉันถามตนเองแล้วฉันยังตอบให้กับตนเองไม่ได้ เพราะการกระทำทั้งหลายของคนทั่วไปทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อยตลอดถึงราษฎรมันชักออกไปนอกทางอย่างเหลือเกินแล้ว เรามีได้เป็นไทยกันแล้ว เรามีได้เป็นชาวพุทธกันแล้ว แต่เราชวนกันลดราคาของตนเอง ทำตนเองให้ตกเป็นทาสของอะไรต่ออะไรมากขึ้นทุกที

ในสมัยก่อนชนชั้นปกครองบ้านเมือง เขาเป็นคนใหญ่ทั้งกายและใจ เขาทำตนเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนจริง ๆ แต่สมัยนี้ดูเหมือนตรงกันข้ามไปหมด ฉันได้อ่านข่าวการโง่กินกันในที่ทั่ว ๆ ไป คนน้อยกินคนดน้อย ๆ รวมแล้วทุกคนพยายามแข่งขันกัน ว่าใครจะทำความชั่วได้มากกว่ากัน คนชั่ว ความชั่วจึงเกิดมากขึ้นทุกที ทำอย่างไรหนอ คนทั้งหลายจึงจู้จี้รู้สึกว่าตนกำลังเป็นคนชั่ว และรีบกลับตนเป็นคนดีกันเสียบ้าง เป็นเรื่องที่น่าคิดอยู่มากทีเดียว

ตั้งแต่เมืองของพวกฉันได้เปลี่ยนระเบียบการปกครองแล้ว ฉันได้ยินประชาชนทั่วไป แม้กระทั่งเด็ก ๆ พูดถึงเรื่องเสรีภาพกันมาก พูดกันบ่อย ๆ สมัยก่อนพอถึงฤดูไถล้าทำนา ผู้ใหญ่บ้านก็ป่าวร้องให้ราษฎรไปช่วยกันทำนาบ่กันน้ำ ชุดเหมืองให้น้ำเดินสะดวก ชาวนาได้รับน้ำเร็ว ทำนาได้ผลมาก ถ้าต้องการมีถนนสำหรับเดินกันในหมู่บ้าน คนทั้งหมดก็ช่วยกันทำ ทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จด้วยการร่วมใจกันทั้งนั้น หัวหน้าขอร้องให้ใครไปทำอะไร ทุกคนต้องทำตาม แต่เดี๋ยวนี้ไม่เหมือนเมื่อก่อน บ้านเมืองเจริญขึ้น จะทำอะไรก็ต้องนั่งรองบประมาณบำรุงท้องที่ ถ้าไม่มีงบประมาณก็ไม่มีใครทำกัน จะไปบอกให้ช่วยกันทำหรือ ทุกคนก็บอกว่าเดี๋ยวนี้เรามีเสรีภาพกันแล้ว ไปทำอย่างนั้นก็ขัดเสรีภาพของบุคคล เลยไม่มีใครไป ผู้ใหญ่บ้าน กำหนด จะทำอะไรเขาก็ไม่ได้ เพราะทุกคนมีเสรีภาพกันแล้ว

วันหนึ่งฉันได้ข่าวว่า เด็กนักเรียนของโรงเรียนหนึ่งไม่เข้าเรียนหนังสือ ครูบอกให้เข้าเรียน ก็ไม่ยอม ทุกคนทำการแข็งข้อ ไม่ยอมฟังเสียงของครู ครูทั้งโรงเรียนก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ทำไมนักเรียนจึงเกิดการแข็งข้อต่อครูอย่างนั้น นักเรียนเขาว่าครูเข้มงวดเกินไป ไม่ให้เสรีภาพแก่นักเรียนบ้างเลย ดูเถาะศิษย์ควรจะเคารพบนอบต่อครู กลายเป็นไม่เคารพบนอบเสียแล้ว

นี่ก็เรื่องเสรีภาพเหมือนกัน

ลูกสาวของบ้านหนึ่งไม่ยอมฟังเสียงพ่อแม่ เพราะพ่อแม่ห้ามมิให้ไปเที่ยวกลางคืนกับผู้ชาย โดยที่พ่อแม่เห็นว่าจะเป็นการเสียหาย จะผิดต่อระเบียบของสังคมที่เขานิยามกันมาแต่ก่อน ลูกสาวกลับหาว่าพ่อแม่เป็นคนล้าสมัย ไม่มองดูเหตุการณ์ของโลก สมัยนี้ทุกคนมีเสรีภาพกันแล้ว ชายหญิงทุกคนควรจะไปไหนมาไหนด้วยกันได้ ไม่เห็นเสียหายอะไร เพราะการถือเสรีภาพกันนี้แหละ เด็กไม่มีพ่อจึงเพิ่มจำนวนมากขึ้น หญิงสาวชายหนุ่มต้องฆ่าตัวตายมากขึ้น เนื่องจากเสรีภาพกันมากเกินไปนั่นเอง

พระภิกษุผู้สละโลกแล้ว ควรที่จะอยู่ด้วยความสงบ ก็พลอยตื่นเสรีภาพกับเขาด้วย ทำให้หนังสือพิมพ์ได้มีข่าวโจมตีกันใหญ่ คิดถึงเรื่องเสรีภาพช่างยุ่งยากเต็มที่ สมัยก่อนไม่มีใครพูดกันถึงเสรีภาพ คนอยู่กันด้วยความสงบมากกว่า พอพูดกันถึงเสรีภาพมากขึ้น ก็ดูมีอะไรยุ่ง ๆ กันมากมายกายกอง

ฉันจึงเริ่มไม่ชอบเสรีภาพอย่างที่เขาดิ้นกันอยู่เสียแล้ว แต่ฉันมีเหตุผลมีความคิดบางประการในใจ ฉันคิดว่าคำนี้คงมีความหมายในทางดี คงให้ประโยชน์และความสุขแก่ชุมชนเป็นแน่ แต่ที่เกิดความยุ่งกันอยู่เห็นจะเป็นเพราะเขาเหล่านั้นยังมิเข้าใจอะไรเป็นอะไร เขาเข้าใจกันแต่เพียงว่า ถ้าเขาได้ทำอะไร ๆ ตามที่ตนพอใจจะกระทำแล้วก็เรียกว่ามีเสรีภาพ หากมีใครมาขัดใจเขาสักนิด ไม่ยอมให้เขาทำสิ่งนั้น เขาคงนึกว่ามายุ่งกับเสรีภาพส่วนตัวเขาเสียแล้ว เขาเกิดการไม่พอใจ เขาคงไม่เคยได้สำนึกว่า การคิดการกระทำของเขานั้น เป็นการกระทำที่เป็นเสรีแล้วหรือยัง มันเป็นแต่เพียงการตามใจตนเอง ตามใจตนเองให้ไหลไปตามอำนาจของความอยากในทางต่ำเท่านั้น นักการพนันได้เล่นการพนันดังใจก็พูดว่า เขามีเสรีดี นักตี๋มได้ตี๋มตามความอยาก ไม่มีการกีดกัน ก็พูดว่าเขามีเสรีภาพสมบูรณ์ นักเที่ยวได้เที่ยวตามชอบใจก็พูดว่าตนมีเสรีแล้ว เสรีของเขาคือได้ทำอะไรตามชอบใจโดยมิต้องคำนึงถึงกฎหมาย ศีลธรรม ประเพณีอันดีงามเสียเลย มันเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องอยู่หรือ ฉันนึกว่าคงยังผิดอยู่เป็นแน่ เพราะใจของคนเรามีปกติไหลเลื่อนไปในทางต่ำเสมอ เหมือนน้ำที่มีปกติไหลลงไปสู่ที่ต่ำ อันปกติ

ของใจ ถ้าไม่มีอะไรเป็นเครื่องห้ามเครื่องกันไว้บ้าง ย่อมขาดความยับยั้งชั่งใจ คนเราถ้าขาดความยับยั้งชั่งใจแล้ว ย่อมประพฤติกะทำในสิ่งอันไม่เหมาะสม ไม่ควรได้เสมอ หม่อมมนุษย์จึงต้องมีอะไร ๆ ไว้ห้ามใจบ้าง และอะไร ๆ ที่มีไว้ห้ามใจนั้น เราเรียกว่าศีลธรรม เสรีภาพที่ขาดศีลธรรมนั้นคงมิใช่เสรีภาพเป็นแน่ ฉันคิดอยู่อย่างนี้

วันหนึ่ง ฉันมีโอกาสมะได้พบกับพระรูปหนึ่ง ท่านเป็นนักปาฐกถา เกี่ยวแสดงธรรมในรูปใหม่แก่ประชาชนในที่ทั่ว ๆ ไป ท่านสอนคนเพื่อให้เขาเป็นคนมากขึ้น พูดฟังง่าย มีเหตุผลดี ไปพูดที่ใด ๆ ก็มีคนพอใจมาฟังเป็นจำนวนมากเสมอ ฉันได้มีโอกาสมะไปนั่งฟังท่านแสดงอบรมประชาชนคราวหนึ่ง และท่านได้พูดถึงเรื่องเสรีภาพเสียด้วย ฉันพอใจมากและจดจำความที่ท่านแสดงไว้ได้จนกระทั่งบัดนี้

ท่านได้กล่าวสอนว่า เสรีภาพหมายถึงภาวะที่เสรี คำว่าเสรี หมายถึงพ้นจากการเป็นทาส พ้นจากข้อผูกมัดใด ๆ ที่ทำให้ตนต้องตกต่ำลงไป หรือพูดว่า ความเป็นไทนั้นแหละเป็นเสรีภาพ คนธรรมดาสามัญยังมีเสรีภาพสมบูรณ์ไม่ได้ เพราะยังมีกิเลสทำใจให้เศร้าหมอง จึงต้องมีเสรีภาพตามกฎหมายบ้าง ตามศีลธรรมบ้าง ตามระเบียบประเพณีของสังคมบ้าง อันกฎหมาย ศีลธรรม ระเบียบของสังคมนั้น มีไว้เพื่อสกัดกั้นกระแสใจของคนมิให้ไหลไปในทางชั่วทางต่ำ ทำตนให้มีระเบียบแบบแผน อยู่กันอย่างดีงาม ถ้าหากว่าเราเอาคนมารวมกันเข้าสักหมู่หนึ่ง แล้วบอกว่าคุณไม่ต้องเคารพต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอะไร พวกคุณทำอะไรทุกอย่างได้ตั้งใจทั้งหมด คนหมู่นั้นก็จะประพฤติออกนอกทางไปหมด ผลที่สุดหมู่คณะก็ไม่มีระเบียบ คนพวกนั้นจะอยู่ดีได้ก็โดยมีหลักเกณฑ์ให้ปฏิบัติกัน จึงกล่าวว่า คนมีกิเลสต้องถือเสรีตามกฎเกณฑ์นั้น ๆ จะทำอะไร ๆ ตามชอบใจไม่ได้เป็นอันขาด การทำอะไรตามใจตนเองที่มีกิเลสมาขวางนั้น นั่นมิใช่เสรี แต่เป็นทาสของกิเลสไปเสียแล้ว คนเราส่วนมากไม่ชอบเสรีภาพตามแบบนี้ แต่ชอบความเป็นทาสเสียมากกว่า เมื่อพอใจในความเป็นทาส การกระทำทุกอย่างก็เข้าไปในแบบของทาสเท่านั้นเอง

เป็นความจำเป็นหลีกเลี่ยงสำหรับคนผู้อยู่ในโลก จะต้องมีระเบียบที่ช่วยให้เขามีเสรีภาพสูงขึ้น ทุกคนจึงควรพอใจในระเบียบนั้น ๆ การแข็งข้อ การขัดขืน ต่อระเบียบเกิดขึ้นในทีใด ที่นั่นมีความเป็นทาสอยู่มาก วันไว้แต่ว่ากฎหรือระเบียบนั้น ๆ ออกมาโดยไม่เป็นธรรม ถ้าขึ้นปล่อยไว้ในรูปนั้น สังคมของมนุษย์จะเอนเอียงไปในทางชั่ว ผู้รักเสรีภาพชั้นสูงก็ต้องต่อสู้ เพื่อให้เกิดเสรีภาพที่แท้ต่อไป และการต่อสู้ของคนที่รักเสรีนั้น เป็นการต่อสู้เพื่อให้ผู้ที่เราต่อสู้ด้วยได้มีเสรีมากขึ้น ให้ความเป็นทาสลดน้อยลงไป เป็นการต่อสู้ที่ขอบธรรมได้ จริ่งอยู่ กฎหมายบางฉบับไม่เป็นธรรมแก่สังคม เพราะกฎหมายนั้นออกมาเพื่อประโยชน์ของคนไม่กี่คน และออกมาโดยน้ำใจที่ตกเป็นทาสของกิเลส มิใช่ดวงใจที่หลุดพ้นจากกิเลสฝ่ายต่ำ จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขกันบ้าง กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมจึงเป็นกฎหมายที่ไม่ช่วยคนให้เป็นไท หรือมีเสรีภาพกันเลย เพราะกฎหมายนั้น ๆ เกิดจากใจที่ยังมีกิเลส เขาจึงเอากิเลสมาปนไว้ในกฎหมายนั้น ๆ บ้างเป็นธรรมดา

เสรีชนคือผู้มีเสรีธรรมประจำใจ

สิ่งที่แท้และถูกต้องมีอยู่ สิ่งนั้นคือ หลักธรรมในศาสนา โดยเฉพาะหลักธรรมของพระพุทธเจ้า เกิดจากน้ำพระทัยอันสะอาดผ่องแผ้ว จึงทรงบัญญัติหลักธรรมที่ถูกต้องและเที่ยงแท้ไว้ หลักธรรมทุกอย่างเป็นธรรมเสรี ไม่เจือปนด้วยของไม่จริง เป็นแนวทางที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามให้พ้นจากความเป็นทาสอย่างแท้ เราจึงเรียกได้ว่า ธรรมของพระพุทธองค์เป็นธรรมที่ไปสู่เสรีภาพ คนผู้ปฏิบัติตามธรรมนั้น ๆ ก็กลายเป็นเสรีชน เพราะมีเสรีธรรมประจำใจนั่นเอง

หมวดธรรมสามสิบเจ็ดประการ คือ สติปัฏฐานสี่ สัมมัปปธานสี่ อิทธิบาทสี่ อินทรีย์ห้า พละห้า โพชฌงค์เจ็ด มรรคมืองค์แปด รวมเป็นหลักธรรมสามสิบเจ็ดประการ จัดเป็นเสรีธรรม ทำให้คนเป็นเสรีชนอย่างถูกต้องและแท้จริงขึ้น

หมวดธรรมะเหล่านี้ เป็นข้อปฏิบัติที่ทุกคนนำไปปฏิบัติกันได้ และ

เมื่อปฏิบัติตามแล้ว เราจะเห็นผลของการปฏิบัติโดยตัวของเขาเอง ความเป็นไทค่อยเกิดขึ้นในใจของเขาเองโดยลำดับ ก็เลสอันทำให้เศร้าหมองค่อยหายไปทีละน้อย ๆ ถ้าไม่เลิกละเสีย ตั้งหน้าทำต่อไปไม่หยุดยั้ง เขาจะเป็นเสรีบุคคลอย่างสุดยอด พ้นจากข้อผูกพันด้วยประการทั้งปวง

อะไรเป็นเหตุให้คนเรามีเสรีภาพที่สมบูรณ์ไม่ได้ เป็นปัญหาที่เราควรจะสนใจ ควรจะรู้ไว้เพื่อหาทางป้องกันมิให้สิ่งนั้นเกิดขึ้นรบกวนใจเราได้ว่ากันโดยหลักใหญ่ ๆ แล้ว สิ่งที่ทำตนให้พ้นไปไม่ได้ ก็ได้แก่กิเลสประเภทก่อภพก่อชาติต่อไป มีอยู่สี่ประการคือ *อวิชชา ตัณหา อุปาทาน และกรรม* สิ่งทั้งสี่ประการนี้ เป็นเครื่องถ่วงใจคนต่ำลงไปทุกที และเป็นเหตุให้ทำกรรมชั่วประเภทอื่น ๆ ต่อไปอีกหลายประการ ประการต้น *อวิชชา* หมายถึง ความไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องปัญหาของชีวิต มีความเข้าใจผิดอยู่มาก เมื่อมีการเข้าใจผิด การทำ การพูด การคิด ก็เป็นไปในทางที่ผิด ผลที่เกิดขึ้นก็เป็นความทุกข์ความเดือดร้อน คนที่มีอวิชชาครอบงำเพราะขาดการศึกษาให้เข้าใจความจริง ย่อมไม่รู้ชีวิตและโลกที่ตนเกิดมานี้มีแต่ความทุกข์ ไม่รู้ต่อไปว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ขึ้นในชีวิตของตน เมื่อไม่รู้เหตุ...จะดับผลก็ย่อมเป็นการยากมาก เพราะผลมาจากเหตุ เมื่อดับเหตุได้ผลก็พลอยดับไปด้วย ความดับทุกข์ได้เกิดแก่เขา เพราะไม่สาวถึงเหตุ หนทางที่ให้ถึงความดับมีอยู่ แต่คนไม่เข้าใจก็เดินไม่ถูก ยืนงงอยู่ในโลกแห่งความมืดบอดนั่นเอง นี่คืออวิชชาเป็นตัวการแรก

ตัณหา หมายถึง ความอยาก แบ่งเป็นสาม คือ อยากได้ในกามคุณ มีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นต้น เพราะตนคิดว่าถ้าได้สิ่งนี้มาแล้วตนจะมีความสุขความเพลินใจ จึงเกิดความอยากอย่างแรง เมื่อห้ามไม่ได้ก็ทำโดยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จความอยาก บางทีต้องกระทำความผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย เพื่อให้สมความอยาก เมื่อเกิดการทำความผิด ตนก็ต้องรับผลที่เกิดความเดือดร้อนย่อมมีแก่เขาผู้อยากนั้น บางคราวมีความอยากจะเป็นโน่นเป็นนี่ในเมื่อเห็นคนอื่นเขาได้เป็นกัน โดยมิได้คิดว่าฐานะอย่างตนนี้ พอจะเป็นกับเขาได้หรือไม่ ลืมตัว ลืมฐานะของตัว เทียบอยากไปตามอำนาจของกิเลส

ประเภทที่เรียกว่าภาวะตึงเครียดก็เป็นทุกข์เพราะเรื่องนั้น อยากได้สิ่งใดก็เป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น บางคนคิดผิดนี้กันว่า ถ้าได้มาสมอยากตนจะเป็นสุข...เปล่าหาเป็นสุขอะไรไม่ มันเป็นการเพิ่มภาระหนักให้แก่ชีวิตของตนมากขึ้นไปอีก เพราะความเข้าใจผิด ตนจึงได้เข้าไปถึงขนาดนั้น ความอยากอีกอย่างหนึ่งเกิดจากความอึดอัดขัดข้อง ในเมื่อตนได้พบกับสิ่งที่ไม่สมปรารถนา หรือได้มาแล้วแต่เกิดอาการเบื่อหน่ายขึ้นภายหลัง เกิดอยากให้สิ่งนั้นจากตนไปเสีย หรืออยากพรวดตนไปเสียจากสิ่งนั้น ๆ เป็นอาการอึดอัดในใจแบบหนึ่ง นำโทษทุกข์มาให้แก่ตนมากอยู่เหมือนกัน รวมความว่า ความอยากไม่ว่าอย่างใด ก่อทุกข์ทั้งนั้น คนผู้ใคร่พ้นทุกข์ จึงควรรู้จักความอยาก อย่าอยากให้เป็นทุกข์เป็นการดี

อาการทางใจของคนที่มีความอยากทั้งสามประการนี้อยู่แล้ว ย่อมมีอาการดิ้นรนไปสู่สิ่งที่ตนอยากเสมอ เหมือนปลาที่จับโยนขึ้นบกแล้วย่อมดิ้นรนจะลงไปสู่แม่น้ำ หรือเหมือนสัตว์ป่ามีอาการดิ้นรนเพื่อเข้าไปหาต่ออีก ความดิ้นรนอย่างนี้ทำให้เราร้อนอยู่ตลอดเวลา เขามีแต่ความกำหนัดพอใจ ในอารมณ์อันก่อให้เกิดความอยาก เหมือนตัวหนอนที่พอใจจะจมอยู่ในสิ่งสกปรก ไม่สามารถถอนตนออกจากสิ่งสกปรกนั้นได้ กามารมณ์เป็นสิ่งที่เขาพอใจ เขาใฝ่ฝันถึงมันอยู่ตลอดเวลาทีเดียว ความยินดี ความเพลินของเขา ก็ติดแฉงอยู่กับสิ่งนั้น ๆ ไม่เปิดโอกาสให้ดวงใจของเขาได้พบกับความจริง อันจะทำให้พ้นจากเครื่องผูกมัดไปได้เลย อาการอย่างนี้เป็นอาการของคนมีตึงเครียด ตึงเครียดเป็นเชือกชนิดผูกไว้อย่างหย่อน ๆ ยาน ๆ แต่แก้ออกได้ยากเต็มที ใครถูกตึงเครียดผูกไว้แล้ว ยากนักที่จะปล่อยตนให้พ้นไปได้ เหมือนนกที่ติดตาข่ายของนายพรานแล้ว เป็นการยากที่จะหลุดจากตาข่ายไปได้ คนจำนวนมากจึงถูกผูกติดไว้ด้วยอาการดังนั้น นี่เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ไม่เป็นเสรี

ในการปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่ของตน ถ้าหากเขาผู้นั้นเป็นผู้ตกอยู่ในอำนาจของตึงเครียด เช่น เป็นคนมักมากในกาม ใจของเขาครุ่นคิดถึงกามารมณ์ตลอดเวลา เขาได้เห็นผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ดวงใจเขาก็ไปจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น สมาธิในการทำงานก็ไม่มี งานเสียไปหมด ที่ร้ายไปกว่านั้น เขายัง

ทำการทุจริตคดโกงเพราะเห็นแก่อีหนูตัวเล็ก ๆ ที่ขอรถยนต์ แหวนเพชร บ้านสำหรับอยู่อาศัย เขาก็ต้องจ่ายรถของหลวงให้พวกเมียน้อยที่อายุนกว่า ลูกคนสุดท้องของตนใช้ ความเสียหายก็เกิดมาก นี่คือการหมดเสรีในการดำเนินชีวิต แต่เขาได้ตกเป็นทาสของความอยากเสียแล้ว **คนเป็นทาสกิเลสขาดเสรีภาพ คนปลดกิเลสออกจากใจตนได้เท่านั้นจึงจะมีเสรีภาพขึ้นบ้าง** ความอยากเป็นนายเหนือคนที่รุนแรงถึงขนาดนี้

อุปาทาน หมายถึง การยึดถือติดพันอยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันทำใจของตนมิให้เป็นอิสระในความนึกคิดอันจะก้าวหน้าไปได้ ในหลักธรรมะท่านแบ่งไว้สี่ประเภท คือ ถ้อยมั่นในกาม ถ้อยมั่นในทิฐิ ถ้อยมั่นในศีลพรต ถ้อยมั่นในวาทะว่าตนความถ้อยมั่นในสิ่งทั้งสี่ประการนี้เป็นเหตุให้คนมีมานะ เป็นเหตุให้คนดื้อรั้น เป็นเหตุให้ไม่ฟังเสียงของใคร เป็นผู้ปิดประตูของใจ ไม่ยอมรับฟังเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น ของตนคนเดียวถูก ของคนอื่นผิดหมด เลยกลายเป็นคนเข้ากับใคร ๆ ไม่ได้ ทำอะไรก็ถือเอาความเห็นของตนเป็นประมาณ เขาจึงปิดทางให้ตนเองออกไปสู่ที่ถูกที่ชอบได้ **พระพุทธศาสนาสอนเราว่า สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่น** เพราะการยึดมั่นในสิ่งใด ย่อมเป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น คนผู้ใคร่ต่อความเป็นเสรีชนจึงปล่อยวางสิ่งนั้นเสีย ให้ทำตนเป็นคนมีใจว่างเปล่า ไม่ไปเกาะจับอะไร ๆ **อันทำใจให้ตกเป็นทาสเป็นอันขาด**

คนที่ไม่เห็นโทษของอุปาทาน ย่อมคิดอะไรต่าง ๆ นานา ทำตนให้คับแคบ และมีความเดือดร้อนอยู่เสมอ ความแตกสามัคคีของหมู่คณะมีมูลฐานมาจากความยึดถืออยู่ไม่น้อย จึงควรที่ผู้หวังเสรีภาพพึงตัดรากเหง้าออกไปเสีย ตนจะได้มีใจเป็นอิสระได้บ้าง

ประการสุดท้าย คือ **กรรม** หมายถึงการกระทำอะไรด้วยความตั้งใจ การทำที่ถึงพร้อมด้วยความตั้งใจเป็นกรรม การทำที่ไม่มีความตั้งใจ เป็นเพียงสักว่ากิริยา ผลที่เกิดย่อมไม่มี แต่ถ้ามีความตั้งใจ ก็ย่อมก่อให้เกิดผลเสมอ คนมีตัณหา มีอุปาทานในใจ ย่อมไม่มีเสรีในการกระทำ เขาทำอะไรก็มีความคิดถึงตนก่อน คือคิดว่าตนจะได้หรือเสียจากการกระทำอย่างนี้ ถ้าตนได้ก็พอใจทำ ทำด้วยความตั้งใจ ก่อให้เกิดกิเลสขึ้นในใจอย่างหนึ่ง ถ้าหากตน

ไม่พอใจ ไม่อยากทำเพราะความไม่ชอบ ก็เป็นกิเลสอีกแบบหนึ่ง ล้วนทำให้ใ้เศร้าหมองทั้งนั้น การทำอะไรต้องไม่มีตน ไม่มีกาม ไม่มีทิฏฐิเข้าไปแอบแฝงอยู่ ไม่มีความอยากเข้าไปแอบแฝง ให้เพียงแต่ทำหน้าที่ ไม่คำนึงถึงผลของการกระทำ คนที่ทำงานโดยไม่หวังผลจากงาน เป็นการทำเพื่องาน เพื่อเสรีภาพอย่างแท้จริง แม้เขาทำงานเพียงห้านาที ผลทางใจที่เกิดขึ้นเป็นความบริสุทธิ์ ดีกว่าคนทำงานด้วยความอยากตั้งหนึ่งชั่วโมง การทำงานด้วยความอยากเหนื่อยมาก แต่การทำงานด้วยความไม่อยากไม่รู้จักเหนื่อย พอทำงานจบลงไปแล้วก็หมดเรื่องเท่านั้นเอง ไม่มีอะไรให้ต้องมานั่งกังวลใจให้ห่วงใยต่อไปอีก เป็นการปลดปล่อยใจของตน ประการหนึ่ง

เราทั้งหลายเรียกตัวเองว่าคนไทย และแปลคำว่า ไท ว่า อิสระ เสรี ไม่ขึ้นแก่ใคร ท่านได้เป็นคนไทยสมจริงตั้งชื่อแล้วหรือ ท่านมีอิสระเสรีตามธรรมหรือเปล่า การกระทำของท่านในชีวิตประจำวันนั้น เป็นการทำแบบไทหรือว่าเป็นแบบทาสกันแน่ ลองถามดูให้ดี แล้วท่านควรจะชอบในทางไหน สำหรับฉันนั้นชอบบอกตรง ๆ ว่า ฉันชอบข้างเสรีภาพ และพยายามทำทุกอย่างเพื่อเสรี

อพายนมัย บุญสำเร็จด้วยการประพุดิถ่มตน

พระพรหมมิ่งคลาจารย์
หลวงพ่อบัญญานันท์ทิกขุ

ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล
ยื่นชมการก่อสร้างที่จอดรถใต้ดิน มศว ประสานมิตร

คำนี้ถึงหน้าที่

หน้าที่ของชาวประมงคือจับปลา หน้าที่ของพ่อค้าคือหาผลกำไร
หน้าที่ของศิลปินคือสร้างศิลปะ หน้าที่ของพระคือสอนมนุษย์
หน้าที่ของชาวพุทธ คือ ประพฤติและประกาศธรรมเพื่อสันติสุข
การดีเตียนหน้าที่อันชอบธรรมของผู้อื่นเป็นการทำผิดหน้าที่ตน

บนพื้นโลกอันกว้างใหญ่นี้ ถ้าเราพิจารณาดูแล้วจะเห็นว่า เต็มไปด้วย
สิ่งต่าง ๆ นานาชนิด ทั้งที่เป็นพืช แร่ และสัตว์ต่าง ๆ รวมเรียกว่าสิ่งที่มีชีวิต
และไร้ชีวิต ถึงแม้ว่าจักแตกต่างกันโดยมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม สิ่งเหล่านี้
ย่อมมีสิ่งเกื้อกูลกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง แร่ธาตุทั้งมวลที่อยู่ใต้ดินนั้นเป็น
ประโยชน์แก่พืชและสัตว์มาก ชีวิตถ้าปราศจากส่วนประกอบของแร่ธาตุต่าง ๆ
แล้ว มันจะเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ได้ยาก แต่ทว่าเรามองไม่เห็นอย่างชัดเจน ถ้า
ปราศจากการศึกษาค้นคว้า ต้นไม้งอกบนพื้นดิน ไร่รากดูดอาหารจากดิน
หล่อเลี้ยงลำต้น ผลิบาออกดอกออกผล คนและสัตว์ก็เก็บใบดอกผลของต้นไม้
นั้น ๆ มากินเป็นอาหาร ทำให้ร่างกายเจริญเติบโตขึ้น ต่อมาคนสัตว์ก็ถ่ายสิ่ง
เป็นกากออกมาเป็นประโยชน์แก่ต้นไม้อีก เป็นวงจรอันหนึ่งของชีวิตเหมือนกัน
ในบางครั้งเรามีความเจ็บไข้ได้ป่วย ต้องมีการรักษาเยียวยา สิ่งที่เป็นประโยชน์
แก่การรักษาโรคก็คือตัวยาที่ได้จากพืชและแร่ธาตุนั้นเอง ฉะนั้นสิ่งที่กล่าวมาจึง
เป็นประโยชน์แก่ชีวิตประการหนึ่ง

สิ่งที่เราเห็นมีอยู่บนพื้นดิน ในน้ำ ในอากาศ จักเป็นสิ่งมีชีวิตก็ดี ไร
ชีวิตก็ดี นอกจากมีประโยชน์แก่กันแล้ว ยังมีการตัดทานทำลายกันอีก
เพราะโลกต้องการความพอดี ถ้าขาดความพอดีแล้ว ธรรมชาติก็จัก
เอียงไปในทางใดทางหนึ่งอันก่อให้เกิดความทุกข์ยากขึ้นได้ ในฤดูฝนเราจัก
เห็นว่าผีเสื้อชุกชุม มันเที่ยวบินร่อนอยู่ตามหมู่ไม้ที่มีใบอ่อน มันมิได้
บินเที่ยวเพื่อความสำราญดอก แต่มันเที่ยวหาที่วางไข่ของมัน พอได้ที่เหมาะ

ก็ปล่อยไขไว้ ต่อมาก็กลายเป็นตัวหนอน เจ้าตัวหนอนนี้เป็นศัตรูของพืชที่เราปลูกไว้เพื่อกินเป็นอาหาร ถ้าตัวหนอนนี้มีมากพืชก็เสียหายมาก แต่ธรรมชาติมีคู่ปรับของมันแล้ว เราจึงเห็นว่ามียุงหลายชนิดบินเป็นหมู่ ๆ เที้ยวแสวงหาอาหาร พอมารู้ตัวหนอนพวกนี้เข้า มันก็จัดการกินอย่างสำราญ แต่ไม่หมด จึงยังเหลือกลายเป็นผีเสื้อให้เราได้ชมความงามของมันได้ ธรรมชาติย่อมจัดการให้สิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้มีความสมดุลกันอยู่เสมอ

ทุกสิ่งทุกอย่างมีหน้าที่ในตัวมันเอง

ผู้ที่ฝึนธรรมชาติมากกว่าใคร ๆ ก็คือมนุษย์เรานี่เอง พวกเรามักขาดปัญญาในเรื่องของธรรมชาติ ชวนกันทำลายสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดความยุ่งยากเสมอ ที่เห็นง่าย ๆ บนภูเขาที่ดี ที่เชิงเขาก็น่าดี มีป่าไม้มาก ป่ามีประโยชน์แก่มนุษย์ เพราะเป็นสถานที่มีต้นไม้ใหญ่ ๆ ทำให้เกิดความชุ่มชื้น รักษาแหล่งน้ำไว้ได้มาก ถ้าป่ามีมากฝนก็ตกมากและน้ำไหลตลอดปี ทำให้ชาวบ้านที่อยู่ห่างป่าได้มีน้ำใช้เสมอ ถึงแม้บางครั้งฝนตกใหญ่ ต้นไม้ในป่าช่วยถ่วงให้น้ำไหลช้า ไม่ทำให้เกิดอุทกภัยได้ มนุษย์ก็อยู่เป็นสุขสบาย ต่อความโลภ ความไม่รู้เท่าถึงการนี้ ได้เข้าสิงใจมนุษย์ เขาเริ่มทำลายป่าเป็นการใหญ่ ภัยก็ตามมาคือฝนตกน้อย ถ้าบังเอิญตกมาก น้ำท่วมบ้าน ท่วมนา ท่วมสวน ก็เกิดความเดือดร้อน เป็นความเดือดร้อนที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์เอง และห่มมนุษย์ก็ต้องหาทางแก้ไขความเดือดร้อนกันอีก โลกจึงต้องมึนงานทำกันอยู่เสมอ งานที่ชาวโลกพึงกระทำเพื่อให้เกิดความสมดุลนี้แหละเป็นกิจอันหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าขอเรียกในที่นี้ว่า หน้าที่ (Duty)

ถ้าเราศึกษาเรื่องของพืช เราจักเข้าใจถึงหน้าที่ต่าง ๆ ของพืชเป็นอย่างดี นับแต่รากของมันที่เราเห็นเป็นรากแก้ว รากฝอย รากนี้มีหน้าที่ไปทำการหาอาหารมาหล่อเลี้ยงลำต้น มันจึงต้องขอนไปไกล ๆ เพื่อหาสิ่งที่มันต้องการ ต้นไม้บางชนิดมีรากยาวมาก นอกจากช่วยหาอาหารแล้ว ยังช่วยทำการยึดลำต้นให้อยู่ในสภาพที่ไม่ล้มอีก เปลือกไม้เป็นทางสำหรับอาหารที่รากของมันหาได้แล้ว ส่งขึ้นไปตามเปลือก เพื่อให้ใบมันทำหน้าที่ปรุงให้เป็น

ประโยชน์แก่ลำดับต่อไป ใบไม้ทำหน้าที่หายใจเอาคาร์บอนเข้าไปหล่อเลี้ยง แล้วคายออกซิเจนออกมา เป็นการสับเปลี่ยนกันกับคน เพราะคนเราสูดอากาศออกซิเจนเข้าไป ถ้ายคาร์บอนออกมา ต้นไม้จึงมีส่วนทำให้โลกมีอากาศดี ๆ สำหรับหายใจมากขึ้น และให้ความชุ่มชื้นแก่คนในฤดูร้อนด้วย ถ้าเราตัดเปลือกต้นไม้ให้ขาดตั้งที่เขากานต้นสักเป็นต้น ก็เป็นการตัดอาหารของมัน มันจักถึงความตาย โดยแสดงอาการใบร่วงก่อน แล้วต่อมาก็เหี่ยวแห้งโรยไป ถึงแก่ความตายในที่สุด ต้นไม้ถึงแก่ความตายก็เพราะทุกส่วนในลำต้นของมันมิได้ทำงานตามหน้าที่ การละลายหน้าที่เป็นเหตุให้ถึงจุดจบได้ ไม่ว่าในเรื่องอะไร

เครื่องจักรเช่นนาฬิกาข้อมือที่เราผูกติดข้อมือเราทุกเวลานั้น มันมีวงจรของมันอย่างน่าพิศวงทีเดียว ตัวจักรทุกตัวที่มีฟันเฟืองเป็นจักร ๆ นั้น ต้องทำหน้าที่สัมพันธ์กันตลอดเวลา มันจึงเดิน ตึก ตึก ตึก อยู่ได้ การเดินของนาฬิกาต้องอาศัยลานที่เราหมุน และการหมุนคลายตัวของลานที่ละน้อยนั่นเอง ทำให้นาฬิกาเดินอยู่ได้ ถ้าหากว่าลานขาดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของมันบกพร่องไปแล้ว มันก็เดินไม่ปกติ เราเรียกกันว่านาฬิกาตาย คือหมายถึงมันหยุดเดินนั่นเอง ร้อนถึงกับต้องไปหาหมอนาฬิกาให้ช่วยทำการเยียวยามันให้คงชีพขึ้นมาอีก เครื่องของนาฬิกาทุกอันจึงต้องทำงานตามหน้าที่ของมันเสมอ

คนเราที่มีชีวิตอยู่เป็นปกตินี้ก็เช่นเช่นเดียวกัน ร่างกายของคนเราเป็นสรีรยนต์ที่วิจิตรพิสดารกว่าเครื่องยนต์ใด ๆ ทั้งหมด และทุกส่วนต้องทำงานตามหน้าที่ของมัน จึงจักเป็นอยู่ได้อย่างเรียบร้อย ถ้าทำการผิดส่วนแล้วก็ยุ่งยาก เราจึงมาพิจารณาถึงเครื่องยนต์อันนี้กันบ้างเถิด ในบาลีท่านเรียกว่าเครื่องสรีรยนต์ มีจักรหรือล้อสี่ มีประตูเปิดปิดเก้าประตู ล้อทั้งสี่ก็คือมือและเท้า แต่เรามีได้เดินสี่ล้อแบบแมวหมา เราใช้สองล้อ ถึงกระนั้นมือก็ต้องช่วยแกว่งให้เดินไปได้ ประตูเก้าห้องนั้น ได้แก่ ตา หู จมูก ช่องทวารหนัก ทวารเบา เป็นประตูใหญ่สำหรับนำเข้าบ้าง นำออกบ้าง ซึ่งนานาวัตถุที่เราต้องการ นอกนี้ยังมีช่องน้อย ๆ อีกจำนวนแสน ๆ คือ ขุมขนทั้งมวล เป็นช่องถ่ายออกเช่นเดียวกัน

อวัยวะทั้งหมดมีหน้าที่ของมันโดยเฉพาะในตัวเอง เช่น เท้ามีไว้สำหรับยันตัวเวลาขึ้น ใช้สำหรับเดินไปไหนมาไหน มิใช่มีไว้สำหรับเตะถีบคนอื่น มือมีไว้สำหรับทำงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ตนแก่ท่าน มิใช่มีไว้สำหรับชกปากคนอื่น หรือสำหรับชี้หน้าใครผู้ใดผู้หนึ่ง ตามีไว้สำหรับดู มิได้มีไว้สำหรับค้อนควักใคร ๆ การดูก็ต้องดูแต่สิ่งที่จักเกิดความเข้าใจจริง มิใช่ดูเพื่อหาช่องทางทำลายใคร ๆ หูมีไว้สำหรับรับเสียงที่เขาพูดให้เราฟังให้เราทำตามเสียงนั้น ถ้าเสียงไม่ดี ฟังแล้วไม่สบายใจ ไม่เป็นประโยชน์แก่เรา ๆ ก็อย่าใช้หูฟัง จมูกมีไว้สำหรับหายใจเข้าออกโดยเฉพาะเท่านั้น แต่ถ้าใครอุดริเอาจมูกไปเที่ยวหอมใครที่เราไม่มีสิทธิที่จะหอม ก็เรียกว่าใช้จมูกเกินหน้าที่ ทำให้เดือดร้อนได้ในภายหลัง ปากมีไว้สำหรับรับอาหารเข้าไป สำหรับพูดจาสนทนากัน ปากมีหน้าที่พูดคำจริง คำอ่อนหวาน คำสมานสามัคคี คำที่เป็นประโยชน์ แต่ถ้าปากพูดโกหก พูดคำหยาบ พูดคำที่ทำให้คนแตกร้างจากกัน พูดเหลวไหลไม่เป็นแก่นสาร ก็เรียกว่าปากทำงานเกินหน้าที่ ปากอาจถูกลงโทษจนแตกกินน้ำพริกไม่ได้ หรือบางทีฟันร่วงจากปากก็มี นี่เป็นเพราะทำผิดหน้าที่นั่นเอง บางคนชอบใช้ปากพูดเรื่องของคนอื่น อันไม่มีประโยชน์แก่ตนเลย แต่เพราะมีนิสัยชั่วเท่านั้น อย่างนี้ไม่ดีเป็นการทำนอกเหนือหน้าที่ของตนไป

อวัยวะภายในของร่างกายทุกสิ่งยังมีหน้าที่ของมันเองโดยเฉพาะมากยิ่งขึ้น เช่น ฟัน เรามีไว้สำหรับเคี้ยวอาหาร แต่บางคนก็ใช้ผิด โดยไปเที่ยวกัดคนอื่นก็มีอยู่บ้าง หลอดอาหารมีหน้าที่เป็นทางเดินของน้ำและอาหาร กระเพาะมีหน้าที่เก็บอาหารไว้ และทำการย่อยเอาส่วนที่ดีมีประโยชน์ไปหล่อเลี้ยงร่างกาย ปล่อยส่วนที่เสียไปสู่ลำไส้เล็กทำการย่อยอีกครั้ง แล้วปล่อยส่วนที่เสียออกไปสู่ลำไส้ใหญ่ย่อยอีกจนหมดของดี เหลือกากต้องทิ้งออกทางทวารหนักบ้าง ทวารเบาบ้าง การทิ้งออกก็ต้องรู้กาลและสถานที่ที่ควรปล่อยควรวาง ถ้าใครไปเที่ยวปล่อยเลอะเทอะก็เรียกว่าไม่ทำให้ถูกต้อง เป็นการผิดหน้าที่เหมือนกัน หัวใจมีหน้าที่สูบฉีดโลหิตไปหล่อเลี้ยงร่างกาย ปอดมีหน้าที่ฟอกโลหิตให้สะอาด สมอมีหน้าที่คืดนึ่งให้เข้าใจว่าอะไรผิดถูกดีชั่ว อวัยวะ

ทุกส่วนนี้ต้องทำงานตามหน้าที่ของมันเป็นอย่างดี ถ้าส่วนใดไม่ทำงานตามหน้าที่ สรีรยนต์ก็ติดขัด เรียกว่า ร่างกายผิดปกติ บางที่ก็เป็นมาก บางที่ก็เป็นน้อย ต้องเซ็นเข้าอยู่ช่อมกันเสียทีหนึ่ง จึงจักทำงานต่อไปเป็นปกติได้ เราจักทำอะไรที่จักให้ร่างกายของเราได้ทำงานเป็นปกตินั้น เป็นเรื่องที่เราจักต้องศึกษาให้เข้าใจถึงเรื่องของมันและใช้มันให้พอดี อย่าฝืนมันเกินไป... จักก่อให้เกิดความเดือดร้อนได้ในภายหลัง

ทำหน้าที่ต่อตนเองและต่อผู้อื่น

ที่กล่าวมาแล้วนี้เป็นเรื่องของพืช สิ่งของ และเรื่องของเอกชนคนเดียว โดยเฉพาะ ว่ามีส่วนที่เป็นอยู่อย่างไร และมีเหตุที่สัมพันธ์กันแห่งองคาพยพนั้นๆ อย่างไรเท่านั้น แต่ถ้าพูดกันในวงกว้างกว่านี้แล้ว เราก็ควรได้พิจารณากันต่อไปถึงความเป็นอยู่ของสังคมเล็กๆน้อย เพราะคนเรามีได้เกิดมาอยู่ในโลกแต่ลำพังผู้เดียว แต่เราเป็นสัตว์ที่อยู่กันเป็นพวกเป็นหมู่ ดังที่เขากล่าวกันว่าคนเป็นสัตว์เมืองมิใช่สัตว์ป่า สภาพของเมืองผิดกับสภาพของป่าฉันใด สภาพของคนก็ผิดกับสภาพของสัตว์ป่าเถื่อนฉันนั้น เราจึงควรคิดว่าเรามีได้ อยู่เพื่อตัวเราคนเดียว แต่อยู่เพื่อคนอื่นด้วย ความสุขทุกข์ที่เกิดแก่เรานั้น ย่อมมีส่วนแผ่กระจายไปถึงคนอื่น ๆ ด้วยเสมอ เหมือนกับเราเอาก้อนหินทิ้งลงไปใต้น้ำ น้ำก็แตกกระจายเป็นไปตามกำลังของความดันของก้อนหิน ก่อให้เกิดความกระเทือนแก่กุ่ม หอย เต่า ปลา ตลอดถึงกอบัวที่มีดอกบานสลอนนั้นด้วย

จึงกล่าวได้ว่า การกระทำของเราทุกอย่างจักเกิดจากเจตนาในรูปใด ๆ ย่อมก่อให้เกิดผลแก่ตนเองและแก่คนอื่น ๆ ได้เสมอ ชาวโลกเป็นทุกข์เพราะการทำความชั่ว เป็นสุขเพราะการทำความดี เราทุกคนจึงเกิดมามีกิจที่จักทำสองอย่าง คือทำให้แก่ตนเองและแก่คนอื่น การทำกิจอย่างนี้เป็นหน้าที่ของทุกคน และทุกคนไม่ว่าเป็นคนมั่งมีหรือยากจน ต้องทำหน้าที่ของตนเสมอ

หน้าที่เป็นกิจที่ทุกคน ไม่ว่าเขาจักเป็นสุขเป็นทุกข์จักต้องทำ ความสุขความทุกข์ที่เกิดแก่ตนมิได้เป็นสิ่งขัดขวางมิให้เขาปฏิบัติหน้าที่ เพราะสุข

ทุกข์เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต เราทุกคนจักเลือกเกิดเอาตามใจชอบไม่ได้ เราเกิดมาตามผลของกรรมของเรา และเราต้องต่อสู้เพื่อความเป็นอยู่ของเรา ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ แต่ต้องระวังอย่าให้การต่อสู้เพื่อความเป็นอยู่ของเรา นั้น ต้องกระทบกระเทือนถึงความสุขของคนอื่น ๆ จงเข้าใจไว้ว่า *ชีวิตที่แท้ คือชีวิตของคนที่ทำกิจของตนให้เรียบร้อย* และคนที่ทำกิจของตนให้เรียบร้อยนั้น เป็นคนช่วยเหลือคนอื่นไปในตัว *ชีวิตที่ดีที่สุดของคนนั้นคือชีวิตที่มีได้อยู่เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อเห็นแก่เกียรติยศชื่อเสียงของตนอย่างเดียว แต่ได้ทำกิจบางอย่างแก่สังคมอยู่ด้วย* เขามีความเป็นอยู่ที่ทำให้ความหวังและประโยชน์ของบุคคลอื่นให้สมบูรณ์ในทุก ๆ กรณี

คนที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ทุกคน ควรถือว่าตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง แล้วมองออกไปรอบ ๆ ตัวเรา เราจักเห็นว่าเรามีได้อยู่แต่ลำพัง แต่เรามีชีวิตอีกหลายชีวิตที่อยู่กับเราและสัมพันธ์กับเราอย่างใกล้ชิด ที่เห็นง่าย ๆ ที่สุดก็คือ มารดาบิดาของเรา เมียและลูกน้อย ๆ ของเรา กว้างออกไปอีกเราก็จักเห็นญาติที่ร่วมสายโลหิตกับเราเอง ญาติและภรรยาของเรา เพื่อนฝูงที่คอยให้ความอุดหนุนจนจนใจแก่เรา จนกระทั่งถึงเพื่อนร่วมชาติและร่วมโลกกันเป็นที่สุด เมื่อคำนึงได้อย่างนี้แล้ว เราจักเห็นได้ทันทีว่า ภาระของชีวิตนั้นไม่ใช่ อันเดียวเสียแล้ว แต่มีอีกมากมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรา ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าเราจักทำอย่างไรดี จึงจักช่วยให้เขาทุกท่านที่อยู่รอบ ๆ เรานั้นได้มีส่วนแห่งความสุขร่วมกันได้ เป็นปัญหาที่น่าคิด และถ้าใครคิดอย่างนี้แล้ว จักเป็นเหตุให้เขาได้คำนึงถึงหน้าที่ของเขาได้ทันที

อันคนที่จักทำหน้าที่ของตนได้สมบูรณ์ดีนั้น ต้องเป็นคนมีอุดมคติ ประจําใจ อุดมคติที่เลิศแท้นั้นต้องมาจากหลักศีลธรรม ปรัชญาของศาสนาที่ตนนับถือ เช่น เราเป็นชาวพุทธ เรานับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้นำทางของเรา นับถือพระธรรมอันเป็นคำสอนของพระองค์ ว่าเป็นแนวทางที่ให้เราไปสู่ความพ้นทุกข์ นับถือพระสงฆ์ ว่าเป็นผู้เดินทางเป็นตัวอย่างและเตือนเรากว้างให้เราเดินตามทางด้วย เราจึงมอบกายถวายชีวิตแต่สิ่งทั้งสามประการนี้ เอาสิ่งทั้งสามนี้มาเป็นประทีปแก่ชีวิต จึงเป็นการจำเป็นที่จักปฏิบัติกิจตามทางของ

ศาสนาด้วย ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าหน้าที่ที่เราจักพึงทำนั้น ในขั้นนี้แบ่งเป็นสอง
คือ หน้าที่ต่อศาสนาที่เราเรียกว่าเป็นของเรา และหน้าที่เพื่อนร่วมโลกของเรา
ด้วย คนเรাজักอยู่โดยปราศจากศาสนาไม่ได้ ศาสนาเป็นหลักเส้นบรรทัดให้
เราดำเนินตาม คนเดินตามทางของศาสนาเป็นคนเดินทางถูก ได้ชื่อว่าเขาได้
ทำหน้าที่อันหนึ่งแล้ว และการทำหน้าที่ต่อศาสนานี้แหละ เป็นปัจจัยสำคัญที่
จักก่อให้เกิดการทำหน้าที่ของชาวโลกต่อไปได้ ศาสนาทุกศาสนาย่อมมุ่งให้
คนทำหน้าที่อย่างนี้ ฉะนั้นเราจงใช้กำลังที่เรามีอยู่ทั้งหมดรับใช้ศาสนาและ
รับใช้เพื่อนมนุษย์จนสุดความสามารถเถิด อย่าลืมนึกว่าความรับผิดชอบใน
ความสุขทุกข์ของโลกนั้นเกิดอยู่แก่เราทุก ๆ คน ชอบเขตของหน้าที่ที่เราจัก
พึงทำนั้นเป็นสิ่งไม่จำกัด เพราะหน้าที่มีอยู่ในทุกสถานะของชีวิต เราจักเลือก
เอาแต่อะไรอย่างหนึ่งในระหว่างสุขกับทุกข์นั้น ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่เลืวิสัย แต่
เราเลือกการกระทำที่จักก่อให้เกิดสุขและทุกข์ได้โดยอาศัยหลักความดีความชั่ว
ของศาสนาที่เรารับไว้เป็นหลักตัดสิน และเมื่อเห็นเหมาะเห็นควรแล้ว
จงทำกิจอันเป็นหน้าที่นั้นทันที ไม่ว่าในสภาพสิ่งแวดล้อมใด ๆ การมอบ
ร่างกายชีวิตจิตใจให้แก่หน้าที่นี้แหละ เราเรียกกันว่าอารยธรรมอันสูงสุดของ
ชาวโลก หน้าที่ของเราเป็นสิ่งที่เราต้องตั้งใจทำ ตั้งใจคิด และมุ่งหมายให้ได้
ผลอย่างแท้จริง

ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบเสมอ

ความคำนึงถึงหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความรักและเสียสละเพื่อหน้าที่ได้
คนใดที่คิดว่าตนมีหน้าที่ที่จักต้องปฏิบัติอย่างนี้ และไม่ทอดทิ้งหน้าที่ของตน
เป็นบุคคลที่ควรได้รับการชมเชย เขาเล่าไว้ว่า เมื่อประมาณ ๑,๘๐๐ ปีมาแล้ว
เมืองปอมเปอีในประเทศอิตาลียังอยู่ในสภาพที่ดี แต่เมื่อภูเขาไฟเวซุเวียส
ระเบิดอย่างแรง ได้ทำลายเมืองนั้นเป็นขี้เถ้าไปหมด เหตุการณ์ในคราวนั้น
ทำให้ชาวโลกได้บทเรียนของการเสียสละเพื่องานในหน้าที่ คือ ทหารที่เฝ้ายาม
หลายคนได้ทิ้งหน้าที่หนีไป แต่ทหารคนหนึ่งคงยืนรักษาหน้าที่อย่างกวดขัน
จนกระทั่งตัวเขาถูกเผาด้วยถ่านเพลิงที่ปลั่งจากภูเขาถึงแก่ความตาย แต่วีรกรรม

ของเขาไม่ตาย เขาเป็นตัวอย่างของบุคคลผู้เคารพต่อหน้าที่ และยอมตายเพื่อหน้าที่ของเขา เวลานี้หมวก เกราะ โล่ และเครื่องทหารของเขายังคงมีอยู่ในพิพิธภัณฑ์แห่งเมืองเนเปิลในอิตาลี

ทหารนี้เป็นตัวอย่างของคนที่มีความเชื่อฟัง และเคารพต่อระเบียบวินัยของทหาร เขากระทำการที่เขาได้รับมอบหมายให้กระทำ ไม่ยอมทอดทิ้งสิ่งใดที่ได้รับว่าจักทำแล้ว สิ่งนั้นเป็นหน้าที่ เป็นข้อผูกพันต่อชีวิตของเรา เราต้องปฏิบัติกิจนั้นจนสุดความสามารถ แม้จักต้องเสียสละชีวิตก็ต้องยอม เพื่อให้หน้าที่ของเราสมบูรณ์ ฉะนั้นความเคารพเชื่อฟังและความเป็นผู้มีระเบียบวินัย เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการปฏิบัติกิจทุกอย่าง สมัยนี้คุณธรรมสองประการนี้กำลังถูกเหยียบย่ำ สังคมของมนุษย์จึงมีแต่ความยุ่งยาก หมุ่ชนที่รวมกันจึงแตกแยกกันในความคิดเห็นและการกระทำเสมอ จึงมีความจำเป็นที่พ่อแม่ ครูอาจารย์ นักสอนศาสนา หัวหน้างานต่าง ๆ ต้องทำตนให้เป็นคนรู้จักเคารพเชื่อฟัง มีความเป็นอยู่อย่างมีระเบียบ แล้วอบรมอนุชนให้มีคุณธรรมทั้งสองประการนี้เสมอ การอบรมเด็ก ๆ นั้นควรตั้งต้นด้วยความเคารพเชื่อฟังก่อนเสมอ เพราะถ้าเด็กมีความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่แล้ว เขาก็เชื่อฟังครูอาจารย์และกฎหมายของบ้านเมืองในที่สุด พ่อแม่ผู้ไม่ทำการอบรมลูกของตนตามแนวนี้ ชื่อว่าทอดทิ้งหน้าที่ และจักได้รับผลร้ายในภายหลัง

อันคนที่รวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นคณะนั้น ต้องมีระเบียบสำหรับหมู่เพื่อให้ทุกคนทำตาม เพื่อความสงบเรียบร้อย และกฎของหมู่นั้นควรถือว่ามีได้ออกมาจากสมองผู้ใดโดยเฉพาะ แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนช่วยกันตั้งขึ้น เพื่อบังคับตนเองให้อยู่ในขอบวงที่ดี และทุกคนจักต้องทำตาม ถ้าไม่ทำตามก็เป็นอันละเลยต่อหน้าที่ เป็นผลร้ายแก่ตนและส่วนรวม เรามักพูดกันมากในสมัยนี้ถึงเรื่องเสรีภาพ แต่คนที่พูดเข้าใจเรื่องเสรีภาพถึงเนื้อแท้มีน้อย เข้าใจแต่เพียงว่าการได้ทำอะไรตามใจอยากเป็นเสรีภาพ การถูกห้ามมิให้ทำอะไรตามใจนั้น เป็นการกักกันเสรีภาพ นี่เป็นความเข้าใจผิดอย่างชานานใหญ่ และก่อให้เกิดการเรียกร้องเสรีภาพแบบทาสกันมากขึ้น เสรีภาพนั้นต้องมี

ขอบเขตและตั้งอยู่ในวงจำกัดบ้าง เพื่อความเรียบร้อยของสังคม การอยู่ในระเบียบวินัยนี้แหละเป็นแนวทางของเสรีที่แท้ คนใดเคารพระเบียบวินัย เขาเป็นคนรักเสรีภาพ คนใดทำลายระเบียบวินัย เขาเป็นคนทำลายเสรีภาพ และสมัครใจเป็นทาสตลอดไป ใครบ้างในโลกนี้ ที่จะสมัครใจเป็นทาส...ถ้าเขารู้ว่าการกระทำของเขาจักเป็นเหตุให้เป็นทาส ทุกคนอยากเป็นไท อยากเป็นใหญ่เป็นโตด้วยกันทั้งนั้น ถ้าท่านปรารถนาจักเป็นใหญ่ จงตั้งต้นแต่น้อยไปก่อน เพราะของใหญ่มาจากของน้อย ถ้าท่านต้องการสร้างตึกสูงเก้าชั้น จงคิดถึงรากของตึกก่อน เพราะถ้าตึกมีความสูงเท่าใด รากของมันก็ต้องลึกลงไปมากเช่นกัน การสร้างตึกเป็นเช่นใด การสร้างตนให้ใหญ่ก็เป็นเช่นนั้น รากฐานของความยิ่งใหญ่ นั้น อยู่ที่ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเชื่อฟัง และวินัยนั่นเอง

ปัญหาที่ต้องศึกษาต่อไปคือว่า **หน้าที่นี้หมายถึงอะไร** เมื่อตั้งปัญหาขึ้นอย่างนี้แล้ว คำตอบก็เป็นไปในรูปที่แตกต่างกัน เราจักต้องทำความเข้าใจกันบ้างในเรื่องนี้ เพราะถ้าสมมติว่าเราจักทำอะไรสักอย่างหนึ่ง เราต้องคิดเสียก่อนว่ามันเป็นหน้าที่ของเราที่จักต้องทำ แล้วเราก็ทำได้ด้วยความเต็มใจ แต่มีความคิดเห็นในเรื่องนี้แตกต่างกัน ตามความคิดเห็นของชาติ ศาสนา และประเพณี ของชาวมุสลิมมักเห็นว่า “หน้าที่ของเขาคือต้องปฏิบัติกิจทุกอย่างตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์โคหฺร่าน” ชาวฮินดูก็ว่า “เขาต้องทำตามข้อความในพระเวททุกอย่างเช่นกัน” ส่วนชาวคริสเตียนก็ยืนยันว่า “คำสอนในไบเบิลเป็นหน้าที่ที่เขาจักต้องปฏิบัติ” จึงเห็นได้ว่า มติในเรื่องหน้าที่เกิดแตกต่างกันแล้ว เพราะคำสอนในศาสนานั้น ๆ แม้จักถึงปลายทางแบบเดียวกัน แต่การเดินทางผิดกัน การทำหน้าที่จึงต่างกันตามความคิดเห็นจากศาสนา คนต่างศาสนาмаพบกันเข้า และเห็นฝ่ายหนึ่งทำกิจอย่างหนึ่งตามหน้าที่ของศาสนิกที่ดี อีกฝ่ายอาจกล่าวว่าการทำงานเช่นนั้นไม่ถูก ขัดกับคำสอนในคัมภีร์ของตน และเมื่อตนผู้หนึ่งค้านเขากระทำบางอย่างที่ตนเห็นว่าดี อีกฝ่ายหนึ่งก็อาจว่าไม่ดีก็ว่าได้ เป็นบาปก็ว่าได้ ข้อนี้ทำให้เกิดการแตกแยกกันในระหว่างศาสนิกนั้น ๆ เสมอ ทำให้ไม่จริงเป็นเช่นนี้ มูลเหตุอยู่ที่เห็นว่า ของ

ตนถูกแต่ของผู้อื่นผิดนี้เอง จึงเป็นเหตุให้ค้ำกันกันเสมอ และการค้ำกันนี้ ก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่สังคมตั้งที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ฐานะ ความเป็นอยู่ของ คนเราไม่เหมือนกัน การปฏิบัติหน้าที่จึงต่างกัน

หน้าที่คืออะไร

ฉะนั้นปัญหาที่ว่าอะไรเป็นหน้าที่นั้น ถ้าพูดกันในด้านของโลกแล้ว เราต้องถือมูลฐานของอาชีพที่เขาทำอยู่เป็นเกณฑ์พิจารณา คนที่อยู่ ชายทะเล...ไม่มีอาชีพใดเหมาะจะไปว่าการประมง ถ้าเขาเป็นชาวประมงและ ไม่ลงทะเลเพื่อจับปลา ก็ควรถูกลงโทษว่าไม่ทำงานตามหน้าที่ ชาวนาที่ไม่ทำนา ชาวสวนทิ้งสวนของตน พ่อค้าเลิกการค้า ครูไม่สอนเด็ก พระไม่สอนชาวบ้าน ตำรวจไม่รักษากฎหมาย แพทย์เบื่องการตรวจโรคและรักษาคนไข้ นักเรียน ไม่สนใจในการเรียน เหล่านี้ชื่อว่าเป็นผู้ผิดต่อหน้าที่ของตนทั้งนั้น ควรที่ ชาวโลกจักประณามได้ว่าไม่รักหน้าที่ของตน ฉะนั้น ถ้าท่านมีกิจอันใดเป็น เรื่องของท่านแล้ว จงอย่าทอดทิ้งงานนั้นเป็นอันขาด จงดำเนินงานของท่าน ไปด้วยความหนักแน่นอดทน จนกว่าจะถึงจุดหมาย นอกจากหน้าที่ดังกล่าว มาแล้ว ในฐานะที่เราเป็นคนหนึ่งในหมู่ เราต้องคำนึงถึงหมู่คณะด้วย โดยเฉพาะในครอบครัวของเรา เราต้องเอาใจใส่ทำหน้าที่ของผู้ครองเรือนที่ดี โดยทำตนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นสามีภรรยาที่ดี เป็นพ่อแม่ที่ดี เป็นมิตร สหายที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี และเป็นศาสนิกที่ดีเป็นประการสุดท้าย อะไร ๆ ก็ จักดีหมด เพราะความดีมีมูลฐานสำคัญมาจากศาสนา เป็นศาสนิกที่ดีแล้ว ทุกอย่างก็ดีไปหมดโดยไม่ต้องสงสัย

การทำหน้าที่ส่วนบุคคลนั้นเป็นเรื่องของแต่ละคนไป ทุกคนต้องรับ ภาระผิดชอบในงานนั้น และไม่มีควมจำเป็นแต่อย่างใดที่จักโฆษณาตัวเอง ต่อชุมชน เพราะการทำงานที่มุ่งโฆษณาตัวเองนั้น เป็นงานที่ไม่สู้จะบริสุทธิ์นัก ทั้งเป็นเหตุทำให้ความยึดถือในตัวตนทวีปริมาณมากขึ้น แต่การทำงานใน สังคมนั้นเป็นเรื่องธรรมดาที่ต้องมีการติดการชมกันบ้าง การติชมเป็นเรื่องของ เขา เราอย่าไปเอาเป็นอารมณ์ก็แล้วกัน หน้าที่ของเรามีอยู่อย่างเดียว ว่า

ทำงานของตนให้ดีและเป็นທີ່สบายใจ คนอื่นเขากล่าวอย่างไรช่างเขา ขอให้คนอื่นทำลายเราแต่เพียงเปลือกเถิด อย่าให้เขาส่งจิตใจของเราเสียเลย ว่ากันตามจริงแล้ว คนอื่นฆ่าเราแต่กาย ส่วนใจนั้นเรามักฆ่าตัวเองเสมอ โดยการรับความไม่ดีจากผู้อื่นบ้าง สร้างเอาเองบ้างด้วยความไม่รู้เท่าถึงการณ์ ขอให้เรานึกไว้ว่า ถ้าเราสามารถทำตนเองและผู้อื่นให้ดีขึ้น บริสุทธิ์ขึ้น สุขภาพขึ้น โดยวิธีใด ๆ แล้ว เราควรทำวิธีนั้นทันที และจักเป็นอย่างนี้ได้ก็โดยเราชวนกันยืนหยัดอยู่ในหน้าที่ของตนโดยไม่ท้อถอย และถือคติของคนฉลาดที่ว่า “จงประจำอยู่ในหน้าที่ของท่านอย่าละลด”

มีบางคนในโลกนี้ที่มีใจใหญ่และหวังความสุขแก่คนอื่น ได้สละเวลาของเขาไปเยี่ยมเยียนคนป่วย ดูแลพยาบาลและให้กำลังใจด้วยการปลอบโยนเขา ด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน แต่มักถูกคนอื่นกล่าวหาว่ามัวแต่ไปทำงานรักษาคนป่วย จนไม่มีเวลาทำกิจของตน เขาได้ตอบแก่เพื่อนของเขาด้วยถ้อยคำอันสุภาพว่า “เพื่อนเอ๋ย ฉันทำงานในสำนักงานของฉัน เพื่อลูกเมียที่ฉันรัก และมีหน้าที่ที่ต้องเลี้ยงเขาประการหนึ่งแล้ว แต่นั้นมาฉันจึงว่าข้อผูกพันในหน้าที่มิได้มีเพียงนั้น ฉันยังมีหน้าที่ต่อชาวโลกทั่วไปอยู่ ฉันจึงต้องปลีกเวลาไปทำหน้าที่อื่นนั้นด้วยความสมัครใจและเต็มใจของฉันโดยแท้” นี่เป็นคำพูดที่น่าฟังอยู่มาก

อันบุคคลผู้สละเงินของตนเป็นจำนวนมหาศาลเพื่อสาธารณกิจเท่านั้น แต่หมายเอาบุคคลผู้ยอมมอบตนของเขาให้แก่งานนั้น ๆ จริง ๆ และทำทุกอย่างเพื่อสาธารณชนด้วยตนเอง ไม่มีการถือตัวถือเขาถือเราไม่ว่ากรณีใด ๆ เขากล่าวกันว่า คนที่ใช้เงินอย่างเดียวนั้น มุ่งโฆษณาตัวเองเสียมากกว่า เพราะเขาได้รับชื่อเสียงตอบแทนแล้ว แต่บุคคลใดได้มอบเวลา กำลังความคิด แก่งานอันเป็นสาธารณะจริง ๆ นั้นแหละเป็นคนที่น่ารัก น่าเคารพนับถือกว่า คนบริจาคเงินอาจลืมเสียเมื่อไรก็ได้ แต่คนที่มอบตนให้จริง ๆ นั้นจักไม่ถูกลืมเลย เขาเป็นคนไม่ตายจากความดี ทำให้จึงกล่าวเช่นนี้ เหตุผลมีอยู่ว่าเงินเป็นของภายนอกและสละง่าย แต่การลดตนอันเต็มไปดวยมานะที่ภูฏิลิงมาเป็นผู้รับใช้คนอื่นเป็นสิ่งยาก ถ้าใครทำได้ก็กล่าวได้ว่า เดินอยู่ในทางพระแล้ว

ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าในรูปใด ต้องมีเสรีภาพในการกระทำอยู่บ้าง เหมือนกัน แต่เสรีภาพนี้เป็นดาบสองคม เราใช้ในทางบริสุทธิ์ก็ได้ ใช้ในทางสกปรกก็ได้ ฉะนั้นผู้จักใช้เสรีภาพจึงต้องมีธรรมะกำกับ ธรรมะที่ควรใช้ก็คือ ความรู้สึกผิดชอบนี้เอง ก่อนที่เราจักหาเสรีภาพ ก็ควรคิดโดยความรอบคอบ ก่อนว่าหามาเพื่อความบริสุทธิ์หรือเพื่อตามใจตัวเอง การตามใจตนเองมิใช่เพื่อเสรีภาพ การบังคับใจตนเองเป็นทางไปสู่เสรีภาพ เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติงานจึงต้องใช้เสรีภาพบ้าง เช่น สมมติว่าเราจักต้องทำกิจอย่างหนึ่ง เราคิดว่าจักทำอย่างแบบไหน แบบไทหรือแบบทาส แบบทาสเป็นการทำด้วยอำนาจความอยากอย่างรุนแรง เช่น อยากให้คนอื่นทราบว่าตนทำอะไรบ้าง อยากได้คำชมเชย อยากได้เงินมากขึ้น อยากได้ยศและตำแหน่งที่ดีกว่า กำลังทำก็อยาก ทำแล้ว...มานั่งนอนคอยผลนั้นอยู่ด้วยความเป็นทุกข์ใจของเขาไม่มีความสงบเสียเลย ความทุกข์มีแก่เขามากขึ้นในเมื่อมิได้ตั้งใจอย่างนี้เรียกว่าทาสกิเลส ไม่ใช่ไทแก่ตนเอง การทำงานแบบไทนั้น คือ ทำอย่างมีใจเป็นอิสระ ไม่คำนึงถึงผลงานอันตนจักพึงได้ คิดแต่เพียงว่า จักทำงานให้เรียบร้อยสม่าเสมอและยุติธรรมเท่านั้น เขาไม่มีความทุกข์ด้วยความกลัวแบบต่าง ๆ อย่างคนที่ทำงานอย่างทาสได้ประสบมา เป็นงานในหน้าที่ที่บริสุทธิ์และสะอาดแท้

ความเสียหายของสังคมที่เกิดจากการทุจริตในหน้าที่นี้ เป็นเหตุมาจากคนทำงานไม่มีความคิดอย่างในรูปที่กล่าว แต่ทำเพื่อได้ผลอย่างเดียว ถ้าไม่ได้ตั้งใจก็ทุจริตทันที เขาหาเข้าใจไม่ว่า ความทุจริตในวันนี้เป็นความทุกข์ในวันข้างหน้า ฉะนั้น เราควรจักถือว่ามีหน้าที่ที่จักต้องทำ แต่เราไม่มีหน้าที่ที่มักอยากได้ผลนั้น ทำเท่านั้นเป็นความคิดของเรา ส่วนผลนั้นจักตามมาเองโดยมิต้องคำนึงถึง เพราะเมื่อมีการกระทำแล้ว ผลแห่งการกระทำก็ต้องมี เราหนีจากผลไปไม่ได้ จักต้องการหรือไม่ต้องการนั้น มันก็ตกมาถึงเราแน่ ๆ ตามเหตุที่ทำได้ นี่เป็นความจริงแท้ประการหนึ่งของโลกนี้

แต่นั้นแหละมนุษย์เรามีปมไม่ติดอยู่ประการหนึ่ง คือ ขาดความอดทน ในอันที่จักรอให้เหตุการณ์นั้นมาถึง ถ้าตนนึกหวังจักได้สิ่งใดแล้ว ก็คิดว่าต้องได้

โดยเร็ว ซ้ำไปหน่อยก็ไม่ได้เสียแล้ว ความต้องการที่จักให้ได้เร็วเกินไปนี้ เป็นวิสัยของเดรัจฉานประการหนึ่งเหมือนกัน สิ่งที่เราเลี้ยงไว้ข้างบ้าน ถ้าเรานำอาหารไปให้มัน พอมันเห็นก็ไม่รอแม้วินาทีเดียว ต้องกระโดดเอาทันที จนทำให้อาหารนั้นหกกราดไปก็มี หมาก็เช่นเดียวกัน มันอดใจรอไม่ได้เช่นเดียวกับลิง แต่คนเรามีร่างกาย จิตใจ ความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนสัตว์ที่กล่าวมา ฉะนั้นเราควรทำใจของเราให้แปลกจากสัตว์เสียบ้าง โดยหัดทำตนเป็นคนอดทน หัดข่มความอยากที่เกิดขึ้นในใจของเรา ความอดทน ความข่มใจนี้แหละ เป็นลักษณะของอัคริณ เป็นคนชนะตนเอง ความชนะตนเองเป็นความชนะที่สูงที่สุด เพราะบุคคลผู้ชนะตนได้แล้วเขายักไม่กลับไปอีก ดีกว่าชนะสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมด

จงจำไว้ว่า ถ้าเรายักทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ เรายักต้องเป็นคนชนะตนเองได้ และงานของคนที่ควบคุมใจของตนไว้ได้นั้น เป็นงานที่บริสุทธิ์สะอาดเสมอ ความบริสุทธิ์อยู่ที่ไหน พระเจ้าอยู่ที่นั่น ถ้าท่านเป็นคนบริสุทธิ์ พระก็อยู่กับท่าน แต่ถ้าท่านเป็นผู้สกปรก มารร้ายก็จักสิงตัวท่าน และนำท่านไปสู่อเวจี ท่านต้องการไหม? เมื่อไม่ต้องการ ก็จงพยายามอดทนข่มใจปฏิบัติหน้าที่ของท่านด้วยความรู้สึกผิดชอบกันเถิด

พระองค์ตรัสสอนว่า

ความมัวเมาประมาทเป็นทางของความตาย

คนมัวเมาประมาท ก็หมายถึง

คนที่ขาดความอดทน ขาดความข่มใจ ขาดความรู้สึกผิดชอบ

และเป็นเหตุให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนไม่เรียบร้อยนี้เอง

ฉะนั้น บุคคลผู้หวังความเจริญแก่ตน จงคำนึงถึงสภาพของชีวิตที่ท่านได้มาและจงใช้ชีวิตของท่านในทางที่เป็นประโยชน์ ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ที่ท่านมีต่อบิดา มารดา บุตร ภรรยา ญาติสนิทมิตรสหาย ตลอดจนถึงประเทศชาติ ศาสนาของตนด้วยความอดทนอย่างยิ่ง ด้วยความข่มใจอย่างยิ่ง ด้วยความรู้สึกผิดชอบอย่างยิ่ง ท่านจักไม่ต้องมีความเสียใจในภายหลังว่าตนเป็นคนเกิดมาเปล่า ชีวิตไม่เป็นแก่นสารด้วยการกระทำดังกล่าวมา

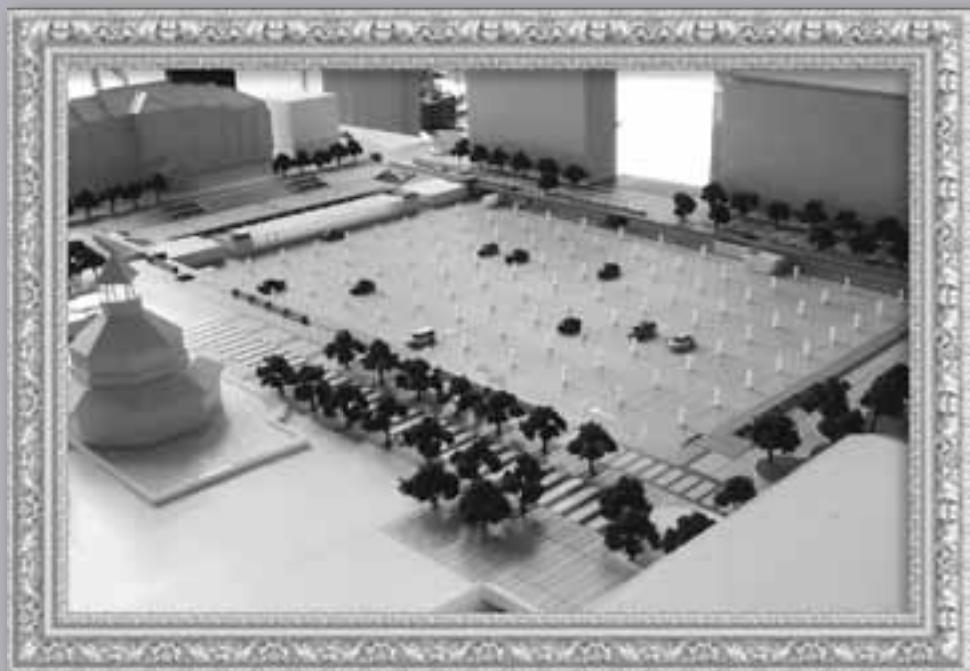

ขออำนาจแห่งพระศรีรัตนตรัยจงตั้งอยู่ในใจของท่าน กระตุ้นเตือนท่าน
ให้คำนึงคิดในทางดีมีประโยชน์ และก้าวไปสู่ความสุขสถาพร เป็นกำลังของ
ครอบครัว ประเทศชาติ ศาสนา ทุกเมื่อเทอญ

ผู้มีปัญญาอ่อนไม่ทำตนให้ตกต่ำเพราะคำติ
ผู้มีปัญญาอ่อนไม่ทำตนให้เหลิงเพราะคำชม

พระพรหมมิ่งคลาจารย์
หลวงปู่ปัญญานันทภิกขุ

รูปจำลองที่จอดรถใต้ดิน มศว ประสานมิตร

ปลุกตัวเอง

เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก ได้เคยเห็นคนที่เขามีความเชื่อในทางคาถาอาคม ทำพิธีปลุกตัวให้ดู การปลุกก็มีได้มีอะไร เพียงแต่นั่งขัดสมาธิยกมือไหว้ครูแล้วก็กล่าวคำอันเป็นบทปลุกใจ ขึ้นต้นด้วยคำว่า โอม และมีคำว่าต่อไปยืดยาว ประมาณ ๑๕ นาที ผู้ทำการปลุกตัวเอง ก็มีอาการตัวสั่นและหน้าตาแดงแสดงว่าขึ้น ถ้ามีอาการแบบนี้ก็ต้องทำอะไรสักอย่าง อันเป็นไปในทางต่อสู้กัน ในวันที่ข้าพเจ้าเห็น ไม่มีใครอาสาไปสู้รบกับผู้ปลุกตนคนนั้น เขาจึงลุกขึ้นและเอาหัวชนฝาอย่างแรง อาการที่เป็นอยู่ก็หายไป

การกระทำในรูปอย่างนี้ เป็นการกระทำที่ยั่วใจให้เกิดความกล้าฮึกเหิมในการที่จะต่อสู้ เมื่อพูดบอกกับตนเองด้วยความตั้งใจอย่างแรงกล้า ความคิดในแนวนั้นก็เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย แต่เมื่อเกิดแล้วไม่เห็นได้ประโยชน์เท่าใดนัก เป็นการปลุกตนในทางเสียเท่านั้น เคยสังเกตเห็นมาหลายรายแล้ว คนที่เรียนคาถาอาคมแบบนี้มักเป็นคนเสีย เพราะการบังคับตนเองไม่มี เขาหาความรู้ในด้านที่จะทำตนให้เสียถ่ายเดียว การปลุกตนแบบนี้ จึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธไม่ควรเอาใจใส่เป็นอารมณ์

พุทธธรรมเป็นคำสอนที่ทำให้คนปฏิบัติตามให้เป็นคนตื่นตัวเสมอ พระพุทธองค์ได้พระนามว่าพุทธโธ ก็หมายถึงความเป็นผู้ตื่นแล้วจากกิเลส ชาวพุทธก็หมายถึงหมู่คนผู้ตื่นจากความหลับ เช่นเดียวกับคนที่ตื่นตัว เป็นคนก้าวหน้า คนหลับหลงเป็นคนไม่ก้าวหน้าแม้แต่น้อย คนก้าวหน้าเป็นคนอยู่ในโลกอย่างมีประโยชน์ ส่วนคนหลงนั้นอยู่ในโลกอย่างไม่มีประโยชน์ ชาวพุทธต้องใช้ชีวิตให้ก้าวในทางที่เป็นประโยชน์ อย่าเป็นคนล่าหลังเป็นอันขาด

ความคิดของตนสร้างตนในอนาคต

เรื่องของชีวิตทั้งหมด ขึ้นอยู่ที่การกระทำ การกระทำของแต่ละบุคคลสร้างตัวเขาให้เป็นไปตามนั้น และการกระทำของแต่ละบุคคลนั้นแหละ

ที่สร้างความเป็นไปของประเทศชาติ ชาติใดเป็นชาติที่ก้าวหน้า ก็เพราะคนในชาติเป็นคนคิดอย่างแบบก้าวหน้า ตื่นตัวอยู่เสมอ และผลที่เกิดแก่ชีวิตนั้น ก็เนื่องมาจากใจคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าหากความคิดในใจเป็นไปในทางใดมาก ความคิดถึงอันนั้นมีอิทธิพลสร้างอนาคตของผู้นั้น คนที่คิดว่าตนเป็นคนอ่อนแอเสมอ การพูดการทำก็กลายเป็นความอ่อนแอไปด้วย ที่คิดว่าตนเป็นคนไม่สบายมีโรคมาก ทั้ง ๆ ที่เขายังไม่เป็นโรคเท่าใดนัก เขาก็อาจกลายเป็นคนอมโรคไปได้ในวันหนึ่ง คนที่คิดอยู่เสมอว่าตนสบาย จิตใจของเขาสบาย ร่างกายทุกส่วนทำงานได้เป็นปกติ ความเป็นอยู่ของเขาก็พลอยดีไปด้วย คนที่คิดว่าตนเป็นคนโชคร้ายไม่มีใครชอบ ก็มักมีโชคร้ายได้เสมอ ความคิดของเราสร้างอนาคตให้แก่ตัวเราเอง ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน คือผลของความคิดที่เราได้สะสมไว้วันละเล็กละน้อยนั่นเอง ในเรื่องนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในธรรมบทว่า

“สิ่งทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐสุด เกิดมาจากใจทั้งนั้น ถ้าหากบุคคลมีใจชั่ว การทำพูดคิดของเขาก็ชั่วอย่างใจ ถ้าหากเขาเป็นคนมีใจดี การทำพูดคิดของเขาก็ดีอย่างใจ ผลที่เกิดย่อมติดตามเขาไป ประดุจล้อเกวียน หรือเงาที่ติดตามตนอยู่เสมอฉะนั้น”

อิทธิพลของความคิดได้สร้างสรรค์อะไรต่าง ๆ ไว้มากมาย บรรดาปรากฏการณ์ทางวัตถุที่เราได้พบเห็นอยู่ในทุกวันนี้ เป็นผลเนื่องมาจากความคิดฝันของคนในสมัยก่อน ๆ ทั้งนี้ ผู้คิดเรือบินขึ้นมาได้ ก็เพราะเขาได้เห็นภาพของนกที่บินไปมาในอากาศ ก็เกิดความคิดขึ้นมาว่า คนเราน่าจะบินไปเช่นนั้นได้บ้าง ความคิดก่อให้เกิดการกระทำ เขาได้พยายามกระทำตามแนวคิดเสมอ แม้จะไม่สำเร็จในขั้นแรกก็มิได้ท้อทิ้งความพยายาม เขาถือหลักว่า ทุกสิ่งสำเร็จได้เพราะเพียร ตั้งหน้าทำเรื่อยไป ผลที่สุดเขาก็นำเรือบินขึ้นสู่ท้องฟ้าได้สมประสงค์ ความฝันได้กลายเป็นความจริงขึ้นมาแล้ว ในทางซักร์ก็เช่นเดียวกัน เด็กน้อยที่ได้ยินได้ฟังเรื่องโจรผู้ร้ายบ่อย ๆ เขาก็มักเกิดความชอบในความกล้าของโจร ผลต่อมาเขาก็กลายเป็นโจรขึ้นมาได้ ลองจับเอาบุคคลที่มีชีวิตรูปร่างนี้ในทางการเมือง ทางทหาร ทางเศรษฐกิจ และ

ทางศาสนา แยกธาตุความคิดของเขาดูเถิด เราจะพบเหตุผลว่าเขาได้เคยคิดที่จะเป็นทางนั้นมาตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว พวกอ้ายเสียใจเหี้ยมก็เป็นเช่นเดียวกัน เขาเคยคิดเป็นโจรมานาน ผลที่สุดก็เป็นโจรไปได้ นี่คืออิทธิพลของการคิดนึกที่สร้างชีวิต สร้างสังคม สร้างชาติ และสร้างโลกในที่สุด

ในทางพุทธศาสนาเรามีความเชื่อกันว่า บุคคลที่จะเป็นพุทธะได้นั้น ต้องสร้างบารมีกันมาเป็นเวลานาน ๆ หลายชั่วชีวิตจึงจะเป็นพุทธะได้ อันการสร้างบารมีก็คือการคิดที่จะเป็นเช่นนั้น เป็นระยะติดต่อกันมาเรื่อย ๆ นั่นเอง เมื่อสิ่งที่ตนคิดแก้ตัวเข้าก็กลายเป็นผลปรากฏออกมาในพระพุทธรเจ้า ในพระสาวกของพระองค์ คุณความดีชั้นสูงเป็นสิ่งสาธารณะ ใคร ๆ ก็อาจเป็นได้ ถ้าเขาหัดนึกคิดบ่อย ๆ ว่าตนจะต้องเป็นเช่นนั้น แต่ทว่าการนึกคิดในรูปนั้น ต้องเป็นไปอย่างแรงกล้า มีเหตุผลมีทางที่จะเป็นไปได้ ส่วนความคิดที่ไร้เหตุผล เช่น คิดสร้างวิมานบนอากาศ เป็นความคิดที่ไม่มีทางสำเร็จไปได้เลย

ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การคิดนึกบ่อย ๆ สร้างความเป็นอยู่ของคนได้มาก ในทางศาสนา จึงสอนให้เรารู้จักบังคับความนึกคิดให้เป็นไปในทางที่มีระเบียบ และเป็นไปในทางที่มีหวังว่าจะสำเร็จได้ เพราะถ้าเราใช้ความคิดไปในทางที่ไม่อาจสำเร็จ ก็เป็นการเปลืองแรงงานทางใจไปเปล่า ๆ ผลประโยชน์ไม่เกิดจากการนั้น ผู้หวังความก้าวหน้าในชีวิต จึงควรคิดและกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ถ่ายเดียว จึงควรบอกกับตัวเองบ่อย ๆ ว่าตนจะเป็นอะไร มีความปรารถนาในทางไหน เมื่อแน่ใจแล้วก็คิดและเดินตามแนวนั้น ๆ เสมอ ผลคงจะเกิดแก่ตนโดยมิต้องสงสัย ลองทำดูก็ได้

ใจของเราทุกคนต้องมีการกระตุ้นอยู่บ่อย ๆ จึงจะก้าวหน้าไปในทางที่ควรได้ นักเรียนที่ไปโรงเรียนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนได้รับการกระตุ้นเตือนจากครูเสมอ ทหารในกองทัพได้รับการกระตุ้นเตือนจากหัวหน้าเสมอ แม้พวกโจรใจร้ายเขาก็คอยกระตุ้นเตือนกันไว้เสมอ เพื่อให้มันเป็นโจรตลอดเวลา วิธีการโฆษณาขายสินค้าทางวิทยุ ทางหนังสือพิมพ์หรือทางอื่น ๆ ก็ล้วนแต่เป็นวิธีกระตุ้นเตือนใจให้คนหันมาสนใจในสิ่งที่ต้องการให้เขาสนใจ ในทาง

ด้านศาสนาก็ต้องมีการกระตุ้นเตือนกันเสมอ อย่างน้อยเดือนละสี่ครั้ง เป็นการจงใจคนเข้าหาวัด เข้าหาพระ ถ้าหากว่าไม่มีการกระทำอย่างนี้ ใจคนก็หันออกนอกทางหมด ความเดือดร้อนก็เกิดมากขึ้นตามตัว

สภาพของใจคนทั่วไปมักไหลไปในทางต่ำ เหมือนน้ำที่มีปกติไหลไปในทางต่ำเสมอ ถ้าต้องการให้ไหลไปในทางที่สูง ก็ต้องใช้กำลังพิเศษสักหน่อย การที่จะทำให้สูงขึ้นไปก็ต้องมีแรงงานคอยกระตุ้นเตือนให้เดินไปในทางที่ดี ถ้าขาดแรงงานแล้วก็คงตกไปในทางต่ำเสียอีก ความจำเป็นจึงเกิดขึ้นว่า เราต้องมีการปลูกปล้ำตนเองให้ตื่นตัวเสมอ

การปลูกตัวให้เป็นคนตื่นขึ้นนั้น ว่ากันโดยที่ถูกแล้วก็หมายถึง การสร้างนิสัยดีงามให้แก่ตนเองนั่นเอง การสร้างนิสัยไม่เหมือนกับการสร้างวัตถุ มันเป็นงานหนักและลำบากอยู่สักหน่อย เพราะเหตุว่าปกติคนเรา สิ่งใดที่รับไว้แล้วมักเอาออกได้ยาก ชอบที่จะเก็บไว้กับตนเสมอ ถ้าหากเขาได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ๆ ได้รับแต่สิ่งที่ดี ๆ ไว้ก็ค่อยดีหน่อย แต่ถ้าอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ชั่ว ๆ และรับของชั่วไว้ ก็เป็นการยากที่จะเอาออก หากเขาไม่มีความเข้มแข็งให้แก่ตนเองเสมอ สร้างไว้เพื่อการต่อต้านกับความทุกข์ความชั่วที่มารบกวนความสงบสุขของเรา การปลูกตนให้เป็นคนตื่นตัวในทางดี จึงควรกระทำเป็นเรื่อง ๆ ไปทีเดียว

หลักในการปลูกใจตนเอง

ก่อนที่จะหัดปลูกตนเองในทางดี ต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่า อะไรบ้างเป็นความไม่ดี การกระทำ การพูด การคิด ในทางดีเป็นทางไม่ดีงามไม่เป็นประโยชน์ ต้องพยายามนำความคิด การกระทำ การพูดประเภทนั้นออกไปจากตนเสีย ส่วนความคิด การพูด การกระทำอันใดเป็นไปเพื่อความดีงามอยู่แล้วก็ส่งเสริมให้ดีขึ้น เปรียบเหมือนชาวสวนที่ทำการเพาะปลูกพืชพืชที่ไม่ต้องการเกิดขึ้นในสวนก็ต้องทำการแผ้วถางตัดต้นโค่นรากเอาออกเสียให้หมด ส่วนพืชพันธุ์ดีเป็นประโยชน์ก็ต้องเก็บรักษาไว้ โดยรดน้ำพรวนดินให้มันงอกงามเจริญ เป็นรายได้ของเจ้าของสวนต่อไป

เมื่อเข้าใจเหตุผลของเรื่องว่า มีความจำเป็นอย่างไรในการปลุก
ตนเองแล้ว มาศึกษากันต่อไปว่า เราควรจะปลุกตนเองในทางใดบ้างอันเป็น
ทางสร้างตนให้เป็นคนก้าวหน้าในทางที่ชอบ

ขอให้หลักสำหรับปลุกใจดังต่อไปนี้

๑. ปลุกให้เป็นคนขยันในการประกอบกิจการงาน
๒. ปลุกให้เป็นคนรู้จักประหยัดเงินทอง
๓. ปลุกให้เป็นคนเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน
๔. ปลุกให้เป็นคนมีความอดทนเข้มแข็ง
๕. ปลุกให้เป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม
๖. ปลุกให้เป็นคนชนะในทางที่ถูกที่ชอบ
๗. ปลุกให้เป็นคนมีนิสัยรอบคอบในอันประกอบกิจ

จะได้อธิบายความหมายแห่งบทเหล่านี้ต่อไป

๑. ปลุกให้เป็นคนขยันในการประกอบกิจการงาน

ชีวิตกับงานเป็นสิ่งคู่กัน เราจะอยู่โดยไม่ทำงานไม่ได้ ทุกคนต้อง
ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนถนัด งานนำความสุขความเจริญมาให้แก่
ผู้ประกอบการเสมอ สิ่งที่เป็นอุปสรรคของงาน คือความเกียจคร้าน คนไทย
เรามีนิสัยทางเกียจคร้าน หรือนิสัยชอบหาแต่ความสบายอยู่มาก การทำงาน
ก็มักทำด้วยความจำเป็นเท่านั้น ถ้าพ้นความจำเป็นแล้วก็มักหาโอกาสนอน
พักผ่อน คนทางจังหวัดระนอง มีอาชีพหาแร่ตามลำน้ำ ถ้าวันไหนปะที่มีแร่
มาก ๆ เข้า เขาก็เอาไปขายได้เงินงาม วันรุ่งขึ้นไม่ไปทำงานแล้ว นอนพักผ่อน
หรือเล่นไพ่กันระหว่างญาติมิตร งานจึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เป็นคนอยู่อย่าง
หาเช้ากินเย็น ครอบครัวยังไม่เจริญก้าวหน้า คนมีอาชีพประเภทอื่น ๆ ก็เป็น
เช่นเดียวกัน เขามีได้ทำงานอย่างสม่าเสมอ แต่ทำแบบตามพอใจ นิสัยแบบนี้
ยังไม่เรียกว่าเป็นคนรักงาน เราจะต้องเพาะนิสัยรักงานให้เกิดขึ้น และทำงาน
ด้วยความขยันขันแข็ง ต้องหัดทำตนเป็นคนไม่เห็นแก่ความสุขด้วยการนอน
การเที่ยว

การแสวงหาความสุขในทางที่ไม่สมควร ต้องหัดตื่นนอนเช้า ๆ อย่ำ

เพราะนิสัยตื่นสาย แต่จงหัดลุกขึ้นเช้า ๆ การหัดก็ทำง่าย โดยวิธีบอกกับตนเองในเวลาจะนอน เช่น สมมติว่าเราจะตื่นเวลาหกนาฬิกาตีห้า ก็บอกกับตนเองว่า “เจ้าต้องตื่นเวลาตีห้า” หรือว่า “ตีห้าตื่น” บอกในเชิงบังคับลงไปทีเดียว บอกหลายครั้งจนกว่าจะหลับไป พอถึงเวลาที่กำหนดไว้ก็จะตื่นจริง ๆ เมื่อตื่นแล้วอย่าทำไอ้เอ๋เอ๋ จงรีบลุกขึ้นทันที เปิดประตูหน้าต่างมองดูดาวในท้องฟ้า สูดอากาศเข้าปอดให้แรง ๆ เพื่อสูดเอาความสดชื่นใส่ไว้ในร่างกาย เหมือนกับการอัดหม้อไฟฟ้าให้มีกำลังเพิ่มอยู่เสมอ อย่าห่วงที่นอน รีบล้างหน้า ล้างตาและถูร่างกายให้ทั่ว ให้ประสาททุกส่วนตื่นตัวทำงาน แล้วนึกหรือบอกกับตนเองว่า “เราจะเป็นอยู่ด้วยความขยัน เราจะทำงานด้วยความพอใจ เราจะเป็นคนก้าวไปข้างหน้าเสมอ เราจะไม่กลัวต่อเหตุขัดข้องไม่ว่าขนาดไหน ชีวิตของข้าพเจ้าคืองาน ข้าพเจ้าอยู่เพื่องาน-งาน-งาน-งาน งานทำให้ตนเจริญ” การบอกแบบนี้เป็นการปลุกใจแบบหนึ่ง เมื่อถึงเวลา ก็ไปทำงานตามหน้าที่ ไม่ยอมอ่อนแอเป็นอันขาด

ขณะทำงานถ้าเกิดความเบื่อหน่ายอ่อนแอขึ้นมา ก็รีบบอกว่า “อย่าเกียจคร้าน จงเป็นคนขยัน อย่ายอมแพ้ต่อความลำบาก จงทำงานต่อไปเถิด ทำงานที่สนุกแท้” ความกระปรี้กระเปร่าก็เกิดขึ้น ความเบื่อหน่ายก็หายไป ชีวิตจะมีแต่ความสดชื่นเพราะการทำงานเสมอ สิ่งใดเป็นสิ่งที่จะมาทำลายความขยันของตน จงอย่าเข้าใกล้สิ่งนั้น อย่ายึดถึงสิ่งนั้น แต่จงนึกในทางก้าวหน้าไว้เสมอ ทำบ่อย ๆ จนกว่าจะติดเป็นนิสัย พอติดเป็นนิสัยแล้วก็คงถาวรตลอดไปไม่เปลี่ยนแปลง

๒. ปลุกให้เป็นคนรู้จักประหยัดเงินทอง

ประการหนึ่งปลุกให้เป็นคนขยัน เมื่อทำงานก็หาเงินทองได้มาก เงินทองที่ได้มาแล้วก็ต้องจ่ายใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต การใช้จ่ายก็ต้องเป็นไปแต่พอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป ตามปกติของคนเราทั่วไปมักเป็นคนจ่ายเติบ การจ่ายเติบเนื่องมาจากการตามใจตนเอง การตามใจตนเองก็คือยอมให้กิเลสมาเป็นเจ้าเหนือหัวใจตนนั่นเอง คนที่กิเลสเป็นเจ้าเข้าครองแล้ว ไม่เป็นตัวเอง ชีวิตไม่ราบรื่น การเป็นอยู่ในครอบครัวมักกระส่ำระสาย นิสัยจ่ายเติบ

จึงเป็นนิสัยที่ไม่ดีประการหนึ่ง เป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขกันเสียใหม่ การแก้ไขเรื่องนี้ก็ต้องสอนตนเองให้เป็นคนประหยัด ก่อนจ่ายต้องคิดให้รอบคอบเสียก่อนว่าจำเป็นหรือไม่ ถึงเวลาแล้วหรือยัง เป็นประโยชน์หรือเปล่า การคิดอย่างนี้เป็นการห้ามล้อมิให้จ่ายในทางที่ไม่ควร

รู้จักประหยัดกินประหยัดใช้

สมัยนี้เป็นสมัยของการโฆษณาชวนเชื่อ สินค้าอันเป็นของกินของใช้ ก็ถูกโฆษณาเสียอย่างดี ทำให้คนหลงได้มาก ถ้าไม่ระวังก็ตกบ่อได้ง่าย จึงต้องเพาะนิสัยในทางประหยัดไว้บ้าง การแข่งขันกันในทางจ่ายนั้นก็มีแต่ทางเสียไม่เป็นทางสร้างตนแต่ประการใดเลย คนที่เขาเป็นเศรษฐีมีงมีทรัพย์สมบัติ นั้น มิใช่ว่าเขารู้จักหาทรัพย์อย่างเดียว แต่เขาเป็นคนรู้จักประหยัดทรัพย์ด้วย ฉะนั้น ถ้าใครใครจะเป็นคนมีงมีคั่ง ต้องเพาะนิสัยประหยัดไว้เสมอ โดยนึกถึงคำสอนของ “สุนทรภู่” ไว้บ่อยๆ ว่า “มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ ให้เป็นมือเป็นครวทั่วควหาวน” นี่เป็นคาถาสำหรับปลุกใจให้มีนิสัยประหยัดในการใช้จ่าย เกี่ยวกับการใช้จ่าย ต้องหัดบังคับความอยากในการกินด้วย จงอย่าเป็นทาสของลิ้น อย่าติดในรสอาหาร กินแต่สิ่งจำเป็นจะต้องกิน สิ่งใดไม่จำเป็นก็อย่าริกินเข้าไป เพราะการกินมากจ่ายมาก กินน้อยจ่ายแต่น้อย เมืองไทยเราเป็นเมืองกินจุบจิบมากที่สุด ชาวไทยจึงต้องหัดกินให้เป็นกันเสียบ้าง

๓. ปลุกให้เป็นคนเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน

มนุษย์เป็นสัตว์เมือง เป็นผู้ที่อยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ ชีวิตแต่ละชีวิต จึงมีส่วนสัมพันธ์กันเสมอ ใครจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวคนเดียวนั้นย่อมเป็นการลำบาก ทุกคนต้องถ้อยทีถ้อยอาศัยกันและกันเสมอ ทุกคนจึงต้องมีความรักกัน เห็นอกเห็นใจกัน หัดทำตนให้เป็นคนเห็นอกเห็นใจเราเสมอ อย่าถือเอาแต่ใจตนหรือประโยชน์ตนเป็นใหญ่ แต่ต้องคิดถึงเพื่อนบ้านบ้าง การเพาะนิสัยให้มี

ความรักเอื้ออาทรต่อกัน เป็นการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมโดยแท้

ในกรณีนี้ทุกคนต้องหัดทำจิตใจให้ประกอบด้วยความเมตตาต่อกัน ให้ถือหลักว่าโลกอยู่ได้ด้วยความรัก โลกถูกทำลายเพราะความเกลียดกัน เรามิได้เกิดมาเพื่อฆ่ากันทำลายกัน แต่เกิดมาเพื่อรักกัน ช่วยกันในทางที่ถูกต้อง ชอบ จะคิด จะพูด จะทำสิ่งใด จงคิดถึงเพื่อนบ้านของท่านเสมอ ให้นึกว่าเพื่อนบ้านคือผิวหนังของท่าน ถ้าท่านทำลายเพื่อนบ้าน ก็เท่ากับทำลายตัวท่านเอง ถ้าผิวหนังของท่านเป็นแผลและไม่รักษาให้หายจากแผล โรคภัยจะเข้ามาจับเกาะ ทำให้อักเสบเป็นพิษมากขึ้น ผลที่สุดท่านจะต้องตาย อันตรายที่เกิดแก่ท่าน ก็มักมาจากตัวท่านที่ขาดความเอาใจใส่ต่อเพื่อนบ้านของท่าน ฉะนั้น จงรักษาตัวของท่านโดยการรักษาเพื่อนบ้านของท่านไปด้วย จงเพาะนิสัยให้เป็นคนดูไม่ได้ในเมื่อเห็นผู้อื่นเขากำลังต้องการความช่วยเหลือ จงเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรับใช้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ถ้ามีโอกาสจะช่วยใครเมื่อใดแล้ว จงรีบช่วยทันที อย่าชักช้าเป็นอันขาด ให้บอกกับตนเองเสมอ ๆ ว่า “เจ้าจงช่วยคนอื่นที่อ่อนแอกว่าเจ้า ที่ยากจนกว่าเจ้า ที่มีโรครุนแรงกว่าเจ้า ที่ทุกข์มากกว่าความทุกข์ของเจ้า” นี่เป็นบทปลุกใจให้ช่วยเหลือแก่กันและกันเสมอ

๔. ปลุกให้เป็นคนมีความอดทนเข้มแข็ง

ในทางพุทธปรัชญาถือว่า โลกนี้เต็มไปด้วยความทุกข์ การเกิดมาอยู่ในโลกนี้ ก็คือการเกิดมาต่อสู้กับความทุกข์นานาประการนั่นเอง จึงมีคำกล่าวไว้ว่า ชีวิตคือการต่อสู้ สู้เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา บางครั้งเราชนะ แต่บางครั้งเราแพ้อย่างยับเยินทีเดียว ในการต่อสู้เราจะต้องมีคุณธรรมสำหรับต่อสู้ จึงจะเอาตัวรอดได้ ถ้าขาดคุณธรรมแล้วอย่าหวังเลยว่าจะรอดไปจากความเดือดร้อน คุณธรรมสำหรับนักสู้ คือความอดทนเข้มแข็งไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเล็กใหญ่ ไม่ว่ากรณีใด ๆ เราต้องต่อต้านจนยับตาเสมอ นิสัยอดทน บึกบึนเป็นนิสัยชอบ เป็นนิสัยที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในตนเสมอ ถ้าขาดความอดทนเมื่อใด ความเสียหายก็เกิดขึ้นเมื่อนั้น

ในทางพุทธศาสนาก็ดี ในศาสนาอื่น ๆ ก็ดี มีความเห็นร่วมกันเป็นจุดเดียวกันว่า ความอดทนเป็นกำลังงาน เป็นยาบำรุงกำลังใจ เป็นเกราะ

ป้องกันภัย และเป็นเครื่องประดับที่หาค่าวัดมิได้ ในการฝึกหัดให้เกิดความอดทนนี้ เป็นการทำได้เสมอ เพราะมีบทสอบอยู่ทุกวัน ความเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บที่มากระทบร่างกาย คำตำหนิจากปากของคนใจร้าย ล้วนเป็นบทเรียนบทสอบของชีวิตทั้งนั้น ถ้าหากเราชนะได้ก็เป็นสุข ถ้าเราชนะไม่ได้ก็เป็นทุกข์ ใครบ้างที่ต้องการความสุข-ไม่มี ทุกคนต้องการความสุขกันทั้งนั้น เมื่อต้องการความสุขก็ต้องหัดอดทน ทนต่อสิ่งที่มากระทบกระทั่งทุกชนิดไม่ว่ากรณีใด ๆ หัดทำตนให้เป็นคนใจเย็น ไม่ยอมให้ความวุ่นวายร้อนเกิดขึ้นรบกวนใจเป็นอันขาด คำที่ควรบอกกับตนเองเสมอก็คือ “ฉันจะเป็นคนใจเย็น ฉันจะไม่โกรธใคร ฉันจะไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ ฉันจะเป็นตัวของฉันในทางดีเสมอ ฉันจะไม่ยอมให้ใครมาทำให้ฉันเป็นคนใจง่ายเป็นอันขาด”

นี่คือคาถาพิเศษสำหรับจำไว้ และภาวนาอยู่เสมอ ๆ โดยเฉพาะในเวลาที่ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์ ต้องบอกตนให้มากหน่อย ยาบ้ารุงกำลังที่พระพุทธรองค์ได้สอนไว้สำหรับคิด มีอยู่หลายข้อ เช่น

จงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ

จงชนะความขี้ด้วยความดี

จงชนะคนใจร้อนด้วยความใจเย็น

จงชนะคนพูดพาล่ามด้วยการพูดแต่น้อยและจริงเสมอ

อีกประการหนึ่ง ทรงสอนว่า

“ถ้ามีใครใจร้ายมาตัดขาของเธอด้วยเลื่อยอันคมกล้า

จนกระทั่งหนึ่งขาตเนือขาต จรดกระดูก

ถ้าเธอมีใจเจ็บแค้นต่อเขาผู้มาทำเช่นนั้น

เธอไม่ทำตามคำสอนของตถาคต”

อีกบทหนึ่งว่า

“ถ้าเขาด่าก็นึกว่าด่าดีกว่าเขาดี

ถ้าเขาตีก็นึกว่าตีดีกว่าเข่า ถ้าเข่าต่อกีดีเหมือนกัน

เพราะบางคนยังฆ่าตนเองได้ เขามาช่วยฆ่าให้ก็เป็นการดีแล้ว”

ความอดทนทำให้มีนิสัยเยือกเย็น สุขุม เห็นความจริงปรากฏแจ่มแจ้ง สามารถเอาชนะได้ทุกอย่าง จึงควรที่ท่านจะต้องฝึกหัดอดทนและเข้มแข็งไว้เสมอ อย่าแสดงอาการอ่อนแอให้ปรากฏออกมาเป็นอันขาด

๕. ปลูกให้เป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม

เราทุกคนเกิดมาจากคุณพ่อคุณแม่ ท่านทั้งสองมีความรักในเรา และได้เสียสละทุกอย่างเพื่อเรา น้ำใจของผู้ที่เป็นพ่อแม่เป็นน้ำใจของความเสียสละ เราได้ความรู้อันเป็นเครื่องมือประกอบการทำมาหากินเพราะอาศัยครูบาอาจารย์ ครูอาจารย์มีน้ำใจเต็มไปด้วยความเสียสละ เราจึงได้รับความรู้ความฉลาด เราชาวพุทธเป็นผู้นับถือพุทธศาสนา พุทธศาสนาเกิดขึ้นในโลกก็เพราะความเสียสละของเจ้าชายโคตมะสิทธัตถะ ซึ่งต่อมาได้เป็นพระพุทธเจ้า การเสียสละของพระองค์เป็นความเสียสละอันยิ่งใหญ่ ไม่มีการเสียสละของใครในโลกนี้ จะเท่าเทียบ ประเทศไทยเราถูกเพื่อนบ้านมารุกรานหลายครั้งในสมัยก่อน บางคราวเราสู้ได้ บางคราวเราต้องตกเป็นเมืองขึ้นเขา แต่ผลที่สุดเราก็รอดปลอดภัยมาได้ เพราะการเสียสละของวีรชนคนไทยในอดีต เขาได้เสียสละเลือดเนื้อเพื่อชาติพลี รักษาแผ่นดินทองผืนนี้ให้เราได้อาศัยทำมาหากินกัน ต่อมา นำขอบพระคุณท่านเหล่านั้นเหลือเกิน ที่มีส่วนช่วยให้เราเป็นอยู่ได้ โดยไม่ลำบาก โรงเรียน โรงพยาบาล บ่อน้ำสาธารณะ ตลอดจนสิ่งอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ส่วนรวมเกิดขึ้น เพราะการเสียสละของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น

ถ้าหากเราลองหลับตานึกกันดูว่า ในโลกนี้ถ้าขาดการเสียสละต่อกัน เสียแล้ว บุตรธิดาจะมิได้รับการอนุเคราะห์จากบิดามารดา ศิษย์จะมิได้รับความรู้จากครูอาจารย์ เพื่อนไม่มีความเสียสละต่อเพื่อนกัน ความเห็นแก่ตัวจะปกคลุมโลก ต่างคนก็จะอยู่กันตามชอบใจ ความเห็นอกเห็นใจแก่กันก็ไม่มี ความโกลาหลวุ่นวายก็จะปกคลุมโลก อา มั่นเป็นภาพที่น่าสยดสยองเสียจริง ๆ

มีน้ำใจซึ่งกันและกัน

คนเราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่กันเป็นหมู่ อาศัยกัน ช่วยเหลือกัน

การเป็นอยู่จึงจะเป็นปกติสุขได้ จึงสมควรจะฝึกฝนตนให้เป็นคนรู้จักเสียสละต่อกัน ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน คนที่มั่งมีก็คิดเห็นนอกเหนือใจคนยากจน คนแข็งแรงก็เห็นใจคนอ่อนแอ คนฉลาดก็เห็นใจคนที่โง่กว่าตน นายจ้างไม่เอาเปรียบลูกจ้าง แต่ก็นึกว่าเราเป็นนายจ้างอยู่ได้ก็เพราะลูกจ้าง ถ้าไม่มีลูกจ้างเราก็หมดความเป็นนาย ทรัพย์สินสมบัติที่เรามีเราหามาได้นี้เป็นแรงงานเป็นหยดเหงื่อของลูกจ้างโดยแท้ จึงควรจะสงสารเขา ให้ค่าจ้างแก่เขาตามสมควรแก่แรงงาน เขาจะได้มีกำลังใจทำงานให้ยิ่งขึ้น ถ้านายจ้างรักลูกจ้าง ๑ ก็ต้องรักตอบเป็นธรรมดา ถ้านายจ้างเอาเปรียบลูกจ้าง ลูกจ้างก็คิดจะเอาเปรียบนายจ้างบ้าง ผลก็คือความแตกร้างระหว่างผู้จ้างกับผู้ถูกจ้าง การพักงานก็เกิดขึ้น เพราะนายจ้างส่วนมากยังเอาเปรียบลูกจ้างอยู่

ฝ่ายลูกจ้างก็เหมือนกัน ควรจะมีใจเป็นธรรม คิดรู้คุณของนายจ้างบ้าง เพราะเขามิงานให้เราทำ ควรจะทำงานด้วยความเต็มใจ มีน้ำใจเสียสละต่อ นายจ้างผู้เลี้ยงตน ไม่คิดเอาไรต์เอาเปรียบ ไม่แก้งถ่วงให้งานช้า ไม่แก้ง ทำให้เครื่องยนต์กลไกเสีย แต่นึกว่างานนี้เป็นของตนเองทุกคน งานเราได้อาศัยเลี้ยงชีพ งานหมดเราก็จะอดตาย การทำงานให้ยึดยาวออกไปก็คือ ทำให้ชีวิตของตนยาวยืดไปด้วย ถ้าคิดอย่างนี้ ความเห็นใจก็เกิดขึ้นจากความนึกในทางที่ชอบ เป็นการช่วยให้ประโยชน์สมบูรณ์เรียบร้อย

คนเราควรหาทางเปลื้องหนี้สังคมเสียบ้าง เพราะเรามีส่วนเป็นหนี้แก่ทุกสิ่งที่มีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูลเรา เราไม่มีทางใดที่จะปฏิเสธว่า คนนั้น สถานที่นั้น ไม่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของฉัน ทุกสิ่งมีส่วนเกี่ยวกันทั้งนั้น สิ่งนั้น ๑ จึงเป็นเจ้าหนี้ของเรา และเราตกเป็นลูกหนี้โดยไม่รู้สีกตัว จึงควรหาทางตอบแทนหนี้สินนั้นเสียบ้าง เช่นอย่างว่าท่านมีนาอยู่ในตำบลหนึ่ง ๔,๐๐๐ ไร่ และคนในตำบลนั้นเป็นผู้ทำนาของท่าน โดยวิธีเช่าแบ่งข้าวให้กันในฤดูเก็บเกี่ยว ท่านเจ้าของนาสบายมากไม่ต้องตากแดดตากฝน ไม่ต้องไปทนร้อนหนาว อยู่กับบ้านก็มีข้าวมาหาเป็นแถว ๑ ข้าวนั้นมาจากชาวนาเหล่านั้น ท่านมีความสะดวกเพราะเขา ถ้าท่านจะตอบแทนเขาบ้าง ก็ควรที่จะไปช่วยบำรุงความสุขแก่พวกชาวนา เช่น ช่วยสร้างโรงเรียนให้เด็ก ๆ ลูก ๑

หลาน ๆ ของพวกนั้นได้รับการศึกษาเล่าเรียน ช่วยสร้างสุทธศาลาให้พวกเขา เหล่านั้นได้อาศัยเวลามีการเจ็บไข้ได้ป่วย การทำอย่างนี้เป็นทางช่วยกันได้อย่างดี ประโยชน์ส่วนตนก็ไม่เสีย ประโยชน์ส่วนรวมก็ไม่ขาด เป็นการทำให้ชีวิตให้สมบูรณ์ ในเรื่องเช่นนี้เราต้องหัดคิดเสมอ ๆ ว่า “ฉันมิได้อยู่คนเดียว ฉันต้องอาศัยคนอื่น ๆ เป็นอยู่ ฉันต้องช่วยเขาบ้าง ประโยชน์ของเขากับของฉันร่วมกัน ฉันจึงต้องรักษาเขาเพื่อให้เขาช่วยกันรักษาคัน ฉัน+เขา คือส่วนรวม ส่วนรวมใหญ่กว่าส่วนของฉัน ส่วนรวมเกิดเพราะแบ่งส่วนจากฉัน ฉันจึงควรเต็มใจแบ่งส่วนของฉันเพื่อส่วนรวมเสมอ ถึงแม้ฉันจะขาดไปบ้าง แต่ขออย่าให้ส่วนรวมขาดไปเลย” นี่คือนิพจน์ที่ถูกต้องในส่วนนี้

๖. ปลูกให้เป็นคนชนะในทางที่ถูกที่ชอบ

ในโลกนี้มีทั้งธรรมะและอธรรม ธรรมะเป็นส่วนดี อธรรมเป็นส่วนชั่ว ตามปกติคนเราย่อมเข้าข้างธรรมะและเกลียดหน่ายฝ่ายอธรรม การต่อสู้ทุกวิถีทางก็เพื่ออธรรมไว้ซึ่งธรรมะและทำลายอธรรมให้หมดไป ธรรมดาที่ชาวโลกยังมีได้มีใจเป็นธรรมะอย่างแท้จริงแล้ว การต่อสู้ระหว่างธรรมะกับอธรรมยังต้องมีอยู่เสมอ ทุกคนชอบความชนะ ไม่มีใครชอบความแพ้ แต่ความชนะที่ไม่เป็นธรรมมิใช่ความชนะที่ถาวร ความชนะที่เป็นธรรมเท่านั้น เป็นความชนะที่แท้จริง ในสงครามที่ผ่านมาให้บทเรียนแก่ชาวโลกว่า ฝ่ายอธรรมชนะในตอนแรก ๆ แต่ผลที่สุดก็ต้องพ่ายแพ้แก่ฝ่ายธรรมะเสมอ

การกระทำในชีวิตของแต่ละบุคคลก็เป็นเช่นเดียวกัน ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแล้ว ไม่เท่าใดก็ต้องพ่ายแพ้ไปอีก นี่เป็นหลักความจริงเป็นหลักที่เที่ยงตรง ไม่มีใครจะมากลับให้เป็นไม่จริงได้เลย เพราะชาวโลกมิได้ศึกษาให้เข้าใจในหลักเหล่านี้จึงเกิดการต่อสู้ในทางผิด ๆ เสมอ ผลที่สุดตัวเขาเองก็ต้องเดือดร้อนอันเกิดมาจากความผิดอันนั้น ชาวโลกที่เป็นนักต่อสู้ควรทำใจให้เป็นนักกีฬาบ้าง รู้ว่าอันใดควรสู้อันใดไม่ควรสู้ ถ้าเห็นว่าตนเป็นฝ่ายถูก ควรสู้ ถ้าเห็นว่าตนเป็นฝ่ายผิดก็ยอมแพ้เสียก่อนดีกว่า การยอมแพ้ก็นั่นเอง คือชนะตนเองโดยไม่ปล่อยใจให้ตกไปสู่ความหลงผิด แต่คนเราส่วนมากขาดความคิดที่แยบคาย มักเป็นคนเข้าข้างตัว เห็นว่าตน

เป็นฝ่ายถูกเสมอ เมื่อเห็นว่าตนถูกทั้ง ๆ ที่ตนเป็นคนผิด ความถูกแท้จะปรากฏแก่ใจเขาได้อย่างไร เขาจึงดันตื้อไปในทางที่ผิด จนกระทั่งหมดเนื้อหมดตัวก็มีอยู่มิใช่น้อย น่าสงสารคนประเภทนี้มาก

เราจึงควรถือหลักไว้ในใจก่อนว่า “เราเองแหละเป็นผู้ผิด” อย่างนี้ว่าตนเป็นคนถูก เพราะถ้าคิดว่าตนผิด ความจริงจะปรากฏแก่ใจ ทางแก้ไขให้ดีขึ้นก็อาจมีได้หลายวิธี จึงควรถือเป็นบทเรียนไว้ว่า อย่าถือว่าตนเป็นคนถูกเสมอไป เราอาจจะเป็นคนผิดเมื่อใดก็ได้ ควรเตือนตนเองในทางที่จะทำตนให้เป็นคนก้าวไปในทางถูกทางชอบเสมอ อย่าคิดไปเอาชนะระรานกับใคร ๆ เลย จงทำตนให้เป็นคนสงบ อย่าแสหาเรื่อง คนโบราณเขาสอนไว้ว่า “อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน” คืออย่าไปหาเรื่องยุ่งกับใคร ๆ นั่นเอง จงทำตนให้เป็นคนชนะด้วยความดี และชนะในทางที่ถูกเถิด อย่าชนะในทางผิดเลย เพราะการชนะในทางที่ผิดก็คือการพ่ายแพ้ตนเอง

๗. ปลุกให้เป็นคนมีนิสัยรอบคอบในอันประกอบกิจ

ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำประเสริฐกว่า เพราะถ้าทำลงไปด้วยความประมาทแล้วจะทำคืนอีกไม่ได้ นี่เป็นคำควรฟังจากพุทธธรรมที่เราได้ศึกษานิสัยคนบางคนเป็นคนมักง่าย ทำอะไรก็มักไม่ได้ใคร่ครวญให้รอบคอบ ทำไปแต่เพียงพอให้จบไปเท่านั้น แต่ผลที่เกิดขึ้นเป็นความไม่สบายเพราะความสะเพร่านั้น ในทางธรรมจึงสอนคนให้คิด...นึกให้ดีก่อนในเมื่อจะทำ ไม่ว่าในด้านกาย วาจา หรือแม้ใจคิด จุดมุ่งหมายก็เพื่อมิให้เกิดความเสียหายขึ้นนั่นเอง ทุกคนมิได้ชอบความผิด ความเสีย แต่ถ้าประมาทไปก็เกิดความผิดได้เสมอ ฉะนั้นไม่ว่าจะทำอะไรจงระวังไว้ก่อนเสมอ

ในทางปฏิบัติพระศาสนาทรงสอนให้รู้สึกตัวก่อนเสมอ เช่นให้รู้สึกตัวก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด เพื่อป้องกันความพลาดอันเกิดจากการกระทำนั่นเอง เรื่องนี้ต้องอาศัยการฝึกหัดอบรมอยู่เสมอ อย่าเป็นคนใจร้อนทำอะไรโดยปราศจากการตรวจตราให้รอบคอบเสียก่อน ถ้ายังไม่แน่ใจว่าจะถูกต้องเรียบร้อยก็อย่าปล่อยออกไปเป็นอันขาด ความประณีตเรียบร้อยเป็นผลของงาน ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยสติได้กระทำแล้ว อย่าทำงานด้วยอารมณ์ชุน เพราะ

ความขุ่นทำให้ปัญญาทึบ มองความเจริญไม่เห็น ความเสียดก็เกิดขึ้นได้ง่าย
บางที่ผู้ทำงานมีความเฉลียวฉลาด ความรอบคอบนิดเดียวเท่านั้น ต้องได้รับความ
เสียหายเป็นการใหญ่ บางที่ก่อผลเดือดร้อนให้แก่ส่วนรวมด้วย

คนที่ละเอียดลออ เขารู้จักใช้ตาให้ดูอย่างถี่ถ้วน ใช้หูให้ฟังอย่าง
ถูกต้อง ใช้จมูกให้รับกลิ่นที่แน่นอน ลิ้นก็บอกได้ตรงเผงว่ารสเป็นอย่างไร อย่า
ปล่อยให้สิ่งใดที่ผ่านทางประสาทห้า ผ่านไปโดยปราศจากการพิจารณาเป็นอันขาด

เรามีประสาทไว้สำหรับรับรู้ เมื่อจะรู้จักให้รู้อย่างถูกต้อง อย่าให้
เป็นการรู้อย่างผิด ๆ เป็นอันขาด เพราะความรู้ผิดสร้างความเข้าใจผิด ความ
เข้าใจผิดก่อให้เกิดอะไรอีกหลายประการอันเป็นเรื่องทุกข์ทั้งนั้น เขาจึงกล่าว
ไว้ว่า “จงดูให้เห็นจริง จงฟังให้ได้ยิน” อย่าดูแต่เพียงผาด ๆ เฝิน ๆ เป็นอันขาด
นี่เป็นหลักที่ควรสร้างให้เกิดแก่ใจตนอีกประการหนึ่ง

การเพาะนิสัยชอบ การปลุกตนเองให้เป็นคนมีความคิดและการ
กระทำที่ดีงาม เป็นแนวของการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในทางศาสนาพุทธ จึง
ขอให้ท่านผู้สนใจในการปรับปรุงตนเอง จงได้พยายามเตือนตน ปลุกตนใน
ทางดีงามเสมอ ๆ เกิด เพื่อให้เกิดความสะอาด สงบ สว่างในทางใจสมความ
ปรารถนา

ทรัพย์สินชิ้นยอดคือปัญญา

พระพรหมมิ่งคลาจารย์
หลวงพ่อบัณฑิตานันทิกขุ

อุทยานการเรียนรู้ มศว องค์กรักษ์

พระพรหมมิ่งคลาจารย์
หลวงพ่อบัณฑิตานันทิกขุ

เตือนตนเอง

ทุก ๆ คนที่ได้รับชมก็พากันยิ้มแทบแถมปริติใจเป็นล้นพ้น ตรงกันข้ามทุก ๆ คนที่ถูกติ สีนหน้าของเขาจะเผือดและซีดเขียว หากเป็นบุคคลที่มีทิฏฐิแรงกล้า ก็จะถูกกลายเป็บุคคลที่กระด้างต่อสังคม ดังนั้น การพยายามระมัดระวังเตือนตนเองอยู่เสมอ จึงเป็นสิ่งประเสริฐแท้

ข้อสำคัญอันหนึ่งในคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ การสอนให้รู้จักฟังตนเอง ให้เตือนตนเอง หรือให้ทำตนให้เป็นประโยชน์มากที่สุดจักทำได้ พระศาสดาทรงย้ำเสมอว่า “เธอจงทำตนให้หลุดพ้นจากทุกข์เสียเถิด อย่าปล่อยชีวิตของเธอผ่านไปโดยไร้ผล นั้นโคนไม้ นั้นเรือนว่าง นั้นห้องถ้ำ เธอจงไปแล้วเจริญภาวนา เพื่อทำใจของเธอให้บริสุทธิ์ แล้วจักถึงแสงสว่าง คือความจริง” ในพระพุทธานามิได้สอนให้ยึดถือเอาวัตถุภายนอก เป็นต้นว่าเทพเจ้า (God) มาเป็นที่พึ่ง เพราะสิ่งนั้น ๆ ไม่สามารถจะพาคนให้พ้นจากทุกข์ได้ แม้แต่พระศาสดาของเราเอง พระองค์ย้ำให้สาวกดำเนินตามคำสอนอย่าถือเอาารูปกายของพระองค์เป็นสรณะ หรืออย่าคิดว่าจักเอาพระองค์เป็นที่พึ่งเลย แต่ให้พยายามทำตนของตนให้เป็นที่พึ่งแก่ตนเอง โดยถือธรรมะเป็นที่พึ่ง ปฏิบัติตามธรรมแล้วจักถึงสุขได้เอง โดยมีต้องอ้อนวอนขอร้องให้ใครช่วย พระศาสดาทรงเป็นแต่เพียงผู้ส่งประทับ หรือผู้ชี้หนทางให้เราเดิน ถ้าเราไม่เดินตามทางที่ทรงชี้ให้ แต่พากันกอดพระบาทของพระองค์แล้วรำพันว่า โอ้! พระองค์ผู้เป็นที่พึ่งของข้าพระองค์ผู้ระทมทุกข์ทั้งหลาย จงกรุณาช่วยให้พ้นทุกข์หน่อยเถิด นี่เป็นวิธีการกระทำที่ไร้สาระ เราผู้เป็นพุทธานิกไม่ควรเป็นเช่นนั้น แต่จงพยายามวิ่งไปตามทางที่พระองค์ชี้ให้ และวิ่ง...วิ่ง...วิ่ง...วิ่ง อย่าหยุดพัก อย่ากลัว อย่าท้อถอย อย่าฟังคำของอะไร ๆ ที่มีนัยจักเรียกให้หยุด หรือขอร้องให้แหวะจากหนทาง ตั้งหน้าวิ่งเรื่อยไป โดยความรอบคอบ ประตุทองแห่งสันติสุขจักเปิดกว้างออกต้อนรับท่านทันที นี่เป็นข้อสำคัญประการหนึ่ง

ธรรมะยังคงมีอยู่

ปัญหาอาจเกิดขึ้นว่า เมื่อพระศาสดาปรินิพพานแล้ว ใครจักเป็นผู้ส่งประทีปให้เราเห็นหนทางได้เล่า บางท่านอาจสงสัยอย่างนี้ จริงอยู่ พระศาสดาของเรานิพพานแล้ว แต่ตัวแทนของพระองค์ยังทรงอยู่ ตัวแทนก็คือธรรมวินัยอันเป็นคำสอนนั่นเอง ก่อนหน้าที่จักปรินิพพานเล็กน้อย พระองค์ได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมวินัยอันใดที่ตถาคตได้ประกาศแล้ว ธรรมวินัยนั้นจักเป็นครูของพวกเธอทั้งหลาย” เป็นอันส่อให้เห็นว่าครูของเรายังอยู่ ครูนั้นคือธรรมะนั่นเอง ธรรมะมีอยู่เสมอ เป็นของสภาพธรรมตา เปิดเผยและปรากฏแก่บุคคลผู้มีตาสำหรับดู มีหูสำหรับฟัง มีใจสำหรับคิดค้น บางท่านอาจคิดว่าธรรมะมีในหนังสือ ถ้าต้องการรู้อะไรก็เปิดหนังสือดูก็คงรู้ความเข้าใจเช่นนี้ใช้ได้เหมือนกัน แต่ทว่ายังไม่เป็นความเข้าใจที่ถูกต้องนัก เพราะสิ่งที่เขียนไว้ในหนังสือ เป็นแต่เพียงเครื่องหมายให้รู้เท่านั้น ส่วนตัวธรรมะที่แท้จริงนั้นมันมีอยู่ในส่วนลึกของจิตแล้ว แต่เพราะมันมีอะไร ๆ ปิดบังอยู่ จึงมืดมัวมองไม่เห็นของจริง จึงพยายามเปิดม่านหนานอกจากจิตเสียเถิด แล้วความจริงจักปรากฏแจ่มชัดเหมือนภาพหรือวัตถุที่ท่านเห็นด้วยตานี้ ต่างกันแต่เพียงว่าสังขารมโนเห็นด้วยปัญญาจักขุ (ตาญาณ) ถ้าหากเรายึดกอดตำรามากเกินไป มันก็จักกลายเป็นตัวแมลงเล็กที่ปะหนังสือเท่านั้น เราอ่านหนังสือทุกวันจนหมดหนังสือในหอสมุด ถ้าไม่ทำตามแล้วก็ไม่สามารถพบกับความจริงเลย นักกลสิกรรมที่เรียนวิชาเพาะปลูก จักเก็บเกี่ยวผลพืชไม่ได้ ต่อเมื่อได้ลงมือปลูกนั้นแหละ จึงจักได้ลิ้มรสของพืชและเกิดความชำนาญด้วย แม้ครวหนึ่งอ่านตำราทำกับข้าวอยู่ในครว ถ้าไม่ทำก็ไม่ได้รับประทานกับข้าว ฉะนั้นใดก็ฉนั้นนั่น นี่เป็นข้อนำคิดอีกข้อหนึ่ง

ในพระสูตรตอนหนึ่งพระศาสดาตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตจักเกิดขึ้นก็ตาม ไม่เกิดขึ้นก็ตาม ธรรมคือความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมมีอยู่ เป็นอยู่ ตามธรรมชาติธรรมตาของมัน ตถาคตเป็นแต่เพียงผู้รู้และนำมาเปิดเผยแก่สัตว์โลกเท่านั้น” พระโอวาทนี้จึงเป็นเครื่อง

แสดงให้เห็นให้เราเข้าใจว่า ธรรมะมีอยู่ทั่วไป ไม่ว่าที่ไหน ๆ ข้อสำคัญให้เราพยายามศึกษา สอบสวนค้นคว้าด้วยความบากบั่นเกิด ความจริงก็จักปรากฏแก่เราได้ บุคคลผู้ที่ได้พบวัตถุทางวิทยาศาสตร์ทุกท่าน ล้วนแต่เป็นนักคตินักค้นคว้าทั้งนั้น เขาได้สละชีวิตของเขาเพื่องาน ผลที่สุดก็พบสิ่งที่ตนปรารถนาได้ บรรดาผลงานทุกอย่างในโลกนี้ ล้วนอยู่ในอำนาจของความเพียรทั้งนั้น รูปร่างต่าง ๆ อันมนุษย์มิได้คาดฝันว่าจักได้พบเห็น ก็มีปรากฏให้ได้พบเห็น โดยอาศัยความพยายามของมนุษย์เอง นี่เป็นแต่เพียงส่วนรูปธรรม

แม้ในส่วนนามธรรมก็คงเป็นเช่นเดียวกัน พุทธภาวะมิใช่เป็นสภาพถูกผูกขาดเป็นของใครโดยเฉพาะ ย่อมเป็นสาธารณคุณที่ทุกคนอาจถึงได้ ถ้าเขามีความตั้งใจเชื่อมั่นและพยายามตั้งหน้าแสวงหามันจริง ๆ เด็กชายพื้นไม่รู้จักหนังสือยังบรรลุความเป็นสาวกพุทธได้ ทำไมกับผู้อื่นจักทำไม่ได้เล่า แสงสว่างคือธรรมะ ย่อมส่องอยู่ทุกเมื่อ แต่เราไม่เห็นไม่รู้ เพราะเครื่องรับแสงของเราไม่ดีพอ ฝ่าหนาได้แก่ความโลภ โกรธ หลง และอะไรต่าง ๆ เข้ามาเบียดบังไว้หมด...แสงก็ส่องไม่ถึง พระอาทิตย์ย่อมมีแสงในตัวเองส่องจ้าเป็นวงรัศมีไปรอบ ๆ ทูกระยะกาล แต่ทำไมบางครั้งเรามิได้เห็นแสงสว่างของอาทิตย์เล่า นั่นเป็นเพราะอุปสรรคมาปิดบังไว้ เมื่อสิ่งที่ขัดขวางนั้นถูกขจัดไปแล้ว ก็คงปรากฏแจ่มอยู่เสมอ ฉันทิดก็ฉันทัน เมื่อเรารู้ว่าความจริงเป็นสภาพที่ปรากฏอยู่เสมอแล้ว การพยายามให้เห็นความจริงเป็นสิ่งที่ควรทำ เพราะอะไร? เพราะเหตุว่าเราต้องการความสุขความจริง และเมื่อต้องการเช่นนั้นแล้ว ความพยายามจึงเป็นสิ่งควรทำได้

บุคคลผู้มีชีวิตอยู่ในโลก หมกมุ่นกับการงานอันเป็นอาชีพของตน มักจะมีได้คิดถึงเรื่องทีกล่าวมามากนัก มักจะปล่อยชีวิตของตนไปตามยถากรรม ดุจผักตบชวาที่ลอยไปตามกระแสน้ำ น้ำขึ้นก็ลอยขึ้น น้ำลดก็ลอยลงไป มนุษย์ก็เหมือนกัน บางครั้งก็เป็นสุข บางคราวก็เป็นทุกข์ตามแต่อารมณ์ที่ผ่านมา ที่ร้ายไปกว่านั้นก็คือพวกที่ตามใจตนเอง ปล่อยตนไปตามอำนาจของกิเลสที่จรมา มีความกำหนัด ขัดเคือง ลุ่มหลง มัวเมา ความเดือดร้อนก็ปรากฏมากทุกที ในขณะที่ใดความเดือดร้อนอย่างหนักเกิดขึ้น ก็

มิได้ค้นหาทางที่ถูกแก้ไขมัน มัวแต่บ่นระทมทุกข์ ถ้าจะแก้บ้างก็ใช้วิธีเอาน้ำโสโครกล้างสิ่งโสโครก ความสกปรกก็มีได้หายไป กลับทวีจำนวนมากขึ้น จักเห็นได้ในบุคคลบางคน พอเกิดความทุกข์หนักเข้าก็ตีแม่เหล้า โดยเข้าใจว่าเหล้าเป็นยาแก้ทุกข์ระงับทุกข์ได้ จริงอยู่ในขณะที่เมาเหล้าความรู้สึกผิดชอบไม่มี ไม่คิดนึกอะไร เพราะเป็นคนมีโรคจิตผิดปกติเสียแล้ว ความทุกข์อันเดิมก็ไม่มี แต่มันจะมีขึ้นอีกเมื่อหายเมา การแก้ทุกข์โดยวิธีนั้นจึงไม่ใช่เป็นวิธีที่ถูกต้อง

บางคนพอทุกข์ขึ้นมาก็ไปไหว้พระ แต่มิใช่การไหว้ที่ถูกต้องทาง คือไปสั่นตัวถามว่าเมื่อไรจักหมดทุกข์บ้าง หรือไปหาหลวงพ่อกับให้ดูชะตาราศี แล้วก็ทำน้ำมนต์สะเดาะเคราะห์กันเสียที การกระทำเช่นนี้ถ้ามองดูอย่างเผิน ๆ ก็พอไปได้ ถ้ามองให้ซึ่งลงไปสักหน่อยก็จะเห็นว่า ยังอยู่ในข่ายของความงมงายอยู่นั่นเอง เพราะไม่ใช่วิธีตัดรากของความทุกข์ เป็นวิธีไร้เหตุผลอยู่มาก พุทธศาสนิกชนหาควรทำอย่างนั้นไม่ เพราะมันเป็นการส่อความไร้เดียงสาเกินไป วิธีที่ดีนั้นคือ พยายามหาเหตุแห่งเรื่องทุกข์ให้ได้โดยตัวท่านเอง วิธีที่พึงทำง่าย ๆ ดังนี้คือ ในบ้านของท่าน ควรมีห้องพิเศษไว้ห้องหนึ่งถ้าทำได้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป รูปปิตามารดา หรือท่านที่เคารพนับถือของท่าน จัดโต๊ะบูชาไว้เรียบร้อย มีดอกไม้สดหอม ๆ ใส่แจกันวางไว้เสมอ เข้าเย็นก็เข้าไปบูชาพระทุกวัน ๆ วันละสองครั้ง ในห้องนี้ควรเป็นห้องพิเศษจริง ๆ ไม่ควรเข้าไปนอนเล่น หรือทำอะไรอันไม่สมควรเป็นอันขาด บุคคลผู้มีความวาจาไม่เรียบร้อยก็ไม่สมควรให้เข้าไป แม้ตัวท่านเอง ถ้ามิได้อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาดก่อนแล้วก็อย่าเข้าไป ให้ถือเป็นห้องบริสุทธิ์ (Holy Room) บรรยากาศในห้องเต็มไปด้วยความบริสุทธิ์และอำนาจ

วิธีแก้ทุกข์ที่ดีที่สุด

ขณะที่ท่านมีความทุกข์เดือดร้อน หรือมีปัญหาอันใดจักขบคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของท่านและครอบครัวแล้ว จงอาบน้ำให้ร่างกายของท่านเย็นเสียก่อน แล้วเข้าห้องจุดธูปเทียนบูชาพระ นั่งระลึกถึงพุทธรคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ตลอดถึงบุญคุณของมารดาบิดา ครูอาจารย์ที่เคารพนับถือ นึกน้อม

เอาพระคุณมาใส่ตัวของท่าน ทำให้สงบ อย่าให้มีอารมณ์โกรธเกลียดกับใคร ๆ นึกแม่เมตตาไปในสัตว์ทั้งหลายทั้งสี่ทิศ และนั่งอยู่ในท่าสงบให้นาน ๆ มีสติสัมปชัญญะมองดูใจของตนเอง เฟ่งให้รู้ว่ามันมีอาการเคลื่อนไหวไปอย่างไร นึกคิดไปในรูปในหนก็กำหนดไว้ให้รู้ทุกระยะ ความนึกคิดที่ฟุ้งซ่านจะสงบลง เมื่อมันสงบเป็นอิสระแล้ว จงโน้มใจไปสู่ปัญหาที่ท่านข้องใจอยู่มาขบคิด คิดด้วยใจอันบริสุทธิ์ของท่าน หาเหตุผลกรณีแวดล้อมอย่างรอบคอบ เมื่อเห็นแนวทางอันดีหรือสมควรแล้ว ก็ดำเนินปฏิบัติไปตามแนวทางนั้นได้ แต่ความคิดนั้นต้องมีแนวกลมกลืนไปกับศีลธรรมด้วย และไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ท่านในภายหลัง นี่เป็นวิธีแก้ทุกข์ที่ชอบอันควรปฏิบัติ ดีกว่าวิธีแก้ทุกข์ด้วยการไปดูหนัง ไปเที่ยวตามโรงเตี๊นรำ หรือตามสวนสาธารณะอันทำให้ใจของท่านฟุ้งไปโดยใช่เหตุ ในเรื่องนี้มีหลักสำคัญอยู่ว่า จงใช้เหตุผลในการกระทำทุกอย่างให้กลมกลืนกับทางศีลธรรม ความร้อนใจในภายหลังจักไม่มีมา เพราะธรรมย่อมคุ้มครองบุคคลผู้ประพฤติธรรมอยู่เสมอ และให้ความเย็นใจชีวิตจักสดใสขึ้นภายใต้ร่มเงาของธรรมะ

ท่านมหาตมะ คานธี นักการเมืองอินเดียผู้ถือธรรมะเป็นธงชัยบูชาสันติ ยึดมั่นในอุดมคติว่า “ความไม่เบียดเบียนเป็นธรรมอันสูงสุด” อันเป็นหลักสำคัญของศาสนาที่ดีทุกศาสนา ทั้งเป็นผู้เคารพศีลธรรมในศาสนาอย่างยิ่ง บางคนขนานนามท่านว่า “นักบุญ” แต่มีใช่เป็นคนคลั่งศาสนา (bigetry) อันเป็นวิธีการของการถือดีและข่มขี่ศาสนาอื่น จะทำอะไรทุกอย่างก็ทำไปตามหลักแห่งความจริง (Truth) ทุกเช้าเย็น คานธีต้องไหว้พระ บูชาพระกับसानุศิษย์ แม้จะลำบากคับขันอย่างไรก็ไม่เคยทอดทิ้ง ในป่า กลางนา ในเมือง ไหว้ทั้งนั้น เพราะถือว่าพระอยู่ทุกแห่ง ถ้าเข้าบ้านพวกมุสลิม...ก็ร่วมพวกไหว้กับมุสลิมในสุเหร่า ถ้าเข้าบ้านพวกคริสเตียน...ก็เข้าโบสถ์พวกคริสเตียน เมื่อมาพบพวกชาวพุทธก็ร่วมกันได้ นี่เป็นวิธีการแห่งความสามัคคี และท่านคานธีถือว่าศาสนาทุกศาสนาเหมือนกัน ก็ควรได้รับการเคารพเช่นเดียวกัน ไม่มีมีความแตกต่างกันในคำสอนอันเป็นส่วนสำคัญ พระคัมภีร์ที่ท่านบูชาที่สุด ภควัดศิดา...อันเป็นคัมภีร์ของฮินดู มีอยู่ที่ตัวท่านเสมอ ท่านถือเสมอเหมือนมารดาที่เดียว

ท่านเคยกล่าวว่า มารดาผู้บังเกิดกายตายแล้ว แต่มารดาของใจยังอยู่ เป็นมารดาที่น่ารัก นับถืออยู่กับใจเสมอ ทั้งยามสุขยามทุกข์ ทุกครั้งที่ท่านมีความทุกข์ร้อน ก็ปรึกษากับคุณแม่ภควัดคีตา ไม่ว่าจะปัญหา การเมือง หรือการบ้าน และไม่เคยผิดหวัง คำแนะนำในคัมภีร์ใช้ได้เสมอ คานธีจึงเคารพมาก สอนสานุศิษย์ให้อ่านภควัดคีตาให้มากและคิดให้เห็นจริง งานของท่านมหาดมะจึงเป็นงานที่ทำเพื่อสันติสุข เป็นตัวอย่างอันดีแก่ชาวโลก ในขณะที่โลกทราบข่าวตายของท่าน ชาวโลกทั้งหลายแสดงความสลดใจ เพราะถือว่าการตายของคานธี ก็คือการสูญเสียตัวอย่างแห่งมนุษยธรรมนั่นเอง การที่นำเรื่องท่านคานธีมากล่าว เพียงเพื่อเป็นตัวอย่างในความภักดีต่อศาสนา และเคารพในสันติ อันเป็นตัวอย่างอันดีของพวกเราในด้านปฏิบัติต่อไปบ้าง

เมื่อพูดถึงหนังสือที่คานธีใช้คือภควัดคีตา ข้าพเจ้าอยากแนะนำชาวพุทธให้ใช้หนังสือทางพุทธศาสนาเล่มหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางแห่งชีวิต เป็นคู่มือปรึกษาหารือ เป็นมารดาของใจเหมือนภควัดคีตา หนังสือที่กล่าวคือ **ธรรมบท** อันเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎก ประกอบด้วยคาถา ๓๒๓ คาถา เป็นหนังสือที่มีประโยชน์มาก ควรใช้เป็นคู่มือในการครองชีพได้ ในเวลาใด เกิดขัดข้องในเรื่องใดอันเป็นปัญหาสำคัญ ท่านจักคิดให้ตลอดปลอดโปร่ง ก็ควรจักอ่านพระธรรมบทดู แต่อย่าไปแทงธรรมบทอย่างที่คุณยายทำอยู่ ท่านเปิดอ่านแล้วคิด ความสว่างจักปรากฏแก่ท่านได้เอง สมมติว่าท่านเป็นข้าราชการติดต่อกับประชาชน และงานในหน้าที่ของท่านล่อให้ท่านทำการทุจริตกินสินบนได้ง่าย แล้วถ้ามีคนมาติดต่อเพื่อให้สินบนแก่ท่าน ถ้าท่านปรึกษาคุณแม่ธรรมบทดู คุณแม่จักบอกว่...

ธมมํ จเร สุจฺจริตํ น ตํ ทุจฺจริตํ จเร
ธมฺมจาริํ สุขํ เสติ อสมิํ โลกํ ปรมฺหิจ
แปลความว่า จงประพฤติธรรม (คือหน้าที่) ให้สุจฺจริต
อย่าทำการทุจริต
เพราะผู้ประพฤติ (ธรรมคือทำงาน) ในหน้าที่เรียบร้อย
ย่อมนอนเป็นสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ถ้าท่านเชื่อคุณแม่ของท่านก็เป็นกรเรียบร้อย ความทจริตจักไม่เกิดแก่ท่านได้ นี่เป็นตัวอย่างเพียงส่วนน้อยจาก ๓๒๓ คาถา อันน่าสนใจศึกษาเล่าเรียน

นักศึกษาพุทธศาสนาชาวยุโรปส่วนมากใช้ตำมนี้นี้เป็นบทเรียนเบื้องต้น เราผู้เป็นชาวพุทธโดยตรงจักไม่ควรทำเขี้ยวหรือ เฉพาะคนหนุ่มควรเรียนไว้บ้าง จักได้เป็นประทีปส่องทางดำเนินในโลกอันเต็มไปด้วยขวากหนามนี้

รู้เท่าทันโลกจะไม่เกิดปัญหา

การอยู่ในโลกมิใช่เป็นของง่าย เพราะโลกนี้เต็มไปด้วยความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง ประเดี้ยวติประเดี้ยวร้าย ขึ้น ๆ ลง ๆ เอาแน่นอนไม่ได้ ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลก็เป็นไปทำนองนั้น ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันความสุขความเที่ยงของชีวิต บุคคลผู้ไม่รู้จักความจริงของโลก ก็มักไปยึดถือเอาความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ มาเป็นของตัว ก็พบแต่ความทุกข์เสมอ

ชาวจีนกล่าวว่า “ชีวิตก็คือสะพาน อย่าไปสร้างบ้านลงบนนั้น” ถ้าใครถือความจริงจ้งกับชีวิตเกินไปก็มีแต่จักเดือดร้อน ฉะนั้น การอยู่ในโลกต้องให้รู้เท่าทันความเป็นไปของโลก อย่ายอมให้เหตุการณ์ภายนอกมาเป็นนายเหนือเรา ต้องพยายามเป็นนายมันเสมอ ต้นบัวหลวงเกิดในโคลนและน้ำ แต่บัวหรือโคลนไม่เคยทำให้ดอกบัวใบบัวเปียกฉนใด เราอยู่ในโลกก็ทำตนอย่าให้แปดเปื้อนด้วยโคลน คือความทุกข์ฉนนั้น งานการอันใดที่เราทำ ต้องทำไปตามหน้าที่ อย่าทำด้วยความอยาก อย่าผูกตัวของท่านไว้กับงาน จงทำใจของท่านให้บริสุทธิ์จากความยึดถือ ทุกสิ่งที่ได้ประสบพบเห็นก็อย่าไปเก็บมาเป็นอารมณ์ให้เป็นทุกข์ ปล่อยให้เป็นไปตามเรื่องของมัน ให้ถือเสียว่ามันเป็นเพียงตอนหนึ่งของชีวิตอันเป็นเช่นกับกระแส น้ำ ฉะนั้นพ้นแล้วก็แล้วกันไป อย่าไปนึกถึงเรื่องอดีต อย่านึกเรื่องอนาคต แต่จงพุ่งเข้าไปสู่ปัญหาเฉพาะหน้า ผู้มันให้ชนะจนได้ จงดูตัวละครที่ออกแสดงตามบทบาท ถึงแม้จักร้องไห้ก็หาได้ยึดถือในการร้องนั้นไม่ พอหลบเข้าหลังฉากก็หัวเราะได้ทันที

เราท่านทั้งหลายก็เป็นตัวละครเช่นกัน สิ่งที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตก็เป็นเพียงฟ้าแลบ จะเก็บมานึกฝันให้เป็นทุกข์ทำไม ความจน มั่งมี สุข ทุกข์ โศก ยินดี หามืออิทธิพลเหนือคนที่รู้เท่าไม่ จึงนึกว่ามันเป็นเพียงมายาที่หลอกให้เราคิดเท่าทัน ตัวเราที่แท้จริงอยู่สูงสู่งกว่านั้นมากนัก อย่ายอมให้มือของท่านเปื้อนฝุ่นเลย จงพอกมันให้สะอาดแล้วคอยรับแสงแห่งความจริงเกิด เพราะแสงส่องอยู่เสมอ หมุนใจของท่านเข้าหาแสง เปิดม่านดำออกแล้วจักได้พบความจริง ความจริงที่ไม่รู้จักตาย ไม่เปลี่ยนแปลง อันธรรมชาติของโลกล้วนเป็นครูของมนุษย์ทั้งนั้น นับแต่สิ่งภายนอกเข้ามาหาภายในของเราเอง ทุกสิ่งทุกอย่างคอยเตือนเราอยู่เสมอ แต่เราชอบทำหุทวนลมเสีย ทั้ง ๆ ที่มีเสียงเตือนอยู่ก็กักก้อง สิ่งที่มองด้วยตาก็มีอยู่ แต่เราทำเมินตาเสีย มิได้มองดูสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นครูของเรา จงพยายามมองแล้วคิดให้ได้ความรู้ความฉลาดขึ้นเถิด ในบ้าน นอกบ้าน ในสำนักงาน แม้บนถนนหนทางก็มีครูคอยเตือนเรา อย่างไม่มีอะไรเลย ตัวของท่านเองก็เป็นครูของท่าน ถ้ามีเวลารว่าง จงมองตัวท่าน มองให้ชัด มองมันอย่างสนใจ มองราวจะว่ามันเป็นของแปลกที่ท่านไม่เคยเห็นมาก่อนในชีวิตของท่าน แล้วคิด...คิด...คิด ประโยชน์คงมีแก่ท่านบ้างเป็นแน่ จำไว้ว่าถ้าเห็นอะไรก็อย่าสักว่าเห็น ได้ยินก็อย่าสักว่าได้ยิน จงพยายามคิดให้เป็นบทเรียนแก่ท่านจงได้ นี่เป็นการดีแก่ตัวเองประการหนึ่ง

ตามเมืองใหญ่ ๆ เขามักสร้างอนุสาวรีย์คนดี ๆ ไว้เป็นที่ระลึก เพื่อเตือนใจคนผู้ได้พบเห็นให้รู้สึกตัว กระทำความดี สถานที่ทางศาสนา เช่น โบสถ์ เจดีย์ พระพุทธรูป ก็เป็นเครื่องเตือนให้ทำความดี แม้สิ่งที่ชั่วเช่น เรือจำขังนักโทษ ก็เป็นเครื่องเตือนใจให้คนหลีกเลี่ยงจากชั่วมาประพฤติดีเช่นกัน ฉะนั้นทุกครั้งที่ท่านได้ผ่านสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จงคิดนึกให้เป็นคุณแก่ท่าน แล้วสอบทานดูตัวท่านเสมอทั้งส่วนที่ดีและที่ชั่ว ถ้าทำได้ดังนี้ ความดีของท่านจักเพิ่มพูนขึ้น

บุคคลผู้บรรลุความยิ่งใหญ่ในชีวิต ย่อมเป็นผู้รู้จักนำสิ่งภายนอกมาเป็นเครื่องเตือนใจตนเองให้ดำเนินไปได้ในทางที่ชอบ ทำไมท่านมหาตมะ

คานธีจึงเป็นผู้บูชาความสัตย์เป็นชีวิต นั่นเป็นเพราะการดูละครเรื่องท้าวหริสัจจันทร์ ในสมัยเป็นเด็ก แสงแห่งสัจจะได้อายเข้าสู่ใจท่านคานธี ตั้งแต่สมัยนั้นและรักษาไว้อย่างมั่นคงเสมอ ทำไมท่านอัมมะปะลาจะได้สละบ้านเรือนมาฟื้นฟูพระพุทธศาสนา เพราะท่านได้เห็นความเสื่อมโทรมของพระวิหารพุทธคยา อันเป็นสถานที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ แล้วนำมาคิดและลงมือทำงานเป็นการใหญ่ พระบรมศาสดาของเราได้เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช พระองค์คิดเบื่อบ้างอย่างต้น พอพระทัยในประการหลัง แล้วท่านก็ออกบวช พระเถระหลายรูปได้เห็นอารมณฺ์ต่าง ๆ กัน แล้วก็นำมาคิด จนบรรลุมรรคผล เช่น พระมหากาลเถระได้เห็นซากศพที่เขาเผาอยู่ ท่านก็เกิดความสลัดจิต แล้วก็บรรลุมรรคผล อีกท่านหนึ่งกำลังร้อนตาลาย ได้เห็นพยับแดดปรากฏในที่ไกล ครั้นเข้าไปใกล้ไม่ปรากฏ ก็มาคิดได้ว่าร่างกายเหมือนพยับแดด ไม่เที่ยง ไม่ทน ท่านเกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนดแล้วหลุดพ้นจากกิเลสได้ ภิกษุณีกำลังต้มน้ำ...เห็นเปลวไฟลุกขึ้นแล้วดับไป ก็ถือเป็นอารมณฺ์ปฏิบัติได้พันทุกข์เช่นกัน นี่เป็นตัวอย่างของบุคคลผู้รู้จักเตือนตนเองด้วยการนำสิ่งภายนอกเข้าเปรียบเทียบ แล้วได้รับผลเป็นอันมาก

พวกเราในทุกวันนี้ ก็มีอารมณฺ์อันทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดก็มีถมไป จึงควรถือเอาเป็นคติ แล้วใช้มันให้เป็นประโยชน์ สมมติว่าท่านตื่นขึ้นในเวลาเช้าเห็นห้องฟ้าปลอดโปร่ง พระอาทิตย์ทอแสงมาอ่อน ๆ ก็จงนำมาเตือนตนว่า

พระอาทิตย์ย่อมรุ่งเรืองเมื่อไม่มีหมู่เมฆ ฉันทใด

เราต้องทำใจให้สว่างใสปราศจากหมู่เมฆคือกิเลสฉันทนั้น

ถ้าเห็นใบไม้เหลืองร่วงหล่นจากต้น ในขณะที่มองลงไปในสวนทางหน้าต่างบ้าน ก็จงคิดว่า...ชีวิตจักแตกดับเช่นเดียวกับ ใบไม้

ถ้าพบดอกไม้สดมีกลิ่นหอม

จงคิดว่า...ดอกไม้มีกลิ่นหอมหวานฉันทใด

เราจักทำความดี ให้หอมหวานทวนลมไปฉันทนั้น

อีกอย่างให้คิดว่า...ดอกไม้ จักเหี่ยวแห้งไปเพราะอาทิตย์ส่องฉันทใด

ชีวิตเราก็เหี่ยวลงไปทุกวันฉันทนั้น ไม่มีอะไรเป็นของคงทนถาวรสักอย่างทีเดียว

แม้ในขณะที่ท่านรับประทานอาหารก็ควรคำนึงถึงหลักกรรมตาได้
โดยการมองเห็นอาหารที่เรารับประทาน ความไม่เที่ยงก็จะปรากฏ
เวลาท่านอาบน้ำ... ก็คิดถึงความปลอดภัยของร่างกาย ให้เกิดความเบื่อหน่าย
เวลาทำงาน... เวลาจะนอนก็จงพยายามคิดถึงอยู่เสมอในสิ่งเหล่านี้
ท่านจักมองเห็นธรรมดา ความยึดมั่นในสิ่งต่าง ๆ ก็จักบรรเทาไปที่ละน้อย
ชีวิตค่อยมีอิสระมากขึ้น... จนกระทั่งเป็นอิสระอย่างเด็ดขาด
เห็นอะไรทั้งหมดเป็นอย่างเดียวกัน
เป็นชีวิตแท้ สดชื่น ไม่มีฝืน ไม่มีหวั่นหรือสั่นเสียว บางไปรงดี
ได้ชื่อว่า... ท่านเป็นเจ้าโลกแล้ว
โลกอันใหม่ที่ไม่ว่าจักเก่าและแตกดับ
ฉะนั้น อย่าประมาทมัวเมา... จงเตือนตนด้วยตนอยู่เสมอเถิด

เราเชื่อว่า...

สิ่งทั้งหลายมันเกิดขึ้นในตัวของตนเอง

ฉันเป็นผู้คิด เป็นผู้พูด เป็นผู้ทำสิ่งนั้นขึ้นมาเอง

มันจึงเกิดเรื่องอย่างนี้ ๆ

แล้วเราจะไปแก้ตรงไหน... ก็แก้ที่ตัวเรา อย่าไปแก้ที่อื่น

รากฐานแห่งประเพณีวัฒนธรรม
ความดีงามทั้งหลายที่เกิดขึ้นในคนไทยนั้น
ล้วนเกิดขึ้นมาจากพระพุทธศาสนา

พระพรหมมิ่งคลาจารย์
หลวงพ่อบัณฑิตคุณนันทิกขุ

พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย มศว องค์กรักษ์

ศาสนากับชีวิต

พี่น้องทั้งหลายบัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมแล้ว ขอให้ทุกคนที่มาประชุมกันอยู่ในสถานที่นี้ จงตั้งอกตั้งใจฟังเรื่องที่ข้าพเจ้าจักนำมากล่าวต่อไปด้วยดีเถิด

วันนี้ท่านอธิบตีและท่านเจ้าคุณพระเทพเมธี สังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การศึกษาได้กล่าวแก่ท่านทั้งหลายว่าเป็นวันมงคล เพราะเป็นวันของการทำกิจพิเศษของพวกท่านทั้งหลาย กิจนั้นได้แก่การประชุมพร้อมกันเพื่อฟังคำสอนในทางศาสนา จุดมุ่งหมายของการประชุมในวันนี้อยู่ที่การฟังพระพุทธรเจ้าตรัสว่า “ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา” ฟังดี คือ ตั้งใจที่จักฟัง ฟังเพื่อเอาความรู้ความเข้าใจ มิใช่เพียงแต่ฟังเฉย ๆ และเมื่อได้ความรู้ความเข้าใจแล้ว จักได้นำออกไปใช้ในชีวิตประจำวันของเราเพื่อความสุขความเจริญแก่ตัวเราเอง ท่านทั้งหลายอาจสงสัยขึ้นว่าทำไมจึงต้องมีการฟังกันบ่อย ๆ เดียวประชุมฟังเรื่องนี้ เดียวประชุมฟังเรื่องโน้น ช่างยุ่งกันเสียจริง ๆ ในการตอบปัญหานี้จักต้องกล่าวเป็นคำเปรียบเทียบจึงจักเข้าใจ

คนเราทุกคนเมื่อเกิดมาจากท้องแม่ เรามีความรู้อะไรบ้าง ไม่มีเลย รู้จักกิน นอน ร้องไห้ เสียใจ ดีใจเท่านั้น ครั้นต่อมา เราเริ่มสนใจศึกษาทีละน้อย ๆ ก็ได้ความรู้เพิ่มขึ้นเสมอ ความรู้จักเกิดขึ้นโดยมิได้มีการศึกษานั้นย่อมไม่มีการศึกษานั้นเป็นเรื่องของประสาททั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เราเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ โดยประสาทเหล่านี้ ท่านตื่นในเวลาเช้า ท่านได้มองเห็นอะไร ๆ หลายอย่าง ได้ยินหลายเรื่อง ได้กลิ่นหลายชนิด ได้รสแปลก ๆ ได้สัมผัสถูกต้อง ไม่รู้ว่าอะไรบ้าง บางอย่างทำให้ท่านเพลิดเพลินใจ แต่บางอย่างก่อให้เกิดความทุกข์ใจ ความสุขความทุกข์เป็นสิ่งที่คู่กัน และเกิดมีแก่เราอยู่เสมอ

ท่านเคยคิดบ้างไหมว่า ทำไมท่านจึงเป็นสุขในบางครั้ง เป็นทุกข์ในบางครั้ง ท่านอาจไม่เคยคิดถึงข้อนี้ เพราะการมิได้คิดกันถึงเรื่องนี้แหละ ท่านจึงต้องมีความทุกข์ ความเดือดร้อนบ่อย ๆ ทำอย่างไรท่านจึงจักเป็นคน

ฉลาดมีเหตุผล สามารถบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นแก้ตัวท่านเสียได้ ทำได้โดยวิธีเดียวเท่านั้น คือสนใจในการศึกษาเรื่องของชีวิตให้เข้าใจชัดเจน ก็การศึกษานั้นก็ทำได้โดยการอ่านและการฟัง การอ่านบางทีก็ไม่สะดวก สำหรับคนบางคน เพราะคนหลายคนอ่านหนังสือไม่ออก ทำให้ขาดประโยชน์ที่จักได้ทางหนังสือ แต่ก็มีทางอื่นที่จักทำได้อยู่ ไม่หมดประโยชน์ทีเดียว ทางที่จะทำได้อีกนั่นก็คือการฟังนี่เอง เรื่องฟังเป็นเรื่องง่ายและทุกคนทำได้ แต่มีคนที่ทำกันน้อย เพราะคนฟังธรรมน้อยนี่แหละ บ้านเมืองจึงยุ่งเหยิงเดือดร้อนคนในสมัยก่อนเขาสนใจฟังธรรมมากกว่าคนในสมัยนี้ ถ้าเขาได้รับข่าวว่าพระพุทธเจ้าหรือสาวกของพระองค์มาสู่สถานที่ที่เขาจักไปถึงได้ เขาต้องรีบไปหาทันที เมื่อฟังคำสอน บางคนเคยเป็นคนไม่ดีมาก่อน แต่พอได้ฟังคำสอนของพระ ได้รู้จักว่าอะไรถูกอะไรผิดแล้วก็ทิ้งความชั่วเสีย มาประพฤติความดีกันต่อไป ในสมัยก่อนเขาเที่ยวงมอยู่ในที่มืด แต่พอได้พบพระแล้วเขาก็ออกจากที่มืดมาหาแสงสว่างทันที ในทางพระพุทธศาสนามีหลักว่า คนจักเป็นคนดีได้ก็โดยสมัครใจจะฟังก่อน ฟังแล้วก็นำไปปฏิบัติตามต่อไป ผลก็จักเกิดขึ้นแก่เขาได้สมหมาย ท่านทั้งหลายต้องการความสุขความสงบใหม่ ทุกคนคงต้องการและอยากให้มีให้เกิดขึ้นแก่ตน แต่ถ้าท่านขาดการฟังแล้ว สิ่งที่ท่านต้องการนั้นก็จักห่างออกไปจากท่านทุกเวลา

ฉะนั้น ขอย้ำได้อัดหนาระอใจในอันที่จักฟังกันเลย แต่จงปลุกความพอใจในการฟังให้เกิดขึ้นแก่ใจของท่านทุกคนเพื่อผลอันดีงามของท่านเอง

ทำไมทุกคนจึงต้องมีศาสนา

ปัญหาเกิดขึ้นต่อไปว่า ทำไมเราทุกคนจึงต้องมีศาสนา จักไม่นับถือศาสนาเสียเลยจักได้ไหม ปัญหานี้มักเกิดขึ้นแก่คนหนุ่มสมัยใหม่อยู่เสมอ ทำไมเขาจึงมีความคิดเห็นไปในทางนี้ ตอบว่า เพราะเขามักเป็นคนทำอะไรตามใจตนเองบ้าง เพราะเขาไม่เข้าใจถึงคุณประโยชน์ของพระศาสนาบ้าง ความเข้าใจผิดก่อให้เกิดการกระทำ การพูดที่ผิดไปด้วย ความทุกข์ย่อมมาหาเขาเพราะความเข้าใจผิดนั้น อันคนเราที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ถ้าพิจารณาดู

ถึงตัวของทุกคนแล้ว จักเห็นได้ว่า ชีวิตของคนทุกคนประกอบด้วยสิ่งสองประการ คือ กาย...ใจ หรือ นาม...รูป นั้นเอง

มีกายใจอยู่จึงยังมีชีวิตอยู่ได้ หรือกล่าวอีกอย่างว่า เพราะการรวมกันเข้าของกายใจเราจึงยังเป็นอยู่ ถ้าใจแยกออกไปจากกายเสียเมื่อใดแล้ว ความเป็นคนของเราจักหายไปทันที คนที่มีแต่กายนั้นเขาไม่เรียกว่าคนกันแล้ว แต่เรียกว่าผีหรือศพ ศพคือกายที่ไม่มีใจครอง หมดความรู้สึกรู้สึกคิด มีสภาพเช่นกับท่อนไม้ท่อนฟืน หากคุณค่าสิ่งใดไม่ได้ ทำไม่จึงหมดคุณค่าไปแล้ว ก็ตอบได้ว่า เพราะขาดใจนั่นเอง

ในทางพระท่านจึงสอนว่า กายเป็นแต่เปลือกนอกของคน ใจนั้นแหละเป็นเนื้อแท้ของคน ท่านจักเห็นด้วยไหม อาจจะไม่เห็น โปรดฟังให้ดีต่อไป เวลานี้ท่านมาฟังธรรมท่านรู้สึกชอบบ้าง ถ้าท่านเดินไปในตลาด ท่านได้เห็นหญิงสาวรูปร่างงามแต่งตัวทันสมัย เดินผ่านสายตาของท่านไป ท่านรู้สึกชอบและอยากได้ใช่ไหม เอะละทุกคนชอบและอยากจะได้ สมมติว่าท่านได้เจ้าหล่อนมาสมหมาย ท่านรู้สึกอย่างไร เป็นสุขมากใช่ไหม ทีนี้ถ้าหากเจ้าหล่อนของท่านเกิดเป็นอหิวาตกโรคตายไป ท่านเป็นทุกข์ใช่ไหม ตอบว่าเป็นทุกข์ ความสุข ความทุกข์ ความดีใจ เสียใจ ความจำได้หมายรู้ขึ้นอยู่กับไหน อยู่ที่ใจของท่านทั้งหมด ไม่ได้อยู่ที่กายของท่านเลย กายนี้เป็นแต่เพียงเครื่องหุ้มห่อใจ หรือเป็นแต่เพียงบ้านของใจเท่านั้น กายมีฐานะเพียงผู้รับใช้ของใจ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ทุกอย่างมาจากใจ ใจเป็นผู้สร้างสวรรค์ ใจเป็นผู้หลอเลี้ยม ทั้งความสุขและความทุกข์ของชีวิต

เมื่อเข้าใจว่า คนคือ กาย...ใจ และใจสำคัญกว่ากายแล้ว เราก็ควรทำการศึกษาต่อไปว่า เราควรจักษรักษาและถนอมส่วนไหนของเราเล่า ตอบว่า ส่วนไหนสำคัญมาก เราก็ต้องรักษาส่วนนั้น เพราะเมื่อได้รักษาส่วนที่สำคัญไว้แล้ว ส่วนน้อย ๆ ก็พลอยได้รับการรักษาไปด้วยในตัว ในทางพระศาสนา ท่านสอนให้เข้าใจว่า ธรรมชาติของใจเป็นธรรมชาติกัลป์กลอก ดิ้นรน รักษา ยาก ห้ามยาก และมักแสไปในทางที่ต่ำทรามอยู่เสมอ เหมือนกับน้ำที่มีปกติไหลจากที่ตอนลงไปสู่ที่ต่ำ ฉะนั้น ถ้าต้องการให้น้ำไหลทวนกลับไปสู่ที่สูง ก็

ต้องใช้กำลังแรงอย่างมากมาย จึงสามารถนำขึ้นไปได้ ข้อนี้มีอุปมาฉันใด ใจของคนเราก็มีอุปมาฉันนั้น เราสามารถทำการท่อน้ำจากที่ต่ำให้ขึ้นไปอยู่ในที่สูง ๆ แล้วปล่อยให้ไหลไปตามท่อไปใช้ตามโรงงานได้อย่างใด การยกใจให้สูงขึ้นเพื่อความสุขสงบของตนเองก็เป็นเรื่องที่ได้เช่นเดียวกัน และการยกใจให้สูงขึ้นเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องทำก่อนสำหรับคนทุกคน ทำไมจึงจำเป็นและต้องทำเล่า ตอบได้ว่า เพราะความเป็นคนที่จริงแท้ขึ้นอยู่กับการยกใจของตนให้สูงขึ้น พ้นจากระดับของความชั่วร้ายนั่นเอง สถานที่ใดเป็นที่ตอนที่สูง น้ำท่วมไม่ได้ ที่นั่นเป็นที่สะอาดน่าอยู่อาศัย แต่หากสถานที่ใดเป็นที่ลุ่มน้ำ คือ ช่งน้ำให้เกิดเน่าเหม็น ไม่เป็นที่เจริญใจ ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้มากมาย ฉันใด ใจของคนที่ดีก็ยุ่งยากและเดือดร้อนฉันนั้น จึงเป็นการสมควรแล้ว ที่ทุกคนจักต้องยกระดับจิตใจของตนให้สูงขึ้น เพื่อนำตนให้พ้นจากความชั่ว ความเศร้าหมอง อันจักนำความทุกข์มาให้แก่ตนได้

ปัญหาต่อไปว่า ในการที่จักยกใจตนให้สูงขึ้นนั้นจักยกได้โดยวิธีใด ใช้อะไรเป็นเครื่องยกเครื่องกว้าน ตอบว่า *ไม่มีอะไรอื่นสำหรับยกใจให้สูงขึ้นไปกว่าสิ่งที่เราเรียกกันว่าศาสนาแล้ว*

ศาสนาเป็นแนวทางของชีวิต เป็นไฟส่องให้เห็นทางเดิน เป็นผู้นำทางของวิญญาณให้ออกจากมืดไปหาแสงสว่าง ศาสนาจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่สุดของชีวิต ของทุกคน อีกประการหนึ่ง ถ้าพูดกันในทางด้านกายแล้ว เรามีการรักษากันมาก เราอาบน้ำให้กายวันละสองครั้งเป็นอย่างน้อย หาเสื้อผ้าดี ๆ มาสวมใส่ให้ หาความสนุกทุกอย่างมาบำเรอกาย เวลาและเงินทองที่เสียไปในการรักษาภพนั้นมีมากมายจริง ๆ แต่ที่เราได้รับประโยชน์คุ้มค่าไหม เรามีความสุขสงบอย่างแท้จริงไหม ไม่มี ข้าร้ายกลับเพิ่มทุกข์ เพราะการยอมตนเป็นทาสของกายมากขึ้นไปอีก จงจำไว้เถิดว่า ถ้าชาวโลกยังมัวแสวงหาความสุขกันแต่ใจทางเนื้อหนังอย่างเดียวแล้ว โลกจักไม่ประสบความสงบสุขได้เลย เพราะอะไร เพราะความสุขทางกายเป็นความสุขที่ไม่รู้จบ ได้เท่าใดก็ไม่พอ ต้องเป็นทาสเรื่อยไป จนไม่สามารถจักถอนตนออกจากมันได้ และที่ร้ายไปกว่านั้นอีกก็คือ ใจของบุคคลผู้มัวเมาในความสุขทางกายนั้น

เป็นใจที่ต่ำลงทุกเวลาทันที

ความเสียหายทั้งหมดที่ปรากฏเกิดมีอยู่ในโลกในขณะนั้น สืบเนื่องมาจากความมัวเมาในความสุขทางเนื้อหนังกันเท่านั้น และความสุขแบบนี้ก็มีเล่ห์มาก มีกลมายามาก สามารถทำคนผู้ขาดการอบรมให้ติดพันอยู่ได้ ส่วนบุคคลผู้มีใจสูงเพราะได้รับการอบรมมาดีแล้วนั้น สามารถเห็นทุกสิ่งตามความเป็นจริงได้ และถอนความมัวเมาจากความสุขแบบนี้ได้อย่างเด็ดขาด ไม่ตกเป็นทาสของมันอีกต่อไป เราจักพ้นจากความเป็นทาสได้ก็โดยการทำตนให้ใกล้ศาสนาเข้าไปเท่านั้น ศาสนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลผู้ปรารถนาทำตนให้เป็นสุขสงบอย่างแท้จริง ศาสนาหรือธรรมะเป็นอาหารของใจ กายต้องการอาหารคือข้าวฉัณฑ์ ใจก็ต้องการอาหารคือธรรมะฉัณฑ์ เหมือนกัน และธรรมะเป็นอาหารที่สำคัญกว่าข้าวเสียอีก และธรรมะคอยค้ำจุนจิตใจของเราให้สูงขึ้น ธรรมะย่อมคุ้มครองรักษาผู้ปฏิบัติธรรมให้ได้รับความสงบเสมอ ผู้ใดชอบธรรมะ ผู้นั้นเป็นคนเจริญ ผู้ใดชังธรรมะ ผู้นั้นเป็นคนเสื่อมจากความดี ท่านชอบอย่างไร ทุกคนคงชอบความดี ความเจริญ ฉะนั้นจึงควรหันเข้าหาธรรมะกันบ้าง สำหรับวันนี้ท่านทั้งหลายมาประชุมกันเพื่อรับอาหารทางใจ ข้าพเจ้าเป็นผู้ปรุงอาหารทางใจให้แก่ท่าน ท่านทุกคนมีหน้าที่คอยกินอาหารนี้ กินทางหูของท่านแล้วเก็บไว้ในใจของท่าน เพื่อให้ใจของท่านอิ่มอยู่ด้วยอาหารคือธรรมะนี้ แล้วใจจักได้มีกำลังมั่นคงเข้มแข็งสามารถต่อต้านกับเหตุการณ์ร้ายได้ทุกชนิด ความเข้มแข็งที่แท้จริงของใจนั้นเกิดจากการปฏิบัติธรรมเท่านั้น ขาดการปฏิบัติธรรมเสียแล้ว ใจจักอ่อนแอตกอยู่ในอำนาจของความชั่วได้ ฉะนั้นขอให้ท่านทุกคนจงฟังด้วยดีต่อไปเถิด

ความสำคัญของศาสนามีใช้อยู่ที่ชื่อศาสนา

มีข้อที่ควรทำความเข้าใจกันอีกประการหนึ่งคือ พี่น้องที่มานั่งฟังปาฐกถาในวันนี้ มีชาวไทยที่ถือศาสนาอิสลามอยู่ด้วย บางทีอาจเข้าใจผิดกันบ้าง ในความต่างกันของศาสนา เป็นเหตุให้ถือเขาถือเรากันขึ้น และก่อให้เกิดความแตกร้าวกันขึ้นก็เป็นได้อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง พี่น้องอิสลามที่

ไม่เข้าใจหลักธรรมะของอิสลามที่แท้จริง รู้บ้างแต่เพียงเล็กน้อย เข้าใจไปเสียว่าการฟังคำสอนในศาสนาอื่นเป็นบาปเป็นโทษ ความเข้าใจผิดอย่างนี้อาจมีได้ จึงขอทำความเข้าใจกันก่อนว่า **อันธรรมะที่เป็นคำสอนนั้นเป็นกฎแห่งความจริง เป็นสากลนิยม มิใช่เป็นของผู้ใดใครคนหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นกฎของโลกที่มีอยู่แล้ว** ใครจ้กรู้ก็ตาม ไม่รู้จักก็ตาม ถ้าเดินถูกก็ได้ผลเป็นสุข ถ้าเดินผิดก็ได้ผลเป็นทุกข์ กฎนี้เรียกกันในภาษาของเราว่าธรรมะ ธรรมะคือหลักการครองชีวิตในทางชอบนั่นเอง แต่เรามักชอบเรียกธรรมะตามชื่อของครูที่มาประกาศ เช่นคำสอนพระเยซูนำมาประกาศก็เรียกว่าคริสต์ธรรมของพระคริสต์ พระนาบีโมหมัดนำมาประกาศก็เรียกว่าอิสลาม พระพุทธองค์นำมาประกาศก็เรียกว่าพุทธธรรม ชื่อที่เรียกนั้นเป็นไปต่าง ๆ กัน แต่เนื้อแท้เป็นอันเดียวกันเหมือนกับของบางอย่าง เป็นต้นว่าน้ำที่เราใช้อยู่ทุกวันนี้ ไทยเรียกว่าน้ำ ฝรั่งเศสเรียกว่า วอเตอร์ (water) จีนเรียกว่าจ้วย แขนกมลายูเรียกว่าอายะ เป็นต้น แม้ชื่อจะแตกต่างกัน น้ำก็ยังคงเป็นน้ำไม่เปลี่ยน

คำสอนในศาสนาก็เป็นเช่นเดียวกัน ใครจ้กสอนที่ใดโดยภาษาใดก็ตาม เนื้อแท้หรือจุดหมายอยู่ที่ว่า “ต้องการให้คนละความชั่ว ประพฤติความดี ทำใจของตนให้สะอาดขึ้นเท่านั้น” นี่เป็นหลักสำคัญที่เราควรจำไว้ ที่จ้กเดินไปสู่ความพ้นทุกข์พ้นร้อน มีคนชี้ทางไว้หลายคน แต่จุดหมายปลายทางมีเป็นอยู่อย่างเดียวกัน ฉะนั้นขออย่าให้พวกเรามาหลงเชื่อกันนักเลย แต่จงฟังเอาเนื้อแท้ของศาสนากันเถิด โลกในสมัยนี้มีแต่ความยุ่งยากเดือดร้อน การถือเขาถือเราจ้กก่อให้เกิดความเดือดร้อนมากขึ้น ฉะนั้นจงหันเข้าหาความเข้าใจถูกกันเถิด เพราะอย่างไรก็ดีพวกเราเป็นพี่น้องกัน มีความต้องการความสุขความเจริญด้วยกันทั้งนั้น

สำหรับพี่น้องชาวอิสลามจงเข้าใจเสียว่า คำว่าอิสลามแปลว่าความสงบ อิสลามิกชนคือคนผู้ปฏิบัติในความสงบ ผู้ใดทำความสงบกาย สงบวาจา สงบใจ ผู้นั้นเป็นอิสลาม ถ้าตรงกันข้ามจากนี้เขาเป็นอิสลามแต่เพียงชื่อเท่านั้นเอง ฉะนั้น ถ้าพี่น้องชาวอิสลามเป็นอิสลามจริง ๆ แล้ว เขาก็เป็นผู้สร้างสันติสุขให้แก่โลกเหมือนกัน และสามารถจ้กทำตนให้เข้ากับคนทุกคน

ในโลก เพราะการเข้ากับคนอื่นไม่ได้ นั่นเป็นความโกลาหลแบบหนึ่ง ในการมาประชุมกันเพื่อฟังคำสอนนี้ก็เช่นกัน ชาวอิสลามจงเข้าใจเถิดว่าไม่เป็นบาปอะไร เพราะคำกล่าวในพระคัมภีร์โกหร่านมีอยู่ว่า **“คำสอนที่ดีเป็นคำสอนของพระเจ้า คำสอนที่ชั่วเป็นคำสอนของมารร้าย”**

พระภิกษุในพุทธศาสนาเช่นข้าพเจ้า ไม่เคยสอนให้คนทำชั่วเลย แต่สอนให้เขาทำดีกันเท่านั้น คำสอนที่ดีจึงเป็นคำสอนที่ควรฟัง ถ้าหากท่านสนใจในความเป็นอิสลาม ท่านจักได้รับประโยชน์เกินค่า เมื่อพูดถึงพี่น้องชาวอิสลามแล้ว อยากจักชมเขาสักเล็กน้อยในความดีที่เขาได้กระทำกันอยู่ เป็นความดีที่พวกเราชาวพุทธควรเอาอย่างได้ สิ่งนั้นคือการไหว้พระ บูชาพระ ชาวอิสลามเขาไหว้พระวันละห้าครั้งเป็นประจำและทำกันทุกคน ไม่ว่าเขาจะอยู่ในสถานะเช่นไร ข้าพเจ้าเคยโดยสารเรือไปต่างประเทศ กลาสีเรือเป็นชาวอิสลามทั้งนั้น เขาทำงานขจัดถูเรือตลอดวัน แต่พอถึงเวลาไหว้พระ เขาจักล้างมือล้างหน้าให้สะอาด แล้วทำการไหว้พระทันที เขาเดินทางโดยรถไฟ ไปทางเรือ หรือแม้แต่การนั่งสนทนากับคนอื่นอยู่ พอถึงเวลาไหว้พระเขาก็ไหว้ทันที การทำเช่นนี้ บางท่านอาจเห็นว่าเป็นการกระทำที่เกินไป แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าเป็นเกินไปเลย เป็นการกระทำที่น่าชมเสียอีก เพราะเป็นการหันเข้าหาพระเจ้าหาความดี คนใดนึกถึงพระบ่อย ๆ ใจของเขาย่อมแนบสนิทอยู่กับพระ เป็นคนกลัวบาป รักบุญ ไม่ก่อกรรมทำเข็ญให้แก่ใคร ๆ เป็นอันขาด การทำเช่นนี้จึงเป็นการทำที่น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง เราชาวพุทธควรเอาอย่างเขาบ้าง แต่ไม่จำเป็นต้องทำกันวันละห้าครั้งดอก ขอเพียงวันละครั้งก่อนนอนเท่านั้น วันหนึ่งมีเวลา ๒๔ ชั่วโมง เป็นของการงาน ของมารของผีเสียมากมายกายกอง ขอให้ถวายเป็นเวลาให้แก่พระสัก ๓๐ นาทีเป็นอย่างน้อย ให้ใจของท่านได้นึกถึงพระ เข้าหาพระ แนบสนิทอยู่กับพระเสียบ้าง เพราะในขณะใดที่ใจของท่านเข้าถึงพระ ผีร้ายก็ไม่มีอยู่ในใจของท่าน ใจของท่านจักหลุดพ้นจากบ่วงของพญามารไปได้ และโดยการปฏิบัติอย่างนี้จักเป็นทางก้าวหน้าของชีวิตได้ทางหนึ่ง

ข้าพเจ้าขอสนทนากับคนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้เพื่อจักศึกษาว่า

ท่านเหล่านั้นได้ดำเนินชีวิตมาโดยวิธีใดจึงเป็นคนมีฐานะดีมั่นคงได้ หลายคนที่มีความก้าวหน้ารุ่งเรืองในชีวิต เป็นคนหนักแน่นในศาสนา เอาใจของตนฝากไว้กับพระ ย่อมให้พระเป็นผู้นำทางของชีวิต ไม่ยอมให้ผีเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นอันขาด ได้ทำการไหว้พระสวดมนต์ในเวลาเช้าและเวลาก่อนนอนเสมอ ทำเป็นกิจประจำวันไม่เคยขาดไม่ว่าจักอยู่ในสภาพเช่นไร ผลปรากฏว่าจิตใจเยือกเย็นมั่นคงในทางธรรมะ ปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่ด้วยความเรียบร้อยตลอดมา เป็นผู้เจริญด้วยลาภ ยศ และเมตรี เป็นคนมีเกียรติมีชื่อเสียง เป็นที่เคารพของคนมาก มีลูกดีหลานดี ทำให้สกุลมั่นคงเป็นปึกแผ่นนี้เป็นผลของการเข้าหาพระอันเป็นความดีของใจ ผู้ใดเข้าหาความดี ๆ ย่อมมาหาผู้นั้น ความดีย่อมคุ้มครองรักษาเขาให้ปลอดภัยมีสุขสงบเสมอ ข้าพเจ้าจึงบอกกับท่านทั้งหลายว่า จงหันเข้าหาพระ จงทำความดีกันเถิด

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“จงทำความดีทั้งกลางวันและกลางคืน

ความดีเท่านั้นจักนำสุขมาให้ท่านได้

และการทำความดีนั้นจงรีบทำทันที

เพราะถ้าปล่อยช้าไว้ ความดีจักหายไปจากท่านเสีย”

ก็บัดนี้ท่านมีความดีอยู่แล้วหรือยัง

บัญญัติต่อไปว่า ข้าพเจ้ามาชวนท่านให้ทำความดี ก็ความดีนี้มีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไรเล่า เราจักได้ตัวอย่างไรว่าอันไหนเป็นความดี อันไหนเป็นความชั่ว เพราะใคร ๆ ก็ว่าดีตามความคิดเห็นของตนทั้งนั้น เช่นคนชอบการตีมเหล็กก็กล่าวว่าการตีมเหล็กดี เข้าสังคมง่าย ติดต่อการงานกับใคร ๆ ก็สะดวก สมัยนี้ใครไม่ตีมเหล็กก็เป็นคนครีตีมทน นักการพนันก็ว่าการพนันนี้ดีมาก เพราะเป็นทางหาเงินได้คล่อง ๆ โดยไม่ต้องกรำแดดกรำฝน ไม่ต้องเหนื่อย และอะไรอีกมาก ใครชอบทางไหนก็ว่าทางนั้นดีและพูดแนะนำให้คนอื่นทำแบบนั้น แต่เมื่อทำเข้าแล้วก็หาดีจริงไม่ เพราะนำความทุกข์มาสู่ตนในภายหลังได้ จึงทำให้เกิดเป็นปัญหาขึ้นว่า ที่เรียกว่าดี ๆ นั้นเป็นอย่างไร อะไรเป็นของดี ฉะนั้น เรามาพิจารณากันถึงเรื่องความดีกันสักเล็กน้อย พอเป็นแนวทางสำหรับดำเนินชีวิตต่อไป

ความดีคืออะไร

ที่จริงคำว่า “ความดี” เป็นคำที่เราได้ฟังกันมาตั้งแต่เราพอฟังภาษาคนได้ จนกระทั่งเราเติบโตกันเป็นผู้ใหญ่ขนาดนี้ เราก็กังคังได้ยินคำว่าความดีอยู่เสมอ ยิ่งเข้าใจท่านผู้ฉลาด มีความหวังดีต่อเราด้วยแล้ว ท่านมักจะพูดกับเราถึงความดีเสมอ พ่อแม่มักจะพูดกับลูกว่า “ลูกเอ๋ย จงทำแต่ความดีเถิด อย่านำความชั่วเลย เพราะความดีนำสุขมาให้ ความชื่อนำทุกข์มาให้” ครูอาจารย์ก็สอนศิษย์ไปในทำนองเดียวกัน

บรรดาผู้ประกาศศาสนาก็กล่าวสอนเช่นเดียวกัน คำอีกคำหนึ่งที่เรารู้จักกันอยู่เสมอ คือคำว่า “บุญ” จงทำบุญ บุญนำสุขมาให้ทั้งในเวลาและเวลาหน้า บุญเป็นที่พึ่งของสรรพสัตว์ทั้งหลาย จงทำบุญทั้งกลางวันและกลางคืน จงอย่าได้กลัวต่อบุญเลย บุญเป็นคำพูดที่ติดปากชาวพุทธทั่วไป และทุกคนกล่าวว่าเราอยู่ได้กับบุญ หมตบุญแล้วตายอยู่ไม่ได้ ดังนั้นเป็นต้น คำว่าบุญนี้เป็นภาษาไทยที่แผลงมาจากภาษาบาลี ถ้าจะตีความหมายกันให้แจ่ม ก็หมายถึงความดีนั่นเอง การทำบุญก็คือการทำความดี การมีบุญก็หมายถึงการมีความดี อยู่ด้วยบุญก็หมายถึงอยู่ด้วยความดี หมตบุญก็คือหมตความดี อยากลัวบุญก็เลยสอนให้อย่ากลัวต่อความดี ตามนัยที่กล่าวมานี้ ก็พอจะเห็นว่าความดีเป็นสมบัติสำคัญของชีวิต ทุกชีวิตต้องทำความดี แต่ก็ยังเป็นการยากลงไปในสิ่งที่จกตัดสินว่าอะไรเป็นความดีกันแน่ เพราะบางครั้งคำสอนของครูทั้งหลาย มาขัดแย้งกันในเรื่องเกี่ยวกับความดีอยู่บ้าง ฉะนั้นจึงต้องสอบสวนหาหลักเกณฑ์ที่แท้จริงไว้ พอเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป ให้เข้าใจชัดเจนว่าอะไรแน่เป็นความดี

ท่านผู้หนึ่งได้วางหลักไว้ว่า การกระทำอันใดที่ถึงพร้อมด้วยองค์สามดังต่อไปนี้ เป็นความดี องค์สาม คือ

๑. เป็นประโยชน์แก่ตน
๒. เป็นประโยชน์แก่ท่าน
๓. วิญญูชนรับรองว่าเป็นความดี

หลักความดีทั้งสามประการนี้ เป็นหลักที่พอจักใช้เป็นแว่นส่องดูการกระทำของตนไว้ว่าเป็นความดีหรือเสีย ฉะนั้น จักได้พิจารณาเป็นข้อ ๆ ไปตามลำดับ

สัญญาตณฺญาณของมนุษย์ เมื่อจักกระทำอะไรก็มักคิดถึงตนก่อนเสมอ เขาจะคิดก่อนว่าถ้าเขาทำสิ่งนี้แล้ว เขาจักได้อะไรตอบแทนบ้าง ลาภ ยศ ชื่อเสียง คำชมเชยจากชุมชนจักกลับมาหาเขาหรือไม่ ถ้าเขาเห็นว่าจักได้ผลตอบแทนคุ้มค่า เขาก็ทำกิจนั้น ทำมันด้วยความกระหายในผลที่เขาคิดว่าเขาจักได้ คนส่วนมากจึงทำงานเพราะความอยาก ทำงานเพราะเห็นแก่ตนก่อนเป็นมูลฐาน นี่เป็นปกติวิสัยของคนทั่วไป เมื่อปกติของตนเป็นอยู่ในรูปนี้แล้ว ประโยชน์ของตนจึงสำคัญกว่าสิ่งใดทั้งหมด การแสวงหาประโยชน์นั้นก็เกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ท่านทั้งหลายที่มาทำงานในกรมชลประทานนี้ ท่านมาทำเพื่อตนเองก่อน ท่านต้องการเงินเดือนจึงมุ่งมาทำงาน และทุกขณะที่ทำงานของท่าน ๆ ก็มีความคิดฝันถึงผลงานอยู่เสมอ บางคนฝันว่าขอให้ได้เงินมาก บางคนฝันว่าขอให้ได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่ให้สูงขึ้นไป รวมลงในความต้องการอย่างเดียวคือความสุขเท่านั้น

แต่มีปัญหาว่า ทุกคนที่มาทำงานเพื่อตนนั้นได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยหรือไม่ ได้รับประโยชน์เต็มที่หรือไม่ กล่าวได้ว่า บางคนได้ผลเต็มแต่บางคนก็ขาดตกบกพร่อง ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ทางพระศาสนาท่านสอนว่า “ผลย่อมมาจากเหตุ ถ้าเหตุดีผลดี เหตุชั่วผลก็ชั่ว ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับผลพอกควรกับเหตุการณ์ที่ตนได้ทำไว้ ต้องได้พอดีกับเหตุ นั้น ๆ ไม่ขาดไม่เกินไปได้” นี่เป็นหลักความจริงที่เกิดขึ้นแก่ทุกคน ไม่ว่าเขาจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจในกฎความจริงนี้ เช่นกับไฟเป็นของร้อน ใครจะรู้ก็ตามไม่รู้ก็ตาม ถ้าเอามือไปจับไฟเข้ามือของเขาต้องพองไหม้เพราะไฟนั้น นี่เป็นความจริงที่ค้ำนไม่ได้ การปฏิบัติกิจในชีวิตนี้บางคนก็บังเป็นสุขบ้าง บางคนก็บังเป็นทุกข์บ้าง สุขทุกข์เกิดจากการกระทำของตนเองโดยแท้ เมื่อเข้าใจความจริงอย่างนี้แล้ว จงหันมาพิจารณาถึงประโยชน์ต่อไป คนเราทั้งหมดมีความต้องการอะไรบ้าง ต้องการอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยาสำหรับแก้โรค เป็นสิ่งจำเป็นของชีวิต สิ่งทั้ง

สี่ประการนี้จักเกิดมีแก่เราได้ก็ด้วยการกระทำ มิใช่มาหาเราเฉย ๆ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ไม่มีอะไรในโลกนี้จักสำเร็จได้ด้วยการนึกฝัน หรือด้วยการอ้อนวอน แต่จักสำเร็จได้ด้วยการกระทำเท่านั้น ก็และการกระทำนั้น ทุกคนต้องทำด้วยความตั้งใจทำจริง ทำให้ตั้งงามเรียบร้อย และสม่ำเสมออยู่ตลอดไป ผลที่เกิดจักเกิดได้เพราะการกระทำที่ดีอย่างนี้

เสียสละเพื่อส่วนรวม

มีคนเป็นจำนวนมาก แม้มีความต้องการประโยชน์แก่ตนเองอยู่ แต่กลับทำลายประโยชน์ของตนเสียโดยความเขลา ตัวอย่างที่มองเห็นง่าย ๆ ในหมู่พวกท่านที่มาปฏิบัติงานอยู่ในกรมนี้ บางคนทำงานอยู่ด้วยความเฉื่อยชา เกียจคร้าน ทำงานอย่างจับจรด ถ้านายมาเห็นก็ทำแข็งแรงหน่อย พอนายเดินผ่านพ้นไปแล้ว ก็เริ่มขี้เกียจ นั่งสูบบุหรี่เสียบ้าง คุดสนุกกันเสียบ้าง หรือบางทีก็แอบหนีกลับบ้านไปเสียบ้าง อย่างนี้เป็นการทำลายประโยชน์ของตนแท้ ๆ ประโยชน์ส่วนตนก็เสียไป ประโยชน์ส่วนรวมก็เสียไปด้วย มีคนเป็นจำนวนมากเข้าใจผิดในเรื่องงาน คือมักเข้าใจว่างานที่ตนทำนี้มีชิ้นงานของตน แต่เป็นงานของกรมชลประทาน เป็นงานของรัฐบาลของหลวง แล้วไม่ตั้งใจทำจริง ๆ เพราะนึกว่าทำไปก็เท่านั้น ไม่ทำก็เท่านั้น

นี่เป็นความคิดเห็นที่ผิดพลาดอย่างที่สุดในหมู่คนงานทั้งหลาย โปรดทำความเข้าใจกันเสียใหม่ว่า เราคนไทยทุกคนในเมืองไทย เป็นเจ้าของแผ่นดินไทย ทรัพย์สินสมบัติในดินในน้ำทั้งหมดเป็นของคนไทย งานที่กำลังก่อสร้างขึ้นบนแผ่นดินไทยทุกอย่างเป็นของคนไทย คนไทยทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของในทรัพย์สินทุกชนิดที่มีอยู่ในบ้านของเรา ถนน สะพาน เสาไฟฟ้า เหมือง คลอง โรงเรียน โรงพยาบาล และอะไรอีกร้อยแปดเป็นของพวกเราทุกคน เราทุกคนเป็นผู้มี เป็นผู้ใช้สิ่งเหล่านั้น เช่น ถนนเป็นของกลางของพวกเรา ๆ ต้องช่วยกันใช้ ช่วยกันรักษาบำรุง ถ้าไม่สามารถจักตกแต่งให้งามขึ้นได้ ก็ขอเพียงอย่าทำลายมันก็พอแล้ว เพราะการทำลายของให้เสียหาย ก็เป็นการทำลายผลประโยชน์ของตนเอง ตัวอย่างที่เห็นง่าย ๆ เช่น กรมชลประทานได้

ชุดคลองเพื่อให้เป็นทางเดินของน้ำพาไปใช้เพื่อการเพาะปลูก เป็นทางไปมาของเรือแพค้าขาย ถ้าเราไปทำลายคันคูคลองให้เสียหาย เราก็คงสูญเสียผลไป ด้วยเพราะความเสียหายนั้น แต่ถ้าเราช่วยกันรักษาไว้แล้ว ผลประโยชน์ที่เราจักได้รับก็ยังคงสมบูรณ์ดีอยู่ ขอให้ท่านทั้งหลายคิดดูให้ดีในเรื่องนี้ ท่านอาจจะสงสัยต่อไปอีกว่า ถ้าหากของทุกอย่างในประเทศไทยเป็นของเราแล้ว ทำไมเราอยู่ตามใจ ใช้ตามใจ เอาข้าวของอะไร ๆ ตามใจไม่ได้ ทำไมจึงต้องมีนายมาคอยดู คอยควบคุมกันเล่า ข้อนี้เป็นเรื่องที่จะต้องพูดกันยาวหน่อยจึงจักเข้าใจความหมาย

ดังกล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ใจของคนเรานี้มีปกติไหลไปในทางต่ำ คนส่วนมากมีความเห็นแก่ตนก่อนเป็นมูลฐาน และคนเรามีได้อยู่กันโดดเดี่ยวลำพัง แต่เราอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นชาติ อันคนที่อยู่รวมกันนั้น ถ้าทุกคนเป็นผู้ตามใจตนเอง ประพฤติปฏิบัติอะไร ๆ ตามใจตนแล้วจักยุ่งบ้างไหม เช่น ในครอบครัวของท่าน มีท่าน เมียของท่าน ลูกอีกสามคน ถ้าเมียของท่านทำอะไรโดยไม่เกรงใจท่าน ลูกทุกคนก็ไม่เกรงใจพ่อแม่ ทำอะไรตามใจตนตลอดเวลา ท่านจะหาความสุขจากบ้านอันไม่มีระเบียบได้ไหม ท่านคงเห็นว่าหาความสุขสะดวกสบายไม่ได้ มีแต่เรื่องปวดหัววันยันค่ำ นี่เป็นเพียงแต่เรื่องส่วนน้อย ถ้าขยายวงกว้างออกไปเป็นหมู่บ้านเป็นตำบลเป็นชาติเป็นประเทศ ความยุ่งจักมีมากขนาดไหน จำไว้ว่า คนเราถ้าอยู่ลำพังคนเดียว ไม่มีใครมาเห็นการกระทำของเราเลยแล้ว เรามีเสรีภาพสมบูรณ์ ทำอะไรได้ทุกอย่าง แต่ถ้าเราารวมกันเข้าตั้งแต่สองคนขึ้นไปแล้ว เราต้องจำกัดตัวเราให้เล็กลงไป ต้องมีการเสียสละแก่กัน ต้องปรึกษาหารือกันในการที่จักพูดจักทำทุกชนิด ฉะนั้นหมู่คณะจึงต้องมีคนที่ เป็นหัวหน้า คอยบังคับบัญชาเราให้ปฏิบัติงานเหมือนร่างกายของเราต้องมีมือ เท้า ลำตัว หัวอันอยู่สูงที่สุด คำสั่งในร่างกายของเรา มีระเบียบดีงามได้ เพราะคำสั่งของสมอง ถ้าสมองพิการแล้ว ร่างกายก็เป็นอัมพาตพลอยพิการไปด้วย ทุกส่วนของร่างกายอยู่ภายใต้การบัญชาการของสมองทั้งนั้น ข้อนี้มีอุปมาอย่างใด ความเป็นอยู่ของชุมชนก็ฉนั้น

เราต้องอยู่กันอย่างมีระเบียบ เพราะเราเป็นคนเมือง มิใช่คนป่า

เถื่อนแล้ว ระเบียบบทกฎหมายที่เรานำมาปฏิบัติกันอยู่นั้น มิใช่ใครตั้งมา บังคับเรา แต่เราทุกคนตั้งขึ้นเพื่อบังคับตัวเราเอง ให้พูดทำตามนั้น เพราะถ้า ขาดระเบียบแล้ว คนก็กลายเป็นสัตว์ป่าไปทันที ข้าพเจ้านึกว่าทุกคนไม่ ต้องการเป็นเช่นนั้น แต่ทุกคนต้องการเป็นคนเจริญ คนเจริญต้องมีกฎเกณฑ์ สำหรับใจ กฎหมายเป็นของบ้านเมือง ใครทำผิดก็ต้องถูกลงโทษ ส่วนกฎ ทางศาสนาคือธรรมะ เป็นกฎตามธรรมชาติ ไม่มีใครลงโทษใครได้ แต่ผู้ใดทำผิด ผู้นั้นก็ลงโทษตนเองเพราะการทำผิดนั้น และถ้าใครทำถูก เขาก็ได้รับความ ชุ่มชื่นใจเย็นเพราะการกระทำนั้น นี่เป็นความจริงที่ทุกคนต้องจำไว้ให้มั่น

เมื่อได้กล่าวให้ทุกคนเข้าใจว่า งานการทั้งหมด เป็นผลได้ผลเสียของ งานทั้งหมด เนื่องจากการกระทำของเราทุกคน เราทุกคนจึงควรตั้งใจปฏิบัติ งานให้เป็นไปด้วยดี ถ้าเห็นแก่ประโยชน์ตนแล้ว อย่าทำลายประโยชน์ตนเสีย ด้วยความเกียจคร้าน ความไม่ซื่อตรงต่องาน ความเห็นแก่ความสบายชั่วแล่น อันเป็นเหตุให้งานของตนเสื่อมโทรมลงไป

คนไทยเราในขณะนี้ได้แสดงออกซึ่งความไม่รู้จักประโยชน์ตนมากขึ้น แม้จักมีใครมาคอยอุ้มชูอยู่ก็ยังไม่วายทำลายประโยชน์ตนเองเสมอ จักเห็น ง่าย ๆ ซึ่งรัฐบาลมีความประสงค์จักช่วยให้คนไทยมีอาชีพเป็นหลักฐาน ทาง รัฐบาลอันเป็นผู้รับใช้ประชาชน ได้ทำตนเป็นผู้รับใช้ที่ดี โดยออกกฎหมาย ช่วยเหลือบ้าง ตั้งบริษัทให้บ้าง เพื่อสอนให้คนไทยรู้จักทำมาหากิน โดย รัฐบาลทำตนเป็นที่เลี้ยงให้ แต่อนิจจาพี่น้องไทยทั้งหลายยังไม่รู้จักประโยชน์ ของตนที่จักพึงได้รับ เขาล้มคำสั่งของพ่อแม่ที่สอนไว้ว่า โลกนี้กลาหมักหาย เขาจึงล้มตน โลกเกินไป ทำลายประโยชน์ของตนเสีย โดยการโกงกันจน องค์กรต้องยุบลงไป นี่เป็นผลเกิดจากการไม่รู้จักประโยชน์ของตนเสีย

ถ้าสมมติว่าท่านอยู่ทางฝั่งนี้ของแม่น้ำ แต่ท่านมีกิจจะต้องไปทำทุกวัน ทางฝั่งโน้น การข้ามแม่น้ำท่านใช้เรือลำน้อย ๆ พายข้ามไป ทุกครั้งที่ท่าน ลงเรือ ถ้าท่านเอาขวานลับแคมเรือทีละน้อย ๆ จนเรือแหวงน้ำเข้าได้ ท่าน ไม่สามารถข้ามฝั่งด้วยเรือลำนั้นอีกต่อไป การทำเช่นนี้ของท่านจักเป็นความดี หรือความเสีย จักเป็นการทำลายประโยชน์ตนหรือพอกพูนประโยชน์ของท่าน ขอฝากให้ท่านคิดดูด้วยปัญญาของท่านเองเถิด

อย่าทำลายประโยชน์ของตน

กรมชลประทานกำลังสร้างงานใหญ่ กรมนี้เป็นพลังงานสำคัญของประเทศ ความเสื่อมความเจริญของประเทศเนื่องจากงานของกรมนี้ กรมชลประทานจึงเป็นเส้นชีวิตของเมืองไทย คนไทยทุกคนมีส่วนได้รับประโยชน์จากงานของกรมนี้ ฉะนั้น จึงเปรียบเหมือนเรือของชาติ ที่จักให้คนทั้งชาติข้ามจากฝั่งแห่งความทุกข์ทรมันหม่นหมองไปสู่ฝั่งแห่งความสดชื่นเบิกบาน เราทุกคนผู้มีส่วนในการทำงานของกรมนี้จึงต้องช่วยกันศึกษาเรื่องประโยชน์ของตน อันเกิดจากงานที่เรากระทำอยู่นี้ และอย่าทำลายประโยชน์ของตนเสียเป็นอันขาด ในการปฏิบัติงานอันเป็นส่วนรวมของชาติ ถ้าทุกคนรู้จักประโยชน์ตนแล้ว งานจักก้าวหน้าเป็นไปด้วยดีได้

ชีวิตของเราเป็นอยู่ได้เนื่องจากสิ่งใด เราต้องรู้จักบุญคุณของสิ่งนั้น และต้องหาทางรักษาสิ่งนั้นไว้ เราเป็นชาวนาต้องรู้ว่านาเป็นประโยชน์แก่เรา เราต้องหาทางรักษานาไว้ให้ดี เราเป็นข้าราชการได้รับพระราชทานเงินเดือนจากราชการอยู่ ก็ต้องช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของทางราชการไว้ด้วย ท่านทั้งหลายเป็นกรรมกรทำงานรายวัน รายเดือน ในกรมชลประทานนี้ ชีวิตของท่าน เมียของท่าน ลูกของท่าน เป็นหนี้บุญคุณกรมนี้อยู่ ถ้าท่านเป็นคนดีมีความกตัญญูกตเวทที่ประจําใจแล้ว ท่านต้องช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของกรมนี้ไว้ด้วย ถ้ากรมนี้เจริญ ท่านก็พลอยเจริญ ถ้ากรมนี้ล่มจมลงไป ท่านจักมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร

บางท่านอาจคิดไปในทางหนึ่งว่า ตัวเราก่อนจึงถึงคนอื่น มีทางใดที่จักกอบโกยเอาผลประโยชน์เพื่อตนได้ต้องเอาทันที โดยนี้กว่าถึงถูกออกจากงานตนก็มีหลักฐานตั้งตัวได้แล้ว ความคิดอย่างนี้ไม่ใช่ความคิดของคนธรรมดา แต่เป็นความคิดของคนที่มีร้ายเข้าไปสิงใจและตกเป็นทาสของผีตนนั้น เขาเห็นว่าเงินทองที่กอบโกยไว้ นั้น จักทำให้เขาเป็นสุขได้ตลอดชีวิต แต่ความคิดของเขาผิดมาก เพราะทรัพย์อันใดที่ตนได้มาโดยทางทุจริตคิดมิชอบแล้ว ทรัพย์นั้นเป็นของร้าย อยู่กับใครนาน ๆ ไม่ได้ มันต้องหาทางออกไปเสมอ

ไม่เท่าใดก็หมดสิ้นไม่เหลือหรือ ตนต้องกลายเป็นคนลำบากยากจนต่อไป บาบย้อมส่งผลให้คนบาปต้องเป็นทุกข์อย่างนี้ พระพุทธเจ้าจึงสอนว่า “สุเจ้าอย่าทำบาปทั้งในที่ลับและที่แจ้ง เพราะการกระทำอันใดที่คนอื่นไม่รู้ไม่เห็น นั้นไม่มี ที่ลับไม่มีในโลก” คนดีจึงมีการสำรวมใจ มิให้บาปเข้าจับ มีความละเอียดทั้งในที่ลับและที่เปิดเผย ไม่ยอมให้ใจของตนคิดในเรื่องต่ำทรามเป็นอันขาด จักเล่านิทานให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง

คุณธรรมในใจเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

นานมาแล้ว ในประเทศอินเดียตอนเหนือ มีสำนักศึกษาใหญ่แห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ในป่าห่างจากบ้านคน มีนักเรียนจากแคว้นต่าง ๆ ไปศึกษาอยู่มาก นักเรียนต้องไปอยู่กินนอนที่โรงเรียน ทุกคนต้องทำงานเลี้ยงตนเอง เช่น กวาดบ้าน ตักน้ำ ผ่าฟืน ปลูกผักสำหรับกินกันในโรงเรียน อาจารย์ใหญ่เป็นผู้มีคุณธรรมสูง สมแก่ความเป็นอาจารย์ทุกประการ เป็นผู้ที่ศิษย์ทุกคนมีความเคารพรักใคร่มาก การเป็นอยู่ในโรงเรียนจึงเรียบร้อยเสมอมา

อยู่มาวันหนึ่ง อาจารย์ใคร่จะทดลองว่าศิษย์ทั้งหมดมีคุณธรรมความดีขนาดไหน จึงเรียกประชุมศิษย์ที่หอประชุม และประกาศ “ศิษย์ที่รักทั้งหลาย ฉันมีความพอใจเป็นอย่างมาก ที่เธอทุกคนเป็นศิษย์ที่ดีของฉัน ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน มีความประพฤติดี เป็นที่พอใจฉันมาก เพราะพวกเธอมีความดีมากอย่างนี้ ฉันจึงใคร่จะให้รางวัลแก่พวกเธอ แต่รางวัลมีเพียงหนึ่ง ฉันจึงต้องการให้แก่คนที่ดีที่สุดในหมู่พวกเธอ จึงอยากขอให้พวกเธอทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ซึ่งฉันหวังว่าคงไม่เป็นการหนักใจอะไรนัก พออาจารย์กล่าวจบลง ศิษย์คนหนึ่งก็ถามขึ้นว่า “อาจารย์จะให้อะไรเป็นรางวัลเล่าครับ” อาจารย์จึงกล่าวต่อไปว่า “พวกเธอคงทราบแล้ว ว่าฉันมีลูกสาวสวยอยู่คนหนึ่ง บัดนี้เธอมีอายุพอที่จะแต่งงานได้แล้ว ฉันใคร่ที่จะได้คนที่ดีที่สุดในหมู่เธอไว้เป็นชายของฉัน จึงได้ขอร้องให้เธอทำอะไรสักอย่าง” และอาจารย์ได้กล่าวต่อไปว่า “กิจที่ฉันต้องการให้เธอทำนั้น คือขอให้พวกเธอไปปล้ำสิ่งของที่มีราคาจากบ้านใคร ๆ ก็ได้ แต่ต้องเอามาโดยวิธีการอันนุ่มนวลไม่ให้เจ้าทรัพย์รู้ ไม่ใช่

เจ้าทรัพย์ต้องได้รับความเสียหายเพราะการต่อสู้กับเธอผู้ไปลักของมา”

เมื่อศิษย์ได้ฟังคำเช่นนั้น ก็นึกกระหึ่มว่าว่าง่ายนิดเดียว งานเบา ๆ
อย่างนี้ทำไม่ยากเลย ทุกคนจึงลาอาจารย์และไปทำการลักของมาจากบ้าน
ต่าง ๆ เอาไปมอบให้อาจารย์ อาจารย์ก็จัดบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกคน พอ
ครบกำหนดเจ็ดวัน ก็เรียกประชุมศิษย์อีกครั้งหนึ่ง ในหมู่ศิษย์นั้น มีอยู่คน
เดียวที่มีได้ปฏิบัติตามคำของอาจารย์ จึงถูกอาจารย์เรียกตัวมาถาม เขาได้
กล่าวกับอาจารย์ว่า “ท่านอาจารย์ครับ ผมมีความเคารพรักต่อท่านอาจารย์
เป็นที่สุด คำสั่งอันใดที่ออกจากปากของอาจารย์แล้ว ผมถือว่าเป็นคำสั่งอัน
จักต้องปฏิบัติตามโดยส่วนเดียว และปฏิบัติอย่างนี้ตลอดมาไม่เคยขัดขึ้น แต่
ครั้งนี้กระผมต้องของอภัยที่ไม่สามารถจะปฏิบัติตามคำสั่งของท่านอาจารย์
ได้” “เพราะเหตุใดฤ” อาจารย์ตั้งกระทู้ถามต่อไป “เพราะว่ารู้สึกละอายแก่ใจ
ตนเอง” ศิษย์สนองคำตอบ “ในอันที่จะกระทำความชั่วเช่นนั้น เพราะแม่คนอื่น
ไม่รู้ไม่เห็นก็จริงแล แต่ทว่าผมเป็นผู้รู้เห็นเอง ความเดือนร้อนใจที่เกิดจาก
ความชั่ว มิได้ขึ้นอยู่กับความเห็นหรือไม่เห็นของคนอื่น แต่ขึ้นอยู่กับการ
กระทำของตนเองเท่านั้น ด้วยว่าขึ้นชื่อว่าที่ลับไม่มีในโลก” เมื่ออาจารย์ได้ยิน
คำศิษย์เช่นนี้ ก็รู้สึกมีความพิตต่อการกระทำของเขาผู้นี้มาก จึงได้กล่าว
ชมเชยต่อที่ประชุมว่า

“เธอทั้งหลาย จงดูการกระทำของเขาผู้นี้เถิด เขาเป็นผู้ที่มีใจมั่นคง
ต่อหน้าอย่างใด ลับหลังก็อย่างนั้น เขามีความรู้สึกลึกซึ้งติดอยู่กับตัว ไม่ยอม
ตนให้ตนอยู่ในอำนาจของมารร้าย ไม่กล้าในที่ไม่ควรกล้า เป็นคนฉลาดในที่
ควรฉลาด คนใดกล้าทำความชั่วในที่ลับ คนนั้นเป็นคนอ่อนแอ คนใดฉลาด
ต่อการทำความชั่ว คนนั้นเป็นคนเข้มแข็ง ขอพวกเธอจงจำอย่างศิษย์ผู้นี้ไว้
แล้วจงกล้าในการทำความดี อย่างกล้าทำความชั่วกันเป็นอันขาด เพราะความ
กล้าในความชั่วก็คือความเขลาที่เอง จงจำไว้ว่า กิจใดที่พวกเธอต้องทำในที่ลับ
เพราะกลัวคนอื่นจะรู้จะเห็น สิ่งนั้นเป็นความชั่ว อย่าได้กระทำเป็นอันขาด
คนกล้าคือคนที่มีความเบาใจในความปลอดภัยของตัว ไม่ต้องหวาดหวั่นต่อใด ๆ
ทั้งหมด จงทำทุกอย่างในที่เปิดเผยด้วยเบาใจกันเถิด”

ในที่สุดของการประชุมวันนั้น พิธีการแต่งงานอย่างง่าย ๆ ก็เกิดขึ้นระหว่างศิษย์ผู้ละอายบาปกับปิยทัสสนี ลูกสาวสวยของอาจารย์ จบพิธีแล้วอาจารย์ก็บัญชาสั่งให้ศิษย์ทุกคน นำของที่ตนลักมาไปคืนให้แก่เจ้าของตามรายการที่ได้จดไว้

พี่น้องทั้งหลาย นิทานเรื่องนี้สอนให้เราเข้าใจว่า คุณธรรมในใจสำคัญเพียงไร ท่านทั้งหลายจึงควรจำไว้เป็นคติสอนใจ ในเวลาท่านเบื่องาน ท่านจะพักผ่อน ท่านจักเอาเปรียบเพื่อนร่วมงานโดยวิธีใด ๆ ก็ตาม จงนึกว่าเป็นการไม่เหมาะไม่ควร เป็นการกระทำที่หักหลังตนเอง ตัดผลประโยชน์ของตนเอง เป็นการเสียหายร้ายแรงแก่งานและแก่จิตใจของตนเอง ความยับยั้งใจก็จะเกิดมีขึ้นเพราะการนึกคิดดังกล่าวมา

ความผิดอีกประการหนึ่ง มักเกิดมีแก่พวกเราทั้งหลาย คือความคิดว่า “ตนเป็นคนดีกว่าใคร ๆ ดีกว่าผู้บังคับบัญชา ฉลาดกว่าผู้บังคับบัญชาของตน แล้วเป็นเหตุให้เกิดความหยิ่งจองหอง ด้วยความมานะถือดีและคิดไปเสียว่า ถ้าตนเอาเปรียบคนอื่นได้เป็นความเก่ง” ขอเสียที่เถอะพี่น้องเอ๋ย เพราะความคิดแบบนี้เป็นความคิดที่หลอกตัวเอง คนอื่นหลอกเรายังมีทางแก้ไขได้ แต่ตัวของเราเองหลอกตัวเองแก้ไต่ยาก เพราะว่าเราไม่รู้ตัวว่าเราถูกหลอกนั่นเอง หลักความจริงในเรื่องนี้มีอยู่ว่า คนใดที่คิดว่าดีกว่าคนอื่น คนนั้นเป็นคนไม่มีอะไรดี และไม่มีทางจะดีขึ้นได้ และความเข้าใจผิดรูปนั้น แต่คนใดคิดว่าตนยังมีความดีน้อย ต้องอยู่กับคนดี ต้องศึกษาความดีจากเขา และทำดีให้เหมือนเขาอยู่แล้ว มีทางจะเป็นคนดีได้ ในเรื่องความฉลาดก็เช่นเดียวกัน ถ้าใครสำคัญตนว่าเป็นคนฉลาดในขณะใด ความง้อย่อมครอบงำเขาในขณะนั้น เพราะการคิดว่าตนฉลาดก็หมดหนทางก้าวหน้าในการหาความฉลาด คนดีต้องคิดว่าตนยังง้อยู่รำไป ยังฉลาดน้อย ยังต้องเรียนต้องศึกษาอีกมาก จึงจักพอเทียมทันคนอื่นเขาได้ ฉะนั้นถ้าใครเคยคิดผิดอยู่ดังรูปที่กล่าวมา ขอให้กลับคิดกันเสียใหม่ แล้วจงมีความอ่อนน้อมถ่อมตน เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา

ให้ถือสุภาชิตสุนทรภู่ว่า... “เป็นผู้น้อยคอยก้มประนมกร เหนือยไปก่อนค่อยสบายต่อปลายมือ” คนใดรู้สึกว่าเป็นผู้น้อย เขาจักเป็นผู้ใหญ่

ในวันข้างหน้า แต่ผู้ใดเป็นผู้น้อย แต่สำคัญตนว่าเป็นผู้ใหญ่ เขาก็ไม่สามารถเป็นผู้ใหญ่ได้เลย

ธรรมชาติของใหญ่ทั้งหลายย่อมมาจากของเล็ก งานใหญ่ ๆ มาจากงานเล็ก ๆ คนที่เป็นใหญ่เป็นโตได้ เป็นหัวหน้าคนได้ ก็ต้องเป็นผู้น้อยมาก่อน ทั้งนี้ ต้องรู้จักฟังคำสั่งของคนอื่นมาก่อน จึงจักรู้จักคำสั่งบังคับคนอื่นต่อไป ถ้าคนใดฟังคำสั่งของคนอื่นไม่เป็น เขาก็เป็นคนผู้ออกคำสั่งไม่เป็นอีกเหมือนกัน คนเรารู้จักปกครองคนอื่นได้ดีนั้น ต้องปกครองตนเองได้เสียก่อน คนใดมีความทะเยอทะยานจักเป็นผู้ปกครองคนอื่น แต่ยังไม่เคยหัดปกครองตนเองมาก่อนแล้ว เขาก็ปกครองคนอื่นไม่ได้ดีเลย พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ถ้าเรารู้จักให้คนอื่นทำอย่างไร เราจึงตั้งตนในเรื่องนั้นเสียก่อนเถิด เพราะถ้าตนยังทำไม่ได้ แต่จะไปสอนคนอื่นแล้ว ความยุ่งเหยิงจักเกิดได้ในภายหลัง” ขอให้จำไว้ว่าคนใดที่คิดว่านายของตนโง่กว่าตน คนนั้นมีความโง่กว่านายของตนลงไปอีก

ขอโทษที่จักกล่าวตีสักเล็กน้อย ขอให้ถือว่าเป็นคำปรารภกันระหว่างพี่น้องเถิด เพราะข้าพเจ้าเป็นคนไทย ท่านทั้งหลายก็เป็นคนไทย ข้าพเจ้านับถือพระพุทธศาสนา เป็นพระภิกษุ มีหน้าที่บอกทางเดินให้แก่ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าถือว่าท่านทั้งหลายเป็นญาติของข้าพเจ้าโดยประการทั้งปวง ถ้าข้าพเจ้าเห็นญาติของข้าพเจ้าบกพร่องในแง่ใด ก็อยากกระซิบบอกกันให้ทราบไว้บ้าง จึงหวังว่าพี่น้องคงฟังด้วยความพอใจ

คนไทยเราถูกชาติอื่นเขาติอยู่อย่างหนึ่งว่าเป็นชนชาติที่เกียจคร้าน ชอบหาความสบาย ไม่อดทนในการงานของตน เขาว่าเช่นนั้นก็เป็นความจริงหรือไม่ เราอย่าไปโกรธเขา และหาว่าเขาแกล้งว่า เพราะพระพุทธเจ้าสอนว่า “ถ้าใครมาติว่าเราด้วยเรื่องใด ๆ เราจงข่มใจไว้ อย่าไปโกรธต่อด้วยคำเขา เพราะถ้าโกรธเสียแล้ว ใจย่อมมืดตึ่มองไม่เห็นความจริง ข่มใจไว้เสียแล้วถามตนเองว่าจริงไหม เขากล่าวถูกไหม ถ้าถูกจริงตามเขาว่า ก็หาหนทางแก้ไขให้ดีขึ้น และควรนึกขอบคุณเขา ที่ให้คำตักเตือนอันมีเหตุผล เป็นการให้สติแก่เรา ว่าอย่าไปประพฤติเช่นนั้นต่อไป ถ้าไม่จริงอย่างเขาว่า ก็ควรให้

อภัยเขา เพราะคนใดโกรธคนเข้าใจผิด เขาผู้นั้นย่อมผิดด้วย” นี่เป็นคำสอนที่เรควรนำมาใช้

เมื่อท่านเข้าใจอย่างนี้แล้ว เรามาพิจารณากันต่อไปว่าตัวเราทั้งหลายเป็นคนขี้เกียจจริงไหม ข้าพเจ้าคิดว่ามีความจริงอยู่มากเหมือนกัน เพราะถ้าเรามองดูตามตลาดใหญ่ ๆ ตามเมืองใหญ่ ๆ และตามโรงงานอุตสาหกรรมที่พอมืออยู่บ้างนั้น ของเหล่านั้นเป็นของใคร เป็นของคนต่างด้าวเสียเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นของคนไทยแท้ ๆ น้อย ถ้ามีชื่อเป็นคนไทยบ้างพอหาได้ แต่มีใช้ไทยดั้งเดิม เป็นไทยที่มาจากปู่ทวดต่างด้าวทั้งสิ้น

หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

อันคนต่างด้าวที่เขามาร่ำรวยในเมืองไทยนั้น เขามีอะไรมาบ้าง เขามาจากบ้านเดิมของเขาในสภาพมื่อเปล่า มีเสื้อผ้าหมอนใบเท่านั้น แต่เขามีสิ่งหนึ่งดีกว่าคนไทยเจ้าของบ้าน คือ *ความเพียร ความอดทน ความก้าวไปข้างหน้า และความตั้งใจต่องานอย่างจริง ๆ* ท่านคงเคยสังเกตเห็นบ้าง ชายหนุ่มจากเมืองจีนมาขายน้ำแข็ง ลูกสมอ เที่ยวย้อมผ้าตามบ้าน คนไทยเราวางตลาดเขาเสียไม่มีชิ้นดี เขาทำเฉยเป็นทองไม่รู้ร้อน ค่าไปเถอะเอาเงินมาให้ฉันก็แล้วกัน ไม่กี่ปีเขายกฐานะจากกรรมกรมาเป็นเจ้าของร้านค้า และต่อมาเป็นเจ้าของห้างใหญ่ มีที่ดิน มีโรงสีมากมาย เขาเอามาจากไหน เอามาจากความเพียรของเขาเอง เขาปฏิบัติตามหลักธรรมที่ว่า

๑. ขยันขันแข็งในการทำมาหากิน
๒. เก็บทรัพย์ไว้แล้วทำให้เกิดดอกมากขึ้น
๓. คบกับคนที่จักอำนวยประโยชน์ให้ตน
๔. เป็นอยู่แต่พอสมฐานะของตน

นี่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เราทุกคนเป็นศิษย์พระพุทธเจ้า เคยนำหลักนี้ไปใช้กันบ้างหรือเปล่า ยังไม่ได้ใช้ ท่านจึงไม่เจริญก้าวหน้า ข้าพเจ้าขอวิงวอนท่านให้นำไปใช้กันบ้างเถิด อย่ามัวหลงแต่ความยิ่งใหญ่อันหาแก่นสารมิได้นักเลย ในสมัยก่อนเราอยู่กันได้ไม่เดือดร้อนเพราะเมืองยัง

กว้าง แต่บัดนี้คนไทยเพิ่มมากขึ้น คนต่างดาวเขาแข็งกว่าเรา เขารุกเราทางเศรษฐกิจ เขาเอาเงินมาไล่พวกเราออกจากเมืองเข้าป่ามากขึ้นทุกที ท่านจะยอมให้เป็นอยู่ในสภาพเช่นนี้หรือไม่ได้ เราต้องสู้ ๆ อย่างชาวพุทธ เราไม่รังเกียจเขา เราก็ไม่ทำร้ายเขา เราต้องทำตนเป็นคนใจกว้าง ให้ทุกชาติทุกภาษาเข้ามาอยู่กันได้ แต่เราจักแข่งกับเขาในทางธรรม ถ้าเขามีความเพียร เราจักเพียรให้มากกว่าเขา ถ้าเขารู้จักเก็บหอมรอมริบ เราก็จักป็นผู้รู้จักเก็บบ้าง เขาก้าวหน้าไปในทางใด เราก็จักก้าวหน้าไปในทางนั้น เราถือเขาเป็นครู และจะทำอะไร ๆ ให้ดีกว่าครูขึ้นไปอีก นี่เป็นวิธีการต่อสู้ สู้อย่างนักกีฬาอย่างลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า

พี่น้องทั้งหลาย บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่พี่น้องจักตื่นจากความหลับไหล มัวเมา ตื่นจากความเกียจคร้าน ตื่นจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน ตื่นจากความสำคัญผิดว่าตนเป็นชาติใหญ่ เป็นชาติที่เก่งกว่าใคร ๆ จงลืมตาออกให้กว้าง มองดูรอบ ๆ ตัวของท่าน แล้วจงคิด จงทำ จงเดินไปเพื่อความก้าวหน้ากันเถิด ท่านทั้งหลาย

อย่าฆ่าตัวด้วยการทำชั่ว

ถ้าคิดดูกันให้ดีแล้ว ท่านทั้งหลายมีโชคที่อยู่ประการหนึ่งแล้ว โชคนั้นอยู่ที่นี้เอง กรมชลประทานนี้แหละเป็นผู้นำโชคลาภมาสู่ท่าน ทุกคนมีส่วนได้รับโชคจากกรรมนี้ โดยได้เข้ามาทำงานเป็นกรรมกรรับจ้าง งานของกรรมนี้จักมีต่อไปอีกนานกว่าจะหมด พวกท่านคงไม่ต้องไปหางานที่อื่นให้ลำบาก มีงานรอท่านอยู่ทุกวัน ขออย่างเดียวให้ท่านมาทำงาน ทำจริง ๆ ตามคำสอนของพระพุทธองค์ว่า “ถ้าเราจักทำงานใด ทำให้จริง ๆ ทำให้เป็นเม็ดเป็นผล อย่าทำโดยอาการหละหลวมเป็นอันขาด เพราะการทำที่ไม่จริงย่อมนำให้เกิดผลที่ไม่ดี” นี่เป็นหลักที่ต้องจำไว้ ทำจริงตัวเดียวท่านจักรอดพ้นได้

และเมื่อทำงานแล้ว ท่านจักได้รับผลของงาน จงคิดว่าเงินทองที่เราได้รับมานี้ ได้มาโดยยาก ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ เหนื่อยนักจึงได้มา จงคิดให้รู้จักคุณค่าของเงิน จะใช้ก็จงใช้แต่ในทางที่เป็นประโยชน์ อย่าผลาญเงินที่ได้

มาโดยทางเสเพลเป็นอันขาด เพราะการประพาศเสเพลเป็นการทำลายตนเอง พระพุทธเจ้าสอนว่า “จงอย่าฆ่าตนเสียเลย” ท่านทั้งหลายมักฆ่าตัวท่านอยู่บ่อย ๆ โดยการทำชั่ว ถ้าท่านเกียจคร้าน ท่านกินของมีนเมา ท่านเล่นการพนัน ท่านไปเที่ยวกลางคืน ท่านคบพาลชนเป็นสหายท่าน สิ่งทั้งหมดนี้เป็นวิธีของการฆ่าตัวตายทั้งนั้น เป็นการฆ่าอย่างเลือดเย็น ท่านอย่ากลัวคนอื่นเป็นศัตรูของท่าน แต่จงกลัวตัวของท่านที่เป็นศัตรูแก่ตัวท่านเอง โดยการกระทำความเสียหายดังกล่าวมา

เวลานี้ท่านทำงานเป็นกรรมกร หรือเป็นอะไรก็ตามเถิด ท่านคิดจะเป็นอยู่อย่างนี้ตลอดไปหรือ ถ้าคิดเช่นนั้น ท่านตัดสินใจตัวเองเสียแล้ว อย่กักขังตัวเองเช่นนั้น จงทำตนให้เหมือนต้นโพธิ์ต้นไทร ที่มันขึ้นตามต้นตาล ดังที่มีอยู่ข้างบ้านพักคุณเจริญนั้น ต้นโพธิ์ในชั้นต้นอาศัยต้นตาลไปก่อน พร้อมกันนั้นก็พยายามหย่อนรากลงสู่พื้นดิน ตั้งตัวของมันได้อย่างมั่นคงต่อไป แต่กาฝากขึ้นตามต้นไม้ อาศัยต้นไม้ ไม่หยั่งรากลงสู่แผ่นดิน ต้นไม้ตายมันก็ตายไปด้วย

ท่านทุกคนจงอย่าเอาอย่างต้นกาฝาก แต่จงเอาอย่างต้นโพธิ์กันเถิด จงพยายามตั้งตนให้ได้โดยอาศัยงานของท่านนี้แหละ วิธีการตั้งตนนั้นอยู่ที่การยกเว้นจากอบายมุขอันเป็นทางของความเสื่อม เช่นการดื่มเหล้า เป็นต้น

อยากจะได้อนท่านสักเล็กน้อย ในเรื่องสุราเมรัยอันเป็นของมีนเมา ที่ก่อให้เกิดความเสื่อมแก่คนอยู่มาก คนไทยเราในบัดนี้ชอบดื่มเหล้ากันนักไม่ว่างานอะไรมีเหล้าเข้าไปแทรกซึมอยู่ด้วยเสมอ ความเสียหายเป็นจำนวนมากได้เกิดขึ้น เพราะน้ำเมาเป็นเหตุ

พระพุทธองค์จึงแสดงโทษไว้ว่า

๑. เป็นเหตุให้เสียเงินทองโดยใช่เหตุ
๒. เป็นเหตุให้เกิดโรค
๓. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักรละอาย
๔. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

๕. เป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาท

๖. เป็นเหตุให้ต้องติเตียนอย่างมาก

นี่เป็นโทษอย่างย่อของการดื่มของมึนเมา จึงอยากขอตักเตือน
วิงวอนพวกเราทั้งหลาย อย่าได้ริดื่มกันเป็นอันขาด ใครที่เคยดื่มแล้ว จงหัด
เลิกเสีย และชวนกันเลิกหลาย ๆ คน ก็จักเป็นทางให้เกิดความเจริญก้าวหน้า
แก่ชีวิตของท่านได้

ท่านทั้งหลายที่เป็นชาวพุทธ จงดุอย่างพี่น้องชาวอิสลามไว้บ้าง เขา
เคร่งครัดกันมากในข้อนี้ มีงานการอะไรเขาไม่อนุญาตให้เจ้ามารร้ายนี้เข้าไป
แทรกแซงเลย แต่พวกเรามีงานศพ งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ งาน
ทำบุญอายุ ล้วนแต่เป็นงานเมากันทั้งนั้น แทนที่จักเป็นงานบุญ กลายเป็น
งานบาปไปเสียแล้ว เป็นการนำละอายที่ชาวพุทธผู้มีความนับถือในพุทธ
ศาสนาไปกระทำผิดอันน่าบัดสีเช่นนั้น

พวกเราชาวพุทธส่วนมากมีพระพุทธรูปองค์น้อย ๆ ห้อยคอไว้เสมอ
ไปไหนก็นำติดตัวไปด้วยโดยเข้าใจว่าพระจักคุ้มครองตนให้พ้นจากภัย
อันตรายได้ แต่หากนึกคิดไม่ว่า พระเจ้าคุ้มครองตนได้ก็เพราะตนเชื่อพระ และ
ทำตามคำสอนของพระเท่านั้น ขออย่าได้ถือพระไปในทางที่ผิดกันเลย แต่จง
ใช้ในทางที่ถูกกันเถิด จงเอาพระเป็นเครื่องเตือนใจ ห้อยไว้ใกล้หัวใจ เวลาใด
คิดจักทำชั่วจงเอาพระเคาะเข้าที่ใจ บอกใจว่านี่พระอยู่ที่นี้ อย่าออกนอกทาง
ของพระเลย อย่าเชื่อผีเลย จงหันมาหาพระเสียเถิด ถ้าท่านน้อมพระมาเป็น
เครื่องเตือนใจเช่นนั้น ท่านจักเอาตัวรอดปลอดภัยได้โดยแท้ และถ้าตัวท่านพ้น
ไปจากความชั่วได้แล้ว ประโยชน์ของท่านจักสมบูรณ์ ประโยชน์ของผู้อื่นก็
จักสมบูรณ์ กิจที่ท่านทำอยู่นั้นไม่เป็นเหตุให้วิญญูชนติเตียนได้ ตัวท่านเองก็
ไม่มีความร้อนใจในการทั้งสาม ได้ชื่อว่าเป็นผู้ตั้งตนอยู่ในคุณงามความดีของ
พุทธศาสนา ตามข้อที่ว่า เป็นประโยชน์แก่ตน เป็นประโยชน์แก่ท่าน วิญญูชน
ทั้งหลายกล่าวชมว่าดีด้วยประการฉะนี้

ดังได้กล่าวมาพอเป็นเครื่องสะกิดใจของพี่น้องทั้งหลาย ก็เห็นว่าพอ
สมควรแก่กาลแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจมากที่พี่น้องทั้งหลายนั่งฟังข้าพเจ้าพูด

ด้วยความตั้งใจเป็นอย่างดี ทำให้ข้าพเจ้าหายเหนื่อย เพราะนี่กว่าถ้าท่านฟัง
อยู่อย่างนี้ ท่านคงรับรู้ในเรื่องที่ข้าพเจ้ากล่าวและจำได้ คงนำไปปฏิบัติ ก่อ
ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ท่านทั้งหลายบ้างเป็นแน่

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงมาตั้งอยู่ในใจของท่านทั้งหลาย ขอให้
ทุกคนจงเป็นผู้มีใจเข้มแข็ง อดทน รักความดี เกลียดความชั่ว เป็นลูกศิษย์
ที่ดีของพระรัตนตรัยต่อไปสิ้นกาลนาน ขอความสุขสวัสดิ์จึงมีแก่ท่านทั้งหลาย
ทั่วกันทุกคน เทอญ

การศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนานั้น
เราก็จะเริ่มต้นด้วยการศึกษาที่ตัวเราก่อน

พระพรหมมิ่งคลาจารย์
หลวงพ่อบัณฑิตคุณนันทิกขุ

ปลาซ่า มศว องค์กรักษ์

หน้าที่และศีลธรรม

ท่านอธิบดีและข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาการฟังปาฐกถาธรรม อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้เป็นแนวทางสำหรับเตือนจิตใจของเราทั้งหลาย ในการปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่ต่อไปในกาลข้างหน้า เพราะว่าในการที่ท่านทั้งหลาย ได้มาประชุมกันในสถานที่นี้ เป็นการอบรมเกี่ยวกับวิชาความรู้อันจะใช้เป็นหลักปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้เป็นไปในทางที่เรียบร้อยดีงาม การอบรมกันอย่างนี้ความจริงก็เป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีการกระทำบ่อย ๆ เพราะว่าโลกเรานี้มีความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการ มีของใหม่ ๆ แปลก ๆ เกิดขึ้นในโลกเสมอ ถ้าหากว่าเราอยู่ในโลก แต่ขาดความอบรมศึกษาในสิ่งที่ควรจะอบรมศึกษาโดยไม่ทันคนอื่นเขา การอยู่ในโลกชนิดที่เป็นคนล้าหลังนั้นไม่น่าจะสรรเสริญอะไร เราควรจะทำอะไรในการที่จะให้ชีวิตก้าวหน้าไปตามสมควร

เราควรจะได้ทำอะไร ๆ ให้ชีวิตก้าวหน้าตามสมควรแก่ฐานะ อันชีวิตของบุคคลเราจะก้าวหน้าไปในทางที่ดีได้นั้น ก็โดยอาศัยการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เราจะต้องปฏิบัติเสียก่อน เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้ว ต่อขึ้นไปก็จะได้ลงมือปฏิบัติในหลักการที่เราได้มีความรู้ความเข้าใจนั้น ผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติก็จะเกิดมีแก่เราได้สมความปรารถนา การศึกษาอบรมจึงเป็นเรื่องจำเป็นประการหนึ่งสำหรับชีวิตของเราแต่ละคน

ในทางพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าสอนภิกษุทั้งหลายให้มีการอบรมตนอยู่เสมอโดยตรัสเป็นบาลีว่า *เธอทั้งหลายจงอบรมตนให้เป็นคนเจริญ* คำว่าจงอบรมตนให้เป็นคนเจริญนั้น พระพุทธเจ้าทรงหมายเอาความเจริญทางด้านจิตใจเป็นหลักใหญ่และสำคัญ เพราะความเจริญในเรื่องอื่นนั้น แม้เราจะมีมากสักเท่าไร ถ้าขาดความเจริญในทางด้านจิตใจเสียแล้ว เราก็มีความเจริญแต่เพียงส่วนผิว

ความเจริญทางวัตถุและจิตใจต้องมาด้วยกัน

ในสมัยนี้ถ้าพูดถึงในแง่ความเจริญของโลก ก็นับว่าก้าวหน้าไปมาก แต่ส่วนมากก็ก้าวหน้าไปทางด้านวัตถุ ความเจริญในทางด้านจิตใจบางทีก็ก้าวไม่ทันกับความเจริญในทางด้านวัตถุ ความเจริญในทางด้านวัตถุนั้น ถ้าจะคิดดูกันให้ดีแล้วก็จะเห็นว่าเป็นเหมือนกับ*มิดสองคม* คือ ให้ประโยชน์ก็ได้ ให้โทษก็ได้เหมือนกัน ที่จะให้ประโยชน์นั้นก็ต่ออาศัยผู้ใช้มีความเจริญในทางด้านจิตใจ มีปัญญาเป็นผู้นำในชีวิต ความเจริญในทางด้านวัตถุก็มีคุณค่าแก่ผู้นั้น แต่ถ้าหากว่าผู้ใช้วัตถุนั้นไม่มีความเจริญทางด้านจิตใจเพียงพอ ไม่มีปัญญาเป็นผู้นำในชีวิต เขาก็อาจจะใช้วัตถุนั้นในทางผิดทางเสียก็ได้เหมือนกัน คนที่มีเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งของทันสมัยในโลกนี้ไว้กับบ้านเรือน คนที่ฉลาดก็ใช้ให้เป็นคุณเป็นค่า แต่ผู้ไม่ฉลาดก็ใช้ผิดได้บ่อย ๆ เหมือนกัน ดังข่าวที่เราได้ยินได้ฟังในหนังสือพิมพ์กันอยู่เสมอ ๆ นั้นปรากฏอยู่ให้เราเห็นเป็นพยาน

ที่นี้ความเจริญในทางด้านวัตถุ ถ้าจะให้เป็นคนเป็นค่า เราก็ปรับปรุงตัวของเราเองให้มีความเจริญในทางด้านจิตใจ ความเจริญในทางด้านจิตใจนั้น จะอาศัยวัตถุเพียงประการเดียวไม่ได้ แต่ว่าชาวโลกเราในสมัยนี้ได้มีความสนใจกันในเรื่องวัตถุกันมากเหลือเกิน โดยเฉพาะในทางด้านตะวันตกอันเป็นประเทศที่เจริญมาก เขาสนใจกันมากในเรื่องวัตถุ แต่ถ้าเราศึกษาดูความเป็นอยู่ของคนเหล่านั้นเพียงผิวเผิน ก็จะเห็นว่ามีความสะดวกสบาย เช่น มีรถไปไหนมาไหนสะดวก มีการสื่อสารสะดวก มีการปฏิบัติอะไรสะดวกทุกประการ

แต่ถ้าเราจะถามอีกสักนิดหน่อยว่า คนเหล่านั้นมีความทุกข์ไหม มีความโอบอ้อมในชีวิตประจำวันบ้างหรือไม่ ถ้าตั้งปัญหาถามตัวเราเองผู้เห็นความเจริญเหล่านั้นแล้ว เราก็จะได้รับคำตอบว่า คนเหล่านั้นยังมีความทุกข์ ยังมีปัญหา และดูเหมือนว่าความทุกข์ ความเดือดร้อนในประเทศที่เจริญนั้นจะมีมากกว่าพวกเราในประเทศที่ล้าหลังเสียอีก ไม่ต้องดูอื่นไกลหรอก เพียงแต่ดูชาวกรุงเทพฯ กับชาวบ้านนอกนั้น ก็จะได้เห็นว่าพวกเราชาวกรุงเทพฯ นี้ นับว่า

สะดวกสบายในทางวัตถุมาก แต่ก็มีปัญหามาก มีความเดือดร้อนในทางด้านจิตใจมากกว่าคนที่ยังไม่มี ความเจริญ ถ้าเราไปดูจังหวัดที่ยังไม่เจริญเลย เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างนี้ ประชาชนของเขามีความทุกข์น้อยกว่าพวกเราที่อยู่ในเมืองหลวง เพราะว่าปัญหาที่จะพบจะคิดนั้นมันมีน้อย มีความสงบในทางด้านจิตใจมากกว่า การแบ่งชั้นกัน ในการเป็นการอยู่ก็ไม่ค่อยจะมีมากนัก แต่พวกเราในกรุงนี้ต้องแข่งกันตลอดเวลา แข่งกันเดิน แข่งกันหากิน แข่งกันทำอะไรร้อยแปดพันประการ ถ้าตัวคนเดียวค่อยยังชั่วหน่อย แต่ถ้ามีครอบครัวก็มีการแข่งกันหลายคนและก็ยุ่งมากขึ้นไปอีก เพราะว่าต้องแข่งกันมากเรื่องแม่บ้านก็ต้องแข่งไปตามภาษาแม่บ้าน ลูกคนโตก็จะไปแข่งชั้นกับเขา ลูกคนเล็กก็จะแข่งกับเขา พอมีความรู้สึกในการแข่งกันเกิดขึ้น ก็จะแข่งชั้นกัน แม้ว่าในการแข่งชั้นนั้น เขาทุกคนต้องมาล้วงกระเป๋าคุณพ่อกันทั้งนั้น คุณพ่อก็ต้องมีความเดือดร้อนเป็นธรรมดา... เป็นปัญหา

ทีนี้เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นเช่นนี้ ถ้าเรามีความเจริญในทางจิตใจน้อย ความทุกข์ก็ทับถมจิตใจ ปลงปัญหาไม่ตก เมื่อปลงปัญหาไม่ตก ก็ไม่รู้จะทำยังไง ชาวโลกในสมัยนี้จึงได้มีการกระทำชนิดเขลาๆ คือ การฆ่าตัวตาย ได้เป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ยิ่งตัวตายบ้าง กระโดดสะพานพุทธรฯ สะพานกรุงธนฯ ให้ตายไปเสียบ้าง คิดว่าตายแล้วมันจะหมดเรื่อง ปิดฉากกันเพียงเท่านั้น นั่นเป็นการคิดของคนเขลา และถ้าเราไปศึกษาชีวประวัติของคนเหล่านั้น ก็จะพบว่าคนเหล่านั้นไม่มีความเจริญในทางด้านจิตใจ ไม่ได้ศึกษาเรื่องชีวิตของตัวเองหรือสิ่งแวดล้อม ให้เข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง จึงได้เกิดความหลง ความมัวเมาในเรื่องนั้น ๆ และเมื่อมีความทุกข์ความเดือดร้อนก็แก้ไม่ได้ จึงเห็นได้ว่าความเจริญในทางด้านวัตถุเพียงประการเดียวไม่พอ เราจะต้องสร้างความเจริญในทางด้านจิตใจขึ้นด้วย

หลักการเป็นเครื่องสร้างเสริมความเจริญด้านจิตใจ

อันความเจริญในทางด้านจิตใจนั้น ต้องอาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องสร้างเสริม วัตถุจะเป็นเครื่องเสริมทางด้านจิตใจแท้จริงไม่ได้ ถ้าเราจะใช้...ก็ใช้ได้

แต่เพียงว่าเป็นทาสในการปฏิบัติเท่านั้น ถ้าจะเอาวัตถุม่าเป็นนายเราเมื่อไหร่
ละก็ เราจะต้องเป็นทาส เราจะต้องเดือดร้อน เราจะต้องเสียผู้เสียคนไป
เพราะเรื่องของวัตถุนั้น ๆ ถ้าเราผู้มีความคิดในเหตุผล ต้องการแสวงหา
ความสุขอย่างแท้จริงนั้น จึงต้องสร้างสิ่งทั้งสองประการ คือ ความเจริญใน
ทางด้านจิตใจก่อน แล้วทำความเจริญในทางด้านวัตถุต่อไป

ในสมัยนี้เมืองไทยเราเรียกว่าเป็นสมัยพัฒนา คือกำลังต้องการความ
ก้าวหน้า ความเจริญของกษาม รัฐบาลได้มีการพูดประกาศทางวิทยุอยู่เสมอ ๆ ว่า
ให้คนทั้งหลายช่วยพัฒนาบ้านเมือง ให้มีความเจริญก้าวหน้า อันการพัฒนา
บ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า นั้น ถ้าไม่มีการหันมาทำความเจริญทางด้านจิตใจ
ให้มีความเจริญก้าวหน้าด้วยแล้ว ความเจริญก้าวหน้าในทางด้านวัตถุนั้นก็ไป
ไม่รอด เราจะมีวัตถุมากสักเท่าใด ถ้าจิตใจของคนนั้นไม่ดี ก็ไม่สามารถใช้
วัตถุในทางที่ดี ผลที่สุดก็เกิดความเสียหาย แต่ถ้าหากว่าได้มีการพัฒนากัน
ทางด้านจิตใจอย่างแท้จริง เรื่องของวัตถุก็มาเอง เพราะสิ่งทั้งหลายภายนอกนั้น
มันเกิดจากใจของคนเราทั้งนั้น ดีก็เกิดที่ใจ ชั่วก็เกิดที่ใจ สุข...ทุกข์ก็เกิดที่ใจ
อะไรทั้งหมดที่เราเห็นอยู่ในโลกนี้มาจากใจคนนั่นเอง

ศาสนาเป็นเครื่องขุดเกลาคใจ

พระปรางค์อันสวยงาม พระเจดีย์ปิดทองคำที่คนโบราณสร้างไว้นั้น
มาจากอะไร ก็มาจากจิตใจของคนผู้สร้างซึ่งร่วมแรงร่วมใจกันเข้า วัตถุที่เรา
ไปเห็นนั้นก็เป็นพยานปรากฏอยู่ในตัว ถ้าวัตถุนั้นสร้างได้ประณีตงดงาม
บรรจงเท่าใด ก็เป็นเครื่องสอนน้ำใจของผู้สร้างว่ามีความประณีตงดงามมาก
เท่านั้น แต่ถ้าเราไปเห็นวัตถุก่อสร้างหยาบ ๆ ไม่ถาวร สร้างไม่เท่าไรก็พังไป
หลุดไป ก็แสดงว่าจิตใจของผู้สร้างนั้นไม่มีความเจริญ คิดแต่ว่าจะทำให้ผ่าน
พ้นไป ทำให้พอได้เปิดป้ายและออกข่าวทางโทรทัศน์แล้วก็หมดเรื่องกัน วัตถุ
มันจะเป็นอะไรก็ช่างมัน ความเจริญในสิ่งนั้นมิได้

ในเรื่องนี้ถ้าจะเปรียบเทียบกับคนสมัยก่อนกับพวกเราในสมัยนี้ ก็
รู้สึกว่แตกต่างกันมาก คือคนสมัยก่อนนั้นเขาสร้างได้มั่นคงถาวร ดูพระปรางค์

วัดแจ้งสร้างมานานแล้ว ไม่ทรุดสักที รูปทรงก็ไม่เสียหาย โบสถ์ใหญ่ ๆ เช่น โบสถ์พระนอนวัดโพธิ์ ยังอยู่เรียบร้อยไม่ทรุด มีก็แต่ปูนกระเทาะไปบ้างตามความยาวนานของเวลา แสดงว่ามันคงดี สิ่งมันคงนี้มาจากไหน ก็มาจากจิตใจที่มันคงนั่นเอง เพราะคนในสมัยก่อนนั้นเขาสร้างด้วยความเชื่อความเลื่อมใส ไม่ได้ทำงานเพื่อเงิน แต่ทำงานด้วยศรัทธาอย่างแท้จริง จึงทำด้วยความตั้งใจ สิ่งทั้งหลายเรียบร้อย ในสมัยนี้เราทำงานแข่งกับเวลา ต้องการให้เสร็จทันตาเห็น เอาเร็วเข้าว่า แล้วก็ไม่มีใครจะเรียบร้อย แม้ทำเสร็จแล้วไม่เท่าไรก็ต้องผูกไปพึ่งไปทรุดโทรมไป อย่างนี้มีปรากฏอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพวกเรารับรู้ถึงคุณค่าของงานในทางน้ำใจนั้นจะเอาไปแข่งกับคนชั้นปู้่นั้นเห็นจะยากเต็มที คนชั้นปู้่ท่านมีจิตใจสูงกว่าพวกเราในสมัยนี้

ที่นี้ถ้าหากว่าเราต้องการให้ชาติบ้านเมืองของเรามีความเจริญก้าวหน้าในทางที่ถูกต้อง ให้เรียบร้อย เราจะต้องพยายามปรับปรุงด้านจิตใจของเรา ให้มีความเจริญก้าวหน้าองงามไปด้วยตามสมควรแก่เหตุการณ์ ซึ่งทั้งหมดก็จะเป็นไปในทางที่ดี ปัญหาต่อไปว่า ในการปรับปรุงจิตใจของเราทั้งหลาย ให้มีความเจริญก้าวหน้า นั้น เราจะต้องอาศัยหลักอะไร เมื่อเกิดปัญหาขึ้นเช่นนี้ กันแล้วก็อยากจะทำอย่างไรก็ต้องอาศัยหลักศาสนา ไม่ว่าจะเป็นผู้นับถือศาสนาอะไร จะเป็นชาวพุทธก็ตาม ชาวคริสต์ก็ตาม เป็นชาวอิสลามก็ตาม เราจะต้องเอาหลักศาสนาที่เรานับถือมาไว้ในใจของเราอย่างแท้จริง เราจะต้องมอบกายมอบชีวิตจิตใจให้แก่หลักธรรมนั้นมาไว้ในชีวิตประจำวัน

เดี๋ยวนี้การนับถือศาสนาของคนทั่ว ๆ ไปในรูปนั้น ๆ ไม่ว่าจะ เป็น ศาสนิกในศาสนาไหน โดยมากเชื่อกันเป็นพิธี ส่วนมากไม่ได้มีความตั้งใจที่จะเอามาเป็นหลักดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง ถ้าหากว่าเรานับถือกันแต่พอเป็นพิธี แต่ไม่ได้มุ่งที่จะเกลาจิตใจของเราให้มีความสะอาด สว่าง สงบแล้ว การนับถือศาสนานั้นก็หาประโยชน์ไม่ได้ เหมือนกับเราไปรับยามาจากหมอขอขวดหนึ่งแล้วก็หมอสั่งให้ทานตามเวลาที่เท่านั้นเท่านั้น แต่เรารู้ดีกว่าหมอไม่ทานยา ทานมั่งไม่ทานมั่ง โรคนั้นจะหายไม่ได้ บางทีโรคจะหนักลงไปเสียอีกด้วยซ้ำไป ข้อนี้ฉันใด ในเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมในทางศาสนานี้ก็เหมือนกัน ไม่ว่าจะเรานับถือ

ศาสนาไหน ถ้าเรานับถือกันแต่เพียงชั่วจุดทะเบียนสำมะโนครัว มันก็ไม่มีประโยชน์อะไร แต่ถ้าเราได้นำหลักนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติในชีวิตอย่างแท้จริง ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นนั้นนับว่ามากมาย เราจะเห็นได้ด้วยตัวของเราเอง เพราะการปฏิบัติธรรมนั้น ไม่ต้องให้คนอื่นบอกตัวเรารู้ได้เอง เราทำอย่างไร เราก็ได้ปรากฏผลในใจของเราเป็นความสุขอย่างไร มีความสงบในใจอย่างไร มีปัญญาเฉียบแหลมเกิดขึ้นในใจอย่างไร เพราะการปฏิบัติตามหลักธรรมนั้น ๆ ท่านทั้งหลายก็คงจะรู้ได้เอง และหลักธรรมที่เรานำมาใช้กันนั้น บางทีก็ยังมี เขวกันอยู่ คือคนที่อยู่ในวัยหนุ่มฉกรรจ์มันจะเข้าไปสักหน่อย คือคิดไปเสียว่า ไม่จำเป็นอะไรหรอกที่เราจะต้องใช้หลักศาสนาเป็นแนวสำหรับชีวิต คนเราถ้าได้ มีการศึกษามาพอสมควร ทำงานทำการไปตามหน้าที่ก็คงจะเรียบร้อย มักจะ คิดกันแต่เพียงเท่านั้น หรือบางคนมักจะคิดเลยเถิดไปกว่านั้น คือเห็นว่าเป็น สิ่งไม่จำเป็นในการที่จะมีหลักศาสนา หากไปเชื่อตามคำโฆษณาของพวกฝ่าย นิยมวัตถุนเกินไป ว่าศาสนาเป็นยาเสพติดให้โทษอะไรอย่างนี้

ความจริงทางฝ่ายวัตถุนิยมที่โฆษณาว่าศาสนาเป็นยาเสพติดให้โทษนั้น มันเป็นอุบายของเขาเท่านั้นเอง คือ เป็นอุบายที่จะให้คนปล่อยสิ่งหนึ่งซึ่ง นับถือกันมานานแล้ว แล้วเขาจะเอาสิ่งหนึ่งใส่เข้าไปอีก สิ่งเขาเอามาใส่ให้ใหม่นั้นกลับหนักไปกว่าของเก่าไปเสียอีก คือว่าเป็นสิ่งเสพติดแท้จริงทีเดียว ให้โทษ อย่างแท้จริงทีเดียว เมืองประเทศคอมมิวนิสต์นั้น เขาทำลายศาสนาเพื่ออะไร ก็เพื่อจะล้างจิตใจคนให้มันหมดศาสนาเสียก่อน เมื่อจิตใจคนไม่ได้ยึดใน ศาสนาแล้ว เขาก็เอาศาสนาของเขาใส่ไปในหัวใจของคน ศาสนาของเขานั้น ก็คือลัทธิคอมมิวนิสต์นั่นเอง ลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นตัวศาสนาของพวก คอมมิวนิสต์ ก่อนที่จะใส่ลัทธินั้นเข้าไปก็ทำลายตัวศาสนาเสียก่อน เหมือนกับ จะย้อมผ้า ถ้าสีเก่ามันติดอยู่บ้างมันก็ไม่เหมาะ เลยฟอกมันเสียก่อน เอาสีเก่า ออกหมดเลย แล้วเอาสีใหม่ย้อมลงไปก็เรียบร้อย นั่นเป็นอุบายของเขาเท่านั้น เราอย่าไปหลงเชื่อคำโฆษณาอย่างนั้นของเขา แล้วมาทิ้งของเราซึ่งประเสริฐ ไปกว่าเอาสีเลื่อยมาไว้ในสมอง มันจะไม่ได้ประโยชน์อะไร สิ่งนี้เรามีอยู่แล้ว นับว่าประเสริฐแล้ว แล้วก็ไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษอะไร แต่เป็นยาชำระชะล้าง

ชุดেলাจิตใจของคนเราให้สะอาด ให้สงบ ให้สมควรแก่ฐานะการปฏิบัติ เราจึงควรจะได้มีหลักนี้ไว้ในใจ

ทีนี้ถ้าหากใครมาคิดว่าศาสนาไม่จำเป็น คนนั้นมีความคิดไปในทางต่า
ปิตาจมันมาเข้าสิงใจ มายั่วมาชักจูงให้เราเกิดความหลงไหล แล้วเราอยากจะทำอะไร ๆ แบบตามใจตนเอง

เมื่อไม่มีศาสนา...ปิตาจคือความอยากก็เข้าสิงจิตใจ

ปิตาจนั่นคืออะไร คือความอยากนั่นเอง ไม่ใช่อะไร ความอยากที่จะได้ในทางกาม คืออยากจะได้รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันเป็นสิ่งที่น่าปรารถนาพึงใจ

ในสมัยนี้ พวกปิตาจเหล่านี้กำลังแพร่หลาย ยั่วชวนพวกเราทั้งหลายตลอดวันตลอดเวลา ถ้าว่าจิตใจไม่มั่นคงแล้ว...แพ้ยวบยับไปเลยทีเดียว สดตางค์หมดกระเป๋ารู้ตัว เพราะว่าหลงไหลในซากปิตาจเหล่านั้น ท่านทั้งหลายเดินไปบนถนนก็ดูเถอะ รายการโปสเตอร์ตามหน้าโรงหนังเฉลิมกรุง เฉลิมบุรี เฉลิมอะไร ๆ ที่เขามี ๆ กันอยู่นั้นนะ มีแต่ภาพโป๊กันทั้งนั้นแหละ ผู้หญิงนุ่งน้อยห่มน้อยนั้นแหละ คือภาพของปิตาจร้าย หรือตัวท่าซาตานมาแขวนอยู่ตามหน้าโรงหนัง เด็กหนุ่มเด็กน้อยมาเห็นเข้า ใจเต็นระทึกขึ้นมาทีเดียว ช็อคตัวไม่ทันใจ ยกพวกตีกันเสียแล้ว ยังไม่ทันเห็นผี ๆ เข้ามาสิงเสียแล้ว นี่มันเพราะอะไร เพราะว่าวัตถุนิยมมันทำให้คนสามารถเดินไปหลงไหลมากเกินไป มัวเมามากเกินไปจนเกิดให้ไม่อยากจะถืออะไร เพราะว่า การถืออะไร ๆ ไว้ใจนั้น มันไปไม่ทัน ถือระเบียบไม่ทันใจ ถือศาสนาก็ไม่ทันใจ ถือวัฒนธรรมประเพณีก็ไม่ทันใจ มันอยากขึ้นมาแล้วไม่ทันใจเลยทิ้งเสียดีกว่าไม่ต้องถืออะไร นั่นแหละเรียกว่าปิตาจร้ายมันคอยตั้งจิตใจคนเราให้ตกไปที่ชั่วที่ต่ำ แล้วเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย

นอกจากปิตาจร้ายในทางรูปแล้ว เสียงก็สำคัญเหมือนกัน เมืองไทยเรานี้เอาตมาคิดดูแล้วก็สงสารชาติไทย สงสารเมืองไทยอยู่มากเหมือนกัน คือว่าของตัวมีดีไม่ค่อยใช้ ของเพื่อนเขาไม่ค่อยจะดีกลับเอามาใช้ ดูเสียงเพลงต่าง ๆ

ที่เราเปิดกันเถาะ ถ้ามีเครื่องขยายเสียงที่ไหน ก็ฟังดูกันเถาะ...ไม่มีเพลงไทย มีแต่ฝรั่งมีง่าอะไรต่ออะไรไม่รู้เอามาร้องกัน แผ่นเสียงเมืองไทยคนไทยต้องสั่งซื้อมาทั้งนั้น ฟังรู้เรื่องไม่รู้เรื่องก็ขอให้ได้เปิดกันก็แล้วกัน แล้วก็เปิดฟังกัน สนุกสนาน ได้รับความเบิกบานใจในเสียงเพลงนั้น แล้วเพลงทั้งหลายที่เอามาเปิดกันนั้น ท่านลองคิดดูเถิด จังหวะมันร้อน ๆ ทั้งนั้น เพราะว่าเขาคิดขึ้นในเมืองหนาว คนเมืองหนาวมานั่งงอแงอชิง เพราะฉะนั้นต้องคิดทำอะไรให้มันออกเหงื่อหน่อย จะร้องเพลงก็ให้มันดัง ๆ ทำเสียงเหมือนกับว่าไม่ค่อยสบายอะไรอย่างนั้นแหละ เวลาจะเต้นจะรำก็ทำอาการเหมือนกับคนเป็นไข้ สันนิบาตลูกนก เต็นก ๆ เงิน ๆ แก่งแข้งแก่งขา ยกไม้ยกมือเพื่อให้เหงื่อออก แล้วไปเห็นกลับขบใจ ไปเมืองนอกเมืองนา เอ้อ...ของเขาดีเขาเจริญ สิมนี้ก ไปเสียว่าของเรานั้นดีกว่านั้น ประเสริฐกว่านั้น เราไม่เอาเลย เอาของเขามาเต้นมารำกัน เวลาจัดงานประชุมนักเรียนเก่ากันทั้งหลายสังเกตบ้างเถาะ ประชุมนักเรียนเก่าอังกฤษ นักเรียนเก่าเมืองอเมริกา ก็ไปหาผู้หญิงมาเปิดแข่งเปิดชาดูกันเท่านั้นเอง ไม่มีอะไร แฟนซีทั้งหลายที่เขาเอามาแต่นั้น มันก็เรื่องเท่านั้นแหละ อยากจะดูหาผู้หญิงเท่านั้นเอง แต่ที่อายความอยากดูแข่งดูหาผู้หญิงนะมันมาจากไหน ตัวผีที่มาสั่งเข้าอยู่ในใจนั้นแหละ ไม่ใช่เรื่องอะไร ผีร้ายคือความอยาก อยากจะดู แต่ที่ไม่มีเรื่องจะดูก็เลยหลอกว่า เอ้า...แต่งแฟนซี แล้วก็ให้ถ้วยเป็นรางวัล ถ้วยนั้นก็มาจากความอยาก ไม่ใช่มาจากไหน

แม้การกระทำในเรื่องอื่นในที่ทั่ว ๆ ไป เช่น การประกวดนางงาม เราเอามาจากเมืองนอกทั้งนั้น ฝรั่งมักชอบดัดแปลงเพื่อให้เห็นอะไรต่ออะไรมา เราก็หลงใหลไปแสวงหาความสุขทางเนื้อทางหนัง โดยไม่คิดว่าความสุขที่ดีกว่านั้น ประเสริฐกว่านั้นมันมีอยู่ คือความสุขในทางใจ เราไม่สนใจเพราะว่าวัตถุมันยั่วมากเกินไป วันยันค่ำได้ฟังแต่เสียงเพลง วิทยูเมืองไทยไม่รู้มีกี่สถานี ทุกสถานีเปิดแต่เพลงอะไรต่ออะไรก็ไม่รู้ ใครมีวิทยูก็เปิดวันยันค่ำไม่กลัวจะเปลืองถ่าน รัฐบาลเตือนให้ประหยัด แต่เพลงมันดังก้องอยู่อย่างนั้นตลอดวัน ตลอดเวลา แล้วจะประหยัดได้ยังไง ไปไม่รอดในทางอย่างนั้น นี่คือการเสียหาย เรื่องวัตถุอันเหลวไหลนี้ คอยจงใจเราทุกวี่ทุกวันให้เป็นไปในทางเสีย

ทีนี้ถ้าหากว่า เราคิดจะป้องกันไม่ให้เจ้าผีร้ายคือความอยากเข้ามา
รบกวนจิตใจเรามากเกินไป เราก็หันมาดูตัวเราเองแล้วก็พิจารณาว่า เราเป็น
คนไทยคำว่าไทน์หมายความว่าอย่างไร หมายความว่าเรามีใจเป็นอิสระเสรี ไม่ตก
อยู่ในอำนาจของความอยาก ความปรารถนาอันเป็นธรรมดาฝ่ายต่ำ แต่เรามี
จิตใจสูงส่งเหมือนกับยอดเจดีย์ซึ่งสูงพ้นระดับน้ำที่จะท่วมได้ ถ้าในขณะที่ใด
เราต่ำ เราไม่เป็นภัยแก่ตัวเอง เราจึงต้องนึกถึงคำว่าไทน์ไว้ให้มากสักหน่อย
เวลากายใจของเราคิดไม่ดีไม่งามเราก็ต้องนึกว่า เราเป็นไทยต้องทำให้
เป็นไทย เราจะไม่ยอมเป็นทาสแก่ใคร ๆ เป็นอันขาด ภาวนาคาถานี้ไว้ให้ดี ๆ
เรื่องอะไรที่เป็นของคนไทย เราพยายามที่จะเชิดชูรักษาสิ่งนั้น เช่น การฟ้อน
การรำ การฟ้อนการรำแบบไทยนะสบาย จังหวะช้า ๆ เนิบนาบ ทำให้คนดูมี
ความสงบใจ ไม่ตื่นเต้น เหงื่อไม่ไหลโคลไม่ย่อย ไม่เหมือนกับของฝรั่ง แต่
คนไทยเราไม่อยากจะดูกันเสียแล้ว

สมัยนี้ตามโรงเรียนต่าง ๆ จัดงานต่าง ๆ อะไรของเด็ก ๆ เดินฮาวาย
กันบ้าง เดินอะไรกันเอามาแต่นอกทั้งนั้น ไม่ใช่ของเมืองไทย อย่างนี้ความ
นิยมไทยก็จะไม่เกิด เด็กเหล่านั้นเมื่อเติบโตขึ้นก็จะไม่มีนิสัยรักไทย เห็นของ
ไทยมันไม่ดีไป เพราะว่าได้รับการฝึกฝนมาตั้งแต่เด็กในทางอย่างนั้น ความจริง
เราควรส่งเสริมสิ่งที่มีอยู่ในบ้านเมืองของเรา ไม่ว่าในแง่ใด ให้คนทั้งหลาย
ได้รับรู้ ถ้าเราจะอวดตัวอวดของดีบ้านเรา ของคนอื่นอย่าไปอวดเขาเลย เพราะ
อวดกันอยู่แล้ว เรื่องการโฆษณาฝรั่งเขาเก่งกว่าเรา เราอวดที่เรามีกันบ้าง ก็
จะเป็นทางช่วยให้เกิดความดีความก้าวหน้าในชีวิต หากเมื่อพูดกับท่านทั้งหลาย
ให้เข้าใจว่า ความอยากเป็นสิ่งที่ทำลายจิตใจของคนเราให้เสียหาย เกิดขึ้น
ได้บ่อย ๆ ถ้าเราสนใจในเรื่องวัตถุอันนั้นมากเกินไป เราก็จะมีใจไม่ดีไม่งาม

คำถามที่ต้องถามตัวเองเสมอ

ทีนี้จะทำอย่างไรจึงจะสู้กับสิ่งเหล่านั้นได้ เรื่องนี้เป็นจุดหมายสำคัญ
ที่เราจะได้ศึกษาทำความเข้าใจกัน คือว่าในเบื้องต้นแรกทีเดียวนั้น ขอให้เราตั้ง
ปัญหาขึ้นในใจของเราสักข้อหนึ่งว่า เราเกิดมาเพื่ออะไร เรามีชีวิตอยู่ในโลกนี้

เพื่ออะไร อะไรเป็นจุดหมายปลายทางในชีวิตของเรา

นี่เป็นเรื่องที่ควรจะต้องมาตั้งเป็นปัญหาขึ้น แล้วก็ถามตัวเราบ่อย ๆ ว่าเราเกิดมาเพื่ออะไร เรามีจุดหมายปลายทางชีวิตเป็นอย่างไร เราควรจะทำอะไรในเวลานี้ เอาเพียงสามข้อตั้งขึ้นไว้ในใจของเรา แล้วถามตัวเองบ่อย ๆ ตื่นเช้าถามเสียทีหนึ่ง ตอนกลางวันถามเสียทีหนึ่ง พอจะหลับจะนอนก็ตั้งปัญหาถามเสียทีหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเป็นมนุษย์สำนึก เพราะถ้าหากว่าเราไม่มีมนุษย์สำนึกอยู่ในใจแล้ว อะไรอื่นมันก็หมดไปทีเดียว และไม่ได้สำนึกงานในหน้าที่ ไม่ได้สำนึกถึงปกติ ไม่ได้สำนึกถึงประเทศและอะไรที่เราพึงจัดพึงทำ เพราะความเป็นมนุษย์สำนึกไม่มีในใจ ควรจะได้นึกไว้อยู่เสมอว่า เราเกิดมาเพื่ออะไร เราควรจะทำอะไร ชีวิตของเรามีจุดหมายปลายทางอยู่ที่ตรงไหน นี่เป็นหลักสำคัญซึ่งอยากจะฝากไว้

ผู้มีใจสูงไม่ปล่อยใจไปตามอำนาจความอยาก

ในข้อต้นที่ให้ถามว่า เราเป็นมนุษย์นั้น ก็เพื่อจะได้เตือนใจให้เรารู้จักรักษาระดับจิตใจ เพราะคำว่ามนุษย์นั้นหมายความว่าผู้มีใจสูง สูงขนาดไหนคือสูงขนาดที่เป็นจากระดับของความชั่วร้าย ไม่ใช่เป็นคนประเภทตามใจตนเอง ปล่อยใจให้ไหลไปตามอำนาจของความอยาก ความปรารถนา อย่างนั้นไม่ใช่เป็นมนุษย์ มนุษย์ต้องไม่ปล่อยใจให้ไหลไปตามอำนาจความอยาก ความปรารถนาอันเกิดขึ้นรบกววจิตใจ แต่ว่าคอยเหนี่ยวรั้ง คอยถ่วง คอยห้าม จิตใจของเราไว้ไม่ให้มันไหลไปสู่ทางต่ำเลวเกินไป ถ้ามันจะไหลก็ให้ไหลไปอย่างช้า ๆ เพื่อจะได้หน่วงเหนี่ยวไว้เหมือนกับรถไฟที่ไปภาคเหนือ เวลาถึงถ้าขบวนรถแล้วหยุดที่สถานีขบวนรถ พอหยุดแล้วเขาก็สตาร์ทเครื่องออกไปใหม่ไปได้หน่อยเดียวเขาก็เบรคหยุดบั้งเลย ถามว่าทำไมมาหยุดตรงนี้...หยุดทุกทีไม่ได้มีสถานีอะไร คนก็ไม่เห็นขึ้นไม่เห็นลงสักรายหนึ่ง เขาบอกว่าเบรคตั้งตัวเสียใหม่ เพราะว่าตรงนี้มีมันลาดมาก ถ้าปล่อยจากขบวนรถไปถึงทางขมกุ่มันก็จะไม่หยุด บางทีมันจะลงไปทางข้างรางเสียด้วย ฉะนั้นต้องเบรคหน่อยนี้เป็นตัวอย่างของชีวิตเหมือนกัน

ต่อสู้กับอารมณ์

เราทั้งหลายก็เหมือนกัน เวลาที่อะไร ๆ กระทบกระเทือนจิตใจนั้น ต้องหยุด เบรคไว้หน่อย ห้ามล้อไว้เสีย สมมติว่า เดินไปบนถนนเห็นอะไร มันพอกพอกใจ เอ้อ...ก็หยุดเสียหน่อย ห้ามล้อเสียหน่อยก่อน แต่ในชีวิต... การห้ามล้อนั้นทำยังไง เรามันต้องเกร็งข้อไว้หน่อย เกร็งข้อต่อสู้กับสิ่งเหล่านั้น ถ้าไม่เกร็งข้อต่อสู้แพ้เขาแน่ทีเดียว นักมวยเวลาจะไปชกต้องเกร็งข้อดูหลาย ๆ ครั้ง ถ้าเห็นว่าข้อล้าดีละก็เอาละ ชกกันได้ ขึ้นเวทีแล้วก็ทำท่าเกร็งให้เพื่อนดูเสียอีกนะ บอกว่าดูกล้ำฉันทันแถมมันโดนอะเอ็ง อย่าเข้ามานะข้าถองหงายหลังไปเลย เรียกว่าชู้กันเสียหน่อย

เราก็เหมือนกัน อารมณ์ร้ายทั้งหลายมันคอยจ้องมันคอยยั่วอยู่ เดินบนถนนมันมีอารมณ์ยั่ว เขาเดินไปเดินมาท่าทางเข้าที่อย่างนั้นอย่างนี้ เราเกิดพอกพอกใจ ถ้าเกิดพอกพอกใจอย่างนั้นเราก็หยุดเสียทันที...อย่าเดินหยุดตรงนั้นก่อน หยุดแล้วทำยังไง เกร็งข้อหน่อย เกร็งยังไง คือว่าหายใจแรง ๆ เรื่องหายใจแรง เอาชนะได้ง่ายที่สุด หายใจเข้าแรงทีเดียวให้เต็มปอด ให้เต็มจนท้องป่องไปเลย อย่าไปนึกว่าใครมันจะดูรี นึกว่าเราทำการผายปอดก็แล้วกัน หายใจเข้าไปเต็มที่ พอกหายใจเข้าไปเต็มที่แล้วกลั้นไว้สักหน่อย กลั้นไว้พอเท่าที่กลั้นได้ แล้วก็ปล่อยลมหายใจออกจนกระทั่งหมดลมทีเดียว ให้ท้องก๊วเข้าไปอีกทีหนึ่ง แล้วก็หายใจเข้าอีกสองสามครั้งเท่านั้นแหละ อารมณ์นั้นก็วิ่งเตลิดเปิดเปิงไปเลย ไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรา

ที่นี้เราไม่หายใจต่อสู้กับมัน พอความชอบใจเกิดมาเจอเข้าพอดี แบบนั้นกระผมก็เข้าที่ แม้เดินท่าทางยังน่าชวนจริงแธ่ ไม่หายใจต่อสู้แรง ๆ แล้วก็เดินตามไป เดินไม่ตีก็ไปเจอลูกแข่งเข้าเท่านั้นเอง เกิดความเสียหาย เพราะฉะนั้นเราจะต้องใช้วิธีการอย่างนี้ต่อสู้ไว้ ไม่ว่าจะอารมณ์ประเภทใด อารมณ์รักก็ต้องต่อสู้อย่างงั้น อารมณ์โกรธก็เหมือนกัน สมมติว่าท่านเกิดโกรธใครขึ้นมาสักคนหนึ่ง ให้รู้ว่าตัวกำลังโกรธนะ พอรู้ตัวกำลังโกรธ หายใจเข้าแรงเชือก แล้วก็กลั้นลมหายใจไว้สักนาทีหนึ่ง แล้วก็หายใจออกอีก แล้วทำ

อย่างนั้นสัก ๒-๓ ครั้ง ความโกรธหายไป ท่านไม่เชื่อไปลองดูเถอะ ว่าเรื่องอย่างนี้มันต้องลองดูถึงจะรู้ ถ้าไม่ลองก็ไม่รู้ เวลาเกิดความรักก็หายใจอย่างนั้น เกิดความโกรธก็หายใจอย่างนั้น เกิดความริษยาก็หายใจในรูปอย่างนั้น หรือไม่พอใจอะไรใครขึ้นมาแล้วก็ให้ทำอย่างนั้น ความรู้สึกนึกคิดในทางที่ไม่ดีนั้น จะปราศนาการไปเลย นี้ออกไปเฉพาะหน้าเลย เพราะความคิดความนึกฝ่ายชั่วนั้นมันง่ายหรือ ไม่ยากอะไร

ถ้าอ่านหนังสือทางพุทธประวัติจะเห็นได้ง่าย ๆ เวลาที่มารมันมารบกวนพระพุทธเจ้า นั้น ไม่ต้องทำอะไร พระองค์เพียงแค่พูดว่า อ้อ...อ้ายมารก็ไปแล้ว ไม่อยู่แล้ว พอรู้เท่านั้นมันก็วิ่งหนีจืดไปเลยทีเดียว ไม่เข้าหน้าพระองค์ต่อไป ที่กล่าวมานี้มารหมายความว่าอะไร หมายความว่ามีความรู้สึกตัว ระลึกได้ทันทีว่าสิ่งนี้มันเป็นความชั่ว มันเข้ามาเกาะจับอยู่ในใจของเรา รู้บีบมันก็ไปบีบทันที แต่ที่มันอยู่ได้นั้นเพราะอะไร...เราไม่รู้ เราลืมตัวไปเสียว่า ตัวเรานั้นเป็นอย่างไร เราลืมไปเสียแล้ว แล้วเจ้ามารนั้นก็มาตั้งหลักตั้งฐานอยู่ในใจเรา ทีนี้เมื่อมันมาตั้งหลักตั้งฐานอยู่ในใจเราแล้ว เรบางทีหรือเข้าใจผิดไปเสียด้วย นึกว่าเป็นตัวเราเข้าไป ไปต่เอาของไม่ดีมาเป็นของตัวเข้า เช่น เหมือนกับคนโกรธเด็ก ผู้ใหญ่โกรธเด็กหรืออะไรนี้ พอโกรธขึ้นมา ก็บอกว่า นั่นกู นั่นกู มึงไม่รู้จักกูรึ บอกให้เขารู้ว่าตัวแกเป็น อย่างนั้น ความจริงมันไม่ใช่อ้ายตัวโกรธ ไม่ใช่ตัวกู มันเป็นตัวปลอมเข้ามา ตัวเราแท้จริงไม่ใช่หน้าตาอย่างนั้น

วิธีปราบปรามสิ่งชั่วร้ายในจิตใจ

ตัวเราที่แท้จริง คือ ความสงบ ความสะอาด ความสว่างในทางจิตใจ อ้ายสิ่งที่ทำให้โกรธ ให้เกลียด ให้ริษยา ให้เป็นอะไรต่าง ๆ นานานั้นแอบมาที่หลัง เราไม่รู้เราก็ไปต่เอาเป็นหันเข้าให้ แล้วก็คบกันเสียแล้วเป็นนาน คบกันจนเป็นโรคประสาทไปตาม ๆ กันทีเดียว

คนที่ม่อาการเป็นโรคประสาทกินไม่ได้นอนไม่หลับอะไรนั้น ไม่ใช่เรื่องอะไรหรอก เรื่องที่ไปต่ของที่ไม่ใช่ตัวว่าเป็นตัวเข้า สำคัญว่าสิ่งนั้นเป็น

ตัวตนแท้จริงขึ้นมา เลยเก็บเอาไว้ในใจ ทิ้งเก็บไว้นาน ๆ อาการมันก็หนัก
ทรุดโทรม จิตใจเสียหาย ซึ่งเดี๋ยวนี้มีมากขึ้น ในเมืองเรานี่คนเป็นกันมาก
โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ชาวบ้านนอกคอกนาเขาไม่ค่อยเป็นหรอก เพราะว่า
เขารู้จักปล่อยรู้จักวาง เราไม่รู้จักปล่อยรู้จักวางก็เกิดความยุ่งยากในทางจิตใจ
ฉะนั้นต้องหันต่อสู่กับสิ่งเหล่านั้นไว้เสมอ ๆ อย่างนี้เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้
คุณธรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เราเคยศึกษามาจากโรงเรียน เช่น เรื่องความ
ซื่อสัตย์ ความอดทน การรู้จักบังคับตัวเอง ความเสียสละ อะไรเหล่านี้ ขอให้
เข้าใจว่า เป็นเครื่องประกอบที่เราจะหยิบมาใช้ เพื่อต่อสู้กับสิ่งเหล่านั้น ในเมื่อ
ใจเราถูกอารมณ์ร้ายรบกวน เราจึงต้องเลือกใช้ให้พอเหมาะพอดี ถ้าไม่ใช้เลย
ก็เกิดเรื่อง

มีปัญหายุ่งยากข้อหนึ่งที่ทำให้เกิดความยุ่งยากในชีวิต ก็คือ การไม่ยอม
ในเรื่องที่ควรจะยอมกัน บางทีเรื่องมันเล็กน้อยที่สุด อาตมาเคยไปเทศน์
ในเรือนจำ แล้วก็เมื่อภายหลังที่เทศนาเสร็จแล้วก็ถามผู้ต้องขังในเรือนจำนั้น ๆ
ว่า เรามาในเรือนจำนี้ต้องโทษฐานอะไร โดยมากไม่ค่อยรับหรอก ต้องถาม
ซ้ำว่าเรื่องอะไรถึงจะบอก โดยมากที่ถามแล้วก็ให้ความว่าเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ
เช่น ทำร้ายร่างกายกันยังงี้ ถามว่าทำไมจึงทำร้ายร่างกายกัน มันพูดจา
ดูหมิ่นผม ๆ ทนไม่ได้เลยบันดาลโทสะขึ้นมา แล้วก็แสดงอาการว่าวุ่นไปทุบ
ไปตีกันจนกระทั่งถึงแก่ความตาย อาการบันดาลโทสะที่เกิดขึ้นในใจของคน
ทั่ว ๆ ไปนั่น ก็คือการขาดความยับยั้ง เปรียบเทียบกับรถก็ว่าไม่มีห้ามล้อ
รถมันถึงเสียหาย เราจึงควรจะหัดยับยั้งซึ่งใจ คอยบังคับตัวเองไว้เสมอ อย่า
ปล่อยไปตามอำนาจอะไร ๆ อันเป็นเรื่องฝ่ายต่ำ ให้ถือเป็นหลักในใจไว้เสมอ
ว่า คนบังคับตัวเองได้เป็นวีรชน คนที่ไม่สามารถบังคับตัวเองได้เป็นคน
อ่อนแอ แต่คนใดเป็นคนบังคับตัวเองได้คนนั้นเป็นวีรชน เป็นคนกล้า เป็นคน
เก่ง ความกล้าความเก่งของคนเรานั้นอยู่ที่ตรงนี้จะ อยู่ตรงตรงสามารถบังคับ
จิตใจของตนไว้ได้ ไม่ให้ตกไปสู่อำนาจของความชั่วความร้าย นี่เป็นวิธีการ
หนึ่งซึ่งเรียกว่า เป็นวิธีการปราบปรามสิ่งร้ายซึ่งเกิดขึ้นในใจให้หมดไป

นอกจากวิธีการปราบปรามดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เรายังจะต้องใช้วิธีอื่น

อีก เพื่อห้าหั้นบั้นทอนความชั่วร้ายที่เกิดขึ้นในใจ วิธีต่อไปนี้เป็นวิธีของการวิเคราะห์แยกแยะสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นในใจ ให้เห็นว่ามันไม่มีอะไรที่เป็นสาระ เป็นแก่นเป็นสารอันควรจะไปจับไปยึดไว้ว่าเป็นของเราเข้ามา เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในภายหลัง เรื่องนี้สำคัญ เป็นเรื่องขั้นสูงตามหลักของพระพุทธศาสนา นี่เป็นเรื่องที่เราควรจะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้ทุกวัน ทุกเวลา พวกเราบางทีอาจจะไม่เข้าใจว่า *ธรรมที่เราศึกษาเราปฏิบัติกันนี้ศึกษาไว้เพื่ออะไร เพื่อใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเราให้ดี ไม่ใช่เพื่ออย่างอื่น แล้วผลของการปฏิบัติธรรมนั้นขอให้เราเข้าใจว่า เป็นผลที่จะได้กันในเวลา*นี้ ไม่ใช่ไปเอากันข้างหน้า เราได้เวลานี้ทำแล้วก็ได้ทันที ลงมือทำเมื่อใดได้เมื่อนั้น ที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มันแจ่มชัดที่สุดแล้ว คือทำดีเมื่อใดได้ดีเมื่อนั้น ทำชั่วเมื่อใดก็ได้ชั่วเมื่อนั้น คือได้ความชั่วเกิดขึ้นในใจของเราก่อน แล้วก็ก่อให้เกิดผลขึ้นในทางวัตถุ

คนทำดีนาน ๆ...ใจก็ดี เมื่อใจดีงานก็เจริญ งานก้าวหน้า คนทำชั่วมก็เหมือนกัน...ใจชั่วเศร้าหมอง และเมื่อใจชั่วเศร้าหมอง การกระทำเรื่องนั้นบ่อย ๆ ผลชั่วมก็ตามมา แต่ว่าข้อเสียมีอยู่อีกข้อหนึ่งในมนุษย์เรานี้ คือในเวลาใดที่มีอะไรเกิดขึ้นในชีวิตของตนแล้ว ไม่ยอมรับว่าเป็นเรื่องของตน นี่สำคัญนัก คือไม่ยอมรับผิดชอบนั่นเอง พูดกันง่าย ๆ ว่าไม่ยอมรับผิดชอบ ตนทำแท้ ๆ...แต่ตนไม่ยอมรับผิดชอบ การไม่ยอมรับผิดชอบเพราะการอบรมผิดทาง เราได้เห็นได้ฟังกันแต่เรื่องโชครชะดาราตี เรื่องดลบันดาลให้เป็นอย่างนั้นให้เป็นอย่างนี้ แม้ชาวพุทธเราจะอวยพรกันก็พูดว่า ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงดลบันดาลให้ท่านเป็นอย่างนี้ ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลให้ท่านเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนั้นนั้นเป็นคำพูดเหลวไหลที่สุดทีเดียวจะดลบันดาลให้เป็นไปไม่ได้ และโดยเฉพาะเราชาวพุทธด้วยแล้ว อย่าไปเชื่อว่าอะไรมันจะดลบันดาลให้เราเป็น ถ้าเราไม่นั่งคอยดลบันดาลอยู่แล้วเราจะเป็นคนล้าหลัง เราจะไม่ทันเหตุการณ์ เราควรจะเข้าใจกันเสียใหม่ว่าอะไรภายนอกจะมาช่วยเราให้เป็นอะไรขึ้นมานั้นไม่ได้ เว้นไว้แต่ตัวเราจะทำให้ตัวเราเอง ตัวเราทำให้ตัวเราเองเท่านั้น นี่เป็นหลักสำคัญซึ่งควรจะรับไว้ในใจว่า ความสุข ความทุกข์

ความเสื่อม ความเจริญ ดีชั่วอะไรทั้งหมด เกิดจากการกระทำของเราเอง ไม่ใช่เกิดจากเรื่องของคนอื่น แม้ว่าจะมีคนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง ก็ให้ถือว่าไม่ใช่ตัวการสำคัญ ไม่ใช่พระเอก เป็นแต่ตัวประกอบเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้นแหละ ตัวการสำคัญนั้นคืออยู่ที่ตัวฉันเอง ให้นึกว่าอย่างนั้น

ทีนี้ถ้าเรานึกไว้ในรูปอย่างนี้ เวลาใดมีปัญหาเกิดขึ้น เรื่องโทษกัน ไม่มี เรื่องชดกันก็ไม่มี แต่ว่าเราทั่วไปมักจะไม่วุ่นใจข้อนี้ พอมีเรื่องโทษละ โทษลูกน้องบ้าง โทษผู้ใหญ่บ้าง โทษสิ่งนั้นโทษสิ่งนี้ต่าง ๆ นานา ไม่รู้จะโทษใคร ก็ว่าดวงมันไม่ค่อยดีหมูนี้นี้ ไปโทษดวงชะตาอีกแล้ว แล้วจะไปแก้ได้เมื่อไหร่ ดวงชะตาเราเกิดออกมาเวลานั้นนาที่นั้นแล้ว แล้วจะกลับถอยเข้าไปใหม่เออ... ถูกขโมยไม่ตีเกิดใหม่เถอะ มันก็ไม่ได้ ถึงหมอต้มยำจะรู้ว่าดวงไม่ดี พอโผล่ออกมา เอ้า...จับยัดเข้าไปใหม่ เตี้ยเถอะรออีก ๒ นาที่เถอะ ถูกขโมยน้อย มันก็ไม่ได้ คุณแม่ท่านทนไม่ไหว ท่านต้องเบ่งเราออกมาแน่ ๆ ทีเดียว... แก้ไม่ได้ ถ้าเราจะไปแก้ที่นั่นแก้ไม่ได้ แก้ดวงชะตาก็ไม่ได้ ทำไม่ได้พรอก ดวงดาวมันไปตามเรื่องของเขา เขาไม่ได้มาเกี่ยวข้องกับเรา เราเองนะแหละ ไปเกี่ยวข้องกับเขาเข้า เลยมันยุ่งกันไปใหญ่

แก้ความทุกข์ความเดือดร้อน...ที่ตัวเรา

เพราะฉะนั้น อะไรทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น ของเราจำเป็น แต่แกลิ่งว่า เป็นเรื่องของเราเอง เราเองเป็นผู้คิด เราเองเป็นผู้ถูก ตัวเราเองเป็นผู้จัดทำสิ่งนั้นขึ้น เมื่อมีหลักนี้ไว้ในใจ การแก้ไขก็จะสะดวกขึ้นมา เพราะจะได้มองเข้าข้างใน ที่แก้กันไม่ได้เพราะเรามองกันออกไปข้างนอกเสีย เมื่อมองไปข้างนอกไม่เห็นตัวของตัว ไม่เห็นตัวของตัวก็ไม่วุ่นเรื่องของตัว เมื่อไม่วุ่นเรื่องของตัวแล้วจะแก้ได้อย่างไร ขอให้ท่านทั้งหลายคิดดูเถอะ

เพราะฉะนั้น ถ้าเรามีความเชื่อใหม่ว่าอะไรทั้งหมดเกิดเพราะเราทำ พอเรื่องเกิดปั๊บ...เราก็มองดูตัวเรา มองด้วยความสงบใจ มองดูว่าเราทำอะไรวันนี้ เมื่อวานนี้เราทำอะไร เรามีอะไรผิดพลาด เรามีอะไรเสียหาย เรื่องนั้นมันจึงเกิดขึ้นเพราะเรื่องนั้น เพราะสิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ไม่มีเหตุ ผลจะ

ปรากฏขึ้นไม่ได้ เราก็พิจารณาไปด้วยความเป็นธรรม ก็จะพบความจริงว่า เราได้ทำอะไรผิดพลาดไว้จึงได้เกิดความเสียหายอย่างนั้นอย่างนี้ การแก้ไขก็ สะดวก คือแก้ที่ตัวเรา ไม่ไปแก้ที่บุคคลอื่น รู้เหตุตัดต้นเหตุมันก็หายไปเอง แต่ถ้าหากไม่รู้เหตุ ตัดผลเท่าใดมันก็ไม่ได้อีก

หลักของการแก้ความทุกข์ ความเดือดร้อนในประการต่อไปนั้น เรา จึงควรถือหลักว่าแก้ที่ตัวเรา อย่าไปแก้ที่บุคคลอื่น คือการแก้ไขที่ตัวเรานั้น เป็นการแก้ที่ถูกทาง เหมือนกับหมอรักษาถูกปมถูกเงื่อน...โรคมันก็หายไป นี่เป็นวิธีการประการหนึ่งซึ่งจะแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน อันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ ให้หายไปได้ ขอฝากไว้ให้ท่านทั้งหลายนำไปพิจารณา

ปรับปรุงแก้ไขชีวิตให้ดีขึ้น

อีกประการหนึ่งในเรื่องการปรับปรุง การแก้ไขชีวิตนั้น บางคนเคยพูด ให้ฟังเหมือนกัน อวดมาเดินทางไปโน่นไปนี่บ่อย ๆ พบกับคนหนุ่ม ๆ เขา บอกว่าลำบากนัก ผมนี้ไม่อยากจะตี้มเหล่าเลย แต่ว่าไม่ไหว เพื่อนมันซกมัน ลุงไป ไม่ตี้มกับเขา ๆ ก็ว่าไม่เข้าสังคมบ้างละ ไม่รักกันบ้างละ ไม่เห็นใจกัน บ้างละ เอากันไปใหญ่เลยทีเดียว เลยต้องเอากะเขาหน่อย เลยไปตี้มเหล่า กับเขา ผมไม่ชอบการพนันหรอกความจริงนะ แต่ว่าย้ายมาอยู่ที่นี้เพื่อนเขา ชอบกัน วันอาทิตย์วันเสาร์เขาล้อมวงเล่นกัน ผมจะไม่เล่นกับเขา ๆ ก็ว่าไม่ เข้าหมู่เข้าพวกกับเขา จึงต้องไปเล่นกับเขา นี้เรียกว่าสิ่งแวดล้อมทำคน ให้เสียหาย มีอยู่มากเหมือนกัน เราไปอยู่ในถิ่นใด ในสถานที่ใด เราจะทำ อย่างไรเมื่อมีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้น เราจะทำตนอย่างไร

เรื่องอย่างนี้เราจะต้องรู้จักศิลปะของการปฏิเสธหน่อย คือว่า ต้อง เรียงวิธีการปฏิเสธ ว่าเวลาใดเราควรจะรับ เวลาใดเราควรปฏิเสธ เพราะเรื่อง ของการปฏิเสธนั้นมันทำได้ไม่ยากอะไร และการอยู่ร่วมกันนั้นเพื่อนฝูง ต้องการความเห็นอกเห็นใจ เรามีโอกาสที่จะให้ความเห็นใจแก่เพื่อนได้ แล้ว ก็สำหรับคนประพฤติไม่ดีนั้น มีโอกาสมากเหลือเกินที่เราจะช่วยเขา เช่น เวลาใดเขาเกิดความทุกข์เดือดร้อนในทางทรัพย์สิน เราไม่ได้ประพฤติเหลวไหล

เหมือนเพื่อน เรามีทรัพย์เรายังช่วยเพื่อนได้ เวลาใดเพื่อนมีความทุกข์ ความเดือดร้อนทางใจ เราเป็นคนที่มีความฉลาดในเหตุผลเกี่ยวกับปัญหาของชีวิต เราก็มีโอกาสที่จะช่วยเพื่อนได้ แต่ว่าเราอย่าไปช่วยเอาใจเพื่อนในเมื่อเพื่อนของเราจะทำการสิ่งและทะเลาะไม่ตีไม่งาม เช่น เพื่อนเขาจะไปตีเมีย เราจะไปตีเมียกับเพื่อน เลยนึกว่าร่วมแรงร่วมใจกันหน่อย อย่างนั้นมันก็ไม่ดี เหมือนกับว่าเพื่อนเราดกลงไปในเหวซึ่งมีน้ำสกปรก แล้วตะโกนบอกเราผู้ยืนข้างบนว่า ลงมาเถิดเพื่อนเอ๋ย น้ำในบ่อนี้มันเย็นดี มีอะไรไต่ยัวเยี้ยสวยงามเหมือนกับทองยั้งงั้น เรามองลงไปดู น้ำสกปรกทั้งนั้นนี่ เรารักเพื่อนจะอย่างไร กระโดดลงไปยังงั้นรี ไม่ใช่ ถ้ากระโดดลงไป ก็ไม่รักเราและเราไม่รักเพื่อนด้วย ทางที่ถูกนั้นต้องไปหาเชือกมา เอาหย่อนลงไป พุดจาประเล้าประโลมเพื่อนคนนั้น จับเชือกให้มันแล้วเราดึงเพื่อนขึ้นมาจากบ่อ พาไปสู่แม่น้ำ ถือสบู่ไปซักก้อนหนึ่ง ถูตั้งแต่หัวถึงเท้าสัก ๒-๓ ครั้ง ล้างให้สะอาด อย่างนั้นเรียกว่า เรารักเพื่อนแท้ แต่ที่เรารักกันไม่ค่อยถูก ถึงได้เสียผู้เสียคนไป เพราะฉะนั้นเปลี่ยนเสียใหม่ *วิธีการรักเพื่อนนะ คือรักใคร่ต้องให้เขาดีขึ้น อย่ารักใคร่แล้วทำให้เขาเลวลงไป หรือทำตัวของเราให้เสียคนลงไป*

สังคมในสมัยนี้ที่เลอะลงไปทุกวันทุกเวลา จุดมันอยู่ตรงนี้แหละ คนที่เอาใจเพื่อนไม่เข้าเรื่อง ไม่รู้จักปฏิเสธในเวลาควรจะปฏิเสธ แล้วไม่ช่วยเพื่อนในเวลาควรช่วย เพื่อนจะลงบ่อแล้วก็รูนส่งลงไปเลย อย่างนั้นจะช่วยเพื่อนได้ยังไง ถ้าเราเห็นเพื่อนจะตกบ่อ ดึงแข่งดึงขาเอาไว้ อย่างน้อยจับเส้นผมไว้สักเส้นก็ยังดี เผื่อว่าผมมันมันคงจะได้ไม่ลงไปด้วย อย่างนั้นก็ยังใช้ได้ แต่ที่ไม่มีดึงหรือ เพื่อนชวนก็เลยไปกันทีเดียว อย่างนั้นใช้ไม่ได้ ซึ่งได้รับคำบอกอยู่เสมอ ไปไหนกลับบอกว่าแหมเพื่อนมันเลี้ยงศรีษะวันนี้

วันนั้น มีมารายหนึ่งเป็นอุบาสกมานิมนต์ให้ไปเทศน์ เมื่อรับนิมนต์ไว้แล้ว แต่ที่กลัวว่าจะไม่ไปตามเวลา ความจริงก็ไปทุกแห่งที่เขานิมนต์ แต่มาตามกลางคืน แหมกลิ่นเหล้าฉุยเลยทีเดียว ขึ้นไปบนกุฏินะ...กราบถึงฝ่าเท้าทีเดียว พุดพล่ามไม่ได้เรื่องได้ราว แล้วเลยบอกให้ไปนอนก่อน พรุ่งนี้ค่อยว่ากัน พอหลับนอนเรียบร้อยแล้ว รุ่งเช้าก็เดินทาง...ไปด้วยกัน ไป

ปาฐกถา ถึงเวลาปาฐกถาก็ต้องยกตัวอย่างเสียด้วย เอาคนนั้นตัวอย่างง่ายดี...นั่งอยู่หน้าเวที แล้วก็เลยเข้าไปในตัว แหม! แกอายนใหญ่เลยที่เดียว พอปาฐกถาจบแล้ว แกก็ว่าเพื่อนมันเลี้ยงครับ เมื่อวานนี้ผมความจริงจะไม่กินแล้ว นี่มันอย่างนี้แหละไปโทษเพื่อน เห็นใหม่ละไม่โทษตัวเอง เหล้ามันอยู่ในแก้ว เพื่อนไม่ได้จับมาเทลงไป เราจับใส่ลงไปเอง แล้วมันก็เกิดความเสียหาย แม้นในแง่อื่น ๆ ก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้น เราที่เป็นคนอยู่ในวัยหนุ่มฉกรรจ์ หรือว่าไม่หนุ่มแต่ใจยังหนุ่มต้องคิดให้ดีในเรื่องนี้ เวลาใดควรปฏิเสธ เวลาใดควรรับ แล้วก็จะเอาตัวรอดได้ ไม่มีปัญหา แล้วจะไม่ได้อ้างต่อไปว่า เพื่อนมันยั่วมันยุ แต่ให้รู้สึกว่ามันยั่วของเราเอง...ขาดความยับยั้งชั่งใจ นี่เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งจะให้นำไปพิจารณาไว้ เพื่อจะได้แก้ปัญหาซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตของพวกเขา เราเสมอเกี่ยวกับเรื่องอย่างนี้

เป็นตัวของตัวเอง...รักษาความบริสุทธิ์ในใจไว้เสมอ

นี่อีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะพวกเราที่ทำงานในหน้าที่นี้ เป็นผู้ตรวจบัญชี นักตรวจบัญชีที่มีอันตราย ไปไหนเพื่อนมองแล้วว่าเป็นพวกหาเรื่อง เราไปหาเรื่องในบัญชีนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องที่ไหน พอมาถึงเท่านั้นแหละ เขารู้ข่าวก็ว่า อ้อ! มาอีกแล้ว พวกนั้นร้อนใจ ใครเป็นคนผิดก็ร้อนใจ วัวสันหลังหะไม่สบายใจ ทำบัญชีเลอะ ๆ เทอะ ๆ ไม่สบายใจ เราไปตรวจเจอเข้า บางทีเขาหาว่าเราแกล้ง ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้แกล้งสักหน่อยหนึ่ง เขาแกล้งของเขาเอง ทำผิดไว้เอง ทำอะไรเสียเลยไม่สบายใจ เวลาไปปฏิบัติงานนั้น จึงต้องระมัดระวัง

ถ้าเราเป็นนักต้ม...คนทุจริตก็ต้มง่าย เอาเหล้าให้กินแก้วเดียว นอนชื้ออยู่บนเตียงโรงแรมเสียแล้ว เลยไม่ต้องตรวจบัญชี ก็ได้รับความเดือดร้อน ถ้าหากว่าเราไปชอบเรื่องของอ่อน ๆ หากเพื่อนรู้ว่าเราชอบกินของอ่อน พอไปถึงเขาก็เอาของอ่อนมาเลี้ยงเสีย แฮ่ เลยกินหลงไหลเสียแล้ว เทียวเพลินไปเลย ไม่นึกถึงบัญชีที่จะไปตรวจ พวกโน้นก็รีบแก้เสีย เงินไม่มีก็ใส่ลงไป ไปกู่ไปยืมมา แก่บัญชีเสียเรียบร้อย...อย่างนั้นไม่ได้ คนทุจริตยังมีกำลัง ถ้าเรา

ไปทำอะไร ๆ ในทางไม่ดีเข้า เพราะฉะนั้น ต้องรักษาจิตใจให้อยู่ในระดับที่สูงส่งอยู่เสมอ เราอย่าไปหลงใหลในของเมา อย่าหลงใหลในสตรี อย่าหลงใหลในความสนุก แต่จงพยายามเป็นตัวของตัวเองไว้ คำว่าตัวเองนะหมายความว่า รักษาความบริสุทธิ์ไว้ในใจเสมอ ปัญหาเสียหายใด ๆ ย่อมจะไม่เกิดขึ้นรบกวนเราได้

ความพอทำให้เป็นสุข

ที่นี้อีกประการหนึ่ง คนที่ทำงานเกี่ยวกับเงินนี้น่ากลัว เพราะว่าเงินนี้เป็นปัจจัย สมัยนี้คนมักจะเรียกว่าบาตใจ ก็คือว่าเห็นแล้วมันบาตใจนึกเห็นรูปสมบัติเข้าแล้วไม่ค่อยสบาย ชักจะหนาว ๆ ร้อน ๆ ขึ้นมาทันที แล้วยิ่งในสมัยนี้เราได้ยินคำทางวิทยุ “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” เราอาจจะถือว่าความสุขอยู่ที่เงินนั่นเอง ถ้าไปนึกเช่นนั้น เงินทำให้เรามีความสุขไม่ได้ เราลองไปถามคนมั่งมีดูเถอะ ไม่ค่อยสุขเท่าไร

อาตมาเคยถามคนร่ำรวย เป็นใจโยมสบายดีหรือ แหมยุ่งใจเจ้าคะยุ่งใจเรื่องอะไร ดอกเบี้ยก็ไม่ค่อยได้หมู่นี้ะ พลิกแพลงมันก็มาก กู้แล้วไม่ค่อยส่งเสียด้วย ยุ่งเหมือนกันเงินเยอะ...ความจริงนะ ซีรถยนต์คันใหญ่ บ้านหลังใหญ่ เงินใช้ไม่ฝืดเคือง แต่กลัวใจ คนที่ไม่มีเงินเลยกลับนอนสบายเหมือนนิทานเก่าที่เขาเล่าไว้

ขอทานสี่คนอยู่หน้าบ้านเศรษฐี กินข้าวเสร็จเป่าเป่าเป่าขลุ่ยสบายใจ ส่วนเศรษฐีนั่งกุมขมับตลอดเวลา ไม่สบาย...นั่งคิดดอกเบี๋ย แต่ว่าดูลงไปทีประตู พวกนั้นร้องรำทำเพลง นอนหลับปุ๋ย...ไม่ทุกข์ไม่ร้อน ท่านเศรษฐีนึกว่า เจ้าพวกนี้ไม่มีสตางค์ มันสนุกกันใหญ่ ให้สตางค์มันบ้างเถอะ เลยเรียกมาแจกสตางค์คนละ ๒๐๐-๓๐๐ พวกนั้นพอได้รับสตางค์แล้ว ร้องเพลงไม่ได้ เป่าขลุ่ยไม่ได้ นอนไม่หลับเสียแล้ว กลางคืนต้องตื่นบ่อย ๆ ต้องเอามาคืนท่านเศรษฐี เศรษฐีถามว่า ทำไมเอามาคืนให้ล่ะ ตั้งแต่ได้เงินไปแล้วนอนไม่หลับ เป็นทุกข์ตลอดคืนทีเดียว นี่เงินมันไม่ใช่ให้ความสุขเสมอไปนะ ให้ความสุขเมื่อเรารู้จักใช้เท่านั้นเองแหละ ถ้าใช้ไม่เป็นก็ยิ่งเป็นทุกข์ใหญ่

แล้วคนที่ทำงานใกล้เงินนี้บางทีพลาด เงินผลักส่งเข้าไปในคุกเลยก็มี มีหลายรายเคยพบเห็น

เพราะฉะนั้น เราต้องเรียนรู้เรื่องอย่างนี้ไว้ เขาให้ถือว่าเงินทองนี้เป็นปัจจัยสำหรับแลกเปลี่ยนในการดำเนินสินค้า สำหรับที่จะให้ความสะดวกในการจับจ่ายใช้สอย เราอย่าไปบูชาเงินเป็นพระเจ้า แต่เราถือว่าเป็นเครื่องมือสำหรับแลกเปลี่ยนสื่อสารในการค้าขาย ให้มีความสะดวกสบายเท่านั้น ให้นึกแต่เพียงเท่านี้แล้วเราก็ไม่ยุ่งยากเกินไป ความจริงถึงจะมีมากก็เท่านั้นแหละ มีน้อยก็เท่านั้นแหละ ถ้าจิตใจไม่รู้จักพอแล้วก็ลำบาก ฉะนั้นต้องหัดพอเสียบ้าง เช่น ได้เงินเดือนเท่านี้พอใจไว้ก่อน แต่อย่าไม่ใช่หยุดเสีย พอใจไว้พอไปถึงเบิกเงินเดือน ๆ นี้เขาให้แปดร้อย...ดิฉันยิ้มกลับบ้านพอใจ

แต่บางคนไม่อย่างนั้น ไม่พอใจเงินแปดร้อยเพราะเป็นหนี้เขาไว้มาก วันเบิกเงินเดือน เจ้าหนี้มายืนเป็นแถวตั้งแต่ประตูกระทรวงถึงประตูรั้วใน เจ้าหนี้ทั้งนั้น พอลงมาก็เจอแล้วจะหลบไปทางไหน บางกระทรวงเข้าใจทำประตูหลังไว้ด้วย ให้ลูกน้องหนีเจ้าหนี้ในวันเบิกเงินเดือน เพราะว่าเห็นใจกัน บางกระทรวงมีประตูหน้าอย่างเดียว เจ้าหนี้ก็รู้ทัน มายืนรอกอยู่หน้าประตู จะไม่ให้ก็เสียเกียรติ ต้องให้ไปจนไม่มีเงินเหลือกลับบ้าน พอไม่มีเงินเหลือกลับบ้าน ก็ต้องหาวิธีการใหม่ แม้มโน้นชนิด นี้น้อย พอถูกไล่ไปได้ตลอดมือ บางคนไม่รู้จะทำอย่างไร...ค้าเฮโรอินดีกว่า ก็มีเหมือนกัน

ไปพบค้าเฮโรอินรายหนึ่งที่ธัญญะ ตอนไปเทศน์ที่สถานสงเคราะห์คนอดฝิ่น เด็กหนุ่มคนหนึ่งรูปร่างหล่อ แบบบางผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก กล้ามเนื้อไม่มีแล้ว เห็นแล้วก็สงสาร เลยถามว่า นี่พ่อคุณ ทำไมมาอยู่ที่นี่ ติดฝิ่นหรือว่าติดเฮโรอิน ผมมันติดเฮโรอินครับ ทำไมถึงได้ติดเข้า ผมมันเงินเดือนไม่ค่อยพอใช้ เป็นนายสิบทหารเงินเดือนไม่พอใช้ เลยเห็นว่าขายเจ้านีราคามันดี ถามต่อไปว่าซื้ออย่างไร ขายอย่างไร ไปซื้อเขามาถุงหนึ่ง ครึ่งออนซ์ ๑๕๐ บาท แล้วก็ซื้อแคปซูลมาใส่ เอาไปขายได้กำไร ๒ เท่า มันก็เข้าที่เหมือนกัน ทีนี้ถามว่าทำไมไปติดเข้าล่ะ มันเนื่องจากไม่มีประสบการณ์...เลยต้องสูญเสียเองก่อน ถึงจะโฆษณาถูก พอสูบเข้าแล้ว

มันรักมันชอบ...เฮโรอีน มันก็รักง่าย ใจเร็วรักเสียเลย มันไม่ทิ้งแล้ว สูดใหญ่
สูดไปสูดไป ที่ขายได้ไม่พอแล้ว เลยนึกว่า ไม่ไหวถ้าอยู่อย่างนี้ ต้องไปรักษา
เสียทีหนึ่ง แล้วก็ตัวเป็นทหาร พอดตรวจสุขภาพนายก็รู้ว่าติดเฮโรอีน...ส่งไป
เมืองฉัญฉุย

ขยัน ประหยัด และอดออม

ฉะนั้น เราจึงควรจะต้องว่าเงินเป็นเครื่องมือสำหรับจับจ่ายใช้สอย ต้อง
ถือหลักของพระไว้ รู้จักเก็บรู้จักใช้ รู้จักทำให้มันเกิดดอกออกผล อย่าจ่าย
ให้มากเกินไป จ่ายแต่พอสมควร อาตมาเห็นเขามีเงินเดือนน้อย...เป็นครู
แต่ว่ามีนาหลายแปลง ๓-๔ ไร่ไร้ หาได้ตอนเป็นครู เดิมเคยเป็นพระ
มาก่อน หาได้โดยการประหยัดเอง แกบอกว่าเป็นเงินเดือนที่เบิกฝากคลังทั้งหมด
ไม่ได้จ่าย ส่วนที่จะใช้เอาจากดิน คือในดินมีพร้อมแล้วทุกอย่าง เงินก็มี
ทองก็มี หลังเลิกงาน ๑ ชั่วโมง ก่อนกินข้าว ชุดดิน ๑ ชั่วโมง ก่อนไป
โรงเรียนแกชุดทุกวันแกพบทุกวัน แกก็หยิบเอาเงินทองที่แกได้จากดินนี้ไป
ซื้อข้าวซื้อของรับประทาน เงินเดือนไม่ต้องยุ่ง คือเก็บไว้ และในหมู่บ้านที่
แกอยู่นั้นมีคนชอบเล่นการพนัน และมีคนชอบลักขโมยกัน พวกการพนัน
เมื่อแพ้หนักก็มาหาแก เอาของมาจำนำ คือนานนั้นแหละ นา ๔๐๐ ที่แกมี
มาจากพวกพนันทั้งนั้น แกก็รับไว้ เอาดอกเบี้ยถูก ๆ คนที่เอานามาจำนำก็เสีย
ดอกเบี้ยน้อยเฟลนไป เลยกไม่ได้คืนเอาเสียเลย ส่วนพวกขโมยก็เอาเหมือน
กัน พอถูกตำรวจจับก็ไม่มีเงิน ที่ลักเขามากก็กินหมดแล้ว ผลที่สุดก็ต้องเอา
มาจำนำ แกก็ได้นาจัก พอเสร็จฤดูทำนา คนแถวนั้นมีวัวไถนา ชี้เกี้ยวเลี้ยง
พอไถเสร็จก็ขาย แกก็ซื้อไว้ราคาถูก ๆ ซื้อไว้ ๙-๑๐ ตัว ปลูกโรงไว้เป็นแถว
แกเป็นครูสอนก็บอกนักเรียนหาฟางมาขายให้แก เลี้ยงตั้งแต่เดือนเมษายน
ถึงกรกฎาคม ก็จะไถนาอีกแล้ว แกคิดค่าเลี้ยงค่าหญ้าเสร็จ เอากำไรทุกปี
บริเวณบ้านแกมีอ้อย ถั่ว ถั่วกล้วยมากมาย เงินทองก็ไม่ต้องจ่ายให้มาก
เพราะมีของกินของใช้

ตามบ้านพวกเราที่เป็นข้าราชการ อาตมาเคยสังเกตเหมือนกัน โดย

มากมักจะปล่อยให้หญากรกรุงรัง เวลาเลิกงานเราไปสโมสร ไปตีบิลเลียดกัน
อยู่นั้นแหละ แต่เดี๋ยวนี้กระทรวงมหาดไทยก็ห้ามไม่ให้มีโต๊ะบิลเลียด แต่
สโมสรก็ยังมีอยู่ ไปวนโต๊ะบิลเลียดก็ไม่ได้อะไร ทีนี้เปลี่ยนใหม่เถอะ พอเสร็จ
จากงานแล้วจับจอบมาตีดิน หญากรถากมันเสีย แล้วเอาฝังลงไปในดินกลายเป็น
ปุ๋ยไปในตัว เสร็จแล้วเอาอ้อยฝังลงไป ถั่วฝังลงไป ถูคูหนาวปลูกมะเขือเทศ
ไม่ต้องไปซื้อเขาก็กิน ทีนี้เงินเดือนมันก็พอใช้เท่านั้นเอง สโมสรนั้นอย่าไป
บ่อย ๆ หลักการตั้งสโมสรก็ไม่ค่อยดีเหมือนกัน ตั้งแล้วมีเหล่า บิลเลียด
การพนัน เราก็ไปหมกมุ่นอยู่ การตั้งสโมสรต้องตั้งอย่างนี้ ตั้งสโมสรออก
กำลังกาย ตั้งสโมสรประหยัดทรัพย์ ตั้งสโมสรงดการดื่มเหล้ากัน ไม่มีเหล้า
ขาย มีน้ำสะอาดและเย็น ๆ ไว้ให้ดื่ม แล้วไม่ต้องทำหน้าอยู่ เวลาดื่มเหล้า
ไม่เห็นหน้าสวยสักคน ดื่มแล้วไปดูกระจกเถอะ...ไม่ใช่หน้ากู มันหน้าเหล่าไป
เสียแล้ว ไม่สวยสักรายหนึ่ง นี่มันก็เสียหาย ทำให้เสียเงินทองโดยไม่ได้สาระ
อะไร เราก็เลิกจากเรื่องอย่างนั้น หันมาจับงานจับการ ทำบริเวณบ้านให้เป็น
สวนน้อย ๆ แล้วก็ฝึกมีอาหารกินเรียบร้อย เงินทองก็ไม่ต้องจ่าย

*อีกประการหนึ่ง ในฐานะที่เราเป็นข้าราชการ อยู่ได้ก็ไม่นาน ๓๐ ปี
ก็ออกแล้ว แก่ตัวก็ต้องออก...แล้วจะไปที่ไหน ตอนปลายมือจะลำบากนะ
ต้องคิดไว้ ดูต้นโพธิ์ต้นไทร นกกามันเอาเมล็ดไปทิ้งลงตรงไหนมันงอก งอก
แล้วมันหยั่งรากลงไป ไต่ลงไป ไต่ลงไปถึงพื้นดิน ต้นเดิมตาย ต้นโพธิ์ไม่ตาย
มันขึ้นบนต้นตาล...ต้นตาลตาย ต้นไทรไม่ตาย ต้นโพธิ์ไม่ตาย แต่กาฝาก
ไม่ได้ ขึ้นต้นไหนมันกินจนตายเลยทีเดียวนะ ไม่คิดตั้งตัว เจ้าต้นกาฝากนี่มัน
เหลวไหล เราอย่าเป็นกาฝาก ต้องอาศัยรัฐบาลเรื่อยไปจนแก่ ต้องนึกไว้ว่า
ข้างหน้าจะไปอย่างไร มีบ้านนอนไหม มีที่ทำกินไหม เราเป็นเจ้าของ
เมืองไทย มีที่ดินเป็นของตัวเองบ้างแล้วหรือยัง บางคนเป็นเจ้าของประเทศ แต่
ไม่มีสักไรหนึ่ง ถ้าอยู่กรุงเทพฯ นี่เป็นกับเขาไม่ได้แน่ทีเดียว แต่เป็นไม่ได้
ก็ไปเป็นไร่ข้างนอก ไปซื้อไร่บ้าง แก่ตัวจะได้ไปอาศัย พอจะได้หลับนอน
สบายหน่อย อยู่บ้านเช่ามันไม่สะดวก เขาไล่กันบ่อย ยิ่งสมัยนี้ยิ่งไล่บ่อย
ที่สุดละ ต้องยกเสาขึ้นป่าแบกเรือยไม้ไหว่ จึงต้องมีหลักฐานไว้ เพื่อการตั้งตัว*

ต่อไปข้างหน้า อย่างนี้เรียกว่าเป็นผู้ไม่ประมาท เงินทองที่จะจับจ่ายใช้สอยก็
ไม่ขาดมือ อยู่ได้สบาย เข้าหลักประหยัด

ตัวอย่างการประหยัดในสมัยพุทธกาล

การประหยัดนั้นไม่ใช่ของใหม่ พระพุทธเจ้าท่านสอนมานานแล้ว
ตัวอย่างการประหยัดในทางพุทธศาสนาก็มี เช่น พระอานนท์ ประหยัดเก่งนัก
คือ คราวหนึ่งมีพวกสาวสนมกำนัลของพระเจ้าปเสนทิโกศล เอาผ้ามาถวาย
พระอานนท์หลายร้อยผืน ผ้านี้เป็นผ้าที่พระปเสนทิโกศลให้แก่พวกสาวสนม
กำนัลเพื่อให้ใช้ แต่พวกนั้นไม่ใช่ เอามาถวายพระอานนท์หมดเลย พระปเสนทิโกศล
ไม่เห็นใช้ก็เลยถามว่า ผ้าที่ฉันให้ไปไหนหมด ถวายพระอานนท์หมดแล้วเพคะ
อ้อ...มากมายก่ายกองจะเอาไปทำอะไรไหว พอได้พบพระอานนท์ก็เลยถามว่า
ท่านได้รับผ้าไปตั้งหลายร้อยผืนเอาไปทำอะไร บอกว่าเอาไปแจกพระที่มี
ผ้าเก่า ๆ พระเจ้าแผ่นดินก็ถามว่า แล้วผ้าเก่าของพระนะเอาไปไหน เอาไปแจก
ให้คนที่ผ้าเก่ากว่านั้นอีก แล้วผ้าเก่าของคนที่เก่ากว่านั้นเอาไปไหน เอาไป
ทำเช็ดเท้า แล้วผ้าเช็ดเท้าเก่าเอาไปไหนอีกล่ะ เอาไปขยำเข้ากับดินเอามา
พอกฝา เพราะเมืองอินเดียเขาสร้างบ้านด้วยดิน ท่านก็บอก อ้อ...เข้าที่ดี

พระผู้เป็นเจ้านี่ท่านเข้าใจในหลักการประหยัด รู้จักใช้ของ ของที่ไม่
ควรเสียก็ไม่ให้เสีย ผ้าเช็ดเท้า ผ้าเช็ดพื้น แม้แต่เศษผ้าก็ไม่ยอมทิ้ง เอาไป
ทำประโยชน์ได้ นี่เป็นตัวอย่างทางประหยัด

ชาวอินเดียเขาประหยัด มาอยู่เมืองไทยเขาประหยัดหนักหนา
ดูเถาะ แล้วยังมีสตางค์ให้คนไทยยืมเสียด้วย...เรื่องประหยัดของเขานี้
คนไทยเรามากไม่ค่อยมี มักจะแข่งกันใช้ คนนั้นใช้ผ้าอย่างนั้น เราต้อง
เหนือกว่า อย่าได้แข่งอย่างนั้น ทำให้เกิดความลำบาก *เรามาแข่งกันเก็บแข่ง
กันหา แข่งกันรักษามาไว้เพื่อประโยชน์ในกาลข้างหน้าดีกว่า* หลักนี้เป็นหลักดี
ขอฝากให้ท่านทั้งหลายซึ่งทำงานเกี่ยวกับการเงินได้พิจารณาใช้เป็นแนวทาง
สำหรับเตือนใจ

ใช้ธรรมะปรับปรุงแก้ไขชีวิต

แม้ในขณะที่เราไปตรวจบัญชี อย่าตรวจแต่บัญชีเฉย ๆ ขอฝากว่า ควรตรวจผู้ทำบัญชีด้วยว่าเป็นคนมือบายมุขไหม ชอบตีไม้ไหม ชอบเที่ยวไหม ชอบการพนันไหม ชอบยืมเงินคนอื่นใช้ไหม หรือชอบอย่างอื่นซึ่งไม่เหมาะสมไม่ควรไหม ถ้าไปพบเข้าขอให้สงสารเขาสักหน่อย คือว่าเรียกมาเตือน หาวิธีเตือน ถ้าเราเตือนไม่ได้ เรารู้จักพระสงฆ์องค์เจ้า จูงนายคนนั้นไปเหมือนจูงคนไปหาหมอ เพื่อนเราเป็นไข้พาไปหาหมอ หมอไหนดีเราก็ให้รักษา เหตุที่ทำให้หมอรักษานั้นมันโรคทางใจนะ โรคทางกายนะไม่หนักหรอก ไม่ยากด้วย แต่โรคทางนี้น่ากลัว เพื่อนเราเป็นโรคทางใจ เราก็พาไปหาหมอ ให้รักษาเสียบ้าง หรือถ้าไม่สามารถจะพาไปได้ มียาขนานไหนพอจะแจกให้เขาได้ แจกให้เขา เช่น หนังสือธรรมะธรรมโม อันเป็นเรื่องที่อ่านแล้วทำให้จิตใจสว่างขึ้น ก็เอาไปให้เขาอ่านบ้าง เตือนให้เขาอ่าน พบที่ไรถามบ่อย ๆ อ่านแล้วหรือยัง เรื่องนั้นนะ ถามบ่อย ๆ ก็อ่านเอง

มีคน ๆ หนึ่ง เขาเป็นนักขายยาชื่อ นายธีระ วงศ์โพธิ์พระ เทียวขายยาทุกบ้านทุกเมือง ชอบชวนหมอชวนคนให้อ่านหนังสือธรรมะ ที่จังหวัดตรังมีหมออยู่คนหนึ่ง ชีเมมาเหลือเกิน ไปอยู่เมืองตรังนานแล้ว ตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้เพราะความเมานี้แหละ ที่นี้นายธีระแกไปพบ...แกสงสาร เลยต้องไปพูดชักจูงให้หายเมา ส่งหนังสือให้อ่านเอง เอาหนังสือไปให้อ่าน ให้ซื้อแกก็ไม่ซื้อเสียด้วย หมอนั้นนาคบออกว่ากูไม่อ่าน เมาไม่มีเวลา เลยแกบอกว่าไม่ซื้อก็ได้ อ้าวจะซื้อไปให้เอง เลยซื้อไปให้ทั้งไว้ เจอที่ไรถามทุกทีจนหมอละอาย อ้อ...ต้องอ่านของมันหน่อย อ้ายนี้มันซื้อมาให้เปล่า ๆ อ่านเข้าติดหนังสือ พอติดหนังสือก็เลยเลิกเหล้า เตียนี่เรียบบ่อย...ไม่ตีไม้ต่อไป

วันนั้นเอาตมาไปเทศน์ที่จังหวัดตรัง ตลาดนางย หมอนี้แกก็มาฟัง แกเล่าให้ฟังเองแหละ ผมไม่ไหว เมื่อก่อนนี้หมอไม่ได้ความ เพื่อนจะเอาตัว “อ” ออกใส่ตัว “า” เข้าไปเสียแล้ว เพราะความเมานี้เอง เตียนี่เลิกเมานายธีระเขาให้อ่านหนังสือ เตียนี่ชอบอ่าน เป็นคนดีขึ้นมา เรียบบ่อย พวกเรา

ก็บอกไป หนังสือธรรมะเดี๋ยวนี้อ่านได้ ว่าง ๆ อ่านไป จิตใจจะสบาย จะไม่ยุ่งไม่ยาก จะได้มีความสุขสงบสมควรแก่ฐานะ นี่ประการหนึ่ง

ปล่อยวาง...ไม่ยึดถือ

อีกประการหนึ่งเป็นประการสุดท้ายที่อยากจะทำแนะนำให้อีกอันหนึ่ง ก็คือว่า การเป็นอยู่ที่ดีนานในชีวิตของเรา นั้น เราจะต้องใช้ปัญญาประกอบหน่อย แล้วปัญญาชั้นที่สูงในพระพุทธศาสนานั้นคือปัญญาในเรื่องไม่ยึดไม่ถือ ใจอย่าไปยึดถืออะไรให้มากเกินไปนัก ทางที่ไม่เป็นเรื่อง ทำให้ใจให้ว่าง ๆ ให้โปร่ง ๆ ไว้เสมอ ๆ หัดลืมเรื่องที่ควรลืม อะไรที่มันไม่ดีไม่งามแล้วอย่าไปจำมันไว้ เรื่องเศร้า เรื่องโศก เรื่องทุกข์ เรื่องร้อน หัดลืมเสีย เปลี่ยนอารมณ์เสีย แต่อย่าไปเปลี่ยนอารมณ์ด้วยวิธีทำให้ตนตกต่ำลงไป เช่น บางคนทุกข์กินเหล้าแก้ไม่ได้ เป็นทุกข์ดูหนังก็แก้ไม่ได้ เป็นทุกข์ไปเที่ยวตามตรอกตามรูกก็แก้ไม่ได้ มันไม่หาย เพิ่มหนักเข้าไปอีก ถ้าเราเป็นทุกข์อย่าแก้อย่างนั้น แต่พยายามมองให้เห็นว่าความทุกข์นั้นมันมาจากอะไร แก้ได้โดยวิธีปล่อยวาง คือ ความไม่ยึดไม่ถือในสิ่งนั้น ๆ แล้วจิตใจก็จะได้สงบสะอาดตามสมควรแก่ฐานะ หนังสือประเภทธรรมะที่ควรอ่าน...หาอ่านจะได้รู้เข้าใจเรื่องนี้ ชาบซึ้ง และถ้าหากว่าเราพอจะได้ไปคุยกับพระบ้างตามวัดตามวาที่มีความรู้ทางธรรม ควรเข้าไปหาพระ ผู้เป็นทุกข์ละก็ต้องไปหาหมอที่จะแก้ทุกข์ให้ อย่าไปแก้ทุกข์โดยวิธีนอกทาง ท่านจะไม่หมดจากความทุกข์ความเดือดร้อนได้ นี่เป็นหลักการง่าย ๆ ซึ่งนำมากล่าวเป็นแนวทางสำหรับเตือนใจพวกเราทั้งหลาย ซึ่งได้มาประชุมกันในสถานที่นี้

เราที่มาประชุมกันนี้ ดูแล้วก็รู้สึกว่ายังหนุ่ม ยังอยู่ในวัยฉกรรจ์ ต่อไปจะได้เป็นกำลังของชาติ ของบ้านเมือง เมืองไทยเราเวลานี้กำลังต้องการสิ่งหนึ่ง ซึ่งสำคัญที่สุดสำหรับจะช่วยกันสร้างชาติบ้านเมือง สิ่งนั้นก็คือคนที่มีจิตใจดีงาม เมืองไทยยังไม่มีคนประเภทนี้พอใช้ ขอให้เราทั้งหลายได้ช่วยกันทำจิตใจให้ดีงามตลอดทุกเวลา การปฏิบัติงานในหน้าที่ ทำด้วยจิตใจดีงาม ทำด้วยความสงบใจ อย่ามีความอยากในเรื่องที่จะได้มากเกินไป แต่ให้เห็นว่า

งานคืองาน หรือว่างงานคือชีวิต ชีวิตคืองาน ความสุขเกิดก็เพราะการทำงาน
ทำงานเสร็จแล้วหมดเรื่อง ไม่ต้องไปเที่ยวถามใครว่าใครทำอะไร ขอให้ทำ
ด้วยความเรียบร้อย เราก็กินสบายใจ เท่านั้นก็นับได้ว่า ชีวิตก้าวหน้าได้ตามความ
ปรารถนา ดังที่ได้กล่าวมาเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจแก่พี่น้องข้าราชการทั้งหลาย
ผู้ได้มาประชุมกันในสถานที่นี้ ในวันนี้ก็เห็นว่าพอสมควรแก่กาลเวลา
ขอยุติการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงเท่านี้

ในที่สุดนี้ ขออำนาจความดีในทางพุทธศาสนา จงมาตั้งอยู่ในใจของ
ท่านทั้งหลาย ขอให้ท่านทั้งหลายมีใจซื่อตรง มีความอดทน รู้จักบังคับตัวเอง
มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ปรารถนาสิ่ง
หนึ่งสิ่งใดอันเป็นไปเพื่อความ สุขความเจริญ ขอให้ได้สิ่งนั้นสมความ
ปรารถนา ด้วยการกระทำในทางที่ถูกที่ชอบด้วยตัวของท่านเอง ทั่วกันทุก
ท่านเทอญ

ตอบปัญหาผู้เข้ารับการอบรม

ผู้เข้ารับการอบรม นมัสการถาม

พระคุณเจ้าที่เคารพ ตอนต้นที่ท่านพระคุณเจ้าบรรยายถึงวัตถุและ
จิตใจนะครับ กระผมก็ไม่มีที่ข้องใจละครับ และเห็นด้วยว่าวัตถุเป็นเพียงสิ่ง
ประกอบเท่านั้น ส่วนจิตใจนั้นเป็นเรื่องสาระสำคัญ ซึ่งว่าทุกคนจะต้องฝึก
จะต้องอบรม จะต้องปฏิบัติ กระผมมาสงสัยอยู่อันหนึ่งว่า สำหรับผู้บำเพ็ญ
ในทางศาสนาไม่สามารถจะขมสติดารมณ์ของตัวเองไปได้ โดยที่มีความรู้สึกบ้าง
ส่วนว่าสูงเกินไป เช่นว่า มีกามตัณหา มีความรู้สึกในทางใครมาก แล้วก็
ต้องการวัตถุให้มาช่วย เช่น ฉีดยา ซึ่งสามารถจะลดความรู้สึกเหล่านี้ลงไป
ในวัตถุอันนั้นะครับ มันจะเป็นประโยชน์ซึ่งควรจะใช้เพื่อให้จิตใจได้ระงับความ
รู้สึกอันนี้ลงไปจะสมควรไหมครับ

ปัญญานันทภิกขุ ตอบ

การใช้วัตถุเป็นเครื่องแก้ความอยากทางจิตใจนั้น ใช้ได้แต่ว่ามันไม่

เด็ดขาด รักษาได้เพียงชั่วคราวชั่วคราว แล้วก็เป็นที่เหตุให้ผู้รักษานั้น จะต้องใช้
วิถุนั้นเป็นเครื่องแก้เรื่อยไป เหมือนกับคนกลุ่มใจไปตีมเหล็ก ยิ่งจึงต้องตีม
เรื่อยไป ผลที่สุดก็เสียคน เป็นโรคนอนไม่หลับ ผิดกันเป็นการใหญ่ ไม่ได้ผิด
เมื่อโรคนอนไม่หลับเมื่อนั้น เลยต้องติดยา ก็มี ทำให้ยุ่ง ทีนี้ถ้าหากเราจะแก้
ต้องแก้กันทางใจ คือให้รู้ว่ามูลฐานของสิ่งทั้งหลายเกิดจากใจ ใจเป็นผู้สร้าง
เป็นผู้จัดสิ่งนั้นขึ้นว่า มีอะไรเกิดขึ้นก็เป็นเรื่องของใจของเราทั้งนั้น เราจะต้อง
ฝึกหัดทำความสงบในทางด้านจิตใจไว้ตั้งแต่ต้นมือ โดยเฉพาะพวกเรานุ่ม ๆ
นี่ละ ถ้าหากได้ฝึกฝนอบรมทางด้านจิตใจไว้เสมอ ๆ ก็จะเป็นทางที่จะช่วยให้
เราไม่ต้องเป็นโรคปวดหัว โรคนอนไม่หลับ หรือว่าโรคประสาท

*คนเป็นโรคประสาทนั้นไม่ได้มาจากโรคอะไรหรอก...คิดมาก การ
คิดมากเพราะอะไร เพราะไม่รู้เท่าถึงต่อเรื่องนั้น ๆ ก็เลยคิดยุ่งไปหลายเรื่อง*

วันก่อนนี้ไปพบเข้ารายหนึ่งจะเล่าให้ฟัง เจ้าตัวเองบอกว่า แหม
เกือบเสียท่าไป คือว่า มีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว ความจริงไม่ใช่เรื่องตัว
เป็นเรื่องคนอื่น เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน แยกก็เอาความคิดใหญ่ คิดจน
กระทั่งนอนไม่หลับ คิดถึงเกียรติ ถึงชื่อเสียง ถึงอะไรต่ออะไรต่าง ๆ นานานะ
นอนไม่หลับ นอนไม่หลับก็เป็นโรคประสาท มือสั่นหมด เขียนหนังสือไม่ได้
ต้องออกจากงาน ครั้นออกจากงานแล้วก็พักอยู่กับบ้าน ในอาการที่เรียกว่า
ไม่สบาย

วันหนึ่งมีเพื่อนคนหนึ่งมาพบเข้า เพื่อนคนนี้เคยไปวัด เคยไปนั่ง
สงบใจเสมอ ๆ ก็บอกว่าโรคอย่างนี้ละ ใช้ยารักษามันก็ไม่ดีหรอก...เป็นโรค
ความคิด ไปอยู่กับพระดีกว่า เข้าไปอบรมกันเถอะ แยกก็สมัครใจไป เข้าไปในที่
สงบ ฟังพระท่านสอนให้ละให้วางในเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ แล้วก็ให้คิดไปอีก
เรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องตรงกันข้าม ทำบ่อย ๆ กันเข้าสองเดือน สามเดือน...
โรคนั้นหาย เลยไม่ต้องใช้ยา อาการตามมือไม้ไม่เป็นปกติ จะกินก็ได้นอนก็
หลับ ต่อไปเรียบร้อย นี่เป็นเหตุผลรักษาทางด้านจิตใจ

แต่ว่าในการรักษาทางด้านจิตใจนั้น ขออย่าเข้าใจผิด คืออย่าเข้าใจว่าใช้อำนาจจิตของใคร ๆ มาช่วย *คนอื่นช่วยไม่ได้ เราต้องช่วยตัวเอง* คือต้องเปลี่ยนอารมณ์ ต้องเปลี่ยนความคิด วันใดที่เราคิดว่ามันยุ่งจะคิดไปทำไม พวกเราอาจจะเป็นบ้าง เช่น นอนไม่หลับยังงี้ อาการนอนไม่หลับนั้นเนื่องมาจากอะไร...คิดมาก คิดในเรื่องนั้นะมันมากเกินไป เลยนอนไม่หลับที่นี้เราอยากจะหลับมันก็เลยต้องหยุด คนทำงานนี้มันจะนอนได้ยังไง ต้องหยุดทำงานคือการคิด เมื่อจะหยุดทำงานคือการคิดนั้นจะทำไม ในขั้นแรกต้องเอาอย่างนี้ก่อน หายใจตรง ๆ ยาว ๆ บ่อย ๆ เวลานอนลงไปแล้วหายใจแรง เข้าออกแรง ๆ หลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้สื่ลิมความคิดนั้นเสีย แล้วก็นึกแต่เรื่องอื่น คือเรื่องหลับนั่นเอง ให้สงบใจ อย่าให้มีอะไรเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้สงบเสียสักหน่อย เตียวเตียวมันก็จะหลับไป แต่ว่าคืนแรกก็ยังไม่หลับหรอก หลาย ๆ คืนเหมือนกันจนกว่ามันจะชิน เพราะใจเราเข้าไปพบเรื่องใดเข้าแล้วมันจะชินต่อเรื่องนั้น กว่าจะดึงกลับมาได้มันก็นาน ฉะนั้นต้องพยายามดึงกลับมาแก้ไข โดยการระงับความนึกความคิด

ที่นี้สำหรับบุคคลที่ไม่สามารถจะช่วยตัวเองได้ต้องมีพี่เลี้ยง เรียกตามภาษาธรรมะว่า *กัลยาณมิตร* หมายความว่าเพื่อนที่ดี เพื่อนที่ดีคอยพูดปลุกปลอบใจ ชักจูงจิตใจ โน้มน้ามใจของบุคคลนั้นให้เปลี่ยนจากอารมณ์นั้น ๆ ไม่เท่าใดเขาก็เปลี่ยนความคิดไปได้ แล้วผลที่สุดการเยียวยาทางจิตใจนั้นก็ดีขึ้น วิธีแก้มันต้องแก้อย่างนั้น ท่านผู้ถามปัญหาารู้สึกยังไง นั่งยิ้มอยู่ตรงโน้นเองแหละ

ผู้เข้ารับการอบรม นมัสการถาม

ตามที่พระคุณเจ้าได้กรุณาอธิบายมานั้นะครับ หมายถึง ผู้ที่ว่าควรจะเป็นผู้ซึ่งมีจิตใจอยู่ในระดับซึ่งสามารถฝึกฝนตนเองได้แล้วนะครับ แต่สำหรับผู้ซึ่งยังมีจิตใจที่อ่อนกว่านั้นและพยายามจะเป็นนวกะในการจะฝึกจิตนี้ะครับ แต่ยังไม่สามารถที่จะทำได้ตามที่ตัวปรารถนา ยิ่งที่กระผมนมัสการถามมานี้หมายถึงว่ายังไม่สามารถที่จะมีการข่มได้ แล้วก็อยากจะใช้อย่างอื่นช่วย...

อย่างยานี้ แต่ทางที่พระองค์เจ้าได้อธิบายมานี้ ผมก็พอที่จะเข้าใจครับ เป็นอันว่าปัญหานี้ตัดไปนะครับ

กระผมมีข้อข้องใจอยู่ทางหนึ่งครับ ขอรบกวนพระองค์เจ้าอีกสักนิด กระผมว่าคงจะสงเคราะห์ คือขณะนี้ครับ โลกปัจจุบัน โลกวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันที่มีมันมีหลาย ๆ ศาสตร์ครับ และศาสตร์ที่ผมข้องใจ ก็คือปฐพีศาสตร์นี้แหละครับ จะแพร่หลายกันมากเหลือเกิน เดี่ยวนี้หลงไหลกับเรื่องพระเรื่องเจ้านี่นะ ไม่ใช่หลงไหลนับถือแบบพุทธนะครับ นับถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ของคลังเครื่องรางเป็นของคุ้มกันต่าง ๆ เหล่านี้ ฉะนั้นกระผมขอขอบพระคุณต่อท่านพระองค์เจ้าได้กรุณาอธิบายสักนิดหนึ่งเถอะว่า การนับถือพระปฏิมา พระพุทธรูป หรือพระตัวแทนของพระพุทธเจ้า ควรนับถือกันอย่างไรให้ถูกต้องตามศาสนา

ปัญญานันทภิกขุ ตอบ

ในเรื่องนี้ขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธรูปว่า แรกเริ่มเดิมทีนั้น ก็ไม่มีพระพุทธรูป พระพุทธเจ้าไม่ได้สั่งไว้ว่าให้ทำรูปพระองค์ไว้กราบไหว้บูชา แต่พระองค์สั่งกับพระอานนท์ตอนใกล้จะปรินิพพานว่า “โยโกถันนท ธรรมโม” แปลเป็นไทยว่า *ดูก่อนอานนท์ ธรรมวินัยอันใดที่เราสอนแล้ว บอกแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้นแหละเป็นครู เป็นอาจารย์แทนเราต่อไป สอนให้ถือธรรมวินัยแทนพระองค์ ไม่ได้สอนให้ทำรูปเคารพ รูปเคารพนี้มาทีหลังสมัยพวกกรีก แล้วเอาอารยธรรมของกรีกมาฝากไว้ เพราะชาวกรีกนับถือเทวดา มีรูปเทวดาไว้กราบไหว้มากมาย เวลาชนะอินเดียนก็แบกเทวดามาด้วย เอามาไว้ตามศาลให้คนไหว้กัน ชาวอินเดียนก็เห็นดีเห็นชอบ เลยชวนกันสร้างรูปเคารพ โดยเฉพาะทางพระพุทธศาสนานั้น แรกเริ่มเดิมทีไม่กล้าสร้างพระพุทธเจ้าเป็นรูปพระที่เดียว สร้างของแทน เช่น สร้างวงล้อธรรมจักรกับกาง ๒ ตัว แทนปฐมเทศนา สร้างแท่นแล้วก็สร้างต้นไม้ ๒ ต้น แทนการปรินิพพาน หรือว่าสร้างอย่างอื่นซึ่งเป็นรูปทั้งนั้น...ไม่เกี่ยวกับบุคคล ต่อมาก็สร้างพระพุทธรูป แทนองค์พระพุทธเจ้า ต่อมาไหว้พระบาทนาน ๆ เข้าไม่เห็นตัว เลยสร้างรูป*

ขึ้นมา จุดมุ่งหมายของการสร้างรูปพระขึ้น ขอให้เข้าใจว่าเพื่อเป็นวัตถุสำหรับ
ลุงใจให้คนได้น้อมไปถึงพระพุทธเจ้า นึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า เขาเรียกว่า
อุทเทสิกเจดีย์ หมายความว่า เจดีย์สำหรับเตือนใจให้นึกถึงพระคุณของ
พระพุทธเจ้า เวลาเราไหว้พระพุทธรูป พระสฐูป พระเจดีย์ เราไหว้พระคุณ
ของพระองค์ คือไหว้ความงาม ความดี ไปเห็นรูปพระก็นึกถึงว่าพระพุทธเจ้า
ท่านได้อย่างไรเราก็กราบไหว้ อย่างนั้นเรียกว่าไหว้ถูกละ ไหว้ตามแบบชาวพุทธ
ที่ถูกต้อง

แต่ถ้าเราไปไหว้อีกแบบหนึ่ง ไปไหว้หลวงพ่อดังนี้ศักดิ์สิทธิ์นัก
เลยไปไหว้ขอเลข ๓ ตัว ขอโน้น ขอนี้ บนบานปิดทองสามแผ่นดิน...หากว่ารอด
อันตรายนี้ไป โจรมันจะไปปล้นมันก็ไหว้เหมือนกัน ไหว้ให้พระช่วย...ทั้ง ๆ
ที่ไม่มีพระในใจสักหน่อยหนึ่ง นั่นเป็นการไหว้ผิดทาง ชาวพุทธเราที่ไหว้
ผิดทางก็มีอยู่มาก มีตั้ง ๙๐ หรือ ๙๕% ด้วยซ้ำไป ที่ไหว้ถูกทางมีน้อยเต็มที
การไหว้ถูกคือไหว้รูปนั้น นึกถึงพระ...เพราะเราไม่เห็นรูปอาจจะลืมเสีย
เหมือนกับเพื่อนเราจะจากกันไป เราขอรูปไว้ดูต่างหน้าในยามคิดถึง พอเห็น
รูปก็นึกถึงเพื่อน พระก็เหมือนกัน เราไหว้พระแก้ว พระพุทธรูปสังคายนั้น
ไหว้เพื่อนึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า นึกถึงความกรุณา ความบริสุทธิ์ของ
พระพุทธเจ้า แล้วก็เห็นด้วยใจว่าพระองค์มีความดีอย่างนั้น ๆ เราก็น้อมเอา
ความดีมาใส่ใจเรา ทำใจเราให้มีความบริสุทธิ์อย่างนั้น เราเรียกว่า มีพระอยู่ใน
ตัวเรา ไหว้อย่างนั้นถูกแบบ

ที่นี้พระองค์เล็ก ๆ เช่นพระเครื่องนี่นะ ทำไว้สำหรับแจกประชาชน
สมัยสุโขทัยทำมาก และก็ทำพระ ๒ ชนิดเท่านั้น พระนั่งกับพระเดิน ทำพระ
๒ ปาง พระนั่งกับพระยืน พระยืนเรียกว่า พระกำแพงเขย่ง แต่จะเรียกให้ถูก
ก็ต้องเรียกว่าพระก้าวหน้า เพราะสมัยสุโขทัยท่านก้าวหน้า พ่อขุนรามคำแหง
ท่านเป็นนักริเริ่มคิดตัวหนังสือไทย ไปเมืองจีน ตัดถนน สร้างสิ่งต่าง ๆ เป็น
กษัตริย์ที่พอจะเรียกว่าเป็นประชาธิปไตย ท่านอยากจะให้ประชาชน
ก้าวหน้า จึงทำพระยืนบนฐานของคโใหญ่เรียกว่า พระอัญญาธรด คือพระยืน

นั่นเอง ให้ยื่นบนยอดเขา คนจะได้เห็นไกล ชาวบ้านดูแล้ว เห็นพระยืนจะได้รู้
ว่าพระลุกขึ้นแล้ว เราจะม้วนอนขี้เกียจอยู่ไม่ได้...ต้องลุกขึ้นทันที พระเจ้า
เดินแล้ว เราจะยืนอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ เราจะต้องเดินไปทำงาน งานก็จะได้
ก้าวหน้าไป สุขุทัยมุงอย่างนี้ แล้วก็ทำพระขึ้นเอาไว้แจก ใครไปก็แจกองค์หนึ่ง
หมายความว่าเอาไปแล้วอย่าขี้เกียจ ให้ลุกขึ้นเดินเหมือนกับพระที่ห้อยคอ
นี้แหละ แล้วจะได้มีความเจริญก้าวหน้า

ในสมัยนั้นยังไม่ได้ปลุกเสกกัน มาปลุกเสกกันก็สมัยกรุงศรีอยุธยา
เพราะในสมัยนี้ไทยต้องประลองฝีมือกันบ่อย ๆ เลยมาปลุกเสกพระ ความ
จริงไม่ต้องปลุกท่านแล้ว ปลุกเราให้มีพระก็พอ เพราะที่มัวปลุกกันนั้นแหละ
เลยยุ่งตลอดเวลา ยิ่งปลุกพระก็ยิ่งเลอะเข้าทุกที่ ยิ่งแจกพระเครื่องมากเท่าไร
ประชาชนยิ่งหลงผิดมากเข้าทุกที่ เพราะไม่ได้แจกความจริง เช่นปัจจุบันทาง
อำเภอเดือตร้อนเรื่องพระเครื่อง ๒๕ พุทธศตวรรษ ว่าเดี๋ยวนี้ขายไม่ออก
เพราะมีมาก เลยใช้วิธีว่าเมื่อคนมาขออนุญาตซื้อปีนก็แจกไป ๒ องค์ มาขอ
ประกันเอาไป ๑ องค์ มาทำอะไรก็แจกทั้งนั้น นี่คือการเสื่อม คนที่ได้ไปก็
ไม่นับถือ นึกว่าได้มาเพราะประกันคน

ฉะนั้น เราจะแจกพระกันก็ต้องแจกให้คนรู้ ว่าพระนี่เอาไปทำอะไร
ไม่ใช่ว่ามีแล้วยิ่งไม่เข้า ทางไม่เข้าอย่างนั้น เรามีพระไว้เพื่อป้องกันตัว ไม่ใช่
ทำชั่ว เช่น คนที่มีพระห้อยคอเดินผ่านร้านเหล้า เพื่อนก็เรียกมาลองกัน
หน่อย วันนี้เรากล้าดูหลวงพ่ อ้า...อยู่กับตัว ละอายหลวงพ่ หน่อยเถอะที่
จะเข้าโรงเหล้า พอนึกได้ตั้งนึกขอโทษที่เถอะ วันนี้มีธุระร้อนจะต้องไป เรากี่
ไปเสียไม่แะโรงเหล้า นั่นพระรักษาเรา เพราะเรารักษาพระไว้ในใจเรา เรา
ไม่เดินผ่านไปไหนอีก เช่น บ่อนไก่ เพราะละอายพระที่จะเข้าไปเช่นนั้น
เวลาคนมาตำเรา เราก็นึกเสียว่าคนตำเราไม่มีพระ จิตใจมันตำจึงตำเรา เรา
คนมีพระจะไปต่อบกก็ไม่สมควร...นั่งเฉยเสีย คนนั้นตำเหยื่อเข้าคอแห้งก็
ถอยทัพไปเอง เราจะชนะถ้าเรามีพระติดตัว ไม่ใช่พอกคนมาตำ กูจะไปกลัวอะไร
เพราะพระสมเด็จฯ อยู่กับตัว ฟาดกันสักตั้งก็ยังได้ นั่นแหละพระสมเด็จฯจะ
ไม่ช่วย เพราะเราไม่ได้ช่วยสมเด็จฯ เราต้องช่วยสมเด็จฯก่อน สมเด็จฯจึงจะช่วยเรา

จงจำไว้ว่า พระจะรักษาเรา เมื่อเรารักษาพระ ถ้าเราไม่รักษาพระ พระจะไม่รักษาเรา ขโมยทั้งหลาย โจรทั้งหลาย เมื่อถูกยิงตาย...มีพระเต็มคอทั้งนั้น ฉะนั้น ความดีจึงเป็นพระ ความชั่วเป็นผี ใครมีความดีคนนั้นเป็นพระ การมีพระห้อยคอจะเป็นเครื่องเตือนใจได้ทางหนึ่ง แต่อย่างนี้ว่าพระช่วยเรา ให้นึกว่าเราช่วยพระ แล้วพระก็ช่วยเรา อย่างนั้นใช้ได้ ไม่ต้องไปหาพระเก่าแก่อะไรหรอก บางคนอยากได้พระครึ่งสุโขทัย เด็กหนุ่ม ๆ อยากได้ขุนแผน เขาบอกว่าเจ้าชู้ดีนัก...อย่างนี้ไม่ค่อยถูกเรื่อง จะป็นพระอะไรก็ได้ทั้งนั้น

พระองค์หนึ่งเขาทำดี คือพระปิดทวาร ก็ให้นึกอย่างนี้ คือเป็นภาพเตือนใจ คือให้ปิดตา ปิดหู ปิดจมูก ปิดปาก ปิดทวารทั้งเก้า แต่ถ้าเราปิดเพียง ๕ ก็พอ คือ ปิดตา จมูก หู ปาก ประสาทกาย แล้วก็รวมไปถึงใจ ทางที่จะให้เกิดมันอยู่ที่ทวารห้า ตา หู จมูก ลิ้น กาย รับรู้แล้วส่งไปที่ใจ วันนี้เราพยายามปิด เราจะปิดด้วยอะไร ไม่ใช่เดินปิดตา เพราะอยู่กรุงเทพฯ รถชนแน่ ปิดหูก็ไม่ได้ฟัง ท่านจะฟังอะไรก็ได้ ดูอะไรก็ได้ แต่อย่าสักแต่ว่าดู อย่าให้เกิดอะไรขึ้นมา ท่านดูที่แก้อีท่านไม่เกิดอะไร แต่ถ้ามีใครสักคนหนึ่งมุ่งกระโปรงสั้นมา นั่งแก้อี จิตใจชักจะเปลี่ยนเสียแล้ว นั่นมันเกิดละ เกิดจากการดู ต่อจากดูก็เกิดความชอบใจ เกิดความไม่ชอบใจ เกิดอยากได้ อยากจะเป็น อยากจะไม่ใช่ เกิดกิเลสขึ้นแล้ว เพราะเราไม่รู้จักตัดต้นตอ ถ้าเราเพียงแต่ดูเท่านั้น ไม่นึกอะไรต่อไป เขาเรียกว่าเตือนสติ หมายความว่า รู้สึกตัวอยู่ในขณะดู ดูเท่านั้น อย่าไปนึกอะไรต่อไป จะก่อให้เกิดอารมณ์ เกิดความรัก ความชัง ความหลง เกิดอะไรมากมาย อย่างนี้ยุ่ง เอาเพียงแต่ดูและเปิดไว้เท่านั้น เอาสติเป็นเครื่องกั้นไว้

พระพุทธเจ้าท่านว่า สติเป็นเครื่องกั้น เป็นทำนบ ไม่ให้มันเดินต่อไปตามสบาย ดูเท่านั้น ฟังเท่านั้น...ไม่เกิดอะไรต่อไป อย่างนี้และอย่างสร้าง ความยึดถือขึ้นมา เรื่องนี้สำคัญ ต้องศึกษา ต้องคิด ต้องอ่านหนังสือหลายเล่ม กลับบ้านแวะซื้อหนังสือชื่อว่า “ตัวกู ของกู” หรือ อหังการ มมังการ อหังการ คือ ความยึดถือว่าฉัน มมังการ ยึดถือว่าของฉัน ท่านเจ้าคุณพุทธทาสท่านเขียนง่าย ๆ ว่า อ้ายตัวกูของกูนี้แหละมันทำยุ่ง แต่เราต้องพยายามนึกว่า

มันไม่ใช่ของกู ไม่ใช่ตัวกู ทำให้ห่างจากการยึดถือ ยิ่งว่างมากเท่าใดยิ่งสบาย ไม่เกิดอารมณ์ เวลาท่านเดินบนถนน นั่งในรถยนต์ ต้องคอยกำหนดอาการของใจไว้ รู้ไว้ก็ไม่มียะไรเกิดขึ้น แต่ถ้าไม่รู้แล้ว...เจอผมก็รักผม เจอผ้าก็รักผ้า เจออะไรก็รักทั้งนั้นก็ยิ่งไปกันใหญ่ แล้วเหล่าสตรีของเราเดี๋ยวนี้ ถ้าเจอก็บอกเขาหน่อยว่า เรื่องผ้าถุงผ้าห่มนะ อย่าประหยัดไปนักเลย รู้สึกว่าปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลเคร่งไปหน่อย ในเรื่องผ้าถุงสั้นขึ้นมากทุกที จนกระทั่งนั่งพับเพียบไม่ได้แล้ว เวลาไปวัดที่ไรรั้าคาญ อยากจะเตือนสักทีความจริงเป็นเพราะผู้ชาย เพราะผู้ชายเป็นคนออกแบบทั้งเสื้อและกระโปรง เพราะผู้ชายมีความมียาก...อยากจะดูผู้หญิง เลยล่อให้ผู้หญิงแต่งตัวรัดรูปรัดทรงเพื่อจะดูนั่นเอง จึงขอให้พวกเราช่วยกันหน่อย ช่วยกันแก้เรื่องนี้ แล้วศีลธรรมจะดีขึ้นทีเดียว

ศรัทธาที่ไม่มีปัญญานั้น มันจะมงาย

พระพรหมมังคลาจารย์
หลวงปู่ปัญญานันทภิกขุ

มหาวิทยาลัยชุมชน มศว ตรอน จังหวัดอุดรดิตต์

เมตตาปราณี

เมื่อฤดูฝนผ่านพ้นไปแล้ว ทุ่งนาอันเขียวชอุ่มไปด้วยต้นข้าว ก็ถูก กระแสลมในฤดูหมันต์เป่า ทำให้สีเขียวของใบข้าวกลายเป็นสีเหลือง ชาวนา ผู้เป็นกระดูกสันหลังของประเทศ ผู้มีความอดทน มีความก้าวหน้าในการงาน รักษาความสงบและสวยงามตามธรรมชาติ พอใจเป็นอยู่ตามประสาของตน ได้ลงมือเก็บเกี่ยวพืชผลที่ตนได้ลงแรงไถหว่านไว้ “เขาคิดว่าเมื่อเกี่ยวข้าวแล้ว จักได้นำมันไปขาย ได้ซื้อเครื่องนุ่งห่ม ยาแก้ไข้ ซ่อมบ้านเรือนที่ชำรุดให้คืนดี เขาไม่คิดในเรื่องอื่น ไม่สนใจในการเมืองหรืออะไรทั้งนั้น เขาเป็นอยู่อย่าง ง่าย ๆ ไม่พิถีพิถันอะไร ปัญหาของชีวิตจึงมีน้อย ถ้าเขาอยากสนุกกันก็ ล้อมวงคุยกันในยามค่ำคืน...ว่าเพลงฉ่อย เพลงนา ว่าเกี่ยวกับตามประสา วันพระอันเป็นวันสำคัญทางศาสนา เขาก็ชักชวนกันไปวัด ให้ทานรับศีล ฟัง ธรรมเทศนา ถึงแม้ว่าการฟังของเขาเป็นไปเพื่อบุญโดยมิเข้าใจความหมาย แต่ เขาก็เชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดอีก คนดีหรือชั่วก็เพราะการกระทำของตนเอง ใครจักช่วยใครไม่ได้ถ้าเขาไม่พยายามช่วยตัวเขา เพียงความเชื่อเท่านั้นเขาก็มี ความสุขแล้ว ยามใดได้รับเคราะห์เพราะภัยธรรมชาติ เขาก็ปลงตกว่า มัน เป็นกรรมเวรของมนุษย์เอง ทนรับกรรมไปเถอะ เมื่อมีฝนตกแล้วคงมีเวลา แดดจ้าบ้าง ในโลกนี้จะหาอะไรที่เที่ยงแท้แน่นอนมิได้ ความวิตกกังวลก็หายไป *นี่คือความสุขของชาวชนบท ชีวิตของท้องทุ่ง และป่าเขา*

ในคนจำนวนเหล่านี้ ถ้าพูดกันในเรื่องการเคารพนับถือ กล่าวเฉพาะ ทางด้านศาสนา คนที่มีความเชื่อถูกต้องที่กล่าวมาก็มี...แต่จำนวนน้อย แต่ ส่วนที่เชื่อไปในทางของขลังและโหราศาสตร์นั้นยังมีมากเป็นไปทั่วกันทั้งฝ่าย บรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงได้พบกันบ่อย ๆ ว่าพวกนักบวชได้ทำพิธีปลุกเสกลง เลขยันต์ต่าง ๆ และบอกแก่ประชาชนว่าสามารถป้องกันสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้ ผู้เยาว์ ทั้งปัญญาและเหตุผลก็น้อมใจเชื่อ เป็นเหตุให้ปฏิบัติในทางผิดมีอยู่เป็น

จำนวนมาก เป็นการนำสงสารท่านเหล่านี้

ภายใต้ต้นก้ามปูใหญ่ในตำบลทุ่งรังสิต มีพระพุทธรูป ๑ รูปมาปักกลดพักอยู่ พระพุทธรูปนี้แปลกจากพระพุทธรูปอื่น คือ มิได้สะพายย่ามใบใหญ่ การนุ่งห่มก็เรียบง่าย เวลาหยุดพักมีใกล้ย่านชุมชน แต่มักห่างออกไปประมาณ ๑ กิโลเมตร เป็นอย่างน้อย เข้า ๆ จึงเข้ามาบิณฑบาตในหมู่บ้าน เดินด้วยอาการสงบนำเลื่อมใส รับประทานอาหารแต่พอประมาณแล้วก็กลับไปสู่ร่มไม้และไม่รับอะไรจากใครอีก ฉันอาหารที่ได้เฉพาะบิณฑบาตมาเท่านั้น ฉันซ้ำ ๆ น่าดู เมื่ออ้อมแล้วก็มิได้นอนหลับในเวลากลางวันเยี่ยงพุทธรูปอื่นที่เคยเห็น ห่มจีวรเรียบง่าย เดินจงกรมไปมาเพื่อบรรเทาความเมาอาหาร มีสติควบคุมอริยาบทของตน เมื่อหายง่วงแล้วจึงนั่งในท่าอันสงบ มีจิตมุ่งต่อปัญหาเฉพาะหน้าทำอย่างนี้เสมอไป

พระคุณเจ้ารูปนี้มาพักที่นี่ได้ ๒ วันแล้ว ยังไม่มีใครมารบกวนความสงบสุขของท่านเลย แต่พอเช้าวันที่ ๓ เวลากลางคืน เป็นเวลาสัก ๒๑ นาฬิกา เห็นจะได้ เด็กหนุ่มคนหนึ่งถือไฟฉายเดินมาคนเดียว ครั้นเข้าใกล้ร่มไม้เขาก็ทำเสียงกระแอมให้พระคุณเจ้ารู้ ขณะนั้นเป็นเวลาของการเจริญภาวนาทำให้สงบ พระคุณเจ้านั่งกายตรง มีสติอยู่เสมอ แม้มีคนเดินมาใกล้ ๆ ทำเสียงให้ท่านได้ยิน ท่านก็มีได้หวั่นไหว คงเจริญพระกรรมมัฏฐานต่อไป นุ่มน้อยเดินเบา ๆ เข้าไปใกล้ท่าน เห็นท่านนั่งด้วยอาการสงบเช่นนั้นก็กราบด้วยความเคารพ ๓ ครั้ง เขานึกในใจ...หลวงพ่อดังนี้ “คงมีอะไรดี ๆ เป็นแน่” จึงเฝ้ามองดูด้วยอาการสงบเงียบ

พระคุณเจ้านั่งบริกรรมเป็นเวลาพอสมควรแล้วก็ยิ้มน้อย ๆ ตามวิสัยของผู้สงบ พังดูเด็กหนุ่มด้วยความกรุณา แล้วก็นิ่งเฉยอยู่ เพื่อดูต่อไปว่าเขาผู้เป็นแขกจักถามอะไรบ้าง เด็กหนุ่มเมื่อเห็นพระคุณเจ้าแสดงไมตรีจิตด้วยการยิ้มเช่นนั้นก็พอใจ จึงยกมือไหว้ แล้วถามท่านว่า “ได้เข้ามาจากไหนขอรับ” พระคุณท่านเผยอริมฝีปากเหมือนจักยิ้ม แล้วพูดว่า “เธอจักต้องการอะไรกับที่อยู่เดิมของฉัน เธอจงถามเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่เธอดีกว่า” เมื่อถูกขอร้องเช่นนั้นหนุ่มน้อยก็งงมิรู้ว่าจักถามอะไร นั่งสรวลสติเป็นเวลา

สองนาที่ แล้วจึงกล่าวต่อไปว่า “ถ้ากระนั้นผมอยากได้ของดีจากใต้เท้าบ้างครับ” “ของดีของเธอคืออะไร” พระถามอีก เด็กหนุ่มพูดต่อไปอีกว่า “ผมเป็นคนหนุ่มมีอายุย่างเข้า ๒๐ ปีนี้แล้ว มีความรู้พอสมควร บัดนี้มีความประสงค์จะลงไปบางกอกเพื่อหางานทำได้เคยทราบว่าคุณเจ้าที่มารุดงค์แบบนี้ มักมีของดี ๆ มาเสมอ กระผมจึงอยากได้ของดี ๆ เช่นนั้น อันสามารถช่วยตัวกระผมให้ถึงจุดหมายปลายทางได้ พระคุณเจ้านึกยิ้มในใจและมีความสงสารเด็กคนหนึ่งที่เข้าใจผิดอยู่บางประการ จึงได้ถามอีกว่า “เธอเคยขอของดี ๆ อย่างนี้กับพระอื่นมาบ้างหรือเปล่า” “เคยขอมาหลายรายแล้วครับ” เด็กหนุ่มว่า “เขาให้อะไรแก่เธอบ้างล่ะ” “หลายอย่างครับ” แล้วเขาก็เริ่มจระไนให้พระรูปนั้นฟังว่า “ท่านองค์หนึ่งให้ลูกอมสำหรับอมเข้าไปหาผู้ใหญ่ อีกองค์หนึ่งให้ขี้ผึ้งสำหรับสีปากเวลาเข้าหาผู้ใหญ่ อีกท่านหนึ่งให้ตะกรุดสำหรับผูกติดสร้อยคอ กระผมได้ผูกไว้เสมอ” พูดแล้วเขาก็นำสายสร้อยที่มีตะกรุดออกอวด “อีกท่านหนึ่งให้คาถาสำหรับภาวนาเข้าหาคนอื่น” พระคุณเจ้าจึงถามว่า “คาถาที่พระท่านให้ นั้นว่าอย่างไรบ้าง เธอจักทำให้ฉันฟังได้ไหม” เขาก็บอกว่า “ได้ครับ” แล้วก็ว่าคาถาที่พระบอกให้ว่า *นะเมตตา โมกฤษณา พุทปราณี ธาอินดี ยะเอ็นดู* “ยังมีอะไรอีกบ้างไหม” พระคุณท่านถามต่อไป เขาบอกว่า “มีอีกหลายอย่าง เพราะผมมันสนใจในเรื่องนี้มาก เคยให้อาจารย์ลงกระหม่อมก็แล้ว ลงหน้าทอนก็แล้ว วันนี้นำมาหาพระคุณท่าน จึงหวังว่าจักได้อะไร ๆ ที่เป็นของดีเช่นนั้นบ้าง”

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนา

พระคุณท่านยิ้มในความไม่เดียงสาของเด็กหนุ่มผู้นั้น มีความปรารถนาที่จักแสดงความจริงให้เขาทราบ จึงบอกว่า “ขอให้เธอนั่งให้สบายเถิดเถิด เราคงจะได้พูดอะไรกันนาน ๆ หน่อย คินนี้เดือนหงายพระจันทร์กำลังจรัสจ้าส่องแสง ดูแล้วเย็นใจดี เธอ...ในเบื้องต้น ฉันอยากถามเธอว่า “เธอเป็นชาวพุทธใช่ไหม ในฐานะที่เธอเป็นชาวพุทธ เธอได้ศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนาหรือยัง” เขาตอบว่า “ยังมีได้เรียนเลย” “เธอเข้าใจหรือเปล่าว่า *พระพุทธ*

ศาสนาคืออะไร เราจักทำตนอย่างไรจึงจะเรียกว่า ชาวพุทธที่แท้” เมื่อถูกถามเช่นนี้ เขานิ่งนิ่งมีฐจะตอบอย่างไร แต่ในที่สุดก็พูดว่า... “ผมเอาได้เท่าเป็นที่พึง โปรดช่วยผมให้รู้หน่อย” พระคุณเจ้ายกมือห้ามพลาบกล่าวว่า “เธออย่าเอาฉันเป็นที่พึ่งเลย จงพึ่งตัวเองเถิด ฉันเป็นแต่ผู้ชี้บอกหนทางให้เธอเท่านั้น การเดินตามทางนั้นเป็นกิจของเธอเอง” แล้วพระคุณท่านก็กล่าวต่อไปอีกว่า “หลักสำคัญของพระพุทธศาสนานั้น สอนให้ทุกคนตื่นจากหลับ เป็นคนมีเหตุผล เชื่อตัวเอง ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น ไม่เชื่อโชคกลางหรือสิ่งศักดิ์ อันเป็นเรื่องไร้สาระและไม่มีเหตุผล สุขทุกข์ดีชั่วเนื่องมาจากการกระทำของตนเอง ไม่มีใครดลบันดาลให้เป็นสุขเป็นทุกข์ ถ้าเจ้าตัวไม่กระทำ พูดอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า หลักพุทธศาสนาได้แก่ หลักการครองชีวิตที่ชอบนั้นเอง ฉันพูดอย่างนี้แล้วเธอเข้าใจไหม” “เข้าใจครับ” เด็กหนุ่มตอบ

พระคุณเจ้ากล่าวต่อไปอีก “เธอมาหาฉัน เพื่อต้องการของดีในทัศนะของเธอ แต่ของดีที่ฉันจะให้เธอนั้นหาเป็นเช่นที่เธอต้องการไม่ เพราะสิ่งที่เธอคิดว่าดีนั้น นั้นไม่มีในพุทธศาสนา พุทธศาสนามีใช้ศาสนาของการเสก ๆ เป่า ๆ แต่เป็นศาสนาแห่งการกระทำให้ถูกทาง ชาวพุทธที่ยังนับถือสิ่งเหลวไหล ย่อมไม่สามารถไปสู่ความพ้นทุกข์ได้เลย ฉะนั้นจึงควรศึกษาให้เข้าใจความจริงว่า... “ของดีที่จะทำให้คนรักนั้น ได้แก่การประพฤติชอบเป็นมูลฐาน เมื่อเรามีความประพฤติชอบทั้งส่วนตนและส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นแล้ว รับประทานได้ว่า ไม่มีใครเกลียดเราเลย เพราะหลักมีอยู่ว่า เมื่อเรารักเขา เขาก็รักเรา เมื่อเราเกลียดเขา เขาก็จะเกลียดเราด้วย”

ความรักคืออะไร นี่เป็นปัญหาที่ต้องเข้าใจก่อน ความรักคือการเสียสละเรารักสิ่งใดก็ต้องเสียสละเพื่อสิ่งนั้น มารดาบิดารักลูก ก็เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อลูก ลูกที่รักมารดาบิดา ก็เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อมารดาบิดา ที่ใดมีความรัก...ที่นั่นมีการเสียสละ ที่ใดไม่มีการเสียสละ...ที่นั่นยังไม่มีความรักที่แท้ หนุ่มสาวชอบพูดถึงเรื่องความรักบ่อย ๆ แต่ความรักของเขาเป็นไปในทางเห็นแก่ตัว มิใช่ความรักที่บริสุทธิ์ ความรักที่ไม่บริสุทธิ์เป็นเหตุของความทุกข์ยาก แต่ความรักที่แท้เป็นเหตุของความสุขสงบ

ฉะนั้น ถ้าจะมีความรัก จงมีความรักแท้ อย่ารักแบบไม่แท้เป็นอันขาด ความรักแท้ เป็นความรักของคนมีปัญญา มีเหตุผล มีหุตาสว่าง ความรักปลอม เป็นความรักของคนโง่ คนหลับ ขาดเหตุผล ความรักแท้เป็นเรื่องของหัวใจ ความรักปลอมเป็นเรื่องของร่างกาย หนุ่มสาวที่รักกันโดยมากเป็นรักปลอม เพราะเขารักที่รูปร่างมีสีสน์วรรณะ ที่เงินทองอันเป็นของปลอมทั้งนั้น ส่วนความรักแท้นั้นเรารักกันโดยธรรมโดยความดี เป็นเรื่องของใจแท้ ๆ ความรักอย่างนี้ไม่ทำให้คนตาบอด แต่เป็นความรักที่คอยทำคนให้มีการเสียสละต่อกัน เห็นอกเห็นใจกัน ความรักแท้หายาก มีอยู่ในคนสองคนเท่านั้น คือ มารดา บิดาที่รักบุตรในอุทรของตน เป็นความรักที่บริสุทธิ์จริง เป็นความรักที่ไม่หวังอะไรตอบแทน แต่ท่านอยากเห็นลูกของท่านเป็นคนก้าวหน้า เจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ทุกประการ ท่านห่วงใยเวลาลูกเป็นทุกข์ เมาใจในเวลาลูก ได้รับความสุขมันเป็นความรักที่ใหญ่ยิ่ง ยากจะหาสิ่งใดเปรียบแล้ว นี่แหละ เป็นความรักที่บริสุทธิ์จริง

เมตตา....คุณธรรมชั้นสูงที่ทุกคนควรมี

ความรักที่แท้มีอีกที่ท่านผู้หนึ่งคือพระพุทธเจ้า เป็นความรักที่กว้างมาก พระองค์ทรงรักสัตว์โลกทั้งหลาย จึงยอมเสียสละความสุขส่วนพระองค์ทุกอย่าง เพื่อออกไปช่วยชาวโลกให้รอดพ้น นับว่าเป็นความเสียสละอันยิ่งใหญ่หาผู้ใดเสมอเหมือนมิได้ พระองค์มีพระทัยเสมอในหมู่สัตว์ทุกจำพวก ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นอะไรต่อพระองค์

ดังคำกล่าวว่ พระองค์มีพระทัยเสมอกันในท่านเหล่านี้ คือ พระเทวทัต องคุลิมาล ช้างธนบาล และพระราหุล พระเทวทัตเป็นศัตรูต่อพระองค์ องคุลิมาล เป็นโจรปล้นฆ่ามหาชน พบพระองค์ก็จักทำร้ายด้วย ช้างธนบาลเป็นช้างเมามัน และแถมเมาเหล้าอีก ถูกปล่อยมาเพื่อให้ฆ่าพระองค์ ทั้งสามแสดงตนเป็นศัตรู แต่พระองค์ทรงมีพระทัยสม่าเสมอในคนและสัตว์ทั้งสาม เสมอด้วยพระราหุลอันเป็นโอรสของพระองค์ นี่แหละ เป็นความรักที่แท้ที่หายาก เป็นความรักที่ไม่เจือไปด้วยมลทิน เป็นความรักที่พระศาสนาทรงสอนให้

ประชาชนชาวโลกทั่วไปปฏิบัติต่อกัน ความรักอย่างนี้เรียกอีกอย่างว่า เมตตา แปลว่าความรักใคร่สนิทสนมที่ไม่เจือไปด้วยราคะ ความกำหนัด เป็นคุณธรรม ชั้นสูงที่ทุกคนควรมีไว้ในใจ มีแล้วเป็นเหตุให้พบความสุขความสงบได้สมหมาย ในทางพระพุทธศาสนา

พระองค์ผู้เป็นมหาการุณิก ผู้ประกอบด้วยความกรุณาใหญ่ต่อปวงสัตว์ จึงได้ตรัสสอนให้ทุกคนมีจิตประกอบด้วยเมตตา ดังคำวา

๑. มารดาพึงตามรักษาบุตรคนเดียว ด้วยยอมสละแม้ชีวิตของตน ฉันทใด บัณฑิตพึงมีความเมตตาต่อปวงสัตว์ทั้งมวล หากจำกัดมิได้ ฉันทนั้น

๒. ภิกษุเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา อยู่ด้วยความเมตตาเสมอแล้ว เรื่อยอมบรรลู่ถึงพระนิพพานอันระงับทุกข์ทั้งปวงได้

๓. ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ มีจิตประกอบด้วยเมตตาแผ่ไปตลอด ๔ ทิศ แก่สัตว์ทั้งโลกที่มีอยู่ทั้งหมดตลอดทิศ เบื้องต้น เบื้องต่ำ เบื้องขวาง ด้วยเมตตาจิตอันกว้างใหญ่ หาเวรหาภัยมิได้

๔. โลกนี้จักดับเข็ญรุ่มเย็นได้ด้วยเมตตาเท่านั้น

ที่กล่าวมาก็เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า เมตตา มีราคาสูงเพียงไร ผู้ใดมาปฏิบัติในคุณธรรมข้อนี้แล้ว เขาย่อมมีสภาพเป็นพรหมไปทันที

หนุ่มน้อยนั่งฟังเพลินอยู่ จึงถามขึ้นว่า “เป็นพรหมอย่างไรกันครับ” เพราะเคยทราบว่าพระพรหมอยู่บนสวรรค์ คนในเมืองมนุษย์จักเป็นอย่างไรกัน?” พระคุณเจ้ายิ้มด้วยอารมณ์เย็นแล้วตอบว่า “พรหมมี ๒ อย่าง คือ พรหมโดยอุบัติ ๑ พรหมโดยสมมติ ๒ ผู้ใดเจริญธรรมกัมมัฏฐานบรรลู่ฌานสมาบัติแล้ว ตายจากโลกนี้ก็ไปบังเกิดในพรหมโลกที่เรียกว่าพรหมโดยอุบัติ ส่วนพรหมโดยสมมตินั้น หมายถึงทุกคนที่อยู่ในโลกนี้ ไม่ว่าชาวบ้าน ชาววัด หมึง ชาย เด็ก ผู้ใหญ่ ถ้าเขาทำใจให้ประกอบด้วยพรหมวิหารธรรมแล้ว ก็ได้นามสมมติเป็นพรหมทั้งนั้น แต่เป็นพรหมโดยสมมติว่าเป็นกันในโลกนี้ และเป็นความประสงค์ของพระพุทธองค์ที่จักให้ทุกคนเป็นกันในโลกนี้ และเดี๋ยวนี้ เธอจงเข้าใจไว้อีกข้อหนึ่งว่า “อันผลแห่งการปฏิบัติธรรมนั้น เป็นผลที่ทุกคนพึงเห็นแจ้งด้วยตนเองในปัจจุบันชาตินี้ มิใช่ทำแล้วไปคอยเอาผล

กันในชาติหน้าอย่างเดียว” ฉะนั้นการเป็นเทวดาเป็นพรหม หรือแม่ในด้านตรงกันข้าม ก็เป็นกันในโลกนี้ก่อนทั้งนั้น ถ้าปัจจุบันบัดนี้มีสภาพเป็นอย่างใดอนาคตก็ต้องเป็นอย่างนั้น เพราะเหตุผลย่อมสัมพันธ์กันเสมอ จำไว้ว่า “เหตุที่ดี ก่อให้เกิดผลดี เหตุที่ชั่ว ก่อให้เกิดผลชั่ว เราจักหนีจากเหตุที่เราสร้างไว้มิได้เป็นอันขาด” นี่เป็นหลักอีกประการหนึ่งที่เธอจักต้องจำไว้ให้ดี

พรหมวิหารธรรม ๔ ประการ

“ถ้าหากกระผมต้องการเป็นพรหม ผมจักทำตนอย่างไรบ้าง” เด็กหนุ่มถามขึ้น พระคุณท่านได้ตอบว่า ตามหลักธรรมท่านกล่าวไว้ว่า หลักธรรมที่จักทำคนให้เป็นพรหมนั้นมี ๔ ประการ เรียกตามภาษาธรรมะว่า พรหมวิหารธรรม แปลว่า ธรรมสำหรับผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่ทุกคนจักต้องมีคุณธรรมทั้ง ๔ นี้ไว้ในใจเสมอ คือ

๑. เมตตา = รัก - เผื่อแผ่ - ใจดี
๒. กรุณา = สงสาร - เห็นใจในความทุกข์ของเขารอื่น
๓. มุทิตา = ยินดีด้วยความสุขของผู้อื่น
๔. อุเบกขา = มีใจเสมอ ไม่นินดี ยินร้าย

เมื่อได้ฟังมาถึงตรงนี้พ่อหนุ่มเกิดสงสัยขึ้นมาทันทีว่า พรหมวิหาร แปลว่าธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ส่วนตนเองนั้นยังเป็นเด็กหนุ่มเพียง ๒๐ ปีเท่านั้น ประกอบทั้งมิได้เป็นหัวหน้าในการทำงานอะไร ไม่มีความจำเป็นที่จักต้องประพฤติตามหลักนี้ จึงได้ถามขึ้นว่าผมยังเป็นเด็ก ยังมีได้เป็นผู้ใหญ่ จักปฏิบัติธรรมนี้อย่างไรกันครับ พระคุณท่านได้ยกมือห้าม แล้วกล่าวว่า ซ้า ๆ...ฟังก่อน เธอยังไม่เข้าใจว่า ผู้ใหญ่นั้นหมายถึงใคร

ในทางธรรมะท่านแจกไว้สามพวก คือ

๑. เป็นผู้ใหญ่ เพราะเกิดในตระกูลสูง (ชาติวุฑโฒ)
๒. เป็นผู้ใหญ่ เพราะมีอายุมากเกิดนาน (วัยวุฑโฒ)
๓. เป็นผู้ใหญ่ เพราะมีความงามความดี (คุณวุฑโฒ)

ในหมู่คนที่ถือเรื่องชาติตระกูลย่อมยกย่องคนตระกูลสูง ยกย่องกัน

ตั้งแต่เกิดมาทีเดียว ในหมู่คนที่ถืออายุก็นับถือคนที่มียายุมากกว่าตัวว่าเป็นผู้ใหญ่ ทั้งสองพวกที่กล่าวมายังหาจัดเป็นผู้ใหญ่แท้ไม่ เพราะคนที่เกิดในตระกูลสูงก็มีการทำชั่วได้ ถ้าขาดการประพฤดิธรรม คนมียายุมากก็เป็นคนชั่วได้ เพราะไร้คุณธรรมในใจ ส่วนคนใดเป็นเด็กก็ตาม เกิดในชาติตระกูลใดก็ตาม ถ้าหากเขาเป็นคนดีมีธรรมะแล้ว ก็เป็นผู้ใหญ่โดยคุณ ใหญ่ที่ความดีเป็นผู้ใหญ่แท้ ควรได้รับการนับถือจากชุมชนมุมนุชชน ในสมัยนี้เธอจักเห็นได้ว่ามีคนหนุ่มเป็นจำนวนมากได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่ มีชื่อว่าเป็นใหญ่โดยเขาให้เป็น คนอื่นเอาความใหญ่มาครอบให้ ถ้าตนทำตนไม่ดี ไม่สมแก่ตำแหน่ง ก็จัดเป็นผู้ใหญ่ไม่ได้ แต่ผู้ใดแม้เขาไม่ตั้งให้เป็นผู้ใหญ่ แต่ทำตัวเป็นใหญ่โดยการทำตนให้ดีให้เหมาะแก่ตำแหน่งหน้าที่แล้ว เขาผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่ที่แท้จริง ควรได้รับความนับถือจากชุมชนมุมนุชชน ฉะนั้นปัญหาที่ว่า เธอเป็นเด็ก ก็เป็นผู้ใหญ่ได้โดยน้ำใจ

อีกประการหนึ่ง คนเราในโลกนี้ย่อมมีการผลัดเปลี่ยนกันอยู่เสมอ ในบางครั้งเราเป็นผู้น้อย แต่บางครั้งก็ต้องเป็นผู้ใหญ่ในหน้าที่การงาน ขณะใดมีฐานะเป็นอย่างไร ต้องรู้จักตัวของตัวเอง แล้ววางตนให้พอเหมาะแก่คนทุกชั้น ทุกหน้าที่ๆ ต้องปฏิบัติต่อกัน เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนทุกคนให้มีสภาพพ้นจากความเป็นเด็กในสังคม แต่ให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม เลี้ยงตัวได้ในที่ทุกสถาน

พ่อหนุ่มได้สอดถามขึ้นอีกว่า ผมได้ยินเขาพูดกันบ่อยๆ ว่า เป็นผู้หลักผู้ใหญ่แล้วต้องระวังหน่อย คำว่า *ผู้หลัก* กับ *ผู้ใหญ่* นั้น มีความหมายต่างกันอย่างไรครับ ท่านผู้มีศีลได้ตอบว่า ผู้หลักนั้นหมายถึงคนที่มีหลักมีฐานหลักนั้นหมายถึงอาชีพที่ประกอบเป็นเกณฑ์ คนขาดอาชีพเป็นคนขาดหลัก ย่อมลำบาก ฐานเป็นฐานะที่รองรับหลัก ได้แก่ มีที่ดิน มีบ้านเรือนเป็นของตัวเอง ให้อุ่นใจได้ในความเป็นอยู่ เรียกว่ามีหลักฐาน คนถ้าปราศจากหลักเป็นคนเพียง ๒๕% ถ้ามีหลักก็เป็นคนได้ ๕๐% มีฐานอีกก็เป็นคนได้ ๗๕% ถ้ามีความเป็นผู้ใหญ่โดยคุณธรรมอีกก็เป็นคนเต็ม ๑๐๐% ฉะนั้นจึงพูดกันว่า เป็นผู้หลักผู้ใหญ่อย่างนี้ เมื่อเธอเข้าใจคำว่าผู้ใหญ่คืออะไรแล้ว มาพูดกันต่อ

ไปถึงคุณธรรมที่จักทำตนให้เป็นผู้ใหญ่ต่อไปเกิด และจงจำไว้ว่า “ผู้ใหญ่ที่แท้จริงนั้น หมายถึง คนดีมีศีลธรรม มีใจอยู่กับการแต่งตั้ง การเกิดในตระกูลสูง หรือการมีอายุมาก อยู่ที่ความดีเท่านั้น”

ความดีของผู้ใหญ่ได้แก่คุณธรรม ๔ ประการ คือ

เมตตา	รัก-เผื่อแผ่-ใจดี
กรุณา	สงสารต่อผู้ได้ทุกข์ทั้งหมด
มุทิตา	ยินดีด้วยความสุขของผู้อื่น
อุเบกขา	มีใจมั่นคง สม่ำเสมอ ไม่ยินดียินร้าย

เมตตา

หม่อมบุรุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน มีความรู้สึกนึกคิด ย่อมมีความหวาดกลัว เป็นสมบัติประจำนิสัย กลัวต่อภัยอันตรายรอบข้าง และพยายามพาตัวหนี เมื่อทราบว่าจะมีภัยมาสู่ตน ทุกตัวทุกตนรักความสุข เกลียดความทุกข์ทั้งนั้น ในคาถาพระธรรมบท พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า

“สัตว์ทั้งหลาย ย่อมกลัวต่ออาชญากรรม สะดุ้งต่อภัย คือความตาย จึงควรคิดว่า ตนก็กลัวสิ่งนั้นๆ แล้วอย่าเบียดเบียนใครให้เดือดร้อนเป็นอันขาด”

ในคัมภีร์อุทานมีว่า

“ความไม่เบียดเบียนคือความกรุณา เอ็นดูในสัตว์ที่มีปราชญ์ (ชีวิต) ทั้งหลายเป็นความสุขในโลก ในทางตรงกันข้ามความเบียดเบียนก็เป็นความทุกข์ในโลกเหมือนกัน” เมื่อชาวโลกต้องการความสุขแล้ว อะไรเล่าจะเป็นเหตุลดบันดาลให้ชาวโลกอยู่กันด้วยความสงบ ถ้ามิใช่ความเมตตาต่อกัน เมตตาจึงเป็นคุณธรรมค้ำจุนโลกไว้ ในที่ใดขาดเมตตาที่นั่นก็กลายเป็นนรกไปทันที สงครามมหาประลัยที่เกิดขึ้นทุกยุคทุกสมัยนั้น เกิดมาจากขาดคุณธรรมข้อนี้นั่นเอง ถ้ามนุษย์มีใจรักเพื่อนมนุษย์เหมือนกับรักตัวเองก็ดี มีความโลภน้อยลงแล้วเผื่อแผ่กันก็ดี ไม่หุนหันในขณะที่กระทบกับอารมณ์ที่ขุ่นแค้นก็ดี ความเห็นอกเห็นใจก็จักเกิดขึ้น เรื่องร้ายต่าง ๆ ก็จักหายไป ความทุกข์ยากในสังคมนมนุษย์ก็จะพอบรรเทาลงบ้าง ที่กล่าวมาก็พอเห็นได้

แล้วว่ามีเมตตา

ถ้าขาดเมตตา...มีผลแตกต่างกันอย่างไรบ้าง มนุษย์เราก็พอเข้าใจ และเห็นได้ยูแล้ว แต่คนเราส่วนมากไม่ชอบเป็นตัวเอง คือมักปล่อยให้ไปตาม อารมณ์ที่จรมารักษาไว้ไม่ได้ในสภาวะปกติ เป็นคนเห็นแก่ตัวจนเกินไป จน ลืมนึกถึงผู้อื่น มิได้คิดก่อนจึงทำความเดือดร้อนเกิดแก่ตนได้มาก จึงเป็น ความจำเป็นที่สุดที่จักต้องหัดทำให้ให้มีเมตตา หรือพูดอีกอย่างว่า “มาเรียน ทางเมตตากันเสียบ้าง”

คนโบราณที่เขาสอนคาถาให้ภาวนาแล้ว จักเป็นทางก่อให้เกิดความ รักนั้น ก็หาได้พ้นไปจากเมตตาไม่ เช่น คาถาว่า นะ...เมตตา โม...กรุณา พุท...ปราณี ธา...ยินดี ยะ...เอ็นดู เป็นเรื่องของเมตตาทั้งนั้น แต่แทนที่เราจัก หัดทำให้ให้เข้มขึ้นด้วยเมตตา เรากลับท่องเป็นคาถามหานิยมไปเสีย ผลจึง ไม่ขลังเพราะใจไม่มีเมตตา ไปคิดเสียว่า เมตตาอยู่ที่ซี่ผึ้ง อยู่ที่ระหนาทอง เป็นความเข้าใจผิดทีเดียว

ปัญหามีว่า คนบางคนเห็นหน้า เราก็รัก เราก็ชอบใจ แต่บางคนพอ เห็นหน้าก็เกลียด ไม่ชอบใจ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ตามทางธรรมะบอกว่า เพราะจิตของเขามีเมตตาและไม่มีเมตตา เป็นสำคัญ ถ้าใครมีใจเข้มขึ้นประกอบด้วยเมตตาเสมอ ใครเห็นใครรักเพราะ เขารักคนอื่นทุกคน เข้าหลัก *เรารักเขา เขารักเรา* ส่วนคนใดมีแต่ความดุร้าย อาฆาตอยู่ในใจ พบใครก็คิดแต่ทางร้ายต่อเขา ผลที่สะท้อนจึงเป็นไปในทาง เดียวกัน ถ้าเธอเคยอ่านเรื่องในชาดก เช่น เวสสันดร เมื่ออยู่ในป่าเขาวงกต หมูสัตว์ก็มาเป็นเพื่อนคุ้นเคยกันเป็นอันดี สุวรรณสามเป็นเพื่อนกับสัตว์ทุก ชนิด เดินไปไหนก็มีสัตว์ตามไปด้วยเป็นฝูง นี่เป็นผลของเมตตาแท้ ๆ หากใช้ สิ่งใดไม่ สัตว์เลี้ยงที่อยู่ในบ้านของเรา ถ้าคนใดให้ข้าว น้ำ ลูบหัวลูบหลังมัน บ่อย มันก็รักใคร่สนิทสนม คนใดดูมันบ่อยมันก็มีอยากเข้าใกล้ นี่เป็นผลที่ เห็นง่าย ๆ อยู่แล้ว ฉันทเคยอยู่ป่า...ฉันไม่เคยเบียดเบียนสัตว์ รังแกสัตว์ จึงได้ ฟังนกร้องเพลง ได้เห็นขนอันสวยงามของมันในที่ใกล้ ๆ แต่พวกนายพรานป่านั้นไม่เคยมีโอกาสดำยินได้เห็นเช่นนั้นเลย ความเมตตาเป็นคุณถึงเพียงนี้

นี่กล่าวในวงจำกัด ถ้าเมตตาขยายตัวกว้างขวางออกไปเพียงใด...ความสุขก็ย่อมมีมากเท่านั้น

ควรทราบเสียก่อนว่า...การมีเมตตาอันก่อผลให้เกิดเป็นประการใดบ้าง ในเมตตานิสังสสูตร แสดงผลของเมตตาไว้ถึง ๑๑ ประการ คือ

๑. นอนหลับก็เป็นสุข
๒. ตื่นขึ้นก็เป็นสุข
๓. ไม่ฝันลามก
๔. เป็นที่รักของเพื่อนมนุษย์
๕. เป็นที่รักของผู้มิใช่มนุษย์
๖. เทวดา ย่อมคุ้มครองรักษา
๗. ไฟ ศาสดราวุธ ยาพิษ ย่อมไม่เข้าทำลายผู้มีเมตตา
๘. ถ้าฝึกจิตให้เป็นสมาธิ ย่อมเป็นสมาธิได้เร็ว
๙. สีหน้าของเขา ย่อมเปล่งปลั่ง
๑๐. เวลาจักตาย ไม่หลงทำกาลกิริยาตาย
๑๑. ถ้ายังไม่บรรลुकุณธรรมเบื้องสูงก็จักได้ไปบังเกิดในพรหมโลก เพราะเมตตาจิตนั้น

การฝึกหัด

เมื่อเห็นว่าเมตตาเป็นคุณที่จักทำให้เกิดขึ้นในใจแล้ว ก็เป็นการสมควรที่จะพึงฝึกหัดให้เกิดขึ้น ในเบื้องต้นควรทราบเสียสักเล็กน้อยว่า จิตของคนธรรมดาสามัญนั้น มักคิดไปในทางต่ำเสมอ บางครั้งก็ถูกอำนาจฝ่ายต่ำดึงไปจนน่าเกลียดก็มี จึงต้องมีธรรมเป็นสิ่งที่แก้กัน

เมตตา นี้เป็นคู่ปรับกันกับ พยาบาท เพราะความพยาบาทมีอาการไปทางหมายมั่นในอันที่จักแก้แค้น เป็นพวกเดียวกับโทสะ เกิดในใจแล้วทำให้เราร้อนอยู่เสมอ ส่วนเมตตาเป็นธรรมจำพวกเย็นดับร้อน ฆ่าพยาบาทได้ ขณะใดมีเมตตาพยาบาทก็ไม่มี การฝึกหัดก็ให้คิดเห็นคนอื่นเช่นเดียวกับตนเอง ตนไม่ชอบสิ่งใดคนอื่นก็เป็นเช่นนั้น ความปรารถนาร่วมกันของ

มนุษย์ก็คือความพินทุทุกข์ เมื่อตนรู้ว่าความทุกข์ไม่เป็นที่พอใจของตนแล้ว จึงอยากทุกข์ให้แก่ใคร ๆ เป็นอันขาด ให้นึกถึงพุทธโอวาทว่า “ถ้าความทุกข์ ไม่เป็นที่รักขอบใจของสุเจ้าแล้ว สุเจ้าอย่าได้ก่อความทุกข์ให้แก่ใคร ๆ เป็น อันขาด” การเบียดเบียนคนอื่นก็คือการเบียดเบียนตนเอง การช่วยคนอื่นให้ เป็นสุข ก็เป็นการช่วยตัวเองให้เป็นสุขเช่นเดียวกัน

นี่เป็นหลักที่ควรคิดไว้ในใจเสมอ เมื่อคิดเรื่องใดจงคิดด้วยความ เมตตา เมื่อทำก็จงทำด้วยความเมตตา เมื่อพูดก็จงพูดด้วยความเมตตา ถ้ามี เมตตาทั้งสามทางนี้แล้ว ความโหดร้ายก็จะไม่มี แต่เมตตาที่สำคัญนั้นต้องให้ มีอยู่ในใจก่อน เพราะใจเป็นต้นเหตุของสิ่งทั้งปวง ก็การที่จะฝึกใจให้มีเมตตา นั้น ในเบื้องต้นให้หัดคิดแผ่เมตตาจิตแก่ตนเองก่อน เพื่อจะได้เอาตนเป็น ตัวอย่าง

ในการคิดเมตตาต่อตนนั้นควรคิดว่าดังนี้ คิดให้แรงในใจ อย่าเพียง รักแต่ว่าบ่นด้วยปาก ต้องให้เป็นไปทั้งปากทั้งใจ ก็จักรู้สึกซาบซึ้งได้ ให้นึกและ กาวนาดัง ๆ บ่อย ๆ ดังนี้

“ขอให้ข้าพเจ้าจงเป็นสุข ขอให้ข้าพเจ้ารักษาไว้ซึ่งความสุขของข้าพ และชีวิตอยู่โดยปราศจากศัตรูหมู่มาร”

แล้วคิดต่อไปอีกว่า

“ขอให้สัตว์ทั้งหมด จงเป็นสุขสบายเถิด-ข้าซาบซึ้งแล้วด้วยเมตตา ข้าอิมเอบแล้วด้วยเมตตา ข้าห้อมล้อมอยู่ด้วยความเมตตา โลกนี้เป็นสุขด้วย เมตตา”

ให้นึกอย่างนี้หลาย ๆ ครั้ง ก็จะมีเห็นทุกคนเป็นมิตร เป็นญาติ ผู้ร่วม สุขร่วมทุกข์กัน ภัยเวรย่อมไม่เกิดแก่คนที่คิดอย่างนี้ เพราะคนแผ่ไปแต่ ความรักความเมตตาเท่านั้น จิตใจก็เยือกเย็นเป็นสุขได้สมปรารถนา

มิตรก่อนประโยชน์...ศัตรูก่อนโทษ

เมื่อหัดคิดเมตตาต่อตนเองแล้ว ในขั้นต่อไป...ก็หัดแผ่ให้แก่คนที่ รักกัน โดยคิดในใจเสมอว่า ขอให้คนนั้นจงเป็นสุข ขอให้คนนั้นอิมเอบด้วย

สิ่งที่เขาต้องการ ขอให้เขาปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ขอให้เขาจงเป็นที่รักใคร่
พึงใจของคนทั่วไป เมตตาจึงมีแก่เขา เขาจึงอยู่ภายใต้ความเมตตา ในทุกครั้ง
ที่นึกถึงคนที่รักกัน ก็จงคิดเสียในทำนองนี้ อย่าไปคิดถึงความสุขความงาม
หรือทางใดอันก่อให้เกิดราคะ แต่จงคิดให้เขาเป็นสุขสงบอย่างเดียวเท่านั้น
ความรักในทางกัมจักไม่รบกวนใจได้ แต่จักมีความเสียสละมากขึ้นเพราะการ
คิดถูกต้องอย่างนี้

ครั้นคิดเมตตาต่อคนที่รักแล้ว ให้คิดแผ่ต่อไปกับคนที่เฉย ๆ ต่อกัน
คือไม่รักกัน ไม่เป็นศัตรูกัน คิดให้เขาเป็นสุขสบาย ในทำนองเดียวกับคนที่
เรารักและตัวเราเอง อันสุดท้ายที่สำคัญก็คือให้มีเมตตาจิต ให้ปลุกความรัก
ต่อคนที่ เป็นศัตรูของเราด้วย การคิดเมตตาต่อตนเอง ต่อคนรัก ต่อคนที่
เฉย ๆ ต่อกัน เป็นการกระทำที่ยากสักหน่อย ที่จริงคนเรานั้น หาได้เป็นมิตร
หรือเป็นศัตรูต่อกันโดยกำเนิดไม่ แต่เป็นมิตรเป็นศัตรูกันโดยการงานเท่านั้น
คนที่ทำงานและได้ผลประโยชน์ร่วมกันก็เป็นมิตรกันได้ พอผลประโยชน์ขัด
กันก็เป็นศัตรูต่อกันในทันที ฉะนั้นจึงควรคิดว่า การเป็นมิตรกับการเป็นศัตรู
นั้นอันไหนได้ผลเสียผล ไม่ต้องสงสัย การเป็นมิตรกันก่อนประโยชน์ การเป็น
ศัตรูกันก่อนโทษ ยังความเสียหายให้เกิดแก่ตนเองและคนอื่น จริงอยู่...ความ
ขัดแย้งกัน การกระทบกระทั่งในสังคมของมนุษย์ ย่อมมีบ้างเป็นธรรมดา แต่
มนุษย์จักต้องให้อภัยแก่มนุษย์ด้วยกัน เรื่องมันก็จะจืดจางให้เป็นที่เบาได้
“เพราะในกาลไหน ๆ เเราในโลกนี้ ย่อมไม่ระงับด้วยการจงเเราเลย แต่ระงับ
ด้วยการไม่จงเเรา” คนใดมาคิดอยู่ว่า มันดำเรา มันขำเรา มันมาลักของ ๆ
เราไป เเราของผู้นั้นย่อมไม่ระงับ แต่ผู้ใดคิดว่า เขามีได้ดำเรา มีได้ดีเรา เข
ามีได้ขำเรา เขามีได้ลักของ ๆ เราไป เเราของผู้นั้นย่อมระงับได้ การผูกเเรา
เป็นเรื่องของคนขาดเมตตา การไม่ก่อเเราเป็นเรื่องของคนมีเมตตา ฉะนั้นจง
ถือเอาทางชอบ คือเมตตาต่อกันเถิด

ในขณะที่เกิดความรู้สึกตรงกันข้ามกับความเมตตาแล้ว จงหักใจ จง
สอนใจตนเองให้รีบกลับตัวเสีย ความสงบของใจก็เกิดขึ้นเพราะความคิดใน
รูปนั้น การหัดคิดดังกล่าวเป็นอุบายประการหนึ่ง เป็นทางที่จักทำให้เกิด

เมตตาขึ้นในใจได้ แต่เมตตาในใจเท่านั้นยังไม่พอ จักทำต่อไปให้ถึงกายวาจาด้วย ท่านจึงสอนให้มีความเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งที่ตนมีเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นบ้าง เพราะการแบ่งปันเป็นทางแห่งไมตรีจิต ความตระหนี่เป็นทางแห่งความแตกพวกรัก ทุก ๆ ศาสนาสอนศาสนิกให้มีการทำงาน ในทางพุทธศาสนาเราพระศาสดาทรงสอนไว้มาก เช่น สำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ก็ต้องมีจาคะ...การแบ่งปันสิ่งที่ตนมีอยู่เพื่อผู้อื่นบ้าง ในนโยบายผูกมิตร ๔ ประการ ก็มีการสอนให้มีการแบ่งปันเช่นกัน ในแบบฝึกหัดสามประการของประชาชน ก็ทรงสอนทานไว้เป็นประการต้น ทานจึงเป็นบันไดแห่งสวรรค์ เป็นทางแห่งอิสรภาพ คนจักมีเกียรติยศชื่อเสียงก็เพราะการบริจาคทาน ทานเป็นเครื่องหมายของความเป็นผู้มีเมตตาจิต แต่ว่า ในการทำทานนั้นต้องทำด้วยปัญญา คือต้องเพ่งถึงประโยชน์แก่ผู้รับและควรให้แก่บุคคลที่ควรให้ อย่าทำทานให้เป็นการเบียดเบียนตน และเป็นการส่งเสริมคนเกียจคร้าน “เลือกก่อนจึงให้ พระสุคตเจ้าทรงชมเชย” นี้เป็นคติควรคิด

อีกประการหนึ่งในการทำทานนั้น ผู้ทำต้องไม่หวังผลอันใดจากการให้ทำเพียงเพื่อเป็นการสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ และเพื่อขจัดความเห็นแก่ตัวให้หมดไปเท่านั้น จึงควรถือเป็นคติว่า “ทำลายความเห็นแก่ตัวเสียก่อน จึงทำทาน” ถ้าโลกนี้มีคนไม่เห็นแก่ตัวถ่ายเดียว เมื่อได้ตั้งตนเป็นหลักฐานแล้ว ก็มีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ เฉลี่ยสิ่งที่ตนมีอยู่สูงส่งเคราะห์ผู้อื่นตามควร โลกนี้ก็จักเป็นโลกแห่งอารยสมัย ในพระสูตรตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “เพราะไม่มีการเฉลี่ยแบ่งปัน การลักขโมยก็เกิดขึ้น เมื่อมีการลักขโมย ก็ต้องมีเจ้าหน้าที่ไว้ปราบปราม การต่อสู้กันก็เกิดขึ้น เพราะมีการต่อสู้กัน...การสร้างศาสตราอาวุธก็ขึ้น การพูดเพื่อเอาตัวรอดด้วยคำเท็จ คำดูเขา คำหยาบคายก็เกิดมีขึ้น ภัยร้ายต่าง ๆ ก็เกิดมีเพราะขาดทาน การแบ่งปันเท่านั้น” เพราะฉะนั้นของท่านที่มีเมตตาจิตทั้งหลาย จงแบ่งปันสิ่งที่ตนมีอยู่เพื่อผู้อื่นบ้างเถิด ถ้าท่านอึดแล้ว จงคิดถึงคนที่ยังหิวและจักอดตายเพราะความหิว ท่านสบายแล้ว... จงคิดถึงความทุกข์ยากของมนุษย์บ้างเถิด อย่าใช้จ่ายเงินทองทางสุรุษสุรายกันนักเลย จงใช้เงินทองให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนผู้ลำบากกว่าท่านบ้างเถิด นี้

คือความเชื่อแผ่อันเป็นความหมายอีกแบบหนึ่งของความเมตตา

นอกจากความเชื่อแผ่แล้ว เมตตายังแสดงออกในด้านของความ
เป็นคนใจดี เราได้พบคนบางคนเรามักชมเขาว่า แหม! คนนี้ใจดีจริง แหม! คน
นี้น่ารักจริง ทำไมเราจึงชอบเขา ชมเขา เพราะเขาเป็นคนใจดี เราเกลียดเขา
เพราะเขาเป็นคนใจร้าย คนใจร้ายไม่มีใครชอบ ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ การที่
ใจดีเพราะเขามีใจเมตตา ใจร้ายเพราะขาดเมตตา มีแต่ความคิดในทางชั่ว
กรุ่นอยู่ในใจเขาเสมอคนใจร้ายคือคนตีไฟเผาตัวเอง เขานั่งตีหมาพิษอยู่ทุก
วินาทีโดยเขาไม่รู้สึกรู้ตัว เขาทำชีวิตของเขาให้สั้น เขามองดูโลกและเพื่อน
มนุษย์ในแง่ร้าย คนเช่นนี้เป็นคนที่น่าสงสาร เรามักเข้าใจผิดกันอยู่อย่างหนึ่ง
คือ ถ้าเห็นคนใดดูร้าย โมโหโทโสเสมอ ๆ เรามักพูดกันว่าใจเขาแข็งมาก
อย่าไปยุ่งกับเขาเดี๋ยวเกิดเรื่อง คนขี้โกรธ ใจร้าย มิใช่คนใจแข็ง...แต่เป็นคน
ใจอ่อน อ่อนจนแม้แต่จกักรั้งใจตนเองไว้ในอำนาจก็ทำไม่ได้ เขาเป็นคนแพ้
ตลอดกาล คนใจแข็งคือคนใจเย็น ใจดี อันเกิดจากมูลฐาน คือความเมตตา

เมื่อพูดถึงความโกรธแล้ว มีโทษมากมาย ดังที่พรรณนาไว้ว่า

๑. ทำลายรสอาหาร ทำให้หมดความอยากรับประทาน
๒. เป็นเหตุให้เครื่องย่อยอาหารทำงานไม่เป็นปกติ
๓. ทำให้เส้นประสาทเกิดความพิการ
๔. ทำให้เกิดความมระส่ำระสาย ทั่วสรรพางค์กาย
๕. ทำให้เกิดพิษในตัว เหมือนพิษงูให้ร้ายแก่ตนเอง
๖. เด็กที่ถูกแกล้งหรือทำให้โกรธอยู่เสมอจกัทำให้เกิดการเติบโตช้า

อย่างผิดประหลาด และเป็นอันตรายแก่ชีวิตของเด็กเสมอไป

๗. สตรีที่ทรงความงามอย่างสูง ถ้ามีเรื่องโกรธบ่อย ๆ ความโกรธ
สามารถเปลี่ยนหน้าตาที่น่ารัก ให้กลายเป็นน่าขงไปก็ได้

นี่เป็นโทษของความโกรธ เมื่อเห็นโทษของความโกรธแล้ว จึงควรหัดทำ
ตนให้เป็นคนมีใจดี มีเมตตาเป็นประจำ ความร้ายจกัไม่ปรากฏออกมาภายนอก
เป็นอันขาด จกัเป็นผู้มีใจดี เป็นสุขสงบในที่ทุกสถานด้วยประการฉะนี้

พ่อหนุ่มน้อยนั่งฟังคำบรรยายของผู้ทรงศีลด้วยอาการสงบ รู้สึกร

ซาบซึ้งในคำสอนของพระคุณเจ้า เขาเริ่มรู้สึกตัวได้ทันทีว่า ของดีที่เขาต้องการและแสวงหาเป็นเวลานานนั้น ได้พบแต่ของปลอมเท่านั้น เพิ่งได้พบของดีวันนี้เอง จึงได้ความอึ้งใจในเมตตาคุณของพระคุณเจ้า ทั้งที่เป็นคำพูดและการกระทำ เขาได้รับความเข้าใจในปัญหาชีวิตขึ้นหลายประการ และคิดในใจว่าจักพยายามครองชีพตามหลักที่พระคุณเจ้าสอนให้ จึงประนมมือแสดงความเคารพแล้วพูดว่า “พระคุณเจ้าได้แสดงผลให้กระผมฟังหลายประการ เมื่อสรุปลงใจความแล้ว ก็คือให้ทุกคนมีความรัก มีความเชื่อแผ่ มีใจดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และแม้แต่สัตว์ดิรัจฉานทั่วไป โดยคิดเห็นว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์-เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย ด้วยกันทั้งสิ้น จึงมีชีวิตด้วยความสงบสุข ปราศจากทุกข์ภัยเกิด และถ้ามีทางใดที่จักช่วยเหลือกันได้แล้ว ควรช่วยเหลือกันจนสุดความสามารถ นี่เป็นเรื่องที่กระผมเข้าใจ”

พระคุณเจ้าเมื่อได้ฟังความรู้สึกของพ่อหนุ่มแล้ว รู้สึกพอใจที่การชี้แจงของท่าน เป็นเหตุให้ขจัดความมืดออกไปจากหัวใจของพ่อหนุ่มได้ เมื่อจะพูดต่อไปท่านจึงกล่าวว่า “นี่แน่ะ พ่อหนุ่มน้อย เธอเคยคิดบ้างไหมว่า ทำไมบ้านเมืองจึงมีการโกงกินกันอย่างชุกชุม ดังมีข่าวในหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ เธอคงยังไม่เคยคิดในเรื่องนี้ เอาเถอะ ฉันจักทำให้ฟัง มูลเหตุสำคัญก็คือคนเราขาดความเมตตาต่อตัวเองจึงกล้าทำชั่วได้มาก ไม่นึกว่าตนจักลำบาก เมื่อเขาจับได้ ตนจักต้องติดคุกติดตะราง ใจดำมากจึงคิดไม่เห็น ขาดความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ในทางที่ถูก แต่ไปเมตตาในทางผิดไปเสีย เช่น เขาจักทำผิด...ถ้าเราไปสนับสนุนให้ทำ นั่นเป็นการขาดเมตตาแล้ว เราๆให้เขาดอกหลุมมูตรคุณเท่านั้น ถ้ามีเมตตาคงแนะนำตักเตือนให้เขากลับตัวเสีย ความเสียหายก็จักไม่เกิด กับอีกประการหนึ่ง พวกเราไม่มีความเมตตาต่อประเทศบ้างเลย ประเทศไทยกำลังตกหนักอยู่แล้วยังไม่มีใครเมตตากัน มุ่งหาผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยคิดผิดว่า...ตัวสบายแล้ว ขาดล้มจมช่างมัน นี่คือการของคนโหดร้ายใจทมิฬ ถ้ามีคนประเภทนี้เกิดขึ้นในเมืองใดมาก เมืองนั้นย่อมฉิบหายล่มจมเท่านั้น และเคยล่มจมมามากแล้ว และเมื่อประเทศชาติล่มจมแล้ว ทั้งคนรวย - คนจน - คนโง่ - คนฉลาด ก็

จำต้องล้มจมด้วย นี่เป็นปัญหาที่เธอควรนำไปคิดเพื่อสะสางเรื่องในสมัยนี้ แล้วจักได้ช่วยกันภาวนาให้ประเทศชาติมีความสุขบ้างตามสมควรแก่ฐานะ

และอยากแนะนำเธอเป็นการส่วนตัวอีกเล็กน้อย คือ ถ้าเธอลงไป บางกอก หากงานทำได้แล้ว เธอจะมีใจรักและกตัญญูต่องานนั้น ทำงานด้วยความคิดจะให้งานเจริญด้วย แต่ถ้าเธอขาดเมตตาต่อนางงาน ต่อองค์กร เห็นแต่ความสุขส่วนตัว ทำงานด้วยความเกียจคร้าน ไม่สม่ำเสมอ ไม่ยุติธรรม แล้ว...เธอก็เป็นคนทำลาย ไม่ใช่คนสร้าง ถ้างานล้มเธอก็พลอยล้มไปกับงานด้วย งานส่วนน้อยเป็นเช่นใด งานส่วนรวมก็เป็นเช่นนั้น ขอให้เธอจำ อุดมคติ ข้อนี้ไว้ในใจเสมอ และถ้าดำเนินตามแล้วเธอก็เป็นคนมีของดี ของดีนี้แหละจะทำให้เธอก้าวหน้า รุ่งเรืองด้วยเกียรติยศชื่อเสียงทุกประการ

พอท่านพูดจบ หนุ่มน้อยลุกขึ้นกราบด้วยความเคารพอย่างสูง และ เปล่งวาจาต่อหน้าผู้ทรงศีลว่า

๑. ผมจักเป็นคนรักงาน ทำจริง

๒. ผมจักรักเพื่อนมนุษย์เหมือนกับรักตนเอง

๓. ผมจักตั้งมั่นอยู่ในสุจริตธรรมในที่ทุกสถานทุกเมื่อ

๔. ผมจักบำเพ็ญชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๕. ผมจักมีอุดมคติว่า “ประโยชน์ส่วนรวมสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว”

ครั้นได้แสดงความรู้สึกของตนแล้ว หนุ่มน้อยก็จักลาจากไป

ท่านผู้มีเมตตาได้ยิ้มไว้อีกหน่อยว่า วันนี้เธอได้ของดีไปแล้ว และใจ ของเธอก็ถูกผูกไปด้วยความดีแล้ว ความดีจักอยู่กับคนที่รักดี

ฉะนั้นจงรักความดีด้วยการรักษาตามวิธีนี้ คือ

๑. ทำดีด้วยตนเองเสมอ

๒. ชวนคนอื่นให้ทำดีด้วย

๓. ช่วยเหลือคนที่ทำดี

“กระผมได้รับบทวนพระคุณเจ้ามานานแล้ว” พ่อหนุ่มน้อยยกกล่าว

“หาเป็นการเช่นนั้นไม่” พระคุณเจ้าแย้ง “มันเป็นหน้าที่ของฉันที่จะต้องช่วยผู้เป็นทุกข์ให้คลายทุกข์ ผู้มีดีให้พบแสงสว่าง ฉันสบายในงานที่ฉัน

ทำแล้ว ถ้าเธอคิดถึงฉัน ก็จงช่วยทำงานที่ฉันทำแก่เธอนี้ แก่คนอื่นต่อไปอีก
เถิด ขอเธอจงเป็นตัวของตัวเอง สุขีโหดุ”
แล้วพ้อหนุ่มน้อยก็ลาไป เพราะได้ของดีไปแล้ว

พุทธธรรมเป็นยาสำหรับแก้โรค
ถ้าคนป่วยไม่กินยา โรคก็หายไม่ได้
หน้าที่ของเราผู้รู้ตัวว่าป่วยทางใจ
ก็ต้องหายา คือ ธรรมะ มารับประทานเข้าไป
โดยการปฏิบัติชอบตามธรรมะ
ความทุกข์ก็พอจะบรรเทาเบาบางไปได้

พระพรหมมิ่งคลาจารย์
หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ

ฝันให้ไกล ไปให้ถึง

พุทธธรรมกับชีวิต

พี่น้องชาวพุทธทั้งหลาย ณ บัดนี้ ถึงเวลาที่จักฟังปาฐกถาแล้ว ขอให้ทุกคนตั้งอกตั้งใจฟังปาฐกถา ซึ่งข้าพเจ้าจักได้กล่าวต่อไป ณ บัดนี้

วันนี้พวกท่านทั้งหลาย ได้มาประชุมกันที่วัดประดู่ทรงธรรมนี้ เพื่อปฏิบัติกาลอันดีงามประการหนึ่ง ในฐานะของศิษย์ผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อสำนักที่ท่านได้เคยรับความรู้มา บรรารณาที่จักบำรุงสำนักนี้ให้มีความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป ตามฐานะของชาวพุทธจักพึงกระทำได้ ตามปกติในปีก่อน ๆ พวกท่านมิได้ประชุมกระทำการกุศลในวันนี้ แต่สำหรับปีนี้ได้ถือว่าเป็นกรณีพิเศษ เพราะกุศลเจตนาในอันที่จักฟังปาฐกถาที่แสดงโดย ภิกขุ ปัญญานันทะ ข้าพเจ้าได้รับนิมนต์ให้มาปาฐกถาในงานศพของ นางปลื้ม มีโกศล ซึ่งจักได้แสดงในเวลา ๑๓.๐๐ น. ของวันนี้ ที่วัดสุวรรณดาราม ตอนเช้านี้มีเวลาว่างอยู่

ท่านผู้ฟังคงจะแปลกใจบ้างเล็กน้อย ว่าทำไมข้าพเจ้าไม่ขึ้นนั่งแสดงธรรมบนธรรมมาสน์อย่างที่เคยเป็นมา ทำไมจึงยืนพูดอย่างนี้ จะนั่นจึงขอทำความเข้าใจกันสักเล็กน้อย ที่เชียงใหม่เมืองครุหนึ่งชื่อ พุทธนิคม มีความมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูศรัทธาของชาวพุทธในรูปแบบใหม่ พวกเรามีจุดหมายสามประการ คือ **ฟื้นฟูพุทธศาสนาในด้านการศึกษา การปฏิบัติ การเผยแผ่ในด้านการศึกษามุ่งทำกับเยาวชนเป็นส่วนใหญ่** เพราะเยาวชนคืออนาคตของชาติ ถ้าเยาวชนของเราเป็นคนดีชาติก็จักดี ถ้าเยาวชนเป็นคนเสีย ชาติก็จักเสียไปด้วย การอบรมเยาวชนเป็นกิจที่ต้องรีบทำเป็นงานด่วน ในด้านการปฏิบัติ เราส่งเสริมทั้งฝ่ายพระและชาวบ้าน สำหรับพระเรามีที่สำหรับหลีกเร้นอย่างสงบ ให้ท่านได้มีโอกาสปฏิบัติงานได้มาก สำหรับชาวบ้านเรามุ่งชักจูงเขาให้รู้จักใช้ธรรมะในชีวิตประจำวัน ให้เขารู้จักเอาชนะความทุกข์ด้วยอาศัยหลักธรรมะ ในด้านการเผยแผ่นั้น เราได้ปลูกสร้างศาลาชั่วคราวนอกวัดเป็นที่แสดงธรรม ให้ผู้ฟังได้นั่งอย่างสบายบนม้ายาว ไม่มีพิธีรีตองอะไรมาก พระก็

ยืนบนเวทีกล่าวธรรมให้เขาฟัง ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๙.๐๐ น. ทุกวันพระ เวลา ๒๐.๐๐ น. เมื่อทำกันในรูปนี้ปรากฏว่า เป็นที่พอใจของชาวพุทธ ได้มีคนมาประชุมฟังกันเป็นจำนวนมาก ๆ เสมอ และที่หน้าดีใจก็คือว่า มีหนุ่มสาว เป็นจำนวนมากสนใจฟังธรรม ซึ่งหวังว่าต่อไปข้างหน้าเขาจักเป็นคนดีของประเทศชาติได้ เมื่อได้ทำงานเป็นตัวอย่างขึ้นที่เชียงใหม่แล้ว เวลานี้มีคนสนใจและได้ทำกันขึ้นที่อื่น ๆ อีกหลายแห่ง ถ้าหากวิธีการอันนี้ได้แพร่หลายออกไปเท่าใด พระศาสนาก็จักเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีก

กรุงศรีอยุธยาเมืองแห่งวัดวาอาราม

สำหรับการยืนปาฐกถานี้ ท่านอย่านึกว่าเป็นของใหม่ ที่จริงก็เป็นของเก่าที่เคยมีมาแล้ว พระพุทธเจ้าของเราทั้งหลายเมื่อยังทรงพระชนม์อยู่ ได้ทรงเสด็จจาริกออกไปเที่ยวสั่งสอนประชาชน มีหลายครั้งที่ทรงประทับยืนพูดกับเขา เช่น คราวหนึ่งเสด็จไปหาพราหมณ์ผู้กำลังไถนา พราหมณ์ได้เห็นพระองค์ก็ต่อว่า ว่าไม่ทรงไถนา ไม่ทรงหว่านพืช มัวแต่เที่ยวไปขอเขาเรื่อยไป พระองค์ตรัสตอบว่า ทรงไถนา ทรงหว่าน ทรงเก็บเกี่ยวเหมือนกัน พราหมณ์จึงว่าไม่เห็นแอกไถที่ทรงใช้ ตรัสตอบว่า พระองค์มีศรัทธาเป็นพืช ดะจะเป็นเม็ดฝน ปัญญาเป็นงอนไถ ใจเป็นเชือกชัก เป็นต้น การกระทำอย่างนี้ก็เป็น การแสดงธรรมเหมือนกัน อันการแสดงธรรมก็มุ่งชี้แจงคำสอนให้คนอื่นเข้าใจหลักธรรม และน้อมนำไปปฏิบัติ

ฉะนั้น การยืนปาฐกถาของข้าพเจ้าในสมัยนี้ ก็เป็นการทำตามแบบเก่าที่เคยมีมาแล้วเท่านั้น ขอท่านผู้ฟังทั้งหลายอย่าได้มัวกังวลใจด้วยเรื่องนี้เลย จงตั้งอกตั้งใจฟังให้มีความรู้ความเข้าใจกันเถิด จักได้เป็นชาวพุทธกันให้สมกับชื่อ คนไทยเราเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่โบราณกาล พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย คนไทยเราได้รับพุทธธรรมและถือไว้อย่างมั่นคง ยิ่งโดยเฉพาะพวกเราชาวกรุงศรีอยุธยาด้วยแล้ว ต้องถือเป็นพิเศษเสมอ ข้าพเจ้าเองมิใช่ชาวกรุงศรีอยุธยา ก็ยังรู้สึกภูมิใจกับท่านทั้งหลาย ที่ได้เกิดมาเป็นชาวอยุธยา ท่านทุกคนเป็นเชื้อสายของคนไทยที่เคยเป็นนักรบกู้ชาติไทย

เป็นนักรบที่มีใจซื่อสัตย์ต่อพระพุทธศาสนามาแล้วแต่โบราณกาล ท่านจึงควร
ภูมิใจในเกียรติของท่าน และช่วยกันรักษาเกียรตินี้ไว้ด้วย ทุกครั้งที่ข้าพเจ้า
นั่งรถไฟผ่านกรุงศรีอยุธยา ก็มองไปทางช่องหน้าต่าง ได้เห็นวัดวาอาราม
พระเจดีย์ที่ปรักหักพัง สิ่ง que เห็นเป็นเครื่องเตือนใจให้ข้าพเจ้านึกไปถึงสมัย
เพรงกาล เมื่อกรุงศรีอยุธยา ยังคงในสภาพที่รุ่งโรจน์ มองเห็นภาพของ
พระราชวัง วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร และเจดีย์ที่ระตะแซงเสียดยอด ได้ยิน
กระดิ่งดังสนั่นเพราะลมพัด เห็นภาพของพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงกาสาหวัดสร
ปฏิบัติเคร่งต่อพระธรรมวินัย เห็นชาวพุทธไปวัดกันมาก ๆ เพื่อประกอบ
การกุศล บ้านเมืองอยู่ในสภาพสงบเรียบร้อย ท่านแม่ทัพนายกองได้เอา
ดาบแขวนไว้ข้างฝาชั่วคราว ยังไม่ถึงเวลาจักต้องใช้ แต่ได้มาจับคัมภีร์ทาง
ศาสนาแทนดาบ เขาสนใจในธรรมะ สนใจในการปฏิบัติธรรม ได้สละเงินทอง
สร้างศาสนสถานเป็นจำนวนมาก จนดูเหมือนว่ากรุงศรีอยุธยาเป็นนครแห่ง
วัดวาอารามฉะนั้น

พี่น้องทั้งหลาย จึงควรภูมิใจในความเสียหายของบรรพชนในสมัยนั้น
แต่นั้นแหละโลกนี้มีอะไรบ้างที่แน่นอน มันเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นครที่
เคยรุ่งโรจน์ได้เปลี่ยนแปลงไปเสียแล้ว ด้วยน้ำมือของข้าศึกผู้รุกราน สิ่ง
ก่อสร้างถูกเผาพิณาศยบเย็นไม่มีขึ้นดี จนไม่สามารถจักซ่อมแซมให้คงรูปได้
อีก จึงต้องย้ายนครหลวงไปตั้งอยู่ที่อื่น การได้คืนเอกราชก็เช่นกัน เราได้มา
โดยการเสียสละโลหิตของพวกเราในสมัยก่อน

พวกเราทั้งหลาย จึงควรจำเป็นคติสอนใจไว้ว่า

๑. ความเมามัวเพลิดเพลินในความสำเร็จเกินไปของผู้นำประเทศ

๒. ความแตกสามัคคีของชนที่อยู่รวมกันเป็นทางแห่งความฉิบหาย

ฉะนั้นจงจำไว้เป็นครู แล้วเรามาตั้งต้นกันใหม่ ตั้งต้นดำเนินในแนวที่สงบ
และสร้างตัวตนให้เป็นหลักฐาน เป็นการช่วยชาติประเทศต่อไป

อีกประการหนึ่ง ท่านทั้งหลายเป็นศิษย์ของวัดนี้ พึงชื่อของวัดนี้แล้ว
สบายใจ เพราะชื่อนี้เป็นเครื่องหมายของความดี *ประตู ธรรม* สองคำนี้
มีความหมายดีมาก คำว่า ประตู เป็นชื่อต้นไม้ ที่มีเนื้อแข็ง มีลวดลายในตัว

งามมาก สีของเนื้อไม้ก็ดี ดอกของมันก็ดีมีสีเหลืองเหมือนสีจีวรของพระ
กลืนหอมเย็น เขาจึงเก็บมาทำน้ำอบไทยใช้กันในวันสงกรานต์ เนื้อไม้ประดู่
เขามักเอาไปทำประตู่หน้าต่าง พระวิหารอันเป็นสถานศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา
นอกจากนี้แล้วประดู่ยังทำให้นึกไปถึงเหตุการณ์ตอนหนึ่งในพระคัมภีร์ มีเรื่อง
เล่าไว้ว่า

ครั้งหนึ่ง พระบรมศาสดาประทับใต้ต้นประดู่หลาย ได้ทรงเก็บใบไม้
กำมือหนึ่ง แล้วถามภิกษุทั้งหลายว่า “ใบไม้ในกำมือของตถาคต กับใบไม้ที่
อยู่บนต้น อันไหนจะมากกว่ากัน” ภิกษุทั้งหลายก็กราบทูลว่า “ที่อยู่บนต้นมี
มากกว่ามาก ที่อยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์มีน้อยนิดเดียว” เมื่อภิกษุกราบทูล
เช่นนั้นแล้ว ตรัสตอบต่อไปว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้มีอุปมาฉันใด พระธรรม
ที่เรานำมาสอนแก่พวกเธอทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งเพียงเล็กน้อย สิ่งที่เรารู้เรา
เข้าใจ แต่มิได้นำมาสอนแก่พวกเธอทั้งหลายยังมีอีกมากมายฉันนั้น ทำไม
จึงไม่นำมาสอน เพราะเราเห็นว่าสิ่งนั้น มิใช่ทางแห่งการรู้แจ้งแทงตลอด
มิได้เป็นไปเพื่อความหน่ายคลายกำหนด และหลุดพ้นไปจากการเวียนว่าย
ตายเกิด

แล้วตรัสว่า...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราสอนพวกเธอทั้งหลายเพียง
ประการเดียวเท่านั้น คือ ความทุกข์และการดับทุกข์เสียได้

ความทุกข์และการดับทุกข์ที่แหละ เป็นจุดหมายสำคัญของพุทธศาสนา
คำสอนของพระพุทธเจ้ามีส่วนสำคัญที่ตรงนี้จึงจำไว้ และในขณะใดที่นึกถึง
ประดู่ ก็จงนึกถึงคำสอนของพระพุทธองค์ แล้วจงนำคำสอนนั้นมาใช้ดำเนิน
ชีวิตประจำวันต่อไป

ธรรมะแก่นของพระพุทธศาสนา

วัดนี้มีได้มีชื่อเพียงประดู่เฉย ๆ ยังต่อท้ายคำว่า *ทรงธรรม* เข้าไปด้วย
ชื่อนี้เป็นชื่อเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งข้าพเจ้าไม่ต้อง
พูดท่านก็คงรู้ แต่จักพูดในแง่ของธรรมะกันดีกว่า คำว่า *ทรงธรรม* หมายถึง
การมีธรรมไว้กับตัว มีธรรมเป็นเครื่องนำทาง มีธรรมเป็นสรณะที่พึ่งอาศัย

ธรรมะเป็นทางที่ชี้ให้เราได้บรรเทาความทุกข์ และประสบการณ์สุขเกษมศานต์
สนใจหมาย เป็นทางของกาย วาจา ใจ ผู้ใดขาดธรรม ผู้นั้นเป็นคนไม่สมบูรณ์
ปรากฏว่าในสมัยก่อน วัดนี้เป็นวัดของนักปฏิบัติธรรม เป็นวัดอยู่ห่างไกล
บ้านคน เหมาะแก่กิกษุผู้มุ่งต่อการหลุดพ้นด้วยการเจริญทางวิปัสสนา

อาจารย์วิปัสสนาของวัดนี้ มีชื่อว่า หลวงพ่อรอด เป็นผู้นำทางวิญญาน
ของพี่น้องชาวอยุธยาทั้งหลาย ท่านทั้งหลายได้ถือว่าท่านเป็นแบบอย่างและ
ดำเนินชีวิตตามท่าน เพื่อทำตนให้พ้นทุกข์พ้นร้อน ชื่อของท่านคือ รอด
หมายถึง การหลุดพ้น พุทธศาสนาเป็นศาสนาของความรอด อาจารย์ของวัดนี้
ชื่อรอด ท่านทั้งหลายเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อรอด จงทำตัวให้รอดเสียได้จัก
เป็นการดี ท่านลองถามตัวของท่านดูเถิด ท่านรอดหรือท่านติด ถ้าติดก็ไม่รอด
ถ้าอยากรอดก็อย่าติด จงพยายามปฏิบัติธรรมอันเป็นทางรอด ท่านก็จักรอด
ได้สมหมายและถ้าท่านปฏิบัติได้ ก็เท่ากับว่าท่านเป็นศิษย์แท้ของหลวงพ่
ท่านบูชาหลวงพ่ของท่านด้วยการปฏิบัติตาม เป็นความเจริญแก่ตัวของท่าน
แล้ว ยังเป็นเกียรติแก่สำนักของท่านด้วย จงช่วยกันทำตนให้แข็งเช่นประดู่
ให้หอมด้วยความดีเช่นดอกประดู่ และให้มีธรรมะอยู่ที่ กาย...วาจา...ใจ
ของท่าน ให้สมกับคำว่า *ทรงธรรม* ทุกเมื่อเถิด

นี่เป็นคำเตือนของข้าพเจ้า ผู้มีความเลื่อมใสในหลวงพ่อรอด และม
ีความหวังดีต่อท่านทั้งหลาย ผู้เป็นศิษย์ของท่านที่ข้าพเจ้าเลื่อมใส ฉะนั้น
ท่านและข้าพเจ้าจึงร่วมอาจารย์กันแล้วโดยประการฉะนี้

ข้าพเจ้าได้เห็นท่านทั้งหลาย มาประชุมกันอย่างคับคั่ง แม้อากาศจัก
วิปริต พัดบ้านเรือนพังพินาศไปบ้าง และวิหุกก็ประกาศว่าวันนี้ใกล้จักมีลม
ใหญ่มาอีก ก็หาทำให้ศรัทธาของท่านลดน้อยลงไปไม่ บางคนมาจากถิ่นไกล
บางคนมาจากถิ่นใกล้ ๆ ท่านทุกคนมีจุดหมายอันเดียวกัน คือ มาฟัง
ปาฐกถาธรรม ข้อนี้ทำให้ข้าพเจ้าตื่นตันใจด้วยความพิศมึ จนไม่รู้จักพูดกับ
ท่านด้วยเรื่องอะไรดี พุดมานานแล้วยังนึกไม่ออกว่าจักพูดกันถึงเรื่องอะไร
จึงได้ว่าอารัมภกถาเสียเป็นนาน บัดนี้ พอ निकออกแล้วว่าจักพูดเรื่องอะไรกับท่าน
เรื่องที่พูดกับท่านในวันนี้ คือ เรื่องของ *ธรรมะอันเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา*

เพื่อให้ท่านได้เข้าใจว่า พุทธศาสนาของเรามีหลักแก่นอยู่ที่ตรงไหน จักได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตรงแก่นของศาสนาได้ ถ้าไม่เข้าใจการปฏิบัติก็จักไม่ได้ผลดี และที่อาจเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ในภายหลังก็เป็นได้ ฉะนั้นเรามาศึกษากันถึงแก่นสักเล็กน้อย แต่ทว่าก่อนที่จักกล่าวถึงเนื้อแท้ เรามาศึกษากันถึงเรื่องเบื้องต้นกันก่อนเล็กน้อย

พุทธศาสนาของเรา เกิดขึ้นในประเทศอินเดียเมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว ก่อนที่จักมีพุทธศาสนาขึ้นนั้น ประชาชนชาวอินเดียก็ได้มีศาสนานับถือกันมาแล้วเหมือนกัน แต่เป็นศาสนาที่เป็นแบบเก่าของเขา เขานับถือกันอย่างไรบ้าง มีส่วนแตกต่างกับพุทธศาสนาตรงไหน พระพุทธเจ้าของเราได้เกิดขึ้นในโลกนี้แล้ว ได้ทรงดัดแปลงศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างไรบ้าง เป็นเรื่องราวที่เราควรสนใจกันบ้าง เพราะความรู้หลายอย่างนั้น เป็นเหตุให้เกิดการเปรียบเทียบ และจักเห็นความดีเด่นของพุทธศาสนาได้มากขึ้น ประเทศอินเดียเป็นประเทศบ่อเกิดของศาสนาปรัชญาเป็นจำนวนมาก คนอินเดียเป็นนักศาสนา เป็นนักคิดทางฝ่ายนามธรรม เขาเป็นคนปฏิบัติตนเคร่งครัดต่อศาสนาที่เขา นับถือจริง ๆ ไม่ว่าจะเขาจักนับถือศาสนาอะไร เป็นต้องมอบกายถวายชีวิตแก่ศาสนานั้น เขาไม่ยอมทิ้งศาสนา เพื่อทำความชั่วเป็นอันขาด เขารักศาสนาของเขาและถนอมไว้เสมอชีวิต ใครจักมาดูหมิ่นดูแคลนต่อสิ่งที่เขาเคารพไม่ได้เลย เขามีได้ถือศาสนาเหมือนผ้าถุงห่ม ซึ่งรักจะใส่สวมหรือจักถอดมันออกเสียเมื่อใดก็ได้ในเมื่อตนไม่พอใจวันนี้เราแต่งชุดนี้ พรุ่งนี้อาจจะแต่งอีกชุดก็ได้ เป็นคนไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนชุดใหม่กันตลอดไป ชาวอินเดียเขาถือศาสนาเหมือน อาหาร - น้ำ - อากาศที่เราหายใจเข้าไป ร่างกายของเราเป็นอยู่ด้วย อาหาร - น้ำ - อากาศ ฉันทใจของเรา ก็ต้องการอาหาร ฉันทน้ำ อาหารของใจคือศาสนา คนมีศาสนาก็มีอาหารใจ ขาดศาสนาเสียแล้วก็ขาดอาหารใจ ทำให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นมาได้ ถ้าเราไปสนทนากับชาวอินเดียเพียง ๔-๕ นาทีเท่านั้น เขาก็จักเปิดการสนทนาถึงเรื่องศาสนา แล้วเขาก็จักถามว่านับถือศาสนาอะไร ปฏิบัติอย่างไร เป็นการแสดงว่าตนนับถือศาสนานั้น ๆ ชีวิตของเขาจึงมีเรื่องศาสนาคลุกเคล้า

เป็นประจำอยู่เสมอ ในครอบครัวของเขามีเรื่องศาสนาเข้าไปนอนอยู่มากที่สุด เพราะฉะนั้นพวกเขาจึงอยู่ใกล้พระมาก การครองชีวิตประจำวันของเขาก็เรียบง่าย สมกับเป็นนักศาสนาจริง ๆ

ศาสนาที่อินเดียนับถือมาก่อนพุทธกาลนั้น เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศาสนาพราหมณ์ แต่ในศาสนาที่มีการนับถือสิ่งต่าง ๆ ออกไปอีกหลายสาขา เช่น นับถือผี นับถือต้นไม้ นับถือก้อนหิน ดิน และเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ในสรวงสวรรค์ เชื้อผีสิงลางร้ายนานาชนิด อันเป็นศาสนาดั้งเดิมของมนุษย์ชาติ ในสมัยที่มนุษย์ยังไม่มีความเจริญในด้านความรู้ เขาอยู่กับในป่า มีการครองชีพง่าย ๆ ชุดเผือกมันของป่ากินเป็นอาหาร ไม่รู้จักใช้ผ้านุ่มห่มปกปิดร่างกาย เทียวเดินลาร่างของตนอยู่ในป่าเช่นกับลิงค่างนั่นเอง การอยู่โดยไม่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เป็นเหตุให้เกิดความกลัวต่อภัยที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ฟ้าคะนอง ฟ้าผ่า ฝนตกหนัก น้ำท่วม ลมพายุพัดจัดจน ต้นไม้หักโค่นลงมาทับคนตาย ภัยแปลก ๆ ที่เกิดจากธรรมชาติเหล่านี้ เป็นเหตุให้เกิดความกลัวเป็นอย่างมาก จนไม่รู้จักแก้ไขอย่างไร เป็นธรรมดาของคนเรา ถ้ามีความกลัวในสิ่งใดก็มักเข้าหาสิ่งนั้น ประจบประแจงไว้อยาให้เกิดเป็นอันตรายแก่ตน จึงได้ทำการ อ้อนวอนกราบไหว้เอาต้นไม้ ก้อนหิน ป่าใหญ่ ภูเขาใหญ่ และแม่น้ำ เป็นต้น เป็นที่พึ่งของตน โดยเข้าใจว่าตนจักปลอดภัยด้วยการกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ เกิดจากการที่ตนมิได้ศึกษาให้เข้าใจในภูมิศาสตร์ และธรรมชาติวิทยานั่นเอง ศาสนาแบบนี้เรียกว่า ศาสนาตามธรรมชาติ เป็นแบบหนึ่ง ในเมืองไทยก็ยังมีคนนับถืออยู่มากเหมือนกัน เป็นเครื่องแสดงว่าจิตใจยังไม่สูงพอที่จักเข้าใจความจริงได้ ยังคงเป็นเด็กเมื่อ ๓,๐๐๐ ปีอยู่นั่นเอง

ความเชื่อเรื่องผี

สมัยต่อมา เพราะการกราบไหว้สิ่งที่กล่าวมา บางคราวก็บังเอิญให้เกิดผลแก่ตนบ้างเหมือนกัน เขาไม่ได้รับผล ๙ ครั้งเขาไม่ทำอะไรกับสิ่งที่เขานับถือ แต่พอได้ผลเพียงครั้งเดียวเท่านั้น เขายกย่องเทิดทูนเสียเป็นการใหญ่ เนื่องจากได้รับผลบ้างนี่เอง จึงทำให้เกิดความคิดขึ้นว่า คงจะมีอะไร ๆ อยู่

หลังจากของสิ่งเหล่านี้ จึงบันดาลให้สิ่งนี้เป็นไปได้ต่าง ๆ นานา ถ้ามีอะไร
ดีขึ้นนั้นก็ถือว่าเป็นการโปรดปรานของสิ่งนั้น ถ้าไม่ได้ตั้งใจก็ไม่ว่า แต่กลับ
ลงโทษตนเอง ว่าคงทำผิดความประสงค์ของสิ่งที่เขานับถือ จึงต้องหาวิธีการ
ให้สิ่งนั้นโปรดปรานต่อไป และสมมติว่าสิ่งนั้นเป็นผี ที่ไม่ปรากฏแก่สายตา
แต่มีฤทธิ์เดชและรู้อะไรสารพัด ผีนี้มีสิงอยู่ตามต้นไม้ภูเขาและมีทั่วไป คอย
ให้ดีให้ร้ายแก่มนุษย์ มนุษย์จึงกลัวผีและยอมตกอยู่ภายใต้การคุ้มครองของผี
สุดแล้วแต่ผีจักอำนาจอะไรให้ คราวใดที่ตนต้องการให้ผีชอบใจก็ต้องทำการ
ประจบโดยทำการกราบไหว้ขอร้อง ขออย่าให้ลงโทษตนเลย ในขั้นต้นก็ไป
ไหว้กราบเฉย ๆ แต่ภายหลังนึกได้ว่า เวลาเราไปหาใครยังมีของไปฝากให้เขา
ได้รับของฝากแล้วเขาก็ดีใจ ผีก็คงดีใจเช่นกัน มนุษย์จึงเอาของไปเช่นผีโดยวิธี
ที่ตนนึกเอา เช่น ตนกินข้าวก็คิดว่าผีกินข้าว ตนกินเหล้าก็คิดว่าผีคงกินเหล้า
ด้วย จึงเอาเหล้าไปเช่นผี นี่เป็นศาสนาของคนที่ยังงมงายต่อเหตุผลอีกพวกหนึ่ง

ต่อมาเขาคิดเห็นกันว่า พวกผีวิญญาณชั้นต่ำ ๆ สิงอยู่ตามต้นไม้
ป่าดงพงหญ้า แต่เขาสังเกตว่า ผนตกลงมาจากฟ้า ฟ้าคะนองข้างบน และ
ฟ้าผ่าก็ลงมาจากข้างบนเช่นกัน น่าจะมีอะไรอยู่ข้างบนฟ้าบ้างเป็นแน่ เขาจึง
ต้องเปลี่ยนความนับถือไปสู่สิ่งนี้อีก และเรียกสิ่งนี้ว่าผีฟ้า ต่อมาก็เรียกว่า
เทวดา เป็นเจ้าเป็นใหญ่บนที่สูง หรือต้นไม้ขนาดใหญ่ ๆ ไต่ ๆ เมื่อเกิดมี
เทวดาขึ้นแล้ว เขาก็ทำการเช่นไหว้แก่เทวดาต่อไป แต่การไหว้เทวดาก็ดี ไหว้ผี
ก็ดี ตามที่เคยทำมา ก็เอาของไปวางไว้เฉย ๆ เพื่อให้ผีและเทวดามากิน
เพราะการกระทำอย่างนี้บ่อย ๆ และมากเข้าจึงมีคนจำพวกหนึ่ง มองเห็น
ช่องทางจักเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของตนได้บ้าง จึงไปสมัครเป็นลูกศิษย์ผีและ
เทวดา ช่วยปัดกวาดบริเวณลานที่เขามาทำการบูชาให้สะอาดบ้าง คอยแนะนำ
คนที่จักมาไหว้ ว่าควรทำอย่างนั้นควรทำอย่างนี้ เขาพวกนี้ได้คิดให้มีพิธีการ
อะไรแปลก ๆ มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนพอใจด้วย และให้ผีพอใจด้วย แต่ถึง
กระนั้น ผีหรือเทวดาก็มิได้ออกมากินของที่ถวายเลย พวกสานุศิษย์ก็กินกัน
อิมแปร์ไปเท่านั้นเอง

มนุษย์ทั้งหลายที่ต้องการให้เทวดาโปรดปราน จึงอยากทำอะไรให้ยิ่งขึ้น

ไปกว่านี้ จึงถามพวกคนที่รับใช้ผีเทวดาว่า จักทำอะไรให้เทวดาได้กินของ
ที่เอามาบูชาได้ เมื่อถูกถามหนักเข้า เขาก็หาวิธีได้เหมือนกัน พิธีนี้เรียกว่า
พิธีบูชาญ โดยขุดหลุมให้กว้างลึกพอประมาณ สุมไฟให้ลุกเป็นเปลว แล้วก็
เอาสัตว์ที่จักฆ่าบูชานั้นทิ้งลงไปในหลุม เผาให้ไหม้ ส่งกลิ่นพุ่งไปในอากาศ
พวกเทวดาคงจะได้กินสมหมาย และจักอวยพรให้แก่ผู้กระทำให้มีความสุข
ความเจริญทุกวิถีทาง ในขั้นแรกก็เพียงแต่ทำการฆ่าสัตว์เท่านั้น แต่ต่อมาก็
ลูกหลานมาถึงกับฆ่าคน ท่านที่เคยอ่านจันทรกুমารชาดกคงจักเข้าใจได้ดี นี่
เป็นวิธีการปฏิบัติศาสนาที่โหดร้ายอีกแบบหนึ่งของมนุษย์

แม้ในสมัยที่พระพุทธเจ้าของเราเกิดขึ้นในอินเดีย พิธีการอย่างนี้ก็ยังมี
กระทำอยู่เหมือนกัน ดังมีเรื่องเล่าไว้ว่า คราวหนึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลราชา
แห่งสวตถิ ได้รับสั่งให้ทรมายัญเป็นการใหญ่ ฟองแกะ - แพะ - โคน - กระบือ
เป็นจำนวนอย่างละ ๕๐๐ ได้ถูกนำมาเตรียมไว้เพื่อการบูชาญ ภิกษุทั้งหลาย
ได้ทราบก็นำความไปกราบเรียนแด่องค์พระศาสดา ทรงเสด็จไปสู่พิธีนั้น
เทศนาโปรดพระเจ้าปเสนฯ เลิกทำบุญทารุณนั้นเสีย เพราะใคร ๆ ก็ตามที
ต้องการความสุขเพื่อตน แต่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ผู้นั้นจักไม่ได้รับสุขสมหมาย
ถ้าตนอยากได้ความสุขอย่างใด ก็ต้องทำให้คนอื่นได้รับความสุขแบบนั้นด้วย
ชีวิตทุกชีวิตมีส่วนสัมพันธ์กันทั้งนั้น การกระทำทุกอย่างไม่ว่าจักเป็นไปใน
ด้านใด ย่อมส่งผลสะท้อนถึงกันอยู่เสมอ ฉะนั้นจึงควรระวังการกระทำทุกอย่าง
ให้เป็นไปในทางดีมีความสุขความเจริญทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น อันพิธีบูชาญ
เนื่องมาจากความอยากของมนุษย์นี้เอง ความอยากเป็นความหลงและก่อให้เกิด
ความทุกข์ร้อนขึ้น พุทธศาสนาจึงสอนให้ทำลายความอยากแบบนั้นเสีย
ตัวเองก็จักสงบและจักทำคนอื่นให้สงบได้ด้วย

เรื่องการฆ่าสัตว์บูชาญก็ดี ฆ่าเพื่อเป็นอาหารก็ดี เป็นบาป เป็นความ
เศร้าหมองของจิต ถ้าเรามีความกรุณาหรือมีใจบริสุทธิ์อยู่เพียงนิดหน่อยแล้ว
เราก็กทำการฆ่าไม่ได้แน่ ๆ ฉะนั้นการฆ่าจึงเป็นบาป เพราะเราทุกคนรักชีวิต
ของเรามาก ไม่อยากให้ใครมาทำร้ายเบียดเบียน ในเวลาไปเบียดเบียนเขา
ทำไม่ไม่คิดเทียบเคียงกับตนเองบ้างเล่า พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “สัตว์ทั้ง

หลายย่อมหวาดต่ออาชญา กลัวต่อความตาย จึงทำตนให้เป็นอุปมาและคิดถึงอกเขาอกเรา แล้วก็ควรตเว้นจากการฆ่าการประหาร” พิธีการบูชาด้วยแบบนี้ได้เบาไปจากอินเดีย ตลอดเวลาที่พุทธศาสนายังแผ่ปกคลุมสังคมของอินเดียอยู่

ต่อมาประชาชนค่อยมีความรู้สูงขึ้น มีความฉลาดในการคิดค้นหาเหตุผลกันขึ้นบ้าง อันธรรมาของสิ่งทั้งปวงไม่อยู่นิ่ง ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปเสมอ ความเปลี่ยนแปลงของด้านวัตถุมีอย่างใด ความเปลี่ยนแปลงในด้านนามธรรมก็มีเหมือนกัน โดยเฉพาะในทางศาสนาแล้วย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอ ไม่มีเวลาหยุด จนกว่าจักถึงที่สุดของมัน แต่ทว่าความเปลี่ยนแปลงในทางนี้ขึ้นอยู่กับสมมองของคน ถ้าหากคนได้รับการศึกษาดีขึ้น มีปัญญาฉลาดขึ้น ความคิดในสิ่งที่ตนเคารพนับถือก็ย่อมเปลี่ยนไปตามความรู้สึกนึกคิดของเขา ดังจะเห็นได้ตามเรื่องทีกล่าวมาแล้ว

ต่อจากกระแสนั้น มนุษย์เริ่มเกิดมีความสงสัยกันขึ้นมามากแล้ว คือเขาสงสัยกันว่าโลกนี้มาจากไหน คนมาจากไหน เทวดาผีที่เขาไหว้กันนี้ มาจากไหน ปัญหาที่ว่ามาจากไหนนี้เอง ทำให้คนเกิดการโต้ถามกันมากขึ้น ไม่มีใครสามารถอธิบายให้แจ่มแจ้งเลย เขาจึงหันไปถามพวกที่ทำการติดต่อกับผีและเทวดา ที่เรียกกันว่าพราหมณ์นั่นเอง พวกพราหมณ์ก็งงเหมือนกัน เมื่อถูกถามปัญหาที่ตนมิได้เคยคิดฝันมาก่อน และจะบอกว่าไม่รู้หรือก็เป็นการเสียเหลี่ยมของตน เพราะตนเคยบอกพวกมนุษย์ว่า ตนรู้และติดต่อกับเทวดาหรือผีมานานแล้ว พวกเขารู้สึกลำบากใจอยู่มาก จึงต้องตอบเบี่ยงบ่ายไปก่อนว่าไม่เป็นไรเรารู้จักไปทำพิธีโต้ถามเทวดาตุ่ก่อน รู้อย่างไรแล้วจักมาบอกให้ทราบภายหลัง

พวกมนุษย์ก็คอยฟังคำของพวกพราหมณ์ต่อไป พวกเขาเมื่อรับปากกับมนุษย์แล้วก็พากันไปประชุมในป่าใหญ่ หาได้ทำพิธีอะไรกันไม่ เพียงแต่ไปประชุมปรึกษาหารือกันเท่านั้น เหมือนการประชุมของสภาผู้แทนนั่นเอง ต่างกันหน่อยก็ตรงที่ พวกพราหมณ์มิได้ดื่มเหล้าก่อนจึงเข้าประชุมเท่านั้น เมื่อประชุมกันแล้วก็ปรึกษากันถึงข้อนี้ พราหมณ์ผู้ใหญ่ที่เป็นคนฉลาดก็บอกว่า

ไม่เป็นไร เราควรจะสร้างพระขึ้นอีกสักองค์หนึ่งให้ใหญ่กว่าสิ่งทั้งปวง เป็นมเหศักดิ์ ทรงฤทธิ์ทรงเดช มีอำนาจเป็นมหัศจรรย์ ดลบันดาลให้อะไรเป็นอะไรขึ้นก็ได้ ทรงเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งปวง รวมทั้งพวกมนุษย์ด้วย เป็นอันว่าที่ประชุมก็ตกลงรับเอามตินี้ แล้วไปบอกพวกมนุษย์ทั้งหลาย

พระเจ้าสร้างคน...หรือคนสร้างพระเจ้า

อันคนในสมัยโบราณยังมีได้มีความก้าวหน้าในทางความคิดนึกนั้น สมองมักเหยียดชาวอโนแอ เมื่อสงสัยข้อใดและได้รับคำตอบอย่างไร ก็ปลงใจเชื่อเสียแล้ว เป็นว่าเขาพอใจในคำตอบนั้น ต่อนั้นก็ทำการกราบไหว้บูชาต่อพระมหาเทพองค์นั้น ปฏิบัติตามที่พวกพราหมณ์ผู้อ้างว่าตนเป็นปากเสียงแทนพระมหาเทพทุกอย่าง ถ้าใครขัดขึ้นไม่เชื่อฟังก็จักถูกลงโทษให้ตกนรก ไม่ผิดไม่เกิดเอาทีเดียว เขาบอกแก่ประชาชนว่า พระมหาเทพนั้นเป็นเจ้าของสวรรค์ เป็นผู้ยอมก็ได้ ไม่ยอมก็ได้ แก่คนที่ท่านชอบและไม่ชอบ ให้เข้าไปหรือไม่ให้เข้าไปสู่สวรรค์ เหตุนี้พวกมนุษย์จึงกลัว มาทำการอ่อนน้อมนับถือทุกอย่าง พวกพราหมณ์เป็นคนฉลาดมาก เพราะเขาอ้างว่า ตัวเขาเกิดจากปากของพระมหาเทพ พูดยอะไรออกไปทุกคนต้องเชื่อ ส่วนชนพวกอื่นนั้นเกิดแต่อกบ้าง แขนบ้าง พวกกรรมกรหรือศูทรนั้นต่ำกว่าเพื่อน เกิดจากหน้าแข้งของพระมหาเทพ ความเชื่อในรูปนี้ได้ฝังลึกเข้าไปในใจของคนเป็นจำนวนมาก นับเป็นหมื่นปี และเขาเอาชีวิตของเขาฝากไว้กับพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเข้าใจว่าสุขทุกข์ดีชั่วทั้งมวลมาจากอำนาจของท่านทั้งนั้น ทุกคนต้องทำดี เพื่อให้ท่านชอบท่านโปรดปรานจักได้ไปสวรรค์หรือจักได้อยู่ร่วมกับท่าน และการนับถือเทพเจ้านี้ ค่อยแตกแขนงมากออกไปทุกที มีความเห็นแตกต่างตามความคิดของตน เพราะเทพเจ้ามิได้สร้างคน แต่คนเป็นผู้สร้างพระเจ้ามาต่างหาก เมื่อเขาสร้างอย่างหนึ่งแล้ว เขาก็สร้างอะไรเพิ่มขึ้นอีก จนพระเจ้าต้องมีเมียมีลูก มีการบราฆ่าฟันกัน จนกลายเป็นนิทานไปหมด พวกหนึ่งยังคงถือเครื่องว่า ผู้ใหญ่ต้องมีเพียงหนึ่งจักเป็นสองสามไม่ได้ เรียกว่าผู้ถือพระเจ้าองค์เดียว พวกนี้ถูกพวกถือพระเจ้าหลายองค์ถากถาง จึงต้องหนีเปิดไปทางตะวันตก

ไปเป็นบ่อเกิดของศาสนายิวเป็นต้น ส่วนพวกที่ถือหลายองค์ยิ่งไปกันใหญ่ พระเจ้าถูกถอดถอน แล้วเอาองค์อื่นมาแทน สับสนอลหม่านกันไปหมด จนยุ่งมากเข้าทุกที นาน ๆ ก็มีคนตีมาฟันฟูคำสอนที่หนึ่ง เรียกท่านพวกนี้ว่า *อวตาร* เช่น พระราม เป็นต้น

พิธีการปฏิบัติกิจทางศาสนา ก็มีกรเช่นสรวงอ้อนวอนเป็นพิธีสำคัญ ฉะนั้นจึงมีบทสวดกล่อมพระผู้เป็นเจ้าในเวลาให้นอนและให้ตื่น ต่อมาก็มีพิธีอะไรอื่นอีกหลายประการ จนดูแล้วน่าสงสารอยู่บ้างเหมือนกัน เมื่อคราวที่ข้าพเจ้าเดินทางไปอินเดีย ได้เห็นตาแก่คนหนึ่งเก็บเอาก้อนหินห้าหกก้อนมาใส่ชามกะละมัง แล้วเอาข้าวสารไปม่และอะไรอีกวางข้างบน แล้วยกไปวางกลางแดด สวดมนต์พึมพำอยู่คนเดียว ต่อมาได้ถามท่านผู้รู้ เขาบอกว่านั้นเป็นพิธีการไหว้พระศิวะเจ้าแบบหนึ่ง และเขาอธิบายต่อไปว่า พระศิวะมีทุกหนทุกแห่ง เขาจึงไหว้อะไรก็ได้ ฟังแล้วก็ไปกับเขาไม่ได้เลยทีเดียว

ต่อมามนุษย์มีความสงสัยกันขึ้นอีกถึงเรื่องอย่างนี้ เขาสงสัยในเรื่องของพระเจ้า ถ้าพระผู้เป็นเจ้ามีอยู่และทรงเป็นผู้บริสุทธิ ทำไมจึงสร้างสิ่งไม่บริสุทธิมา ทำไมไม่ทรงบันดาลให้สิ่งไม่ดีทั้งหลายให้หมดไปเสีย หรือถ้าทรงประจักษ์ว่า มนุษย์จักยุ่งแล้ว ทรงสร้างมาทำไมกัน ถ้าบอกว่าทรงสร้างมนุษย์มาเพื่อให้ปฏิบัติพระเจ้า พระเจ้าก็ยังคงมีความอยาก ยังมีกิเลส จักดีอย่างไร คนที่ในโลกนี้ไม่เห็นมีรูปร่างเหมือนกัน คนที่ไม่สมบูรณ์นั้น ถ้าหากเป็นฝีมือของพระเจ้า ทำไมจึงสร้างมาให้เป็นเช่นนั้น จักว่าขาดวัตถุประสงค์สำหรับปั้นหรือก็ไซ้ที่ และยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ที่พวกเขาพากันสงสัย ก็ยังไม่มีการจักแก้ปัญหาล้ำนี้ได้เลย เพราะฉะนั้น ยุคนั้นจึงเป็นยุคของความสงสัยลังเลใจ จึงมีคนคิดค้นที่จักแก้ปัญหานั้น ๆ บ้าง คิดจักทำตนให้พ้นจากความทุกข์บ้าง ก็พอดีกับพระพุทธเจ้าของเราทั้งหลายได้อุบัติขึ้นในโลก และทรงนำหน้าคณาจารย์ทั้งหลาย ทรงถือธรรมะประทีปอันให้แสง คือ ความจริงแก่ชาวโลกทั่วไป ได้ทรงแก้ไขความเชื่อที่ผิดให้กลายเป็นถูก ทรงบอกกับประชาชนว่า สุขทุกข์ดีชั่วนั้นเกิดจากการกระทำของตนเอง ตนเองเป็นผู้ชี้โชคชะตาของตนเอง ใครจักมีอำนาจเหนือตัวเองไม่มี ทรงนำเขาออกจาก

การเป็นทาสแต่เทพเจ้า ให้มาเป็นตัวของตัวเอง ให้ฟังตนของตนเอง ดีกว่า
ที่จักไปฟังสิ่งที่ไม่น่าเชื่อถือเหล่านี้ มีประชาชนที่มีหู...ตา ก็ออกมาจากมืดมา
หาสว่างกันเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่หมดไปเสียทีเดียว เพราะโลกนี้ยังมีคน
ที่มีใจเป็นเด็กอ่อนมากกว่าคนที่มีใจเป็นผู้ใหญ่แล้ว

พระพุทธเจ้าผิดกับครูที่สอนศาสนาอื่น ๆ ทั่วไป อันครูผู้สอนศาสนา
อื่นนั้น ถ้าพิจารณาดูแล้วก็ยังขาดความเชื่อในตัวเองอยู่บ้าง ไม่มีความไว้วางใจ
ตนเองพอ เกรงว่าสอนเขาแล้วเขาจักไม่เชื่อไม่ทำตาม อาจนำทุกข์มาให้แก่ตน
ในภายหลังได้ จึงมักกล่าวว่าตนได้นำคำสอนนี้มาจากพระผู้เป็นเจ้าบนสวรรค์
มาทำงานตามความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า สูเจ้าทั้งหลายจงเชื่อและทำ
ตามเถิด และถ้าใครแสดงอาการไม่เชื่อไม่ทำตาม ก็ว่าให้เจ็บใจ เช่นว่าเจ้าคน
ทรยศบ้าง เจ้าคนต่อต้านไม่มีความเชื่อบ้างละ อันการอ้างพระผู้เป็นเจ้านั้นก็
เพราะว่าพระผู้เป็นเจ้ามีอยู่ในใจของตนแล้ว ไปบอกเขาเช่นนั้น เขาคงจักเชื่อ
แต่ที่ไม่เชื่อ ก็มีเหมือนกัน ตัวผู้สอนจึงได้รับความเดือดร้อนในภายหลัง เรื่อง
อย่างนี้เป็นการแสดงถึงความบกพร่องของผู้สอนอยู่ในตัวแล้ว

พระพุทธเจ้าตรัสรู้เนื่องจากเหตุและผล

ส่วนพระพุทธเจ้านั้นทรงแปลกกับครูใด ๆ ทั้งหมด ไม่ทรงอ้างอำนาจ
ใด ๆ ทั้งนั้น แต่บอกเขาอย่างเปิดเผยว่า ที่นำมาสอนนี้เป็นสิ่งที่ได้รู้เห็นมา
ด้วยตนเอง เกิดจากการกระทำให้มากคิดมาก จึงได้ความเข้าใจ เรียกว่า
“ตรัสรู้” คำว่า “ตรัสรู้” นั้นก็หมายถึง การคิดเอาจรรู้นั่นเอง การคิดเอาจรรู้
นี้เกิดจากการทบทวนสภาวะไปโดยลำดับ เช่นได้ความรู้อันนี้แล้วก็สวหาไปถึง
ความรู้อันใหม่ต่อไปอีก เป็นลำดับไปจนพอพระทัยว่ารู้ละ คือ เมื่อรู้แล้วก็
หมดสงสัยเป็นเหตุให้ไม่อยากรู้อีกต่อไป เรียกว่าเป็น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
กว่าจักได้เป็นพระพุทธเจ้าก็มีใช้เวลาเล็กน้อย กระทำความเพียรทดลองอยู่
นานถึงหกปี กว่าจักได้ความรู้มาก็แทบจักเอาชีวิตเข้าแลก

อันวิธีการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้านั้นเนื่องมาจาก

๑. ไม่ทรงเชื่ออะไรตามเขาว่า

๒. ไม่ยอมรับสิ่งที่ยังไม่ประจักษ์แก่ใจตนเอง

๓. พอพระทัยในการคิดค้นหาสิ่งที่ทรงคิดว่าจักเป็นอย่างนั้นอย่างนี้เสมอ

ความรู้ของพระองค์จึงก้าวหน้ากว้างขวางออกไปทุกที เหมือนนักวิทยาศาสตร์ในสมัยปัจจุบัน เขาก็ถือเหตุผลเป็นเกณฑ์และเชื่อรับฟังเฉพาะสิ่งที่พอจักพิสูจน์ได้ ถ้ายังพิสูจน์ไม่ได้ก็ยังไม่ลงมติว่าเป็นอย่างไรก่อน เพราะวิธีการอย่างนี้จึงทำให้โลกได้ก้าวหน้าไปในทางที่เจริญด้วยวัตถุอย่างที่เราได้เห็นกันอยู่

อันความเจริญทางด้านวัตถุที่เป็นผลของการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์นั้น เป็นเสมือนดาบสองคม ให้ผลทั้งในด้านดีและด้านร้าย ที่เป็นผลในด้านดีก็ได้แก่การค้นหาเภสัชมาบำบัดโรคร้ายไข้เจ็บของมนุษย์ ส่วนที่เป็นไปในด้านร้ายนั้น ได้แก่การประดิษฐ์วัตถุมาทำลายกันเอง เช่น ดินระเบิดอย่างแรง ตลอดถึงปืนผาอาวุธนาหาคณิต และที่ร้ายที่สุดคือ ระเบิดปรมาณูอันทำลายชีวิตมนุษย์ได้มากที่สุด นักวิทยาศาสตร์เป็นคนฉลาด มีความรู้ และมีเหตุผลในการที่จะคิดค้นจริง แต่ความฉลาดของเขาตั้งอยู่บนมูลฐานแห่งอวิชา พวกเขาขาดวิทยาศาสตร์ทางนามธรรม หรือขาดสัมมาทิฐิอันเป็นตัวนำในองค์มรรค ผลงานของเขาจึงก่อความยุ่งยากแก่ตนเองและสังคมโลกอยู่บ้างที่ได้เป็นไปในรูปนี้นั้นก็ เป็นเหตุเนื่องมาจากชาวตะวันตกขาดความสนใจในนามธรรมนั่นเอง ชาวตะวันตกที่ถูกเรียกว่าเป็นนักปรัชญานั้น บางคนถ้าเราเอาหลักศีลธรรมเข้าจับแล้ว เขาเป็นคนที่ใช้ไม่ได้เลยทีเดียว เช่น เป็นคนปลิ้นปล้อน ทรยศต่อมิตร ขาดความกตัญญูกตเวที เป็นต้น แสดงว่าเขามีปัญญาจริง แต่ขาดคุณธรรมในด้านใน เขาจึงเป็นไปเช่นนั้น

ส่วนทางตะวันออกเราเห็น คนจักเป็นปรัชญาเมธีได้ ก็ต้องผ่านการอบรมตนในหลักศีลธรรมมาก่อน ฉะนั้น จิตใจจึงประณีตขึ้นเป็นลำดับ จนผ่องใสสะอาด อันคนที่มิใช่ใจสะอาดนั้นเขาก็จักทำอะไรลงไปก็เป็นสิ่งที่สะอาด ทั้งจะคิดจะทำ ก็มีคุณธรรมคือความเมตตาเป็นปุระจาริกเสมอ และจุดหมายของทางตะวันออกนั้นคืออยู่ที่ว่า ความพันทุกข์จักมิได้โดยความมีใจสะอาดเท่านั้น เหตุตั้งนี้แหละคำสอนของนักปราชญ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น จึงมี

ปกตินำไปสู่ความพันทุกข์โดยถ่ายเดียว และคำสอนนี้เป็นผลเกิดมาจากการตรัสรู้ด้วยการคิดค้น ผู้ที่ตรัสรู้แล้วย่อมพ้นทุกข์ เมื่อตนพ้นทุกข์แล้วก็คิดถึงผู้ที่ยังไม่หลุดพ้น จึงพยายามทุกวิถีทางที่จักช่วยชนเหล่าอื่นต่อไป ฉะนั้นภายหลังการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จึงปรากฏว่านักบวชที่เป็นสาวกของพระองค์ได้จาริกไปในที่ต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือมหาชนให้พ้นจากความทุกข์ ทางกายและใจ เกี่ยวกับทางบรรเทาทุกข์ ซึ่งสุขเกษมศานต์ ซึ่งทางพระนฤพาน อันพ้นโศกวิโยกภัย สัจธรรมจึงตั้งมั่นในชมพูทวีปและแผ่กว้างออกไปทุกที่ จนกระทั่งแผ่ออกนอกประเทศ ผ่านเกาะลังกา พม่า ไทย เป็นลำดับ จนทั่วทวีปเอเชีย คำสอนของพระบรมศาสดาจึงถูกขนานนามว่า “ประทีปแห่งทวีปเอเชีย” และเมื่อ ธรรมะแผ่ไปถึงไหน ความสงบก็ปกคลุมไปถึงนั้น สันติสุขอันเยือกเย็นก็มีขึ้นด้วย เมืองไทยเราได้อยู่กับดีด้วยความสงบสุขก็เพราะอาศัยพระพุทธศาสนา คຸ້ມครองเช่นเดียวกัน ฉะนั้น ขอพวกเราทั้งหลายจงอโม่ใจในสมบัติอันมีค่านี้ และจงถนอมไว้จนสุดสิ้นชีวิตของเรา

พุทธศาสนาคืออะไร

เรามาศึกษากันต่อไปอีกว่า พระพุทธเจ้าสอนเรื่องอะไร มุ่งให้เราปฏิบัติตนเพื่ออะไร เป็นเรื่องสำคัญที่เราจักต้องรู้ไว้ เพราะถ้าไม่รู้แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ไม่รู้ว่าอะไรเป็นแก่น เป็นเปลือก เป็นกระพี้ บางทีเราไปถือเอาเปลือกโดยเข้าใจว่าเป็นกระพี้ ไปถือเอากระพี้โดยเข้าใจว่าเป็นแก่นเลยไม่ได้แก่นดังที่เราต้องการ ฉะนั้น จึงต้องเรียนเพื่อให้รู้ให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของพระศาสนา แล้วจักได้ปฏิบัติให้ถูกแก่นได้ ถ้าหากว่ามีใครมาถามเราว่า **พระพุทธศาสนาคืออะไร** เราอาจจักตอบเขาไม่ถูกก็เป็นได้ เรื่องอย่างนี้เคยมีมาบ่อย ๆ โดยเฉพาะหนุ่มไทยเวลาไปเมืองนอก ฝรั่งเศสถามว่าพุทธศาสนาคืออะไร ง...ตอบเขาไม่ได้ บางทีก็ตอบว่าพุทธศาสนาคือศีลห้า เขาย้อนเอาว่าศีลห้าในศาสนาอื่นก็มีสอนอยู่บ้าง จักแปลกอะไร หมดทางจักพูดต่อไปอีกไม่ได้ ถ้าหมดทางแล้วแสวงหาทางก็พอเอาตัวรอด ถ้าไม่แสวงหาทางก็ไปไม่รอดอีก เราอย่างนี้กว่าชาวต่างประเทศเขาจักไม่รู้จักพุทธศาสนา เดียวนี้

การศึกษาเจริญ ตำรามีมาก ทุกคนจึงมีโอกาสศึกษาพระศาสนาได้มากขึ้น
เมื่อชาวต่างประเทศเขามาศึกษามากเช่นนี้ เราชาวไทยผู้เป็นเจ้าของ
พุทธศาสนากลับเป็นผู้ไม่รู้ศาสนา ก็เรียกได้ว่า อยู่ใกล้เกลือกินต่างเท่านั้น

อีกประการหนึ่งในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธมาแต่กำเนิด ถ้ามีนักสอน
ศาสนาอื่นมาพูดกับเราในเรื่องศาสนา เขาเอาคำสอนในศาสนาของเขามา
อวดเรา ถ้าเราไม่รู้ของเรา ทั้ง ๆ ที่เรามีอยู่สมบูรณ์แล้วก็อาจไปจับของ
เขาเข้า โดยคิดว่าเป็นของใหม่ของแปลกก็เป็นได้ อย่าได้ทำตนเป็นคนหลับตา
ในรูปนั้น พระบรมครูของเราได้เที่ยวสอนอยู่นานถึง ๔๕ ปี คำสอนจึงมีมาก
และครอบคลุมศาสนาอื่น ๆ ไว้ได้ทุกศาสนา คำสอนที่ดีอย่างใดมีอยู่ในศาสนา
อื่นนั้น คำสอนนั้น ๆ มีอยู่แล้วในพุทธศาสนา เราจึงควรอึ้งใจในศาสนาที่
สมบูรณ์จนไม่มีศาสนาใดจักมาเปรียบได้

ในสมัยนี้อารยธรรมตะวันตกกำลังไหลเข้าสู่บ้านเมืองของเรา ที่ดีก็มี
ที่ชั่วก็มีมาก พวกเราคนไทยจักจะตื่นฝรั่งอยู่ด้วย เห็นอะไรเป็นของนอกแล้ว
ดีไปเสียทั้งนั้น เป็นโรคเห่อชาวต่างประเทศจนลืมของตนเอง ฝรั่งเขาตั้ง
องค์การฟื้นฟูอะไรขึ้น เราก็เข้าไปเป็นสมาชิกกับเขา ที่จริงสิ่งที่ฝรั่งเขาทำนั้น
ก็ไม่มีอะไรแปลกไปจากคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย เขาทำได้แต่เพียงส่วน
ปลีก ๆ ย่อย ๆ เท่านั้น หาได้ถึงแก่นแท้ไม่ แก่นแท้ทางพุทธศาสนาเรามีสูงกว่า
นั้นอีก แต่ที่ไทยเราไม่ค่อยจักสนใจ ชาวที่เรากินกันมาแต่เด็ก ๆ กลับเป็น
ของไม่ร่อยไปเสียแล้ว สู้ชนมบั๋งไม่ได้ จึงหันไปนิยมกินชนมบั๋ง ทำให้ฝรั่ง
เขาดูหมิ่นได้ว่าชาวไทยเรานี้ไม่มีอะไรดี ทั้ง ๆ ที่เรามีอะไรดีอยู่เหมือนกับพี
นองชาวกรุงศรีอยุธยาทั้งหลาย อย่าได้เห็นและนิยมไปในรูปนั้น เมือง
ศรีอยุธยาเป็นเมืองที่ไม่สิ้นคนดี คนดีของศรีอยุธยายังมีดีอยู่เสมอ อย่าลืมน
ข้อนี้ และช่วยกันฟื้นฟูของดีนั้นให้แพร่หลายในบ้านเมืองของเราต่อไป ถ้า
ใครเขามาสอนเรื่องอะไรก็จักได้บอกเขาว่า ของเรามีแล้วดีกว่าของท่าน
เสียอีก ไม่ต้องนำมาสอนของเราอีกดอก แต่เราจักกล่าวกับเขาได้ดังนี้ เรา
จักต้องรู้จักตัวเราและสิ่งที่เนื่องกับตัวเราให้ดีเสียก่อน จึงจักพูดกับเขาได้
ฉะนั้น การศึกษาเรื่องของพุทธศาสนา จึงเป็นหน้าที่ประการหนึ่งของชาวไทย

ในเบื้องต้นเราต้องเข้าใจกันเสียก่อนว่า บรรดาคำสอนในศาสนาทั้งหลายนั้น มีวิธีการที่จักสอนอยู่สามชั้นด้วยกันคือ ชั้นต้นได้แก่ พิธีการต่าง ๆ ทางศาสนา ชั้นต่อไปได้แก่ หลักศีลธรรมที่ปรากฏในรูปของนิกายชั้นสูงสุดได้แก่ ธรรมะล้วน ๆ ที่เราเรียกว่า *ปัญญา* หรือ *ปรัชญา* ทุกศาสนาต้องดำเนินตามแนวนี้ เพื่อให้เหมาะแก่จิตใจของตน

ประการต้น *พิธีการ* ถึงแม้ว่า พุทธศาสนาบริสุทธิ์ไม่เกี่ยวกับพิธีการเลย ในยุคที่ประกาศพุทธศาสนาตอนแรก หรือตลอดพระชนม์ชีพของพระบรมศาสดา พิธีการทางศาสนาไม่มีอะไรมากนัก นอกจากการประกาศตนเป็นชาวพุทธ รับเอาข้อปฏิบัติ และไปปฏิบัติตามเท่านั้น ครั้นต่อมาเมื่อพุทธศาสนาต้องพบกับคู่แข่งชั้น ประคบกับคนผู้ฟังธรรมมีใจเป็นเด็ก ยังขลาดกลัว ต้องคิดหาอะไรไว้เป็นที่พึ่งของตนอยู่ จึงมีวิธีการปลอมใจคนเหล่านั้นบ้าง พิธีการต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นทีละน้อย ๆ มากขึ้นทุกที จนศาสนิกชนเข้าไปติดแน่นในพิธีการ จนฝังอยู่ในโลหิตเอาออกไม่ได้

ชั้นสองเรื่อง *นิทานต่าง ๆ* อันนิทานชาดกที่มีในคัมภีร์ของพวกเรานั้น ก็คือนิทานสอนใจนี้เอง เพราะนิทานทุกเรื่องมีสภาวะเป็นเครื่องเตือนใจอยู่มาก เสียอยู่หน่อยตรงที่พวกเราชอบฟังนิทาน ไม่พยายามปกปิดเปลือกแล้วกินเนื้อใน ถ้าเราปกปิดเปลือกออกแล้วจักเห็นว่าเนื้อในนั้นมีอะไรดีอยู่มาก ทั้งสองชั้นนี้มีไว้สำหรับคนที่ใจยังเป็นเด็กอยู่ทั้งนั้น

ส่วนประการที่สามเป็นหลักสำคัญ เป็นคำสอนสำหรับคนที่เป็นเช่นดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำ คอยบานรับแสงพระอาทิตย์อยู่แล้ว สามารถเข้าใจธรรมะชั้นสูงได้ทันที และถ้าพูดกันถึงธรรมะชั้นนี้แล้ว **พุทธศาสนาเราเดินหน้าศาสนาอื่นไปไกลทีเดียว** ความแตกต่างระหว่างพุทธศาสนากับศาสนาอื่นก็สำคัญอยู่ที่ตรงนี้ พูดได้ว่านับแต่เริ่มต้นที่มนุษย์สนใจทางศาสนาและได้เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับนั้น พระพุทธเจ้าผู้เดียวเท่านั้นที่ได้ไต่ขึ้นไปถึงยอดสุดของความเจริญทางศาสนา ในอดีตก็ดี ปัจจุบันก็ดี อนาคตข้างหน้าก็ดี ไม่มีครูอาจารย์ใดจักมาสอนธรรมะที่สูงกว่า ประณีตกว่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคมของโลกยิ่งไปกว่าพระองค์อีกแล้ว นี่ก็เป็นข้อที่น่าปลื้มใจอีกประการหนึ่ง

ก็หลักธรรมทั้งหมดที่พระศาสดาได้นำมาประกาศนั้นมิได้เอามาจากภายนอก หรือการดลบันดาลของผู้ใด แต่เอามาจากการค้นคว้าภายในของพระองค์เอง ดังคำตรัสที่ว่า “ในกายยาววาทนาตึบหนึ่งนี้ เราบัญญัติว่าเป็นความทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์”

การแสวงหาความจริงจึงต้องค้นหาเอาในตัวเราเอง อย่าไปแสวงหาจากสิ่งภายนอกเป็นอันขาด และการลงมือค้นหา ก็เหมือนกัน มันเป็นหน้าที่ของทุกคน ที่จักต้องทำด้วยตนเอง ทำแทนกันไม่ได้ ครูอาจารย์ก็ทำให้ไม่ได้ ทำได้อย่างมากเพียงชี้ช่องให้เราเข้าใจและดำเนินตามเท่านั้น พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “จงสร้างความพ้นทุกข์ให้แก่ตนด้วยความเข้มแข็งเกิด ตถาคตเป็น แต่เพียงผู้ซึ่งบอกหนทางให้เท่านั้น ความเพียรพวกเธอจักต้องทำเอง”

เมื่อฟังมาถึงตอนนี้ ท่านทั้งหลายก็คงเข้าใจได้แล้วว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่สอนให้เราทุกคนเป็นตัวของเราเอง ต้องพยายามทำตนให้เป็น ที่พึ่งของตนได้ด้วยการปฏิบัติธรรม การปฏิบัติธรรมจักนำเราให้พ้นจากการ ถูกกักขัง เป็นไทยได้อย่างแท้จริงขึ้น คนเราโดยมากมีความสนใจในการ ปลดเปลื้องตนให้พ้นทุกข์น้อย แต่พยายามเอาตนเข้าไปขังในกรงมีอยู่มาก

การนำตนเข้าสู่ที่คุมขังนี้ เราทำไปโดยความหลงผิด รู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงเดือดร้อนในภายหลัง แต่แม้จักได้รับความเดือดร้อนแล้ว เราก็ยังไม่เข็ด ไม่จำ ยังพยายามที่จักฝังตัวเองให้ลึกลงไปอีก มีสภาพเหมือนหนอนในกอง อูจจาระ ฉะนั้น เอาตัวออกได้ยาก ท่านอยากจะเป็นเช่นนั้นไหม ทุกคนที่ ลืมตาแล้วก็คงไม่อยากเป็นเช่นนั้น เพราะฉะนั้น มาเถิดท่านทั้งหลาย มาสนใจ ศึกษาในหนทางที่จักทำตัวเราให้หลุดพ้นไปจากที่คุมขังกันบ้าง โดยทำ การศึกษาให้เข้าใจว่า ตัวเราเองคืออะไร ความสุขความทุกข์มาจากไหน ทำ อย่างไม่จริงจังตัดความทุกข์ออกจากใจของเราเสียได้ ความทุกข์ที่เกิดแก่เรา ทุกอย่างย่อมมาจากเหตุทั้งนั้น ถ้าไม่มีเหตุก็มีมาไม่ได้

คำสอนอันใดที่ว่ามันเกิดมาเองเป็นเองโดยไม่มีเหตุ นั้น เป็นคำสอนที่ ไร้มูลฐาน เป็นคำสอนที่ปราศจากน้ำหนัก เอาเป็นหลักปฏิบัติไม่ได้ พุทธศาสนา ถือว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมาจากเหตุ ไม่มีเหตุ ผลก็ไม่ปรากฏ และการเกิดขึ้น

ของเหตุผลนี้ เป็นไปติดต่อกันไม่ขาดสาย เหตุอันหนึ่งก่อให้เกิดผลอันหนึ่ง ผลนั้นก่อให้เกิดเหตุและผลต่อไปอีกเป็นวงเวียนไม่รู้จบรู้อิ้น เช่น คนมีกิเลส เป็นเหตุให้ก่อกรรมขึ้นแล้วก็บังเกิดผลต่อไป แล้วก็เกิดกิเลสอีก ทำกรรมอีก เป็นกันไปในรูปรูปนี้ไม่รู้จบ นี่คือสภาพของสังสารวัฏที่ไม่มีจุดจบลงเลย มันเกิดดับเป็นวงเวียนติดต่อกันเรื่อยไปไม่รู้จบ และตัวเราก็ได้รับผลจากการ หมุนเวียนนั้น ๆ ด้วยเสมอ ความทุกข์ความเดือดร้อนที่มาสู่ตัวเรา เราเอง เป็นผู้นำมาให้แก่ตัวเราเองทั้งสิ้น ไม่มีใครนำมาให้แก่ตัวเราดอก หลักพุทธ ศาสนาจึงมีอยู่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า เป็นผู้ทำให้เกิดมาจากใจ ของตนเอง ถ้าใครมีใจดี การพูดการทำก็ดี ถ้ามีใจชั่วการพูดการทำก็ชั่วตาม ทุกข์สุขย่อมติดตามเขาไปเหมือนเงาตามตน” คำกล่าวอันเป็นอมตะบทนี้ มีมาในคัมภีร์ธรรมบท อันเป็นคัมภีร์ที่นักศึกษาศาสนาพุทธศาสนาควรสนใจหาอ่าน ชาวตะวันตกที่มาสเนใจธรรมะในพุทธศาสนานั้น เขามักเริ่มศึกษาคัมภีร์นี้ ก่อนเสมอ และส่วนมากมักพอใจ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของเขาได้มาก ดูเหมือนว่าพวกเราชาวไทย ยังมีความสนใจกันน้อย มักสนใจในรูปของ ไสยศาสตร์ อันเป็นความหลง เช่น ไปวัดแล้วไปทางธรรมบทเพื่อถามโชค ชะตา ถามหวยเบอร์อะไร เป็นต้น อย่างนี้มีใช้วิธีการของพุทธศาสนา มิใช่ วิธีการของชาวพุทธที่มีความหมายว่าเป็นผู้ตื่นแล้วจากโง่ จงเลิกวิธีการแบบ นั้นเสีย แล้วหันมาหาเนื้อแท้กันเถิด เนื้อแท้ที่เราควรสนใจก็คือ หลักธรรมะ อันจักนำเราไปสู่สันติได้ เช่น ในข้อความที่ยกเอามาเมื่อตะกี้ ถ้าเราหัด พิจารณาจักได้เหตุผลว่า ทุกอย่างมาจากใจหรือความคิดของเราเอง เราเห็น อะไรในโลกนี้เป็นอย่างไรนั้น เราอาจเห็นเป็นคนละอย่างไปก็ได้ เช่น ในเรื่อง ความสวยของหญิงคนหนึ่งชอบใจก็บอกว่าสวยทุกอย่าง แต่คนที่ไม่ชอบก็ บอกว่าไม่เห็นเข้าท่าเลย คนทั้งคนจักหาความงามสักน้อยก็ทั้งยาก ทำให้จึง เป็นเช่นนั้น ข้อนี้ก็เนื่องจากใจที่มีมูลฐานต่างกัน การรับรู้ในสิ่งนั้นจึงต่างกัน ตามมูลฐาน สิ่งที่ถูกมองเป็นอันเดียวกันแต่ความรู้สึกต่างกัน นี่ก็เป็นเรื่อง เนื่องจากใจเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงมีเป็น
สามประการ คือ

๑. อย่าทำความชั่วโดยประการทั้งปวง
๒. จงกระทำความดี และ
๓. จงทำให้ชาวสละอาด

นี่เป็นโอวาทของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ในคำสอนอันเป็นหลักนี้
ประการต้นเป็นเรื่องของการละ เป็นการปฏิบัติในส่วนศีล ประการที่สองเป็น
เรื่องของการเจริญธรรม ศีลธรรมจักต้องมีเป็นคู่กันไปเสมอจึงจักอยู่ด้วยกันได้
แต่กว่า ศีลธรรมจักตั้งมั่นได้ก็โดยอาศัยมูลฐานอันดีงามของใจเป็นสำคัญ
ฉะนั้น การทำให้สละอาดจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก การปฏิบัติตนเพื่อพ้นจาก
ทุกข์ก็ปฏิบัติใจนี้เอง จึงกล่าวได้อีกว่า พระพุทธศาสนาทั้งแท่งมิใช่อะไรอื่น
แต่เป็นคำสอนที่ให้เราฝึกใจของเราให้ดีขึ้นเท่านั้น ส่วนเรื่องอื่น ๆ เป็นแต่
เพียงปลีกย่อยเท่านั้นเอง เช่น การที่พุทธศาสนาต้องมีนิทานไว้ ก็เปรียบได้กับ
การสอนหนังสือให้แก่เด็ก ๆ จะสอนอะไร ก็ต้องเอาภาพของสิ่งนั้นมาวางให้
ดูด้วย ทั้งนี้ก็มีจุดหมายเพื่อให้เข้าใจง่ายเท่านั้น เป็นการจูงใจในขั้นต้น
สำหรับการปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป

จะพ้นทุกข์ได้อย่างไร

พวกเราที่เป็นนักศึกษา นักปฏิบัติธรรมของศาสนาจึงควรสนใจเรื่อง
สูง ๆ ต่อไป คือ เรื่องความจริงแท้ที่ทรงประกาศแก่ชาวโลก ถ้าได้ ความจริง
เรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และทางที่จักดำเนินไปสู่ความดับ
ทุกข์ อันเป็นเรื่องของเหตุผลชั้นสูง เป็นเรื่องของตัวเองโดยเฉพาะ มิใช่
เรื่องของสิ่งอื่น ชาวพุทธจึงต้องสนใจศึกษาในความจริงทั้งสี่ข้อนี้ ศึกษาให้
เข้าใจจนสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของตนได้ ความจริงทั้งสี่ประการนี้
เท่านั้นที่จักทำให้ท่านเป็นไทย พ้นจากความเป็นทาสของทราชาคือ กิเลส
และเป็นทางให้ท่านได้เข้าถึงองค์พุทธะที่แท้จริงได้

ทำไมพระพุทธเจ้าจึงสอนเรื่องทุกข์ เพราะทรงเห็นว่ามันเป็นความ

จริงแท้ และเกิดมีแก่คนทุกคน คนทุกคนไม่ชอบความทุกข์ อยากรำออกจากตนเสมอ แต่ก็รำอออกไม่ได้ เพราะไม่เข้าใจวิธีการแก้ทุกข์ที่ตรงนั่นเอง เช่น ถ้าเรากลุ้มใจเพราะเรื่องใด ๆ ก็ตาม แทนที่จักค้นจากตัวเองกลับไปค้นหาจากภายนอก มีการไปหาหมอดู เป็นต้น ทุกบ้านทุกเมือง มีหมอดูคอยแก้ทุกข์ของประชาชนเคลื่อนไปหมด แต่ตัวของหมอก็ลำบากเกือบเอาตัวไม่รอดอยู่เหมือนกัน ถึงกระนั้นเขามีวิธีการฉลาดในทางลึกลับคน ถ้าใครไปหาเขาเมื่อลงเลขลงอะไรแล้วก็มักขู่เสียก่อนว่า แหม! ชะตาของคุณนี่ค่อนข้างจกร้ายสักหน่อย เพราะพระราหูเข้าแล้วยังพระเสาร์แทรกเข้ามาอีก ต้องเป็นทุกข์ไปอีกนาน เมื่อขู่ให้ผู้มีทุกข์กลับทุกข์หนักลงไปแล้ว ก็พูดลอบโยนว่า อ้อไม่เป็นไร เพราะดวงของคุณนี่ยังมีเทวดาคุ้มกันอยู่หน่อย คงพ้นทุกข์ในเร็ววัน ผู้ไปหาหมอดูก็ค่อยเบาใจแบบเด็ก ๆ ที่กำลังร้องไห้ แล้วเขาลอบโยนว่า จักให้กินขนมเท่านั้น พอไม่ได้ขนมก็ร้องไห้ต่อไปอีก นี่สภาพของคนเราเป็นอยู่อย่างนี้ เขาจึงไม่พ้นทุกข์ได้ตามปรารถนา ชีวิตของเขาจึงเต็มไปด้วยการร้องไห้ในชั่วโง่งนี้ แล้วไปหัวเราะในอีกชั่วโง่งหนึ่ง มีอาการเหมือนคนเป็นโรคจิตอยู่ตลอดเวลา และเป็นโรคที่ตนชอบใจจักเป็นกันเสียด้วย อนิจจา ความหลงของปุถุชนเป็นไปได้ถึงขนาดนี้เจียวหนอ

ที่กล่าวมานี้จึงไม่ใช่วิถีแก้ทุกข์ที่ถูกต้องแท้จริง เป็นแต่เพียงระบายความทุกข์ออกไปเท่านั้น ยังไม่สามารถถอนรากเหง้าของความทุกข์ออกไปได้ ก็วิธีการดับทุกข์โดยสิ้นเชิงนั้นจักทำอย่างไร นี่เป็นเรื่องที่จักพูดกันต่อไปอีกในขณะนี้

ความจริงของชีวิตเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษา เพราะยิ่งศึกษามากเท่าใด ความจริงก็จักปรากฏแก่เรามากขึ้นเท่านั้น ขณะใดความจริงปรากฏออกมาความมืดมัวก็หายไปทันที เมื่อยังไม่พบความจริงเราหลงมอยู่ในที่มืด พอได้พบความจริงแล้ว เราก็ออกจากมืดมาพบแสงสว่างทันที มันเป็นแสงสว่างของชีวิตที่ทุกคนจักพบได้ ในทางพุทธศาสนา จึงชี้ทางที่จักให้เราเห็นแสงไว้ให้แก่เรา ทางนั้นก็มิได้อยู่ไกลที่ไหน หากแต่อยู่ในตัวของเราเอง แต่คนเรามิได้สนใจค้นหาความจริงกันเท่านั้น นับว่ายังประมาทมากอยู่ พวก

เราชาวพุทธจึงควรมาค้นหาหนทางแก้ทุกข์กันเถิด วิธีที่ดีอันเราจักพึงทำนั้น ขอแนะนำว่า ขณะใดเกิดความทุกข์ขึ้นมาแล้ว ถ้าเราจักไปหาคนอื่น ก็จงถือเพียงว่าไปเพื่อปรึกษาหาทางดับทุกข์กัน มิใช่ไปหาเพื่อความหลงมกมาย จึงควรไปหาคนที่ฉลาดกว่าเราในวิธีการแก้ทุกข์ แล้วจงเล่าความจริงให้เขาฟัง เหมือนกับเราเป็นไข้และไปหาหมอ ได้เล่าความจริงให้หมอฟังทุกอย่าง ไม่ปิดบังอำพรางไว้ หมอก็มีทางที่จักใช้หลักวิชาเยียวยาเราได้

โรคทุกข์ก็เป็นโรคใจแบบหนึ่ง ที่เราไม่ควรปิดบังต่อผู้ที่เรารู้จักขอความเห็น ก็คงมีทางช่วยได้เช่นกัน แต่ทว่าความสำคัญมันอยู่ที่ตัวเราเองเป็นข้อใหญ่ เพราะตราบใดที่เราไม่พยายามช่วยตัวเองแล้ว ใครที่โหนงจกมาช่วยตัวเราได้เล่า หรืออีกทางหนึ่ง ถ้าหากเราไม่ไปหาคนอื่น เรารู้จักคิดหาทางแก้ทุกข์ด้วยตนเอง โดยคิดถึงรากเหง้าของทุกข์ แล้วตัดเหตุของมันออกเสียก็มีทางทำโดยวิธีนี้คือ พอรู้สึกว่าเป็นทุกข์ก็ลุ่มอกลุ่มใจ ก็จัดแจงอาบน้ำให้ร่างกายสบายเสียก่อน แล้วเข้าห้องพระที่มีอยู่ในบ้านของเรา ปิดประตูเงียบคนเดียว จดรูปเทียนบูชาพระ แล้วสวดมนต์ภาวนาตามประเพณี จบแล้วนั่งทำใจให้สงบเป็นปกติ อย่าไปคิดถึงเรื่องภายนอกห้องพระ จงฟังที่พระพุทธรูปอันเป็นองค์แทนพระพุทธเจ้า พระพุทธปฏิมา มีลักษณะเบิกบานแจ่มใสแสดงความเป็นผู้หมดทุกข์หมดร้อน นึกถึงความเบิกบานของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ไม่มีความทุกข์ พระองค์เป็นเช่นดอกบัวที่บานเหนือน้ำ น้ำโคลนเลนมิได้แปดเปื้อนพระหฤทัยของพระองค์เลย พระองค์พ้นทุกข์แล้ว ยังมีพระทัยประกอบด้วยความเมตตากรุณาช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์อีกด้วย พระคุณของพระองค์เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์โดยแท้ นึกให้มากเท่าใดก็ยิ่งดี เมื่อนึกแล้วจงโน้มเข้ามาหาตนว่า ก็ตัวเราเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้ามิใช่หรือ ทำไมจึงมิได้ดำเนินชีวิตตามพระองค์เล่า ทำไมจึงไม่แจ่มใสสดชื่นเยี่ยงพระองค์เล่า เราไม่เคยกล่าวเสมอ ๆ ว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่พึ่งที่นับถือ แต่เวลานี้เราไม่มีพระอยู่ในใจจึงได้เป็นทุกข์หนักขนาดนี้

แล้วจงถามตนเองต่อไปว่า เพราะอะไรจึงเป็นทุกข์ อะไรเป็นเหตุให้ลุ่มใจ จนถึงกับกินไม่ได้นอนไม่หลับ ถามตนเองแล้วจงค้นหาด้วยใจที่สงบ

ไม่เท่าใดความจริงก็จักปรากฏแก่ตัวท่าน เช่น สมมติว่าท่านอุบาสิกาคณหนึ่ง เป็นทุกข์กลุ้มใจ งามไปงามมากก็ว่ากลุ้มใจเพราะทะเลาะกับสามีเรื่องนิดหน่อย เมื่อวาน เรื่องอะไรเรื่องไปเล่นไฟไม่อยู่บ้านจึงถูกสามีดุและมีความเสียใจ เพราะแพ้ไฟด้วย จึงเป็นทุกข์มาก ทีนี้ก็เข้าใจว่า เหตุของมันอยู่ที่เจ้าผีร้าย คือไฟนี่เอง ผีการพนันมันจูงเราไปในทางนั้น เราลืมนึกถึงพระและคำสอน ของพระ เราจึงเดือดร้อน นับว่าเป็นความผิดอันใหญ่ เป็นเรื่องที่ต้องจำไว้ ไม่ควรให้ความทุกข์ในรูปนั้นเกิดขึ้นมาอีก แล้วตั้งใจเลิกจากเหตุของความชั่ว แบบนั้น หันเข้าหาทางของพระต่อไป ชีวิตของท่านก็จักสดชื่นแจ่มใสได้โดยวิธีนี้

พวกผู้ชายก็เหมือนกัน พอเกิดความกลุ้มใจขึ้นมาก็มักไปหาเจ้าตี ขอให้เขาช่วยแก้ทุกข์ให้โดยการลงทุนเพียงไม่กี่บาท ต้มเข้าไปสักเป็กสองเป็ก ก็สบายใจ นี่ก็เป็นความเข้าใจผิดที่มีอยู่มากในหมู่ผู้ชายเราในสมัยนี้ การกินเหล้ามิใช่เป็นการแก้ทุกข์ แต่เป็นการเพิ่มความทุกข์ให้แก่ตนมากขึ้น ความรู้สึกผิดชอบไม่มี เขาจึงไม่รู้อะไร มันเป็นการลืมนตน ลืมความเป็นคนหมดแล้ว ความทุกข์แบบของคนก็ไม่มี แต่มีความบ้าแบบสัตว์ดิรัจฉานเข้ามาแทน ถ้าใครบอกว่ากินเหล้าแล้วจักหายทุกข์ ก็อย่าไปเชื่อเขา จักเป็นทางให้ท่านเดือดร้อนมากขึ้น ขอพวกท่านทั้งหลายอย่าได้กระทำในรูปนั้นเป็นอันขาด เพราะโทษของเหล้ามีมากนัก พระพุทธเจ้าว่ามีโทษถึง ๖ สถาน คือ

๑. เสียทรัพย์โดยใช่เหตุ
๒. เป็นเหตุให้เกิดโรค
๓. เป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาท
๔. เป็นเหตุให้ตีเตียน
๕. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักละอาย
๖. เป็นเหตุให้ทอนกำลังปัญญา

ยิ่งพวกเราเป็นศิษย์ของวัดประดู่ทรงธรรมแล้วต้องระวังให้มากสักหน่อย อายายอมตนให้ตกเป็นทาสของเหล้าเป็นอันขาด ถ้าใจของท่านจักตกไปในทางชั่ว จงนึกถึงหลวงพ่อรอด พระอาจารย์ผู้ชี้ทางให้แก่ท่าน ระลึกถึง

ชื่อของท่านและความดีที่ท่านมีไว้ให้พวกเราได้รับรู้เห็น จงนึกว่าเราเป็นศิษย์
ของวัดประตูทรงธรรม บัดนี้เรามีธรรมอยู่ในใจของเราหรือเปล่า ถ้าไม่มีก็
จงทำให้มีขึ้น ถ้ามีอยู่แล้วก็จงรักษาไว้ อย่าให้สูญหายไปเสีย จงนึกถึงคำว่า
ทรงธรรม ไว้เสมอเถิด ท่านก็จักเอาตัวรอดอย่างหลวงพ่อรอดได้

อีกอย่างหนึ่งเวลาลຸ້มใจ ท่านจักไปวัดเพื่อหาทางแก้ลຸ້มใจก็ได้
เหมือนกัน คือไปหาหลวงพ่อ เล่าความจริงให้ท่านทราบทุกประการ ท่านก็
จักช่วยบอกทางบรรเทาความลຸ້มใจให้แก่พวกเราได้ บางที่ท่านบอกว่า
“เรอนี้มัวแต่เอาผีมาไว้ในใจนี้หนา จึงลຸ້มไม่รู้จบ เอาผีออกเสียบ้างซิ แล้ว
จงหาพระมาใส่ใจไว้แทน ความยุ่งยากก็จักหายไปได้” พวกเราชาวอยุธยา
นี้ มีดีอยู่อย่างหนึ่ง คือ มีของดีติดตัวกันเป็นส่วนมาก ตามที่ข้าพเจ้ามองเห็น
ทุกคนมีพระพุทธรูปห้อยคอกันทั้งนั้น บางคนก็มีพระสมเด็จ ขุนแผน
นางพญา พระรอดและอื่น ๆ อีกนานาชนิด ท่านเคยคิดบ้างไหมว่า การที่
เอาพระห้อยคอไว้นี้เพื่อประโยชน์อะไร บางคนอาจคิดว่าเป็นอยู่อย่างคงกระพัน
พันไม่เข้า ยิ่งไม่ออก ความเข้าใจอย่างนี้มีดีบ้าง แต่ยังไม่ดีแท้ เพราะยังเป็น
ทางให้เราเกิดความอึดเข็มและลำพองในใจได้ ถ้าเราไม่คิดจักไปบรรพชาฯพัน
กับใคร ๆ แล้ว การมีพระในทางที่กล่าวก็ไม่จำเป็น

บางคนเชื่อพระไปในแนวนี้อย่างเดียว ทั้ง ๆ ที่มีพระติดตัวยังไปกิน
เหล้า เทียวชองหญิงคนชั่ว พุดโกหกและหลอกลวงคนอื่น ๆ เป็นต้น การที่
ตนไปทำผิดในรูปนี้พระจักช่วยตนได้อย่างไร เพราะตนมิได้อยู่กับพระ แต่ไป
อยู่กับมารกับผีเสียแล้ว ถึงแม้ตนจะมีพระห้อยคออยู่ สิ่งนั้นก็เป็นแต่เพียง
วัตถุเท่านั้น คุณภาพของพระไม่มีอยู่ที่ตัวของเรา จึงเป็นเหตุให้ตนเกิดความ
เดือดร้อนได้เสมอ เคยปรากฏว่าคนชั่วหลายคน มีพระห้อยคอแล้วไปปล้น
เขา ผลที่สุดถูกยิงตาย แล้วเรารู้จักไปโทษว่า พระไม่ดีก็ไม่ได้อีก ที่แท้ในตัวเรา
ไม่ดีเองต่างหาก ความสำคัญจึงอยู่ที่ตัวเรา

ที่จริงการที่เรามีพระพุทธรูปห้อยคอนั้น จุดหมายสำคัญอยู่ที่เตือนใจ
เพราะคนเราถ้าไม่มีอะไรคอยตักเตือนอยู่แล้ว อาจจะไปในทางผิดได้ง่าย จึง
ต้องเอาพระห้อยคอไว้ จักได้ระลึกถึงท่านและดำเนินชีวิตตามท่าน มีพระติด

สร้อยห้อยไว้ที่หน้าอกใกล้หัวใจ พระจกได้เคาะใจให้เกิดความรู้สึกในทางที่ดีได้บ้าง ฉะนั้นจงอย่ามีแต่ พระข้างนอก จงมีพระข้างในใจด้วย พระที่อยู่ในใจคือความรู้สึกผิดชอบนั่นเอง ขณะใดที่เรายังมีความรู้สึกผิดชอบอยู่ ก็หมายความว่าเรามีพระ ถ้าความรู้สึกผิดชอบไม่มีก็ไม่มีการ คนที่ไม่มีพระไม่เป็นที่ไว้ใจของใคร ๆ เพราะเขาอาจจกก่อกรรมทำเข็ญขึ้นเมื่อใดก็ได้ ฉะนั้น จงทำตนให้เป็นคนมีสติสัมปชัญญะ รักษาความรู้สึกผิดชอบไว้ เช่น ในขณะที่ท่านจกไปกินเหล้า ก็นึกว่าไม่ดี เป็นบาป พระท่านห้ามมิให้เรากินของอย่างนี้ อย่าไปตามใจมาร จงตามใจพระบ้างเถิด พอนึกได้แบบนี้ ก็มีทางที่จกรักษาตัวไว้ได้ แต่คนเราโดยมากไม่ค่อยตามใจพระมักชอบตามใจผี และมีมันคอยแย่งเราในเวลาที่เราจกทำความดีเสมอ เช่นว่าเราจกไม่ไปดื่มเหล้า เพราะเชื่อพระผีจกบอกว่าดื่มเหล้าสนุกดี มีเพื่อนฝูงมาก เข้าสังคมได้สะดวก ไปติดต่องานการอะไรก็คล่องไปทั้งนั้น ไม่ดื่มก็หมดสนุกเท่านั้น ผีมันมีวิธีการแปลก ๆ ที่จกจูงเราไปสู่ความชั่วร้าย แล้วมันจกเยาะยัยเราได้ในภายหลัง ฉะนั้นจงอย่าตกหลุมพรางที่เขาขุดไว้ เพื่อลวงท่านให้ตายใจเป็นอันตราย แต่จงมีสติให้รอบคอบไว้ก่อนจกดีกว่า เข้าหาทางของพระได้ดีกว่าทางของผีแน่ ๆ ว่ากันตามจริงแล้ว พวกเราทุกคนมีเสียงของพระอยู่ในใจเสมอ ถ้าหากว่าเราไม่ลืมหืม แต่พอลืมหืมเสียงของพระก็หายไปทันที ฉะนั้นจงสนใจฟังเสียงของพระและตามท่านด้วยความเคารพกันเถิด

ผีแห่งความชั่ว

เมื่อพูดถึงความชั่วแล้ว อยากจะเล่านิทานซ้ำ ๆ ให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง เป็นนิทานคติสอนใจได้เป็นอย่างดี ขอให้ตั้งใจฟังต่อไปเถิด...

นานมาแล้ว มีครอบครัวหนึ่ง อยู่กันเพียงสองคนผิวเมียเท่านั้น อยู่กันมานานแล้วจนแก่กันทั้งคู่ ผิวเมียคู่นี้มีเรื่องทะเลาะวิวาทกันเสมอ ส่วนมากเป็นเหตุจากคุณยาย คุณตาแม้จักเป็นคนอดทน แต่ถ้ามันเหลือทนก็ตอบไปบ้างเหมือนกัน ถึงกระนั้น ด้วยความยับยั้งของคุณตา ทั้งสองอยู่มาได้เป็นปกติสุขหาได้แยกจากกันไม่ คุณยายเป็นคนมีปกติดีคือจนยากที่จะละ

ตาพยายามดักเตือนอบรมสักเท่าใดๆ ก็ไม่หาย สอนยากเสียเหลือเกิน พระท่าน
สอนว่า อันผิวเมียงที่จักอยู่กันได้ยึดและมีความสุขนั้น ต้องมีความเชื่อ มีศีล
มีการบริจาคนและมีปัญญาเท่าเทียมกัน แต่ผิวเมียงคู่นี้ไม่มีอะไรเสมอเหมือนกันเลย
คอยขัดคอยแย้งกันอยู่เสมอ ที่อยู่กันได้ก็เพราะ ตาเป็นคนใจอ่อนซึ่งสังสารคน
เท่านั้น

ต่อมาวันหนึ่งมีเรื่องทะเลาะกันอีก และทะเลาะกันเป็นเวลานาน ไม่
พูดกันเลยตั้ง ๔ - ๕ วัน ตานึกเบื่อเต็มที อยากจัดการยายปากร้ายให้สงบ
เสียที วันหนึ่ง ตาไปหาพินในป่าที่เป็นภูเขา ได้เห็นแหวงหนึ่งเหมาะที่จัก
ลงโทษยายได้ ก็กะแผนการทันที

เช้าตรู่ตาบอกกับยายว่า “ยายวันนี้ฉันจักไปป่า ยายอยู่เฝ้าบ้านนะ
จ๊ะ” พอตาบอกอย่างนั้นความดีของยายก็ออกมาทันที ตอบว่า ไม่เอา ไม่
เอา ฉันไม่อยู่บ้าน ฉันจักไปกับตาด้วย “อย่าไปเลยนะ” ตาบอก ยายก็สวด
มาว่า ฉันจักไปมันงการอะไรของตา ฉันเดินด้วยขาของฉันต่างหาก” เห็น
เหลือจักทัดทานแล้วตาก็ออกเดิน ก่อนลงจากเรือน ได้สั่งยายว่า “จักไปก็ไม
่ว่า แต่ขออย่าเอากะสอบปานใบนั้นไปเลย” ยายก็ถือเอากะสอบไปด้วย ทั้ง
สองเดินรุดไปข้างหน้าไม่พูดอะไรกันทั้งนั้น พอตีผ่านกองหินที่คนเขาขนมา
กองไว้ที่ตีนเขา ตาใคร่ที่จักให้ยายยกหินใส่กะสอบไปด้วย จึงพูดในทางตรง
กันเข้ามาว่า “ยายเพียงถือกะสอบก็หนักอยู่แล้ว อย่าเอาหินนี้ใส่ในกะสอบ
พาไปเลย” ยายก็นั่งลงเอาหินใส่เข้าไปหลายก้อน ยกขึ้นเหนือหัวทูนเดินไม่
ตรงทาง ถึงจะหนักสักเท่าใดก็ไม่ยอมทิ้ง เพราะความมานะจัดนี้เอง

ในที่สุดก็ถึงต้นทางที่จักไปสู่เหวลึก ตาเลยบอกยายว่า “ยาย ๆ ถือ
ก้อนหินหนักมาก จงหยุดเสียที่นี่เถิดนะจ๊ะ” ฉันจักไปคนเดียว หมดยุคะแล้ว
จักมาพยายกลับบ้าน คุณยายพอได้ฟังเช่นนั้นยิ่งมูโหม้ว หาวว่าตานี้ดูหมิ่นแก
ว่ามีกำลังน้อย ไม่สามารถจักไต่เขาไปได้ จึงบอกออกไปอย่างโกรธๆ ว่า ตา
มีขาเดินได้ ฉันก็มีขาเดินได้ อย่ามาว่าเขาหน่อยเลย พอตาทอกเดินยายก็
ออกเดินโซซัดโซเซไปตามเรื่อง จนกระทั่งถึงปากเหว เป็นทางแคบและแคด
เวลาเดินต้องเอี้ยวจึงจักเดินได้ ตาเดินตัวเปล่าเบาสบายดีไม่เป็นไร แต่ยาย

หนักหินบนศีรษะ พอถึงหัวเลี้ยวก็เอี้ยวตัวหลบแรงหิน หล่นตุ้มลงไปในเหวทันที และจบชีวิตกันเพียงนั้น

แต่เรื่องยังไม่จบ เพราะปรากฏว่ามีควันทุงขึ้นจากเหว แล้วปรากฏเป็นภาพของอสุรกายตนหนึ่ง เข้ามาโค้งคำนับคุณตา กล่าวคำขอขมาใจที่ช่วยเขาให้ขึ้นจากเหวนรกได้ ตารู้สึกประหลาดใจ นึกหัวว่ายายที่ตายจักฟื้นกลับมาอีก จึงสำรวจใจให้แข็งมั่นคง แล้วถามอย่างคนกลัวว่า “เจ้าเป็นใคร มาจากไหนต้องการอะไร” ทำเอาผิงงตอบไม่ทันเหมือนกัน แต่พอผีตั้งสติได้ ก็ตอบว่า “ตัวข้าพเจ้าเมื่อก่อนเป็นเทวดาอยู่สวรรค์ แต่เป็นเทวดาที่ไม่คำนึงถึงความ เป็นเทวดา ได้ประกอบกรรมชั่วหลายอย่าง เช่น เป็นนักดื่มแม่โขงจนครองสติไม่ได้ แล้วเอาหินที่ขวปาหลังคาวิมานของเทวดาอื่น ๆ บางเวลาก็ชวนทะเลาะกับเทวดาที่สวยงาม บางคราวก็ไปข่มขืนใจนางเทพธิดาสาว ไม่เลือกว่าเป็นเมียใครลูกใคร ทำเอาสุขภาพเทวดาต้องพลอยนอนไม่หลับไปตามกัน พวกเขายิ่งไปฟ้องพระอินทร์ ๆ ก็สั่งลูกน้องชั้นอัศวินสวมแหวนให้มาจับ พาไปพิจารณาโทษ และตัดสินลงโทษให้มาเป็นผีอยู่ในเหวนี้ จนกระทั่งมีใครคนหนึ่งตกลงมาอยู่แทนจักขึ้นจากเหว แต่ก็ยังต้องเป็นผีต่อไป ยังเป็นเทวดาไม่ได้ เพราะยังไม่หมดกรรมชั่ว ข้าพเจ้าขอขอขมาใจท่านมากที่ช่วยให้ข้าพเจ้าได้ฟื้นขึ้นจากหลุมร้าย ทำให้มีเสรีภาพในการท่องเที่ยวไปไหนได้ตามชอบใจ”

คุณตาพอได้ฟังเช่นนั้นก็นึกว่า ทำจะไม่ได้การ เจ้าผีนี้คงจักต้องไปเที่ยวสิงคน ทำให้ชาวโลกต้องยุ่งยากเป็นแน่ ต้องส่ำหับอย่าให้มันไปเที่ยวรังแกคนให้ได้ จึงบอกแก่ผีว่า เออ...เอ็งเป็นผีแล้ว เพราะความชั่วในชาติก่อนจงกลับใจเป็นผีดีเสียเถอะ อย่าไปเที่ยวทำให้ใคร ๆ เดือดร้อนเลย ผีก็รับคำขอขมาแล้วลาเข้าป่าไป คุณตาก็กลับบ้าน

ต่อมาผีนั่นก็ไปสิงคนผู้ชาย แล้วพาไปกินของเมา ชวนเพื่อนทะเลาะวิวาทกัน ไปสิงผู้หญิงให้เป็นคนมักมากอยากได้ ให้หาเรื่องทะเลาะกับเพื่อนบ้าน จนในหมู่บ้านนั้นมีความโกลาหลวุ่นวายไปหมด ตาก็นึกว่าถ้าเจ้าผีร้ายนั้นมาทำพิษแล้ว จึงไปทำการจับและขับไล่ให้ออกไปเสีย และขอคำมั่นสัญญาว่าจักไม่มายุ่งอีก บ้านนั้นสงบไปพักหนึ่ง ต่อมาผีนั่นก็มารังแกอีกเป็นอย่างนี้

เรื่อยมา ตาจึงโกรธมาก คราวหนึ่งตาแก่ไล่ตีผี จนกระทั่งมันหนีเข้าป่า และไปชนเอาแ่งหินหัวแตกเป็นเสี่ยง สมองแห่งความชั่วได้กระเด็นไปตกในที่ต่าง ๆ จนเปื้อนไปหมด ความชั่วในผิदनนั้นแผ่กระจายมาถึงสมัยนี้

กำแพงป้องกันความชั่ว

ขอให้เข้าใจเถิดว่า ในบรรดาสิ่งชั่วทั้งหลาย เช่น ในยาฝิ่น กัญชา เหล้า บุหรี่ ไฟ และสิ่งอื่น ๆ นั้นมีผีแห่งความชั่วสิงอยู่ทั้งนั้น พวกเราจึงควรระวังอย่าให้มันมาจับเกาะติดตัวท่านทั้งหลายเป็นอันตราย และจงเข้าใจไว้ด้วยว่า บรรดาความชั่วจักเกิดก็เกิดที่ใจก่อน ฉะนั้น จงระวังใจของตนไว้ ความชั่วจึงจักไม่มารบกวนได้ การป้องกันก็ต้องอาศัยเกราะ คือ ธรรมะ เป็นแนวป้องกัน ธรรมะเท่านั้นที่จะช่วยป้องกันเราให้พ้นจากตัวมารทั้งปวงได้ ธรรมะเท่านั้นจักค้าจุนใจของเรา ให้สูงขึ้นประณีตขึ้น ถ้าขาดการปฏิบัติธรรมแล้วใจก็ต่ำลงทุกที

อันใจต่ำนั้นย่อมนุกน้ำ คือความชั่วท่วมทับได้ง่าย เหมือนที่ลุ่ม เวลาฝนตกก็มีน้ำขัง เกิดเน่าและมีุงได้ ใจที่ต่ำทรมาก็ชุ่มไปด้วยความชั่ว ทำให้เกิดสิ่งสกปรกได้มากเช่นกัน

ส่วนใจสูงความชั่วท่วมไม่ถึง เหมือนดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำเบ่งบานรับแสงตะวัน โคลนเลน น้ำสกปรกไม่เปื้อนใบบัวดอกบัวเลย ถ้าน้ำมากขึ้น บัวมันก็ยาวขึ้น จนกระทั่งส่งดอกพ้นน้ำจนได้

ฉะนั้น พวกเราชาวพุทธทั้งหลาย จงทำตนให้เป็นเช่นดอกบัว ยกตนให้สูงขึ้นไปเสมอ ๆ ด้วยการปฏิบัติธรรมนี้เอง อันปกติของคนเรานั้น ถ้ายังมีใจสูงและประณีตขึ้นไม่เท่าใดความสุขสงบก็ย่อมเกิดแก่ตนมากขึ้นเสมอ เพราะฐานะของคนจักอยู่ในระดับใดได้นั้น อยู่ที่การปรับปรุงตัวเองตามแนวทางของธรรมะ ธรรมะทำให้คนเป็นมนุษย์ ทำมนุษย์สามัญให้เป็นอริยะมนุษย์ จนกระทั่งเป็นพุทธมนุษย์ ที่เป็นที่สุด เป็นยอดของมนุษย์ที่มีใจสูง จนน้ำไม่ท่วมได้เลย ไม่ว่าจะในกาลไหน ๆ ฉะนั้น เราจงมาทำใจให้สูงขึ้นด้วยการปฏิบัติธรรมนั้นเถิด

การปฏิบัติธรรมนั้น อย่าเข้าใจว่าเป็นของยากเย็นอะไรเลย มันเป็นเรื่องง่ายยิ่งกว่าง่ายเสียอีก การไม่ปฏิบัตินั้นแหละเป็นเรื่องยาก เพราะเป็นการฝืนปกติของตนเอง แต่เรามีได้กระทำกัน เนื่องมาจากเหตุที่ว่าเราตามใจตัวเองมากเกินไป ไม่อยากขัดใจตนเองให้ทำความงามความดีกัน และที่ชอบตามใจตนเองนั้น ก็เนื่องมาจากการคิดเห็นผิด ๆ คือเห็นสิ่งไม่เป็นสาระว่าเป็นสาระ เห็นสิ่งเป็นสาระว่าไม่เป็นสาระ ความผิดก็เกิดในใจจากมูลฐานอันนี้ แล้วกระทำอะไรทุกอย่างตามอำนาจความอยาก พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ความอยากยอมนำคนให้เดินไปรอบ ๆ” เดินกันไม่รู้จักจบสิ้น ความทุกข์ก็เกิดมาไม่รู้สิ้นเหมือนกัน ทำไม่จึงเป็นกันเช่นนี้ ทำไม่จึงไม่ออกมาเสียจากทางมิดนั้น ออกไม่ได้เพราะใจรักมันเหลือขนาดแล้ว เสียตายในการที่จะจากมันไปเสีย จึงยอมทนอยู่กับความชั่วนั้นตลอดไป

ท่านทั้งหลาย ถ้าใครมาถามท่านว่า ท่านรักตัวของท่านไหม ทุกคนต้องตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า...รัก เมื่อท่านรักตนเองของท่าน ๆ ได้ถนอมตนให้อยู่ในวงที่ดีหรือไม่ เป็นปัญหาที่จักต้องคิดต่อไป และเมื่อทราบว่าคุณยังมิได้อยู่ในกรอบวงที่ดีแล้ว จงเริ่มหมั่นตัวของท่านทันที หมั่นไปทางไหน ไปทางของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าคืออะไร คือ ความบริสุทธิ์...สงบ...สว่าง ท่านจักเข้าถึงพระได้โดยหมั่นตัวของท่านให้พบกับความบริสุทธิ์ ตั้งแต่กายอันเป็นส่วนนอก วาจาและใจเป็นลำดับไป ขณะที่ท่านเริ่มทำกายวาจาใจให้บริสุทธิ์นั้น ชื่อว่าท่านเป็นผู้ปฏิบัติ การปฏิบัตินี้เป็น สุปฏิปันโน คือปฏิบัติดีอันเป็นพระสังฆคณอยู่แล้ว ท่านมีการปฏิบัติดีก็เท่ากับมีพระสงฆ์ในตัวเอง และชื่อที่นำมาปฏิบัตินั้นก็คือ พระธรรม คือทางจักเดินไปสู่ความบริสุทธิ์...สงบ...สว่าง พอความบริสุทธิ์เกิดมีในใจของท่าน จักเป็นส่วนมากน้อยเท่าใดก็ตาม ท่านก็ได้พบความเป็นพุทธเจ้าแล้ว ท่านได้ถึง พุทธะ ธรรมะ สังขะแล้ว และถ้าท่านรักษาระดับจิตในรูปนั้นไว้ได้เสมอไป พระก็อยู่กับท่านเสมอไป เมื่อใดท่านไม่สามารถรักษาระดับจิตของท่านไว้ ท่านก็เป็นผู้ห่างเหินจากความทุกข์จักมาหาท่านทันที อบรมภูมิก็จักเข้าสู่ใจของท่าน ท่านมิได้เป็นคนเสียแล้ว แต่กลายเป็นสัตว์นรกไป ตามอำนาจของความเร่าร้อนในดวงใจของ

ท่าน ท่านต้องการสภาพเช่นนี้ใหม่ แน่แน่นอน...ท่านคงไม่ต้องการ เมื่อไม่ต้องการก็จงเดินในทางของพระไว้เสมอ ๆ เกิด

ท่านทั้งหลาย สำหรับปาฐกถาวันนี้เวลาจำกัด ตอนปลายจักแสดงอีกที่วัดสุพรรณดาราราม ท่านที่มีความสนใจขอให้ไปฟังอีกที่นั่น เวลา ๑๔.๐๐ น. การแสดงสำหรับตอนเช้านี้ ขอยุติลงแต่เพียงเท่านี้

ก่อนจบการพูด ขอกล่าวทวนความจำท่านทั้งหลายอีกสักเล็กน้อยเท่าที่กล่าวมาในวันนี้ ได้พูดชี้แจงให้พี่น้องเข้าใจว่า พระศาสนาต่างกันอย่างไร ก่อนพุทธศาสนามีการปฏิบัติกันอย่างไร พระพุทธองค์อุบัติขึ้นในโลกแล้ว ทรงค้นพบธรรมะและนำมาสอนโลกอย่างไร ธรรมะอันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้แก่อะไร ได้แก่ความจริงทั้งสี่ประการ คือ ความจริงเรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ อันเป็นสาระสำคัญของพระพุทธศาสนา ความจริงทั้งสี่ประการนี้เป็นวิถีของชีวิต เป็นทางที่จักนำไปสู่ความพ้นทุกข์ ความทุกข์เป็นเรื่องต้องกำหนดให้รู้ เหตุให้เกิดทุกข์เป็นเรื่องที่ต้องละให้ขาดไป ความดับทุกข์เป็นเรื่องที่ต้องทำให้เกิดขึ้น ให้มี ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์เป็นสิ่งที่ต้องเดินตาม ธรรมเหล่านี้มีไว้ปฏิบัติ มิใช่มีไว้สาธยายท่องจำกันเฉย ๆ การปฏิบัติเท่านั้นจึงเป็นการเชิดชูพระพุทธศาสนา และเป็นการบูชาพระพุทธองค์อย่างเลิศสมกับพระพุทธดำรัสที่ตรัสในสมัยใกล้ปรินิพพานว่า “ดูก่อนอานนท์ ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกาใด ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นชื่อว่าสักการะเคารพนับถือตถาคตด้วยการบูชาอันสูงสุดดังนี้” ฉะนั้น จงช่วยกันรักษาพระศาสนาของเราได้ด้วยการปฏิบัติกันเถิด และอย่าปฏิบัติเพียงคนเดียว จงพยายามชักจูงคนอื่นให้ปฏิบัติตามด้วย เห็นใครเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จงช่วยกันส่งเสริมให้กำลังใจ ให้เขาได้ทำกิจอันเป็นหน้าที่ยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก นี่เป็นการรักษาพระพุทธศาสนาแนวหนึ่ง

พี่น้องทั้งหลาย ท่านอยู่ในถิ่นนี้ ท่านเป็นเพื่อนบ้านกัน นับถือศาสนาเดียวกัน เป็นคนไทยชาติเดียวกัน ขอให้อยู่กันด้วยความรักความสามัคคี เห็นอกเห็นใจกัน เราเป็นลูกของพระพุทธเจ้าเดียวกัน เป็นพี่น้องกัน

มิใช่ใครที่ไหนมา อย่าโกรธอย่าเคืองกันเป็นอันขาด มีเรื่องอะไรขุนซ่อง
หมองใจกันพูดกันดี ๆ ตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องกัน ความ
เข้าใจผิดก็จักหายไป ความคิดในอันที่จักเบียดเบียนกันก็จักไม่มี เป็นเหตุให้
เกิดสันติสุขในหมู่บ้านของเราได้ ข้าพเจ้ามีความเป็นห่วงพี่น้องชาวไทยเป็น
ที่สุด คนไทยเรามาก้มเหงเบียดเบียนคนไทยกันเอง เป็นทางแห่งความแตก
สามัคคี เป็นการเปิดช่องให้คนชาติอื่นเข้ามาแทรกแซงได้ง่าย เขาอื่นทั้ง
หลายคงจักสบายใจ ที่เห็นคนไทยไม่ปรองดองกัน เห็นคนไทยเช่นฆ่ากันเอง
เพราะเขาจักได้กอบโกยผลประโยชน์ไปจากชาติเราได้ง่าย เราทั้งชาติก็เสีย
เปรียบตกเป็นเบี้ยล่างเขา และเป็นขี้ข้าเขาในทางโภคกิจ ในบัดนี้ คนไทยเรา
เสียเปรียบคนต่างด้าวอยู่มากแล้ว ขออย่าได้ทำให้มันเสียมากขึ้นไปกว่านี้อีก
เลย กรุงศรีอยุธยาที่แตกไปก็เป็นเครื่องเตือนใจพวกท่านทั้งหลายพอแล้ว

ฉะนั้น ขอให้พี่น้องชาวอยุธยาทั้งหลาย ผู้เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของ
ทหารหาญในครั้งกระโน้น จงนึกถึงเกียรติและชื่อเสียงของท่าน แล้วมา
ประสานมือกัน ร่วมแรงร่วมใจกันเป็นสมานฉันท์ ร้องเพลงเลือดอยุธยา
ก้าวหน้าไปข้างหน้าตามทางของธรรมะ เพื่อสร้างตน สร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น
แน่นหนาต่อไป ดำรงความเป็นไทยไว้ชั่วฟ้าดินสลาย

ท่านทั้งหลาย ทูนาทุกนิ้วของกรุงศรีอยุธยา มีเลือดของบรรพบุรุษ
ของเราตกอยู่ น้ำทุกหยดที่ไหลมานั้น ก็มีเลือดของบรรพบุรุษของเราตกอยู่
เลือดเหล่านั้นได้ตะโกนบอกพวกท่านทั้งหลายว่า **สุเจ้าเหล่ากอของข้าทั้งหลาย**
สุเจ้าอย่าเกียจคร้าน อย่าเห็นแก่ความสนุก จงขยันหมั่นเพียร จงก้าวหน้าไป
ข้างหน้า เพื่อยกฐานะของสุเจ้าให้ดีขึ้น ถ้าสุเจ้าเสื่อม เราพลอยเสียใจกับ
สุเจ้า ถ้าสุเจ้าเจริญไม่ว่าในทางใด เราพลอยอิมใจในสุเจ้าและขออวยพรให้
สุเจ้าจงเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปเถิด นี่เป็นเสียงที่ท่านทั้งหลายควรฟัง และควรทำ
ตามกันให้มากสักหน่อย

ประเทศไทยเราในเวลานี้อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ บ้านเมืองเราเต็ม
ไปด้วยคนต่างด้าวต่างแดน ที่เขามุ่งมาหาผลประโยชน์จากแม่ธรณีของไทย
ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ เรามิได้รังเกียจเขา ให้เขาทำมาหากินกันตาม

ปกติ แต่เราต้องคิดและเทียบเคียงดูกันบ้างว่า เขากับเรานั้นมีส่วนแตกต่างกันอย่างไร เราควรทำอะไรกันบ้าง นี่เป็นข้อที่ควรคำนึงกันบ้าง แล้วจักได้มีความชวนชววยในวันทำงานต่อไป

ในที่สุดแห่งการแสดงปาฐกถานี้

ข้าพเจ้าขออวยพรให้ทุกคน

จงประสบความสุข ความเจริญ จงทั่วกันเทอญ

จักพิมพ์โดย

ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

<http://cli.swu.ac.th>

แมชแททไทย

GEAC
GLOBAL ENGINEERING ACCREDITATION COUNCIL

ศูนย์บริหารจัดการวิชาศึกษาทั่วไป
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๔ สุขุมวิท ๒๐ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๐๔-๒๗๐๘, ๐๒๖๔๘-๕๐๐๐ คีย์ ๖๐๒๘

โทรสาร ๐-๒๒๐๔-๒๗๐๘

